ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ସର୍ବ ପ୍ରଥମ

ରାଜଶ୍ରୀ ପକେଟ ବୁକ୍‌ସ

ଲାବଣ୍ୟବତୀର କବି

ପ୍ରକାଶକ :
ପ୍ରାଣକୃଷ୍ଣ ଦାସ
ସଜଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶନୀ
୨୬ବି, ଅଖିଲ ମିସ୍ତ୍ରୀ ଲେନ୍
କଲିକତା-୯ ।

ମୁଦ୍ରଣ :
କଳିଙ୍ଗ ମୁଦ୍ରଣୀ
୫-ଏ, ନୂରମହମ୍ମଦ ଲେନ୍
କଲିକତା-୯ ।

ପ୍ରଚ୍ଛଦ ଶିଳ୍ପୀ :
ମନସ୍ ସେନ୍ ।

ଅଗ୍ର ପ୍ରକାଶ :
ଡିସେମ୍ବର - ୧୯୬୯ ।

ମୂଲ୍ୟ :
ଦୁଇଟଙ୍କା

ଲାବଣ୍ୟବତୀର କକ୍ଷ

(ଐତିହାସିକ ଉପନ୍ୟାସ)

ମିହର କୁମାରୀ ମହାନ୍ତ

LABANYABATIRA KAVI

A Historical Novel

By

Mihira Kumari Mohanty

Price : *Rs.* ୬·00

ସୁଲକ୍ଷ୍ମୀ ପକେଟ ବୁକ୍ସର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅର୍ପଣ

ଚମ୍ବଲର ବିଭୀଷିକା

ଦୁର୍ଦ୍ଧର୍ଷ ଦସ୍ୟୁ ସର୍ଦ୍ଦାର ମାନସିଂହର ରୋମହର୍ଷଣକାରୀ କାହାଣୀ

ମେଘ...

ନବ ଆଷାଢ଼ର ନବୀନ ସୁନ୍ଦର ମେଘ, ଉତ୍ତପ୍ତ ଆକାଶର ଅସୀମ ହାହାକାରକୁ ଶୀତଳ ସ୍ପର୍ଶରେ ଆଶ୍ୱାସ କରି ଆସୁଛି । ଆସୁଛି ଧରିତ୍ରୀର ବିଦଗ୍ଧ ବୁକୁରେ-ସୁଦୀର୍ଘ ବିରହର ବିଧୁର ରଜନୀ ପରେ ମିଳନର ଆକୁଳ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପରି ।

ଚନ୍ଦ୍ରଶାଳା ପୁରର ଦ୍ୱିତଳ ଅଳିନ୍ଦରେ ଶ୍ୱେତ ମର୍ମରର ସ୍ତମ୍ଭକୁ ଆଉଜି ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ କୁମାର ଉପେନ୍ଦ୍ର । ସୁଦୂର-ପ୍ରସାରି ଦୃଷ୍ଟି ଦିଗନ୍ତରେ ମେଘର ସନ୍ଧାନ କରୁଥିଲା କେଉଁ ଏକ ଅପହୃତ ମଣିର । ନୟନରେ, ଶରବିଦ୍ଧା ପ୍ରିୟାହରା କ୍ରୌଞ୍ଚର ଅଧୀର ଆକୁଳତା ।

ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ସକାଳର କେଉଁ ଏକ ମଙ୍ଗଳ ଲଗ୍ନରେ ଶରବିଦ୍ଧା ଏକ କ୍ରୌଞ୍ଚ ଦମ୍ପତିର ବ୍ୟଥା ଭେଦ କରିଥିଲା ପୁରାଣ କବିର ହୃଦୟକୁ । ସେଇ ଉଦାସୀ ଅନ୍ତରରେ ବେଦନାର ଏକ ସ୍ୱର ବାଜି ଉଠିଥିଲା ମର୍ମସ୍ପର୍ଶୀ ସପ୍ତ ସ୍ୱରରେ । ଲକ୍ଷ ପତ୍ରର ନିର୍ଜୀବ ପୃଷ୍ଠା ସଜୀବ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା ସ୍ୱପ୍ନାମୟ ଲେଖନୀର ସ୍ପର୍ଶରେ । କ୍ରୌଞ୍ଚର ବିଧୁର ବେଦନା ଉଜ୍ଜୈନିକ ବିଳାସୀ କବିର ମନକୁ ଟାଣି ନେଇଥିଲା ଅନେକ ଦୂର—ପ୍ରିୟା ବିୟୋଗୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର କାତର ହୃଦୟ ପାଖକୁ । ସେ ଅନେକ ହଜାର ହଜାର ବର୍ଷ ତଳର କଥା । ଅଗଣିତ ବର୍ଷାର ସିକ୍ତ ସ୍ୱର, ଅଜସ୍ର ଶୀତର କୁହେଳି ଆସ୍ତରଣ ଅନନ୍ତ ବସନ୍ତର ଫୁଲପତ୍ରର ଆବରଣ ତଳେ ହଜି ଯାଇଛି ସେ ଦିନ । କିନ୍ତୁ ହଜି ଯାଇ ନାହିଁ ଦରଦୀ କବିର ସେଇ ମଧୁର ଗୀତ । ପ୍ରତିଧ୍ୱନିତ ହେଉଛି ପ୍ରତିଟି ମଣିଷର ମନରେ, ମଣିଷର ଚିରନ୍ତନ ପ୍ରେମ

ଅଭ ଜଳଧର ସ୍ପର୍ଶ ହେଲ, ଅଶ୍ରୁ ଆଉ ଅନୁରାଗର ଆକୁଳ ସ୍ୱର ହେଲ । ଯାହା ତା'ର ଏକାନ୍ତ ପ୍ରିୟ ଏକାନ୍ତ ଆପଣାର ।

ସେଇ ସବୁ ମନେ ମନେ ଅନୁଭୂତି କରୁଥିଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ଚନ୍ଦ୍ରଶାଳା ପୁରର ଧବଳ ଶୀର୍ଷ ଛୁଇଁ ଛୁଇଁ ଭାସି ଯାଉଥିଲେ ଦିଗନ୍ତ ଅଭିସାରୀ ମେଘଖଣ୍ଡ । ସନ୍ଧ୍ୟା ଆସନ୍ନ ପ୍ରାୟ । ଲୋହିତ ମୃତ୍ତିକା, ନବ ମେଘର ଶ୍ୟାମଳ ସ୍ପର୍ଶରେ ଅନୁରାଗ ଆନତ ଚକ୍ଷୁ କ୍ରମେ ମୁଦ୍ରିତ କରୁଥିଲା । ଦିଗ୍‌ବଳୟ ଭରି ଉଠୁଥିଲା ପ୍ରାପ୍ତିର ଉଲ୍ଲାସ । କୁମାର ଉପେନ୍ଦ୍ର କିନ୍ତୁ ଭୟଙ୍କର ଶୂନ୍ୟତା ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ମନେ ହେଉଥିଲା ସେ ରିକ୍ତ, ସେ ନିଃସ୍ୱ । ତାଙ୍କର ସକଳ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ସମସ୍ତ ବୈଭବ କିଏ ଯେପରି ଲୁଣ୍ଠନ କରି ନେଇଛି । ଅପହୃତ କରି ନେଇଛି ଜୀବନର ସମସ୍ତ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ । ସେ ଏକା, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକା । ତାଙ୍କର ଅଶ୍ରୁ, ଆନନ୍ଦ, ବ୍ୟଥା ବେଦନା, ସୁଖ, ଦୁଃଖ ସବୁ ତାଙ୍କର, କେବଳ ତାଙ୍କର । ସେଥିରେ କାହାରି ଅଂଶ ନାହିଁ । କେହି ସାଥି ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ରଚନାର ସ୍ୱର ଆଜି କେହି ବୁଝେନା, ତାଙ୍କର ସ୍ୱର ତନ୍ମୟ ହୋଇ କେହି ଆଉ ଆଜି ଶୁଣେନା । ନିଜର ଲେଖାର ଆବୃତ୍ତିକାରୀ ଆଜି ସେ ନିଜେ, ନିଜେହିଁ ନିଜ ସଙ୍ଗୀତର ଏକାକୀ ଶ୍ରୋତା । ସନ୍ଧ୍ୟାର ପାତଳ ଅନ୍ଧକାରରେ, ଅସୀମ-ଆକାଶର ସାଥିହରା ନିଃସଙ୍ଗ ପକ୍ଷୀପରି ଅସହାୟ ଉଦାସ [illegible]ଙ୍କର ଜୀବନ । କିନ୍ତୁ ଦିନେ ଏଇ ଜୀବନ ଥିଲା କାକଳି ମୁଖର । ଆ[illegible]ପର ବର୍ଣ୍ଣୋଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଉ ଆକାଂକ୍ଷାମୟ । ସୁନେଲି ମନର ସମସ୍ତ ଉଚ୍ଛ୍ୱାସ ଦେଇ, ହୃଦୟର ସକଳ ଅନୁରାଗ ଦେଇ ଜଣେ ତାଙ୍କ ଚର[illegible] ସଙ୍ଗୀତର ଏକ ଦୀପ୍ତଶିଖାରେ ପରିଣତ କରିବାକୁ ଚାହିଁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେ ଆଜି ନାହିଁ । ଗଭୀର ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସକୁ ସମ୍ଭାଳିବାକୁ ଯାଇ ବାମ କରରେ କପାଳ ଚିପି ଧରିଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର ।

ଏଇ ନ ଥିବାଟାକୁ ବିଶ୍ୱାସ କରିବା ତାଙ୍କ ପକ୍ଷେ କଷ୍ଟ

ଭୟଙ୍କର । କିନ୍ତୁ ଏଇ ନିଷ୍ଠୁର ପୃଥିବୀ ଯେପରି ସେଇ ବିଶ୍ୱାସ ଆଣି ଦେବା ପାଇଁ ବଦ୍ଧପରିକର ।

ସେ ନାହିଁ ।

ସେ ମାଳବିକା, ତିଲୋତ୍ତମା ମାଳବିକା ।

ନୀଳ ସାଗର ବିଧୌତ ଶ୍ୟାମଳ ବାଣପୁରର ରାଜକନ୍ୟା ମାଳବିକା । ଯା'ର ସ୍ୱପ୍ନିଳ ନୟନରେ ଥିଲା ସମୁଦ୍ରର ଅଫୁରନ୍ତ ନୀଳିମା ଆଉ ଲଲାଟରେ ଥିଲା ସ୍ନିଗ୍ଧ ପୃଥିବୀର ଅନନ୍ତ ଶ୍ୟାମଳିମା । ଅନୁରାଗ ରଙ୍ଗା ହୃଦୟରେ ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ପ୍ରେମର ବର୍ତ୍ତିକା ଜାଳି ବଧୂ ମାଳବିକା ଆସିଥିଲେ ।

ଘୁମୁସର ପ୍ରାସାଦର ନିଭୃତରେ, ଯୁବରାଜ ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଶୂନ୍ୟ ହୃଦୟରେ ଏକାନ୍ତ ନିଃସଙ୍ଗ ସନ୍ଧ୍ୟା ତାରା ପରି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ଉଠିଥିଲେ ସେ ।

ଉପେନ୍ଦ୍ର ବୁଝିଥିଲେ, ମାଳବିକା କେବଳ ବଧୂ ନୁହନ୍ତି । ତାଙ୍କ ନୂପୁରର ଛନ୍ଦରେ ତାଙ୍କ କଂକଣୀର ଧ୍ୱନିରେ ଆସ୍ତେ ଜାଗି ଉଠୁଛି ସେଇ ଚିରନ୍ତନୀ ପ୍ରେୟସୀ, ତାଙ୍କର କାବ୍ୟନାୟିକା ।

ଅର୍ଦ୍ଧସ୍ଫୁଟ ଶତଦଳ ପରି ନୟନ ମେଲି ସେ ଯେପରି କହୁଛି, କବି ଉଠ, ଜାଗ···

କବି ଭୁଲି ପାରି ନାହାନ୍ତି ଦୋଳ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାର ସେଇ ଉତ୍ସବମୁଖର ରଜନୀ । ହୁଏତ କୌଣସି ଦିନ ସେ ଭୁଲି ପାରିବେ ନାହିଁ । ପ୍ରମତ୍ତ ନଗରୀ ଯେପରି ବସନ୍ତୋତ୍ସବର ଉନ୍ମାଦନାରେ ପ୍ରଗଲ୍ଭ ବାରାଙ୍ଗନା ପରି ବିହ୍ୱଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ଡିଣ୍ଡିମର ଉଚ୍ଚଧ୍ୱନି ଆଉ ସହସ୍ର ମଶାଲର ବର୍ଣ୍ଣାଳୀ ଝଲସରେ ବର୍ଷାର ରଟିନୀ ପରି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା ପ୍ରାସାଦ । ପୁରବାଳାମାନେ ଅବିର କୁଙ୍କୁମ ଖେଳରେ ମତ୍ତ । କେହୁ କେହୁ ପ୍ରାସାଦରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଗୀତ ବାଦ୍ୟ ଆସରରେ ବ୍ୟସ୍ତ ।

ଅନ୍ୟବର୍ଷ ଅପେକ୍ଷା ସେ ବର୍ଷର ଉତ୍ସବ ଯେପରି ବହୁ ବେଶୀ ବର୍ଣ୍ଣାଢ୍ୟ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା । କୁମାର ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ବିବାହ ପାଇଁ ପ୍ରପିତା ଧନଞ୍ଜୟଭଞ୍ଜ ଅୟୋଜନ ଦ୍ୱିଗୁଣିତ କରିବାର ଆଦେଶ ଦେଇଥିଲେ ।

କିନ୍ତୁ ଉତ୍ସବ ମୁଖର ପ୍ରାସାଦର ଏକ ନିଭୃତ କକ୍ଷ ପ୍ରମତ୍ତ ନଗରର ଏଇ ବର୍ଣ୍ଣାଳୀ ଉତ୍ସବରେ ଯୋଗ ଦେଇନଥିଲା । କକ୍ଷର ଏକ କୋଣରେ ଜଳୁଥିଲା ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ପ୍ରଦୀପ । ତା'ର ଶାନ୍ତ ମୃଦୁ ଆଲୋକ କକ୍ଷର ଅସ୍ଥିର ନୀରବତାକୁ ମନ୍ଥର କରି ତୋଳୁଥିଲା । ଧୀର ଅନୁରାଗର ଗଳାରେ ଉପେନ୍ଦ୍ର ଡାକିଲେ : ମାଳବିକା...

ବ୍ରୀଡାନତ ନୟନର ପତ୍ରା ସାମାନ୍ୟ ଉନ୍ମୋଳନ କରି ଚାହିଁଲେ ମାଳବିକା ।

ରୂପାର ଶୁଭ୍ର ଶଯ୍ୟାର ଏକ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ବସିଥିଲେ ଯୁବରାଜ ଉପେନ୍ଦ୍ର ଆଉ ଅନତି ଦୂରରେ କାରୁକାର୍ଯ୍ୟମୟ ଦନ୍ତାଗ୍ର ପଲଙ୍କର ବାଡ଼ ଧରି ଅବନତ ମୁଖରେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ ନବବଧୂ ମାଳବିକା । ପଲଙ୍କ ଉପରେ ବିଛେଇ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବା ବହୁ ପୁଷ୍ପ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ କନକ ଚମ୍ପାକୁ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ଭାବେ ଇତସ୍ତତ କରୁ କରୁ ଉପେନ୍ଦ୍ର ପୁଣି ଡାକିଲେ : ମାଳବିକା...

ଆବେଗ କମ୍ପିତ କଣ୍ଠରେ ମାଳବିକା ଜବାବ ଦେଲେ : କବି ! : କବି !!

ସହସା ସହସ୍ର ନାମ ନଜଣା କୁସୁମର ସମ୍ମିଳିତ ସୁରଭିରେ ମଧୁମୟ ହୋଇ ଉଠିଲା ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ହୃଦୟ ।

ଅଶାତୀତ ଏ ସମ୍ବୋଧନ । ବଧୂର ପ୍ରଥମ କଥା ଯେ ଏତେ ହୃଦୟଗ୍ରାହୀ ଏତେ କାବ୍ୟିକ ହୋଇପାରେ ସେ ଭାବି ପାରିନଥିଲେ । ବିସ୍ମୟରେ କ୍ଷଣକାଳ ନୀରବ ହୋଇଗଲେ ସେ । କିନ୍ତୁ ପାଖରେ ଥାଇ ନମ୍ର ଦୃଷ୍ଟିରେ ଗଭୀର ଜିଜ୍ଞାସା ଜଡ଼ାଇ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି

ମାଳବିକା । ତାଙ୍କୁ କିଛି କହିବାକୁ ହେବ । ନବବଧୂର ଅଗ୍ରରୁ କୁଙ୍କୁମ ରଙ୍ଗା କୋମଳ କରପୃଷ୍ଠ ଧରି ବସାଇ ଦେଉ ଦେଉ ଉପେନ୍ଦ୍ର କହିଲେ : ଏଇ ସାମାନ୍ୟ ଚିତ୍ରର ରଚନା ଅନ୍ତପୁରର ଦୁର୍ଲଙ୍ଘ୍ୟ ପ୍ରାଚୀର ବାସ୍ତବରେ କଣ ଅତିକ୍ରମ କରି ପାରିଛି ମାଳା ?

: ସାମାନ୍ୟ ! ଅସ୍ପଷ୍ଟ କଣ୍ଠରେ ଉଚ୍ଚାରଣ କଲେ ମାଳବିକା ।

: ହଁ ସାମାନ୍ୟ । ଅତି ସାମାନ୍ୟ ମାଳବିକା ! ନମ୍ର କଣ୍ଠରେ ଉପେନ୍ଦ୍ର କହିଲେ, ବ୍ରଜନିଧି ଭୂପତି ପଣ୍ଡିତ, ବୃନ୍ଦାବତୀ ଦାସୀ ଆଉ ଲୋକନାଥ ବିଦ୍ୟାଧରଙ୍କ କବିତ୍ୱର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଲୋକ ନିକଟରେ ମୁଁ ଏକ ନଗଣ୍ୟ ପ୍ରଦୀପର କମ୍ପିତ ଶିଖା ମାତ୍ର ।

: ମଶାଲର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଲୋକ କେବଳ ମୁଷ୍ଟିମେୟ ଅଭିଜାତର ପ୍ରାସାଦ ନିମିତ୍ତ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରଦୀପର କଂପିତ ଶିଖାରେ ଥାଏ ସହସ୍ର ସହସ୍ର ସାଧାରଣ ମଣିଷର ଅନ୍ଧକାର ଦୂରୀଭୂତ କରିବାର ମହତ ସଙ୍କଳ୍ପ ।

ମାଳବିକାଙ୍କର ଏଇ ଚମତ୍କାର ବିଶ୍ଳେଷଣ ବୁଦ୍ଧିରେ ପୁଲକ ବିସ୍ମୟରେ ଭରିଗଲା କୁମାରଙ୍କର ଅନ୍ତର । ବିମୁଗ୍ଧ ଦୃଷ୍ଟିରେ ପ୍ରିୟତମାକୁ କ୍ଷଣକାଳ ଚାହିଁ ରହିଲେ ସେ ।

: କୁମାର...

ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ନିରବତା କଟିଗଲା । ଆବେଗ ମୂର୍ଚ୍ଛିତ କଣ୍ଠରେ ସେ କହିଲେ : କହ ।

: ଭୂପତି ପଣ୍ଡିତଙ୍କୁ ଆପଣ ଖୁବ୍ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରନ୍ତି କୁମାର ?

: ତାଙ୍କର ପାଣ୍ଡିତ୍ୟକୁ ମୁଁ ସମ୍ମାନ କରେ ମାଳା ।

: ମୋ କଥାରେ ଆପଣ ତାହାଲେ କ୍ଷୁବ୍ଧ ହୋଇଛନ୍ତି କୁମାର । କିନ୍ତୁ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତୁ ପଣ୍ଡିତ ମହାଶୟଙ୍କ ଅସମ୍ମାନ କରିବା ମୋର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନୁହେଁ । ମୁଁ କେବଳ କହିବାକୁ ଚାହିଁଥିଲି ମହର୍ଷି ବାଲ୍ମୀକିଙ୍କ ପରି ଆପଣ ହୁଅନ୍ତୁ ସାର୍ବଜନୀନ । ସୀମିତ ପରିସର

ଭିତରେ- ଅପଣଙ୍କ -ରଚନା ଅବଶ୍ୟ ନିରନ୍ତର ସ୍ପର୍ଶ କରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷର ଅନ୍ତରକୁ । ସବୁଜ ପ୍ରାନ୍ତରରେ ରଖୁଆଳ ପିଲାର ଲଘୁ ଆନନ୍ଦରେ, ଅଥବା ସୁରମ୍ୟ ପ୍ରାସାଦର ବଦରୁଦ୍ଧ ସଙ୍ଗରେ ଫୁଟି ଉଠୁ ଅପଣଙ୍କର ସଙ୍ଗୀତ । ଅପଣ କେବଳ ରାଜ କବି ନହୋଇ ହୁଅନ୍ତୁ ପ୍ରତି ମଣିଷର କବି । ସମସ୍ତ ଜାତିର କବି ।

: ମାଳବିକା...ଆବେଗରେ ଥର ହୋଇ ଉଠିଲା ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ସ୍ୱର । ବଧୂର ନରମ ହାତ ଜୋରରେ ଚିପି ଧରିଲେ ସେ ।

: ମୁଁ ତମୁକୁ ଭୁଲ ବୁଝିନାହିଁ ମାଳବିକା, ତମର କଥାରେ ତନ୍ମୟ ହୋଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ନୀରବ ହୋଇ ଯାଇଥିଲି ମୁଁ । ସେଥିପାଇଁ ତମେ...

ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ନୟନର ଭାଷାର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ବୁଝିବାକୁ କଷ୍ଟ ହେଲା ନାହିଁ ମାଳବିକାଙ୍କର । କଥା ଶେଷ କରିବାକୁ ନଦେଇ ନମ୍ର ଗଳାରେ ସେ କହିଲେ : ଠିକ୍ ଭୁଲ, ଏସବୁ କଥା ବାଦ ଦିଅନ୍ତୁ କୁମାର ।

: ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସମୟେ ସମୟେ ତମପରି ଭାବେ ମାଳା, କାବ୍ୟ ମାଧ୍ୟମରେ ମଣିଷର ଅନ୍ତର ସ୍ପର୍ଶ କରିବାକୁ । କିନ୍ତୁ ତା' କଣ ସମ୍ଭବ ? ପୁରାଣ କବି ମହର୍ଷି ବାଲ୍ମୀକି ବା ମହାକବି କାଳିଦାସଙ୍କ ପରି ଦୈବ ଅନୁଗ୍ରହର ଅଧିକାରୀ ମୁଁ ନୁହଁ ।

: ସାଧନା ବଳରେ ମାନବ ଦୈବୀଶକ୍ତି ଲାଭ କରେ ଆର୍ଯ୍ୟ ।

: ଠିକ କହିଛ ରାଜବଧୂ । କିନ୍ତୁ ମହର୍ଷି ବାଲ୍ମୀକି...

: କୌଣସି କିନ୍ତୁ ନାହିଁ ଯୁବରାଜ । ମନ ଭିତରେ ଥରେ କିନ୍ତୁକୁ ସ୍ଥାନ ଦେଲେ ସମଗ୍ର ଜୀବନରେ ତାକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିବା ସହଜ ହୋଇ ଉଠେନା ।

: ତା'ହେଲେ...? ଅକୂଳ ସାଗରର କ୍ଳାନ୍ତ ନାବିକ ଲଙ୍ଗର ଦେବାର ଉପଯୋଗୀ କିଛି ସ୍ଥାନ ଲୋଡ଼ି ଯେପରି ତଟଭୂମି ଆଡ଼େ

ଯେହ୍ନେ ଠିକ୍ ସେଇପରି ଅସହାୟ ଅଶାଦୀପ୍ତ ନୟନରେ ପ୍ରିୟାର ନୟନକୁ ଚାହିଁ ରହିଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର ।

: ନିରଳସ ପ୍ରାଣରେ ଆପଣଙ୍କୁ ସାଧନା କରିବାକୁ ହେବ କୁମାର ! ତା'ହେଲେ ତପସ୍ୱୀ କବିଙ୍କର ସେଇ ପୁରାତନ କୀର୍ତ୍ତିର ନୂତନ ରୂପ, ନବ ଛନ୍ଦରେ ଆପଣ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଇ ପାରିବେ ଅଗଣିତ କାବ୍ୟ ରସିକଙ୍କ ନିକଟରେ ।

ପ୍ରିୟତମାର ଶଙ୍ଖ ଗ୍ରୀବାକୁ ମୃଣାଳ ବାହୁ ଯୁଗରେ ବେଷ୍ଟନ କରି ତୃପ୍ତିରେ ଚକ୍ଷୁ ମୁଦ୍ରିତ କଲେ ବିମୁଗ୍ଧ ଉପେନ୍ଦ୍ର ।

ବାହାରେ ଝଡ଼ ଲଣ୍ଠନର ପ୍ରଦୀପ୍ତ ଆଲୋକ ଯେପରି ବସନ୍ତୋତ୍ସବର ନର୍ତ୍ତନରେ ବାରଂବାର କମ୍ପି ଉଠୁଛି । କିନ୍ତୁ କକ୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଏକମାତ୍ର ପ୍ରଦୀପର ମୃଦୁ ଶାନ୍ତ ଆଲୋକ ଯେପରି ସ୍ଥିର, ଅକମ୍ପିତ ।

ଘରର ପାତଳ ଅନ୍ଧକାର ଭିତରେ, ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ମନେ ହେଲା ମାଳବିକାହିଁ ସେଇ ପ୍ରଦୀପ ତାଙ୍କ ହୃଦୟର ଗଭୀର ଅନ୍ଧକାର ଭିତରେ, ପ୍ରଭୁର ଆଶୀର୍ବାଦ ପରି ଅନିର୍ବାଣ ଏକ ଆଲୋକ ରେଖା ।

ମୁକ୍ତ ବାତାୟନ ଦେଇ କକ୍ଷ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରୁଥିଲା ଚନ୍ଦ୍ରର ରୂପେଲି ରଶ୍ମି । ନିଶି ପୁଷ୍ପର ମଦିର ଗନ୍ଧରେ ଆକୁଳ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା ବସନ୍ତର ବାୟୁ । ଚକ୍ଷୁ ଉନ୍ମିଳନ କରି ଉପେନ୍ଦ୍ର ଚାହିଁଲେ ମଧୁ ଯାମିନୀର ନିଦ୍ରିତା ନବବଧୂକୁ । ଯେପରି ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାର୍ଚ୍ଚିତ ନିଶୀଥର ଶଙ୍ଖ ଧବଳ ଶଯ୍ୟା ଉପରେ ମୁଦ୍ରିତ, ସୁରଭିତ ଏକ ଶୁଭ୍ର ଶତଦଳ ।

ସୂର୍ଯ୍ୟର ଅନ୍ତିମ ଗତିରେ ଗଡ଼ି ଯାଇଛି ଅନେକ ଋତୁ, ମାସ, ବର୍ଷ । କିନ୍ତୁ ଅନେକ ଦିନ ତଳର ଏକ ନିଭୃତ ରାତ୍ରିକୁ ଭୁଲି ପାରି ନାହାନ୍ତି ଉପେନ୍ଦ୍ର । ଜୀବନର ଏକ ନୂତନ ଅଧ୍ୟାୟର ପ୍ରଥମ ଶ୍ଳୋକ

ପରି ଏ ସୃଷ୍ଟି କେବଳ ଅତୀତ ପାଇଁ ଆସିଛୁ ବୋଲି ନୁହେଁ, ଏ ସୃଷ୍ଟି ତାଙ୍କ ନିଜ ଜୀବନର ଦିଗ୍‌ଦର୍ଶକ ବୋଲି । ଏଇ ସୃଷ୍ଟି ପରେ ସେ ନିୟତ ଚେଷ୍ଟା ଚଳାଇ ଆସିଛନ୍ତି ଦୈବର କରୁଣା ଲାଭ ନିମିତ୍ତ, ଦେବୀର କୃପା ନିମିତ୍ତ । ଦଣ୍ଡ ପରେ ଦଣ୍ଡ ଅତିବାହି କରିଛନ୍ତି ଲେଖନୀ ଭୂର୍ଜପତ୍ର ହାତରେ । ସୃଷ୍ଟି ଯେ କିଛି କରିପାରି ନାହାନ୍ତି ତା' ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ ସେ ସୃଷ୍ଟି ଆଶାନୁରୂପ ହୋଇ ପାରି ନାହିଁ । ମାଳବିକାଙ୍କର ସେଇ ଏକାନ୍ତ ଇଚ୍ଛା, ସେଇ ନିଭୃତ ଆକାଂକ୍ଷାକୁ ସେ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ପାରି ନାହାନ୍ତି ନବ ଛନ୍ଦ, ନବୀନ ରସରେ । ପରିବେଷଣ କରି ପାରି ନାହାନ୍ତି ସମାସ୍ୱଣ । ସେଥିପାଇଁ ନିଜକୁ ଅପରାଧୀ ପରି ବାରମ୍ବାର ଠିଆ କରେଇଛନ୍ତି ମାଳବିକାଙ୍କ ନିକଟରେ । କିନ୍ତୁ ଚିର ପ୍ରସନ୍ନ ରାଜବଧୂର ଚକ୍ଷୁର ଜ୍ଞାନୋଦୀପ୍ତ ନୟନରେ ସେଥିପାଇଁ ବିନ୍ଦୁ ମାତ୍ର ହତାଶା ଦେଖା ଦେଇ ନାହିଁ । ବରଂ କମନୀୟ ଅରୁଣ ଅଧର ପ୍ରାନ୍ତରେ ଅନାବିଳ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଶତଦଳ ଫୁଟାଇ ଆଶ୍ୱାସନାର ଛଳରେ କହୁଛନ୍ତି : କବିର ଜନ୍ମ ସୃଷ୍ଟି ପାଇଁ । ତା'ର ଅନମନା ସୃଷ୍ଟି ଭିତରେ ଫୁଟି ଉଠେ ଜୀବନର ଈପ୍ସିତ ସଙ୍ଗୀତ ।

: କିନ୍ତୁ ତମେ ଯେ କହୁଥିଲ ଭୂପତି ପଣ୍ଡିତ...

କଥା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାକୁ ନ ଦେଇ ମାଳବିକା କହୁଥିଲେ : ହଁ ଆର୍ଯ୍ୟ, ଏଇପରି ସାଧନା କରୁ କରୁ ନିଜର ଅଜାଣତରେ ଆପଣ ଦିନେ ଦେଖିବେ ଭୂପତି ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ଠାରୁ ଆପଣ ଭିନ୍ନ, ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ।

ଆଜି ଏଇ ମେଘାଚ୍ଛନ୍ନ ଆକାଶ ତଳେ ଚନ୍ଦ୍ରଶାଳା ପୁରର ନିର୍ଜନ ଦ୍ୱିତଳ ଅଳିନ୍ଦରେ ସେଇ କଥା ବାରମ୍ବାର ମନେ ପଡ଼ୁଛି ତାଙ୍କର । ମାଳବିକା ନାହିଁ...କିଏ କହୁଛି ମାଳବିକା ନାହିଁ ..? ଏଇ ତ ତାଙ୍କର ପ୍ରତିଟି ଶୂନ୍ୟ ମୁହୂର୍ତ୍ତକୁ ତା'ର ସମସ୍ତ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଇ ସମସ୍ତ

ଆକାଂକ୍ଷା ଦେଇ ଭରି ତୋଳୁଛି ସେ । ତାଂକର ପ୍ରତ୍ୟେକ କବିତାର ଛନ୍ଦେ ଛନ୍ଦେ ଫୁଟି ଉଠୁଚି ତା'ର ଆଶା, ପ୍ରତିଟି ଶବ୍ଦରେ ତା' ମନର ଟିକି ଟିକି ଭାବନା । ସେ ଯାଇବ ଯାଇ ପାରି ନାହିଁ । ତା'ର ପ୍ରିୟ ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ନିଃସଙ୍ଗ କରି ସେ ଚାଲି ଯାଇନାହିଁ । ଗନ୍ଧ ଆକୁଳ ପବନରେ ତା'ର ଦେହର ସୁଗନ୍ଧ, ଅରକ୍ତ ନବ କିଶଳୟରେ ତା'ର ନବୀନ ବାର୍ତ୍ତା, ସାଧନା ପଥରେ ଅଗ୍ରସର ହେବାକୁ ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ତା'ର ଚିରନ୍ତନ ଅନୁରୋଧ, ନୀରବ ଆଦେଶ ।

ଭାବନା ଘୋରରେ ଦୀର୍ଘ ପ୍ରଶସ୍ତ ଅଳିନ୍ଦରେ ପଦଚାରଣା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ଯୁବରାଜ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ମେଘର ଆସ୍ତରଣ ଭେଦ କରି ସନ୍ଧ୍ୟାର କିଛି ମ୍ଳାନ ଆଲୋକ ଅଳିନ୍ଦର ଏକ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ରକ୍ଷିତ ପୂଜାରିଣୀ ମୂର୍ତ୍ତି ଉପରେ ଖେଳି ବୁଲୁଥିଲା । ସେ ଆଡ଼େ ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିବାରୁ ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ପଦଯୁଗ ପୁଣି ସ୍ଥିର ହୋଇଗଲା । ନୈଶ ଅନ୍ଧକାରରେ ମନ୍ଦିରାଭିମୁଖିନୀ ପ୍ରଦୀପ ହସ୍ତା ପୂଜାରିଣୀ । ଦେବତା ପାଇଁ ଉତ୍ସର୍ଗୀକୃତ ଜୀବନ । କମନୀୟ ମୁଖମଣ୍ଡଳରେ ସଦା ପ୍ରସନ୍ନ ହସ । କୁଣ୍ଠା ନାହିଁ, କାତରତା ନାହିଁ ; ନିର୍ନିମେଷ ନୟନରେ କ୍ଷଣକାଳ ସେ ଆଡ଼େ ଚାହିଁ ରହିଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ତାଙ୍କୁ ବି ଠିକ୍ ଏମିତି ଚାଲିବାକୁ ହେବ—ଦେବତାଙ୍କୁ ତୁଷ୍ଟ କରି ଲାଭ କରିବାକୁ ହେବ ତା'ର ଆଶୀର୍ବାଦ । ତା'ହେଲେ ତାଙ୍କର ଲକ୍ଷ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ, ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ପାରିବେ ସେ ବଧୂ ମାଳବିକାର ଅଭିଷ୍ଟ ।

: କୁମାର...

ଧ୍ୟାନ ଭଙ୍ଗ ହେଲା ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର । କିନ୍ତୁ ହଠାତ୍ କୌଣସି ଜବାବ ଦେଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

: କୁମାର...ଏଥର ଆଉ ଟିକିଏ ଜୋର ଦେଇ ଡାକିଲା ଲୋକଟି ।

: କିଏ...

ଫେର ବୁଲିଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ଭାବନାର ଗମ୍ଭୀର ଚିହ୍ନ ପୁରାପୁରି ଲିଭି ଯାଇ ନ ଥିଲା ମୁହଁରୁ ତାଙ୍କର ।

ବ୍ୟସ୍ତ କଣ୍ଠରେ ଲୋକଟି କହିଲା : ଅଗ୍ନିକର ସମୟ ହେଇଚ ହଜୁର । ଆପଣ ଏଠି ..

ଏଥର ସ୍ୱାଭାବିକ ହୋଇ ଉଠିଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ସତେ ତ ! ଅଗ୍ନିକର ସମୟ ଅନେକ ବେଳୁ ହୋଇ ଯାଇଛି । ସନ୍ଧ୍ୟାର ନମ୍ର ଆଲୋକରେ ସେଇ ନମିତା ପୂଜାରିଣୀକୁ ଦେଖି ସେ ଏଠାରେ ସ୍ଥିର ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ, ଯାହାକି ଅନ୍ଧକାରରେ ସେ କେତେବେଳୁ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଗଲାଣି । ଆକାଶ ଆଡ଼େ ଦୃଷ୍ଟି ବୁଲେଇ ଆଣି ସେ କହିଲେ : ଚାଲ ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ ।

ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ପଛେ ପଛେ ଚାଲୁଥିଲା । ମନକୁ ତା'ର ଆଲୋଡ଼ିତ କରୁଥିଲା ଭାବନାର ଅଜସ୍ର ତରଙ୍ଗ । ରାଜପ୍ରାସାଦର ପୁରୁଣା ଚାକର ସେ । ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ବାଲ୍ୟକାଳରୁ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ନିଯୋଗ କରାହୋଇଛି ତାକୁ । ପ୍ରାସାଦର ଏପରି କୌଣସି ଗୋପନୀୟତା ନାହିଁ ଯାହା ତା'ର ଅଗୋଚର । କିନ୍ତୁ ଏଇ ଯୁବରାଜ, ସଦା ଭୋଳା ମହେଶ୍ୱର । ନିଜର ଭାବନା ନେଇ ନିଜେ ନିମଗ୍ନ । କେଉଁଠି କଣ ଘଟୁଛି ବା ଘଟିବାକୁ ଯାଉଛି ସେଥିପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଚଉଡ଼ରେ ରାଜ ପରିବାରର ହୀନ ସ୍ୱାର୍ଥାନ୍ୱେଷୀମାନେ ଯେଉଁ ଭୀଷଣ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ରର ବ୍ୟୂହ ରଚନା କରୁଛନ୍ତି, ଏକଥା ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ବି ସେ ନାରାଜ ।

ଏଥିପାଇଁ ତା'ର ଦୁର୍ଭାବନାର ସୀମା ନାହିଁ । ଶୈଶବରୁ ଏଇ ରାଜକୁମାରଙ୍କୁ ନିଜର ହାତରେ ସନ୍ତାନର ସ୍ନେହ ଦେଇ ବଡ଼ କରିଛି ସେ । ତା'ର ଦୁଃଖ, ତା'ର ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ ତା'ପକ୍ଷେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃସହ । କିନ୍ତୁ...

: ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ...

ସ୍ୱବନା ରାଜ୍ୟରୁ ଫେରି ଆସିଲେ ସତ୍ତ୍ୱସ୍ଥ ।

: ମଣିମା !

: ଭୂପତି ପଣ୍ଡିତ ଗ୍ରାମୂଙ୍କର ଦରବାରକୁ କେବେ ଦଜେ ହେଉଛନ୍ତି ସଠିକ ଜାଣିଚ ?

ସତ୍ତ୍ୱସ୍ଥ ଏଇ ପ୍ରକାର ପ୍ରଶ୍ନ ପାଇଁ ଆଦୌ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ ଥିଲେ । ପ୍ରାସାଦରେ ଏଇକ୍ଷଣି ଭୀଷଣ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର । ରାଜା ଧନଞ୍ଜୟ ବୃଦ୍ଧ । ଆଉ ଉତ୍ତରାଧିକାର ପ୍ରଶ୍ନ ନେଇ ଉନ୍ମୁଳ ଦ୍ୱନ୍ଦରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହେବାକୁ ସମସ୍ତେ ପ୍ରସ୍ତୁତ । କିନ୍ତୁ ଏଇ ରାଜକୁମାର ଅଙ୍ଗାର ଭସ୍ମ ଭାବ୍ୟକୁ ନେଇ ବ୍ୟସ୍ତ ! ମନେ ମନେ ଖୁବ୍ ବିରକ୍ତ ବୋଧକଲେ ସେ । କିନ୍ତୁ ସେ ସ୍ୱର ଗୋପନରଖି ନମ୍ର କଣ୍ଠରେ ସେ କହିଲେ : ଗ୍ରାମୂପର ଦରବାରକୁ ପ୍ରତିଦିନ କେତେ ପଣ୍ଡିତ ଆସୁଛନ୍ତି ଗ୍ରାମୂ ।

: କିନ୍ତୁ ଭୂପତି ପଣ୍ଡିତ ରାଜକବି । ଆମ ଠାକୁର ରାଜାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ନେଇ ସେ ଆସୁଛନ୍ତି ।

ଏ କଥାର ଉତ୍ତର ସତ୍ତ୍ୱସ୍ଥ ଆଉ କିଛି ଦେଲେନାହିଁ । ସେ ଜାଣେ ଦେବା ନିରର୍ଥକ । କୌଣସିମତେ କଳିଙ୍ଗର ବିଳାସୀ ଏଇ କୁମାରକୁ ସେ ପ୍ରକୃତ ସତ୍ୟଟା ବୁଝାଇ ଦେଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ବୁକୁ ଭିତରର ଗଭୀର ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସକୁ ଚାପି ସେ କହିଲା, ଅନ୍ଧିକର ସମସ୍ତ ଅତିକାନ୍ତ ହେଇ ଯାଉଛି କୁମାର !

: ତା'ପରେ···?

: ତା'ପରର ସମ୍ବାଦ ଏ ଭୃତ୍ୟକୁ ଅବଗତ ନାହିଁ ମଣିମା ।

: ହୁଁ...ବାମକର ପୃଷ୍ଠ ଉପରେ ମଥା ରଖି ମୁଦ୍ରିତ ଚକ୍ଷୁରେ ବସିଥିଲେ ଘନଭଞ୍ଜ । କପାଳରେ ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ କେତୋଟି କୁଞ୍ଚ ରେଖା ଦେଖି ମନେ ହେଉଥିଲା କୌଣସି ଗମ୍ଭୀର ଚିନ୍ତାରେ ସେ ନିମଗ୍ନ ।

କକ୍ଷରେ କକ୍ଷାନ୍ତରରେ ସ୍ତବ୍ଧ ନୀରବତା । ବାହାରେ ସଜ୍ଜିତ ଉପବନରେ ରାତିର ପ୍ରଥମ ପ୍ରହରର ପାତଳ ଅନ୍ଧକାର । କ୍ରମେ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ଆସୁଥିବା ଦୀର୍ଘାୟିତ ବନସ୍ପତି ବର୍ଗରେ ଦୈତ୍ୟର ଭୟଙ୍କର ଖରଶ୍ୱାସ ପରି ପବନର ହିଲ୍ଲୋଳ ।

ଥରେ ଥରେ ସେଆଡ଼େ ଚାହୁଁଥିଲେ ଘୁମୁସରର ପ୍ରାକ୍ତନ ମନ୍ତ୍ରୀ ବଣ୍ଡକେରୁ । ପୁଣି ଦୃଷ୍ଟି ଫେରାଇ ଆଣୁଥିଲେ ଘନଭଞ୍ଜଙ୍କ ଉପରକୁ । ସେପରି ତାଙ୍କର ଅର୍ଦ୍ଧଶାୟିତ ଅଙ୍ଗ ମୁଦ୍ରିତ ଚକ୍ଷୁ କପାଳର କୁଞ୍ଚନ ଆଉ କେଶଗୁଚ୍ଛିରେ ଇତସ୍ତତ ଅଙ୍ଗୁଳି ଚାଳନାରୁ କୌଣସି ଏକ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ସୂତ୍ରର ଅବଧାରଣ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ ସେ ।

ହଠାତ୍ ନୀରବତା କଟିଗଲା । ଅଙ୍ଗୁଳି ଚାଳନା ବନ୍ଦକରି ଧୀର ସ୍ୱରରେ ଘନଭଞ୍ଜ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ : ଉପେନ୍ଦ୍ର ଯେ ପ୍ରତି ସନ୍ଧ୍ୟାରେ କୁଲାଡ଼ ଗଡ଼ ଯାଆସ କରନ୍ତି ଏ ସମ୍ବାଦ ତମେ କ'ଣ ନିର୍ଭର ଯୋଗ୍ୟ ସୂତ୍ରରୁ ପାଇଛ ?

ସାମାନ୍ୟ ସିଧାହୋଇ ବସିଲେ ଘନଭଞ୍ଜ । କିନ୍ତୁ ଚକ୍ଷୁ ଦୁଇଟି ପୂର୍ବପରି ମୁଦ୍ରିତ ।

: ଆଜ୍ଞା । ବିନୟାବନତ କଣ୍ଠରେ ଜବାବ ଦେଲେ, ବଣ୍ଡକେରୁ ।

: କେଉଁଠୁ ?

: ପ୍ରସେନ ଠାରୁ ।

: ପ୍ରସେନ...ଘନଭଞ୍ଜଙ୍କର ଚକ୍ଷୁ ଦୁଇଟି ସାମାନ୍ୟ ଉନ୍ମୋଚିତ ହୋଇ ପୁଣି ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା ।

ବଣ୍ଟକେରୁ ବୃଟିପାଉଲେ ଏହାର ଅର୍ଥ । ନବଡ଼ ଭାବରେ
ଜାନ୍ତି ସେ ଘନଭଞ୍ଜଙ୍କୁ । କେବଳ ରାଜପୁରୁଷ ହିସାବରେ
ନକାର୍ଯ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରିବା ପରେ ନୁହେଁ, ବହୁ ପୂର୍ବରୁ । ଯେଉଁବେଳେ
ବତ ଥିଲେ ତାଙ୍କର ପିତା, ଘୁମୁସରର ମହାମାନ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରୀ
ସ୍ତକେରୁ ସେତେବେଳେ ଘନଭଞ୍ଜଙ୍କ ସହିତ ତାଙ୍କର ପରିଚୟରେ
ଥିଲ ପ୍ରଭୁ ଆଉ ଭୃତ୍ୟର ସୀମାବଦ୍ଧ ସମ୍ପର୍କ ସେ ପରିଚୟ ଥିଲା
ନ୍ତୁର । ସମ୍ପର୍କ ହୃଦୟର । କୈଶୋରର ଚପଳ କ୍ରୀଡ଼ାରେ,
ାରୁଣ୍ୟର ନର୍ତ୍ତନ ବିହାରରେ ସେ ଚିହ୍ନି ପାରି ଥିଲେ ତାଙ୍କର
ନ୍ତରକୁ, ଦେଖି ପାରି ଥିଲେ ନିଭୃତ ମନର ସଞ୍ଚିତ ସ୍ୱପ୍ନକୁ ।
ହି ସେଇଥିପାଇଁ କେବଳ ଅଙ୍କ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏଇ ପ୍ରୌଢ଼ାବସ୍ଥାରେ ସେ
ନିତ ହୋଇ ପାରିଚନ୍ତି ତାଙ୍କ ସହିତ । ନିଜ କଥାର ଜୋର ଅଧି
କଏ ବଢ଼ାଇବାକୁ ଯାଇ ସେ କହିଲେ : ଯୁବରାଜଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ
ତ୍ୟ ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ ନିକଟରୁ କିଛି ଆଶା କରିବା ଭୁଲ ହେବ । ବରଂ
ମର ସମସ୍ତ ପରିକଳ୍ପନା ତଦ୍ୱାରା ବିଡ଼ମ୍ବନାରେ ପରିଣତ ହେବ ।
ାରଣ ସେ ସାଙ୍ଘାତିକ ଭାବେ ପ୍ରଭୁଭକ୍ତ । ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଏକାନ୍ତ
ନୁଗତ । ସେଥିନିମିତ୍ତ ପ୍ରାସାଦର ଅନ୍ୟତମ ପୁରାତନ ବିଶ୍ୱାସୀ
ତ୍ୟ ପ୍ରସେନ ସହିତ ମୁଁ ଯୋଗାଯୋଗ କରୁଛି ।

ତୁମଠାରୁ କିଛି ତଥ୍ୟ ପାଇବା ନିମିତ୍ତ ପ୍ରସେନ ଯେ ଧୃଷ୍ଟତା
ଚରଣ କରୁନାହିଁ ଏ ବିଷୟରେ ତୁମେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ତ ?

: ମଣିମା ।

: କପଟ ? ଘନଭଞ୍ଜଙ୍କର କଣ୍ଠରେ ତୀକ୍ଷ୍ଣତା । ମୁଦ୍ରିତ ଚକ୍ଷୁ
ଗଳ ପୁଣି ଉନ୍ମୋଚିତ ହୋଇଗଲା ।

ଠିକ୍ ଅପାର ନବୁଦ୍‌ବେଗ କଣ୍ଠରେ ବଣ୍ଟକେରୁ ଉତ୍ତର
ଦେଲେ : ପ୍ରଭୁଙ୍କର ସନ୍ତୁଷ୍ଟି ପ୍ରତି ପୂଜକରରେ ପ୍ରସେନ ଷଣ୍ଢ । କାରଣ
ଟିକୁ ଠାରୁ ଯେ ପ୍ରାସାଦର ପୁରାତନ ଭୃତ୍ୟ । ତା ବ୍ୟତୀତ···କଥା

ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନ କରି ଅର୍ଦ୍ଧପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସେ ଚାହିଁଲେ ଘନଭଞ୍ଜଙ୍କ ମୁହଁକୁ ।

: ତା' ବ୍ୟତୀତ…? ଘନ ଭଞ୍ଜଙ୍କ ନୟନରେ ଫୁଟି ଉଠିଲା ବଡ଼ ହସର ତରଙ୍ଗ ।

: ମଣିମାଙ୍କର ମୋହର ତ ଏ ଦିଗରେ ଦୁର୍ଜ୍ଜୟ ମନଭେଦୀ ।

: ହୁଁ…ଏକାଧିକବାର ମସ୍ତକ ଦୋହଲାଇଲେ ଘନଭଞ୍ଜ । ଝଣ୍ଟେରୁ ଅଶ୍ୱସ୍ତ ହେଲେ । ମନରେ ସାମାନ୍ୟ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କଲେ ସେ । କିନ୍ତୁ ସେ ସବୁ ଚାପି ରଖି ନିରୁତ୍ତାପ ସ୍ୱରରେ କହିଲେ,
: ପ୍ରସେନର ସମ୍ବାଦ ଅନୁଯାୟୀ ଯୁବରାଜ ଉପେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରତ୍ୟହ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ବାଗ୍‌ଦେବୀଙ୍କର ଆରତି ଦର୍ଶନ ନିମନ୍ତେ କୁଲ୍ଲାଡ଼ଗଡ଼ ଯାତ୍ରା କରନ୍ତି । କାବ୍ୟ ରାଜ୍ୟରେ ଅପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଲାଭ ନିମନ୍ତେ ବାଗ୍‌ଦେବୀଙ୍କୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବା ତାଙ୍କର ଲକ୍ଷ୍ୟ । ଆଉ ସେ ଲକ୍ଷ୍ୟ ପୂରଣ ଦିଗରେ ଏ ହେଉଛି ପ୍ରାରମ୍ଭିକ କାର୍ଯ୍ୟସୂଚୀ ।

: ତା'ହେଲେ…? ଘନ ଭଞ୍ଜଙ୍କର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଖିରେ ଜିଜ୍ଞାସା ।

: ତାଙ୍କର ସାଙ୍ଗରେ ରହିବେ ମାତ୍ର କେତେଜଣ ଘୋର ଯୋଦ୍ଧା ; କେଣିଣ ବନ ପଥର ସହାୟ ।

ଘନଭଞ୍ଜ ନୀରବ । ଉନ୍ମୋଚିତ ଚକ୍ଷୁ ପୁଣି ମୁଦ୍ରିତ ହେଇ ଆସୁଥିଲା ।

ସୁରଥଡ଼େ ସତର୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଲୁଚେଇ ନେଇ, ସେଇ ଅର୍ଦ୍ଧ ମୁଦ୍ରିତ ନୟନ ଆଡ଼େ ଚାହିଁ ଅତି ସାବଧାନୀ ଗଳାରେ ଝଣ୍ଟେରୁ ପୁଣି କହିଲେ : ଏଇ ସୁଯୋଗ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଆମ ପକ୍ଷେ ବୁଦ୍ଧିମାନର କାର୍ଯ୍ୟ ହେବ ।

: ତା' ଠିକ୍ । କିନ୍ତୁ କିପରି ?

: ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ ପଥରେ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ନିର୍ଜନ…

ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରହିଗଲା ବଣ୍ଟିକେରୁଙ୍କର କଥା । ହଠାତ୍ ଉଚ୍ଚ କଣ୍ଠରେ ଏକପ୍ରକାର ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲେ ଘନଭଞ୍ଜ ।

: କିଏ ? କିଏ ସେଠି ??

ବଣ୍ଟିକେରୁ ବି କମ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ ନାହିଁ, ସତେ ତ !! ଦ୍ୱାର ଦେଶରେ କାହାର ଏ ଛାୟା !!! ସର୍ବନାଶ । ଉମାଦେଈଙ୍କୁ ବାରମ୍ବାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବା ସତ୍ତ୍ୱେ ବି ସେ କିପରି ଏ ଭୁଲ୍ କଲେ ? ଗୁପ୍ତ ମନ୍ତ୍ରଣାର ଏଇ କକ୍ଷକୁ କାହାକୁ ପ୍ରବେଶର ଅଧିକାର ଦେଲେ ??

ଅଗଠାରୁ ଅଧିକ ଚଢ଼ା, ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଗଳାରେ ଘନଭଞ୍ଜ ପୁଣି ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ : କିଏ ? କିଏ ସେଠି ?? ଜବାବ ଦିଅ ।

ଉତ୍ତରରେ ଦ୍ୱାରର ଅପର ପ୍ରାନ୍ତରୁ ଭାସି ଆସିଲା ଏକ ଅପୂର୍ବ କୋମଳ ସୁରେଲା ନାରୀ କଣ୍ଠ ।

: ପରିଚାରିକା ପ୍ରଦ୍ୟୋତିକା ମହିମା ।

: ପ୍ରଦ୍ୟୋତିକା ! ଘନ ଭଞ୍ଜଙ୍କ ହୃଦୟରେ ଖୁସି ଆନନ୍ଦ ଓ ବିସ୍ମୟର ଲୁଚକାଳି । କିନ୍ତୁ ସେ ମୁହୂର୍ତ୍ତିକର । ସମ୍ମୁଖରେ ବଣ୍ଟିକେରୁ, ତାଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେବ ରାଜପୁରୁଷର ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ ଓ ଅଭିଜାତ୍ୟ ବୋଧ । ପ୍ରଭୁ ଅଉ ଭୃତ୍ୟର ମପାରୂପା ସମ୍ପର୍କ । ତେଣୁ ଠିକ ଅଗପରି ଚଢ଼ା କର୍କଶ ମିଶା ଗଳାରେ ସେ କହିଲେ ପ୍ରୟୋଜନ ?

: ଅପରାଧ ମାର୍ଜ୍ଜନା କରିବେ ମହିମା । ଏ ଦାସୀ ଅନ୍ତଃପୁରର ଜରୁରୀ ବାର୍ତ୍ତା ବହନ କରି ଆସିଛି ।

: ଘନଭଞ୍ଜ ସେ'ପରେ କିଛି ଆଉ କହିଲେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୁହଁରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ବିରକ୍ତି ଭାବ । ବଣ୍ଟିକେରୁ ବୁଝିଲେ ଆଉ କୌଣସି ଗୋପନ ମନ୍ତ୍ରଣା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଘନଭଞ୍ଜଙ୍କୁ ବିଦାୟ ଅଭିବାଦନ ଜଣାଇଲେ ସେ ।

: ପ୍ରଦ୍ୟୋତିକା… ମୃଦୁ କଣ୍ଠରେ ଡାକିଲେ ଘନଭଞ୍ଜ ।

ଦ୍ୱାରର ଅପର ପ୍ରାନ୍ତରେ ପ୍ରତୀକ୍ଷମାଣ ପ୍ରଦ୍ୟୋତକା କକ୍ଷରେ ପ୍ରବେଶ କରି ସମ୍ମାନ ଜ୍ଞାପନ କଲା ।

ପ୍ରଦ୍ୟୋତକା ତନ୍ୱୀ, ରୂପସୀ । ସରସ-ସୁଠାମ-ସଜୀବ-ପଲ୍ଲବିତ ଅଙ୍ଗଲତାକୁ ତାର ଆବୃତ କରି ରଖିଥିଲା ରଣପୁଷ୍ପ ନୀଳ ଶାଢ଼ୀ ।

ଦ୍ୱିତୀୟାର ଚନ୍ଦ୍ରପରି ବଙ୍କିମ ଭ୍ରୂତଳେ, ଅପୂର୍ବ ଦୁଇ କୃଷ୍ଣସାର ନୟନରେ କଜ୍ଜଳର ଘନରେଖା । ଆଡ଼ମ୍ବର ହୀନ ସାମାନ୍ୟ ଅଳଙ୍କାର । ସବୁର ସମନ୍ୱୟରେ ସେ ମନେ ହେଉଥିଲା ଅନନ୍ୟା ।

ସେଇ ଲାବଣ୍ୟମୟୀର ସୁଷମାକୁ ଅନିମେଷ ନୟନରେ ଗ୍ରହିଥିଲେ ଘନଭଦ୍ର । ମୁହୂର୍ତ୍ତକରେ ମନରେ ତାଙ୍କର ଜନ୍ମ ନେଉଥିଲା ସହସ୍ର ଶତଦଳ । କିନ୍ତୁ ସେ କ୍ଷଣକର, ପ୍ରଦ୍ୟୋତକା ତାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କହୁଛି । ନିଜର ବକ୍ତବ୍ୟଟା କହାଇ ଶୁଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲେ ସେ ।

: ରାଣୀମା, ବନ୍ଧୁତ୍ୱ ଭ ମନ୍ତ୍ରୀ ବଶିଷ୍ଟେକରୁ ସହିତ ଆପଣଙ୍କ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନକୁ ସୁନଜରରେ ଦେଖୁନାହାନ୍ତି ।

ଘନଭଦ୍ରଙ୍କ ମୁହଁରେ ଫୁଟି ଉଠିଲା ସ୍ମିତହାସ୍ୟ । କୋମଳ କଣ୍ଠରେ ସେ କହିଲେ: ଏକଥା ଶୁଣିବାର ମୋର କ'ଣ ପ୍ରୟୋଜନ ।

: ଏଇକଥା ଶୁଣାଇବାକୁ ଆଜ୍ଞା ହୋଇଛି ଏ ଦାସୀକୁ ।

: ଓଃ···ଘନଭଦ୍ରଙ୍କର ହସ ଲିଭିଗଲା । ମର୍ମସ୍ପର୍ଶୀ ସ୍ୱରରେ ସେ କହିଲେ, କେବଳ ଏଇ ଆଜ୍ଞା ବହନ କରି ଆସିଛ ତମେ ? କିନ୍ତୁ ତମେ ତ ଜାଣ ପ୍ରଦ୍ୟୋତକା, ଏ ଆଜ୍ଞା କେତେ ଅର୍ଥହୀନ ମୋ ପାଇଁରେ···

: ଜାଣେ । ଉଚ୍ଚର ପାର୍ଶ୍ୱପାସ ରୂପି ପ୍ରଦ୍ୟୋତକା କହିଲା, ତଥାପି ଆଜ୍ଞା ମତେ ପାଳନ କରିବାକୁ ହୁଏ, ମୁଁ ଯେ ରାଜପୁରର ଦାସୀ ମଣିମା ।

: ଦାସୀ···ହଁ ଦାସୀ ସତ । ଅନ୍ତଃପୁରର ଦାସୀ । କିନ୍ତୁ
ମୋରତ ନୁହଁ !

: ଭୁଲ୍ କରୁଛନ୍ତି ମଣିମା । ଆପଣଙ୍କୁ ବାଦ୍‌ଦେଇ ଅନ୍ତଃପୁରର
ଅସ୍ତିତ୍ୱ ନାହିଁ ।

: ପ୍ରଦ୍ୟୋତିକା···ଘନଭଦ୍ରଙ୍କ କଣ୍ଠରେ କାତରତା ।

ପ୍ରଦ୍ୟୋତିକା ନୀରବ ।

: ମୁଁ ଜାଣେ ପ୍ରଦ୍ୟୋତିକା, ତମର ବ୍ୟଥା କେଉଁଠି ।
କିନ୍ତୁ···

: ମୁଁ ଜାଣେ ରାଜପୁତ୍ର, ଘନଭଦ୍ରଙ୍କର କଥାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବାକୁ
ନ ଦେଇ ପ୍ରଦ୍ୟୋତିକା କହିଲା, ଆପଣ ନିରୁପାୟ । ଅସହାୟ
ଦୃଷ୍ଟିରେ ପରସ୍ପରକୁ ଚାହିଁଲେ ଘନଭଦ୍ର ।

: ସେଥିପାଇଁ କୌଣସି ଦିନ ତ ଆପଣଙ୍କ ନିକଟରେ ନିଜକୁ ମୁ
କ୍ତ କରି ନାହିଁ । ମୁଁ ଜାଣେ ଆପଣ ରାଜପୁତ୍ର, ରାଜଭ୍ରାତା ଏବଂ
ପ୍ରତିଶ୍ୟାତ ପାଟଳିପୁରର ମହାମନ୍ତ୍ରୀ । ଆଉ ମୁଁ ଅଜ୍ଞାତ କୁଳଶୀଳା
ସାମାନ୍ୟ ପରିଚାରିକା ।

: ଏ ତମର ଅଭିମାନ ପ୍ରଦ୍ୟୋତିକା । ତା ନ ହେଲେ ତମେ
ତ ଜାଣ ତମର ଆସନ କେଉଁଠି । ତମେ ମୋର ଏକମାତ୍ର
ଅବଲମ୍ବନ । ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭବିଷ୍ୟତକୁ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଲକ୍ଷ୍ୟରେ
ପହଞ୍ଚାଇବାକୁ ତମେ ମୋର ଏକମାତ୍ର ସହାୟ ।

: କିନ୍ତୁ ଏଇ କେତୋଟି ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଆଗରୁ ଆପଣ ସେଇ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ
ଲକ୍ଷ୍ୟରୁ ଚ୍ୟୁତ ହେବାକୁ ଯାଉଥିଲେ ମଣିମା । ବଣ୍ଣକେଶରୀଙ୍କର
ଶୂନ୍ୟ ଆସନ ଉପରୁ ଦୃଷ୍ଟି ତୋଳି ଘନଭଦ୍ରଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲା
ପ୍ରଦ୍ୟୋତିକା । ମୁହଁରୁ ତାଙ୍କର କମେ କଟି ଯାଉଥିଲା ପୂର୍ବର
ବିମର୍ଷ ବିବର୍ଣ୍ଣତା ।

: କପରି···? ସବିସ୍ମୟ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ ଘନଭଦ୍ର ।

: ମହାରାଜାଙ୍କ ପରି ନିଷ୍କପଟ ସରଳ ବ୍ୟକ୍ତି ଯାହାକୁ ବିଶ୍ବାସ କରନ୍ତି ତାକୁ ଆପଣଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଅବିଶ୍ୱାସ କରିବା ଉଚିତ ।

: ଓଃ…କିନ୍ତୁ ଆମର କାର୍ଯ୍ୟ ହାସଲ ନିମିତ୍ତ ଏଇ ଧରଣର ଜଣେ ଲୋକର ପ୍ରୟୋଜନ । ତା'ଛଡ଼ା ଯେ ଥରେ ବିଶ୍ୱାସଘାତକତା ନିମିତ୍ତ ଜଣକ ପାଖରେ ଦଣ୍ଡିତ ହୋଇଛି ସେ ଅନ୍ୟ ଜଣଙ୍କ ପାଖରେ ଚରମ ବିଶ୍ୱାସ ଅର୍ଜନ କରିବାକୁ ତତ୍ପର ହେବ ।

ନମ୍ର କଣ୍ଠରେ ପ୍ରଦ୍ୟୋତକା କହିଲା,

: ନା ରାଜା, ଆପଣଙ୍କର ଏ ଉକ୍ତି ସବୁବେଳେ ଠିକ୍ ନୁହଁ, ବରଂ ବିଶ୍ୱାସଘାତକତା ଯାହାର ସ୍ୱଭାବ ସେ କଦାପି କାହାର ବିଶ୍ୱାସ ଭାଜନ ହୋଇ ପାରେନା ।

: କିନ୍ତୁ ଯେ କୌଣସି ଉପାୟରେ ନଳକଣ୍ଠଙ୍କୁ ସିଂହାସନରୁ ବଞ୍ଚିତ କରିବା ବିଷ୍ଣୁଶର୍ମାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ।

: ତା ବୋଲି ଯେ ସେ ଆପଣଙ୍କୁ ସିଂହାସନରେ ଅଧିଷ୍ଠିତ କରିବ ସ୍ଥିର କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟତା ନାହିଁ ।

: ତମେ କାହିଁକି ଭୁଲୁଛ ପ୍ରଦ୍ୟୋତକା, ମୋ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କାହାର ପଶ୍ଚାତରେ ଏତେ ପ୍ରଜା ଶକ୍ତି ଏ ରାଜ୍ୟରେ ନାହିଁ ।

: କ୍ଷମା କରିବେ ମହିମା, ଆପଣଙ୍କ ମନରେ ଏ ଧାରଣା ବିଷ୍ଣୁଶର୍ମା ଦ୍ୱାରାହିଁ ସୃଷ୍ଟ ।

: ତା'ହେଲେ ତମେ କଣ କହୁଛ…

ଘନଭଦ୍ରଙ୍କର କଥା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବାକୁ ନ ଦେଇ ପ୍ରଦ୍ୟୋତକା କହିଲା,

: ବିଷ୍ଣୁଶର୍ମା ହୀନ ସ୍ୱାର୍ଥପର । ନିଜର ଇପ୍ସିତ ବସ୍ତୁ ଲାଭ କରିବା ନିମିତ୍ତ ମହିମାଙ୍କୁ ସେ ଅବଲମ୍ବନ ସ୍ୱରୂପ ଗ୍ରହଣ କରିଛି ।

: ତେବେ ତା ସହିତ ସମସ୍ତ ଯୋଗାଯୋଗ ଛିନ୍ନ କରିବା ହିତ ।

: ନା ।

: ନା !!! ବିସ୍ମିତ ଆଖିରେ ପ୍ରଦ୍ୟୋତିକା ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲେ ଘନଭଞ୍ଜ ।

: ବିଶ୍ୱବୈରୀକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରିବେ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଚତୁରତାର କାର୍ଯ୍ୟ ହେବ । ତା ସହିତ ଯୋଗାଯୋଗ ଛିନ୍ନ କଲେ ସେ କ୍ଷିପ୍ତ ହୋଇ ଆମର ସମସ୍ତ ପରିକଳ୍ପନା ନଷ୍ଟ କରିଦେବ ।

: କିନ୍ତୁ ତମେ ଯେ କହିଲ ସେ ବିଶ୍ୱାସଭାଜନ ନୁହଁ ।

: ସେଥିପାଇଁ ଆମେ ସାବଧାନ ରହିବା । ନିଜର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଗୋପନ ରଖି ତାର ସମସ୍ତ କଥା ଗମ୍ଭୀର ମନଯୋଗ ଦେଇ ଶୁଣିବା ଏବଂ ସେ କଥାକୁ ତା'ର ଦ୍ୱାରହିଁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣତ କରିବା ।

: ପ୍ରଦ୍ୟୋତିକା···ପ୍ରଦ୍ୟୋତିକାର ଅରକ୍ତ କୋମଳ କରପୃଷ୍ଠକୁ ଜୋରରେ ଚିପି ଧରିଲେ ଘନଭଞ୍ଜ । ଯେଉଁ ଜୀବନ ପୁଣି ଅଭିଶାପ ବୋଲି ଏତେଦିନ ଧାରଣା ଥିଲା, ଆଜି ମନେ ହେଉଛି ସେ ଧାରଣା ମିଥ୍ୟା । ଈଶ୍ୱର କରୁଣାମୟ ଅଛି ଏ ଜୀବନରେ ତାଙ୍କର ସେଇ କରୁଣାର ସ୍ପର୍ଶ ହେଉଛ ତମେ ।

: ମୁଁ··· ? ନା ନା, ମୁଁ ସାମାନ୍ୟ ପରିଚାରିକା । ଆପଣଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ କାମନା ମୋର ଧର୍ମ । ଘନଭଞ୍ଜଙ୍କର ବଳିଷ୍ଠ ଚାପରୁ ନିଜକୁ ମୁକ୍ତ କରିବାକୁ କ୍ଷୀଣ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲା ପ୍ରଦ୍ୟୋତିକା । ଅଭିମାନରେ ଭାରି ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା ତାର ସ୍ୱର ।

: ପୁଣି ସେଇ ଭୁଲ୍ କରୁଛ ପ୍ରଦ୍ୟୋତିକା ··ଅନନ୍ତ ବେଦନାରେ ଛଳ୍ ଛଳ୍ କରୁଥିବା ଘନଭଞ୍ଜଙ୍କର ଚକ୍ଷୁତାରକା । ଦୁନିଆ ଆଖିରେ ତମେ ଅଜ୍ଞାତ କୁଳଶୀଳା ପରିଚାରିକା ହୋଇପାର କିନ୍ତୁ ମୋ

ଅକ୍ଷିରେ ··ମୋ ଅକ୍ଷିରେ କ'ଣ ଜାଣ···? ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ପରଶମଣି । ବହୁ ଅଭ୍ୟାସ, ବହୁ କ୍ଳାନ୍ତି ସ୍ୱୀକାର କରି ସାଗର ଘେରା କେଉଁ ଏକ ଦ୍ୱୀପର ନିର୍ଜନ ସୈକତରୁ ଧରି ଆସି ଆସୁ ଦିନେ ଯାହାକୁ ହରାଇ ସଳ ହଟଗ ଶଙ୍ଖଚିଲ । ତୁମର ସେଇ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ସ୍ପର୍ଶରେ ଧନ୍ୟ କରିଛ ମୋର ଜୀବନ—ହା-ହୁତାଶମୟ ଧୂସର ମରୁ ପ୍ରାନ୍ତରରେ ଦେଖା ଦେଇଛି ନୂତନ ଆଶାର ଅଙ୍କୁରୋଦ୍‌ଗମ । ତୁମେ 'ମତେ ଭୁଲ ବୁଝନା ··ଭୁଲ ବୁଝନା ପ୍ରଦ୍ୟୋତ୍‌ନା···ଆବେଗରେ କମ୍ପି ଉଠିଥିଲା ଘନଭଞ୍ଜଙ୍କର ଗଳା ।

କମ୍ପି ଉଠୁଥିଲା ପ୍ରଦ୍ୟୋତ୍‌ନାର ଅପୂର୍ବ କମନୀୟ ପାତଳ ଲଜ୍ଜାଭ ଓଷ୍ଠାଧର । ମୁଦ୍ରିତ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା ପଲ୍ଲବାବୃତ ଆୟତ ନୟନ । ଘନଭଞ୍ଜଙ୍କର ବାହୁବନ୍ଧନୀ ଭିତରେ ଆନତ ମଥାରେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲା ସେ ।

ବିଳାସ ବହୁଳ ଅନ୍ତଃପୁରର ଏକ ଅଡ଼ମ୍ବରମୟ କକ୍ଷରେ ନିସ୍ପନ୍ଦ ନିରାଡ଼ମ୍ବର ଭାବରେ ନିର୍ନିମେଷ ନୟନରେ ଗୋପାଳ ମୂର୍ତ୍ତି ଆଡ଼େ ଚାହିଁ ରହିଥିଲେ ପଞ୍ଚବସ୍ତ୍ର ପରିହିତା ରାଣୀ ଲୀଳାବତୀ । ରାଜଭ୍ରାତା ଗୋବିନ୍ଦ ଭଞ୍ଜଙ୍କର ପୁତ୍ର ଘନଭଞ୍ଜଙ୍କର ପତ୍ନୀ । ସମ୍ମୁଖରେ ରୌପ୍ୟ ପାତ୍ରରେ ସଜ୍ଜିତ ହୋଇ ରହିଥିଲା ବହୁବିଧ ନୈବେଦ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ । ନୈଶ ପୂଜା ସମାପ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ଧୂପର ସୁରଭିତ ଧୂମ୍ର, ପୁଷ୍ପର ମଧୁର ଗନ୍ଧରେ ମିଶି କକ୍ଷର ବାୟୁକୁ କେଉଁ ଏକ ଅକୂଳ ଜଗତରେ ଆନ୍ଦୋଳିତ କରୁଥିଲା । ସେଇ ଆନ୍ଦୋଳନ ପ୍ରତିଧ୍ୱନିତ ହେଉଥିଲା ଲୀଳାବତୀଙ୍କ ହୃଦୟରେ । ଅଷ୍ଟଧାତୁ ନିର୍ମିତ ଗୋପାଳଙ୍କୁ ଚାହିଁ ଅବୋଧ ପରି ବାରମ୍ବାର ଖାଲି ପ୍ରଶ୍ନ କରୁଥିଲେ ସେ ।

: କହ…କହ ଗୋପାଳ, ଏ କାହିଁକି ହେଲା ? ଏ କିପରି ସମ୍ଭବ ହେଲା । ମସୃଣ ଗୌର ଗଣ୍ଡକୁ ପ୍ଲାବିତ କରି ବହି ଚାଲିଥିଲା ଅଶ୍ରୁର ଅବିରାମ ଧାରା ।

ବାହାରେ ଅନେକ ସମୟ ଧରି ପ୍ରଦ୍ୟୋତିକା ପ୍ରତୀକ୍ଷା କରୁଥିଲା । ପୂଜା ସମାପନ ହେଲେ ସମ୍ବାଦ ଦେବ । ନୀଳାଞ୍ଜନାଙ୍କର ଅକାରଣ ବିଳମ୍ବରେ ସେ ଖୁବ୍ ବିରକ୍ତ ବୋଧ କରୁଥିଲା । ଖାଲି ପୂଜା ଆଉ ପୂଜା । ପୂଜା କରି କେତେ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଲାଭ !!! ସ୍ୱାମୀର ସୋହାଗ !! ସନ୍ତାନର ସୁଖ !! ମନେ ମନେ ବିଦ୍ରୂପ କଲା ସେ ।

ପ୍ରଣାମ କରି ନୀଳାଞ୍ଜନା ଉଠିଲେ । ଅଞ୍ଚଳ ଦେଇ ପୋଛି ଦେଲେ ଗଣ୍ଡର ଅଶ୍ରୁରେଖା । କିଏ ? ଓଃ ପ୍ରଦ୍ୟୋତିକା; ଏତେ ଡେରି କଲୁ ?

ବିରକ୍ତି ଭାବ ଗୋପନ କରି ନମ୍ର କଣ୍ଠରେ ପ୍ରଦ୍ୟୋତିକା କହିଲା : ଅନେକକ୍ଷଣ ଏଠାରେ ଅପେକ୍ଷା କରିଛି ରାଣୀମା ।

: ଦେଖା ହେଲା ? ନୀଳାଞ୍ଜନାଙ୍କର ନୟନରଙ୍କ ନୀଳ ଆଖିରେ ଶୀତଳ ବ୍ୟାକୁଳତା ।

: ଅଜ୍ଞା । କିନ୍ତୁ ବିଶ୍ୱକେତୁ ତ ନଥିଲେ ।

: ବିଶ୍ୱକେତୁ ନଥିଲେ…! ତେବେ କଣ ମୁଁ ଭୁଲ୍ ସମ୍ବାଦ ପାଇଲି ? ବିଶ୍ୱାସ ଅବିଶ୍ୱାସର ଦୋଳା ଭିତରେ ଏକପ୍ରକାର ନିଜକୁ ନିଜେ ପ୍ରଶ୍ନ କରିଲେ ନୀଳାଞ୍ଜନା ।

: ଦାସୀର ଦୋଷ ନେବେ ନାହିଁ ରାଣୀମା । ମହିମା ତୁମ୍ଭଙ୍କର ଏକାନ୍ତ ଅନୁଗତ । ତେଣୁ ବିଶ୍ୱକେତୁ ସହିତ ସୁସମ୍ପର୍କ ତାଙ୍କ ପକ୍ଷେ ସମ୍ଭବପର ନୁହଁ ।

: ସେ ତାହାଲେ କେଉଁଠି ?

: ଶୀକାରକୁ ବନେ କରିବାର ଆୟୋଜନରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଥିଲେ ।

: ଅଚ୍ଛା ତୁ ଏବେ ଯା ।

ପ୍ରଦ୍ୟୋତକା ସମ୍ମାନ ଜଣାଇ ବିଦାୟ ନେଲେ । ଅଶେଷ କୃତଜ୍ଞତାରେ ଗୋପାଳଙ୍କୁ ପୁଣି ପ୍ରଣାମ କଲେ ନୀଳାଞ୍ଜନା ।

ପ୍ରାସାଦର ଏକ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଅନାଡ଼ମ୍ବର କେତୋଟି କକ୍ଷ ପରିଚାରିକା ମାନଙ୍କ ନିମିତ୍ତ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଥିଲା । ସେଥି ଭିତରୁ ଗୋଟିକରେ ରହୁଥିଲା ପ୍ରଦ୍ୟୋତକା । ଅନ୍ୟ କକ୍ଷ ଗୁଡ଼ିକ ତୁଳନାରେ ସେଟା ଥିଲା ଟିକେ ଭିନ୍ନ, କିଛି ସୁନ୍ଦର ଉପକରଣରେ ସଜ୍ଜିତ । କାରଣ ଅନ୍ୟ ପରିଚାରିକାମାନଙ୍କ ଠାରୁ ପ୍ରଦ୍ୟୋତକାର ସ୍ଥାନ ଥିଲା ଭିନ୍ନ । ରାଜଦରବାରର ସୁନଜର କହିଲେ ଯାହା ବୁଝାଏ ତା' କେବଳ ତା'ରି ଭାଗରେ ଜୁଟିଥିଲା ।

ସେଦିନ ରାଣୀମାଙ୍କୁ ସମ୍ବାଦ ଦେଇ ଫେରିଲା ବେଳକୁ ରାତିର ପ୍ରଥମ ପ୍ରହର ଅତିକ୍ରାନ୍ତ ପ୍ରାୟ । ଆକାଶରେ କୃଷ୍ଣାତିଥିର ବିଳମ୍ବିତ ଚନ୍ଦ୍ରୋଦୟ । ତା'ର ଅନୁକୂଳ ଅନେକ ମଲ୍ଲୀ ଆଉ ରଜନୀଗନ୍ଧାର ପତ୍ରାଳିରେ କାପରି ଏକ ମଧୁର ଅନ୍ତରଙ୍ଗତାର ଉଦ୍ରେକ କରୁଥିଲା । ସେଇ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତାର ସୁର ସ୍ପର୍ଶ କରୁଥିଲା ପ୍ରଦ୍ୟୋତକାର ହୃଦୟକୁ ।

ଅନ୍ୟ କକ୍ଷ ଗୁଡ଼ିକର ଅନେକ ଲିଭି ସାରିଥିଲା । ପ୍ରଦ୍ୟୋତକା ଦରଜା ବନ୍ଦ କଲା । କିନ୍ତୁ ଏତେ ଶୀଘ୍ର ଶୋଇ ପଡ଼ିବାକୁ ସେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନଥିଲା । ଆଖିରେ ସାମାନ୍ୟତମ ତନ୍ଦ୍ରାର ଆବେଶ ବି ନଥିଲା । କେମିତି ଏକ ଅନନୁଭୂତ ପୁଲକିତ ଉତ୍ତେଜନାରେ ତା'ର ସମସ୍ତ ଦେହ ଆଉ ମନ ଭରି ଯାଇଥିଲା । ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ସନ୍ଧ୍ୟାର ସେଇ ନର୍ତ୍ତନ ଉଦ୍ୟାନ କକ୍ଷର ପ୍ରତିଟି କଥା ମନରେ ତା'ର

ବାରମ୍ବାର ପ୍ରତିଧ୍ୱନିତ ହେଉଥିଲା । 'ତମେ ମୋ ପାଖରେ ଦୁର୍ଲଭ ପରଶମଣି । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେବାର ପରମ ବିଶ୍ୱସ୍ତ ବନ୍ଧୁ, ଏକମାତ୍ର ସହାୟ ।' କି ଅସହାୟ କି ବ୍ୟାକୁଳ ସେଇ ସ୍ୱୀକାରୋକ୍ତି ! କେତେ ଅଭିଜ୍ଞତାର ଜ୍ୱାଳା ସେ ଆଖିରେ ! ହାସ୍ୟରେ ଅନୁରାଗ ରାଜପୁତ୍ର । ମନେ ମନେ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା ପ୍ରଦ୍ୟୋତିକା । କିପରି ଏକ ପ୍ରାପ୍ତିର ଆନନ୍ଦ ।

ପ୍ରାପ୍ତି…କଥାଟା ବଡ଼ ଅଚିହ୍ନା ତାର । ଠିକ୍ ଯେମିତି ରୂପ କଥାର ବିଦେଶୀ ରାଜପୁତ୍ର ତା'ର ପକ୍ଷୀରାଜ ଘୋଡ଼ା ଆଉ ସ୍ୱପ୍ନ ବଧୂ କଙ୍କଣା । ଯେଉଁ କଥାର ପ୍ରତିଟି ଶବ୍ଦ ମନରେ ଆନନ୍ଦ ଦିଏ, ଆଖି ଆଗରେ ତୋଳି ଧରେ ସୁନ୍ଦର ରଙ୍ଗୀନ ଛବି, କିନ୍ତୁ ସବୁ ସ୍ପର୍ଶର ବାହାରେ । ଖାଲି ଶୁଣିବା ପାଇଁ, ଶୁଣି ମନେ ମନେ ସ୍ୱପ୍ନ ଆନନ୍ଦ ପାଇବା ପାଇଁ । ତା' ବାହାରେ ଆଉ କିଛି ନୁହଁ ।

ପ୍ରଦ୍ୟୋତିକାର ଜୀବନ ଏକାନ୍ତ ରିକ୍ତ ।

ଆଘାତ, ଅପମାନର ଦଂଶନରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିଷାଦମୟ । ଏକ ପରିତ୍ୟକ୍ତ ମରୁ । ଯେଉଁଥିରେ ଅନେକ ପାଦଚିହ୍ନ, ଯାଯାବରର, ସୈନିକର, ବଣିକର । ଅନେକ କୋଳାହଳ, ଆନନ୍ଦର, ଅଶ୍ରୁର । କିନ୍ତୁ କେଉଁଟା ସ୍ଥାୟୀ ନୁହଁ, ସବୁ ମୁହୂର୍ତ୍ତିକର । ସ୍ଥାୟୀ ଖାଲି ଅସହ୍ୟ ହିଂସ୍ର, ଧୂସର ଧୂ ଧୂ ବାଲିର ହାହାକାର । ଆକାଶ ଭରି ଅନନ୍ତ ଶୂନ୍ୟତା । ଜୀବନ ବୋଇଲେ ସେଠି ଯାହା କିଛିଏ ପୁଷ୍ଟି ନାଗଫେଣୀର ରୁକ୍ଷ କଣ୍ଟକିତ ରୌଦ୍ରଦଗ୍ଧ ସବୁଜିମା । ଯାହା ନୈରାଶ୍ୟ ବେଦନାପ, ଶ୍ରେମାକ୍ଷ ହୀନ, ଉଦାସ ।

ଜୀବନରେ କିଛି ପାଇନି ପ୍ରଦ୍ୟୋତିକା । କିଛି କହିଲେ କ'ଣ ବୁଝାଏ ଅଉ ତା' କେବେ ତା'ର ବାସ୍ତବର ସୀମାରେଖା ସ୍ପର୍ଶ କରିଥିଲା କି ନାଁ ଯେ ଠିକ୍ ଆଜିକି ବୁଝିପାରେନା । ସବୁ ଯେମିତି ତା' ଆଗରେ ଦୁର୍ଭେଦ୍ୟ, କୁହେଳିକାଚ୍ଛନ୍ନ ।

କିନ୍ତୁ ସବୁ ଅସ୍ପଷ୍ଟତା ଭିତରେ, ସ୍ପଷ୍ଟ ଦେଖାଯାଏ ସେଇ ଗ୍ରାମ୍ୟ ନଦୀ ଆଉ ତା'ର କୂଳରେ ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ମାଟିର କୁଟୀର, ଯାହା ଭିତରୁ ଗୋଟିକରେ କଟିଥିଲା ତା'ର ବାଲ୍ୟ, ଶୈଶବ । ସେ ଥିଲା ଦରିଦ୍ର କୃଷକର ପଞ୍ଚମକନ୍ୟା ! ତେଣୁ ନାମଥିଲା ତା'ର ପାଞ୍ଚାଳୀ ।

ଘର ଅଭାବୀ ସଂସାରରେ ପର ପର ପାଞ୍ଚଟି କନ୍ୟାର ଭାର, ବଡ଼ ଦୁଃସହ ଥିଲା ତା'ର ବାପା-ମାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଠିକ୍ ସେମିତି ପାଞ୍ଚଟି ଓଜନଆ ପଥର ଖଣ୍ଡ । ବାଲ୍ୟଜୀବନ କେମିତି କଟିଥିଲା ମନେନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଶୈଶବ ବଡ଼ ଅଯତ୍ନ, ବଡ଼ ଅବହେଳାର । ଗୁରଟି ରୁକ୍ଷ, ନିଷ୍କରୁଣ ଆଖିର କଡ଼ା ପ୍ରହରୀ ଭିତରେ ମନର ସବୁକିଛୁ ସୀମିତ ।

ତା'ପରେ...ସେଇ ଅଦ୍ଭୁତ ଶୈଶବର ଦିନ ଶେଷ ହେଉ ନ ହେଉଣୁ ଦିନେ ସେ ଶୁଣିଥିଲା, ତା'ର ବାହାଘର । ସେ ଶାଶୁଘର ଯିବ । ନବୀନ ବସ୍ତ୍ରରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଖାଲି ଚାହୁଁଥିଲା ସେ । କିନ୍ତୁ କିଛି ବୁଝିପାରୁ ନ ଥିଲା, କିଛି କହିପାରୁ ନ ଥିଲା । ସବାରିରେ ଅଚିହ୍ନା ଲୋକମାନେ ବହି ନେଇ ଯାଉଥିଲେ ତାକୁ ।

ଶାଶୁଘର କ'ଣ, ସଂସାର କ'ଣ ବୁଝିବାର ସମୟ ସେତେବେଳେ ତା'ର ହୋଇ ନ ଥିଲା । ଯେତେବେଳେ ହେଲା, ସେ ଦେଖିଲା ହସ୍ୱାସମସ୍ତ ମଳୟ ତା' ପାଖରେ ବେଦନାର ସଜଳ ଗୀତ, ବର୍ଣ୍ଣବେଶର ବସନ୍ତର ପୁଷ୍ପ ବଥିକା ଗନ୍ଧହୀନ ମ୍ଳାନ । ଆରକ୍ତ ନବ କିଶଳୟରେ କେଉଁ ଭୟଙ୍କର ଭବିଷ୍ୟତର ଆଲେଖ୍ୟ ।

ଶାଶୁର ଦୁର୍ବ୍ୟବହାର, ବୟସ୍କ ସ୍ୱାମୀର ଅତ୍ୟାଚାର, ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ କିଶୋରୀ ମନକୁ ଭୟ, ଘୃଣା ଆଉ ବିତୃଷ୍ଣାରେ ଭରି ଦେଇଥିଲା । ଶେଷ ରାତିର ଏକ ନିର୍ଜନ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଚୁପି ଚୁପି, ଘରର ଦ୍ୱାର ଖୋଲି, ପାଦ ଦେଲା ସେ ଅପ୍ରବୁଦ୍ଧ ପଥରେ । ଲକ୍ଷ୍ୟ କୌଣସି ଏକ ନିଭୃତ ସ୍ଥାନ । ଯେଉଁଠି ପହଞ୍ଚି ପାରିବ ନାହିଁ ବାପା-ମା'ଙ୍କର କଠୋର ଦୃଷ୍ଟି, ସ୍ୱାମୀ, ଶାଶୁର କଟୁ ଲାଞ୍ଛନା ।

ପଥ ଘାଟ ସବୁ ଅଚହ୍ନା, ତଥାପି ସେ ଚାଲିଥିଲା । ଅବିରାମ, ଅକ୍ଲାନ୍ତ । ଏକ ସମୟରେ ରାତିର ପାତଳ ଅନ୍ଧକାର କଟି ଯାଇଥିଲା । ଉଷାର ଅନୁଜ୍ଜ୍ୱଳ ରଙ୍ଗୀନ ଆଲୋକରେ ସେ ଦେଖିଥିଲା ଅଦୂରରେ ଅପ୍ରଶସ୍ତ ସ୍ରୋତ ନଦୀ । ଶିହରି ଉଠିଥିଲା ସେ । ଆକସ୍ମିକ ଭୟର ଏକ ତଡ଼ିତ୍ ପ୍ରବାହ ଖେଳି ଯାଇଥିଲା ତା'ର ସମସ୍ତ ଅଙ୍ଗରେ । ଏ କ'ଣ ! ଏ କି ସେଇ ସ୍ରୋତ ନଦୀ ! ସେଇ ସ୍ରୋତ ପଲ୍ଲୀ ! ଯା' ଭିତରେ ଭରି ରହିଚ ତା'ର ବେନାମୟ ଶୈଶବର ଅଜସ୍ର ସ୍ମୃତି, ତା'ର ବାପା-ମା' ଭାଇ, ଭଉଣୀ ? ଏ ସେ କ'ଣ କଲା ? ନିଜର ସର୍ବନାଶ କ'ଣ ନିଜେ ହିଁ ଡାକି ଆଣିଲା । ନାଁ.ନାଁ, ଏ ହୋଇ ପାରେନା, ଏ କେତେବେଳେ ହୋଇ ପାରେନା ।

ଖୁବ୍ ବିଚଳିତ ବୋଧ କରୁଥିଲା ସେ । ଭୟ ଆଉ ଆଶଙ୍କାରେ ଆନ୍ଦୋଳିତ ହେଉଥିଲା ମନ । ଲତା ଗୁଳ୍ମଘେରା ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଏକ ନିର୍ଜନ ଜାଗାରେ ଆଖି ମୁହଁ ଚାପିଧରି ବସିପଡ଼ିଥିଲା ସେ । ତା'ପରେ ··

ତା'ପରର ଘଟଣା ଖୁବ ଅସ୍ୱାଭାବିକ । ତା'ର ସ୍ୱପ୍ନ ଆଉ ବାସ୍ତବର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅପରିଚିତ । କାହାର ଗମ୍ଭୀର ସ୍ୱରରେ ଚମକି ଉଠିପଡ଼ିଲା ସେ ।

: ତମର ପରିଚୟ ?

ବିସ୍ମିତ, ଅବୋଧ ଦୃଷ୍ଟି ମେଲି ଚାହିଁଲା ପ୍ରଦ୍ୟୋତିକା । ଆଗରେ ତା'ର ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି, ଦୀର୍ଘ ଗୌର ପୁଲକିତ କାନ୍ତି ମଧ୍ୟବୟସ୍କ ଜଣେ ପୁରୁଷ । ପରିଧାନରେ ଆକାଶ-ନୀଳ ମଖମଲି ପୋଷାକ । ଗଳାରେ ଦୁଇସରି ମୁକ୍ତାର ମାଳା । ଏ କିଏ ? ନିଜକୁ ନିଜେ ପ୍ରଶ୍ନ କରିଲା ସେ । ଝିଅଟିଏ ହେବା ଦିନଠାରୁ ଅଜାଣତେ ଚିହ୍ନିଥିବା ସମସ୍ତ ମୁହଁ ମନେ ମନେ ଦେଖି ନେଉଥିଲା ସେ । କିନ୍ତୁ କାହିଁ··· କାହାର ସହିତ ତ ଏ ମୁହଁର ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ନାହିଁ । କେବେ—କେବେ

ତ ଏମିତ କାହାକୁ ସେ ଦେଖି ନାହିଁ । ସେ କ'ଣ ଆଉ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଚ...ଭୂମି ଉପରୁ ଦୃଷ୍ଟି ତୋଳି ଅଉଥରେ ସେ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲା ସେ...

: କ'ଣ ଏତେ ଦେଖୁଚୁ ? ତୋର ନାଁ କ'ଣ କହ ? ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଥିବା ଲୋକଟି ତା'ର ଲାଲ ଲାଲ ଆଖିରେ ଆତୁର ରଙ୍ଗ ଚହଟାଇ ଏକ ପ୍ରକାର ଧମକ ଦେଲା ।

: ମଣିମା...ଅସ୍ଫୁଟ ଉଚ୍ଚାରଣ କଲା ପ୍ରଦ୍ୟୋତକା । ସେଇ ପ୍ରଶାନ୍ତ ମୁହଁର ସପ୍ରଶ୍ନ ନୟନ ଅଡ଼କୁ ଦୃଷ୍ଟି ଫେରାଇ ଆଣି କ'ଣ ସେପରି ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଲାଗିଲା ସେ । ଗୋଟିଏ ମୁହୂର୍ତ୍ତ । ମଣିମା...ହଁ, ଠିକ୍ ମନେପଡ଼ୁଚି ତା'ର । ବିଦେହର ରାଜାଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀ ଡାକୁଥିଲା ମଣିମା । ଅପା କହୁଥିଲା, ରାଜାଙ୍କୁ ସମସ୍ତେ ମଣିମା କହନ୍ତି । ତେବେ ଇଏ କ'ଣ ସେଇ ବିଦେହର ରାଜା...

: ତୋର ନାଁ କ'ଣ, ମଣିମାଙ୍କର ହୁକୁମ ଶୁଭୁ ନାହିଁକି ତତେ ? ଏତେ ସମୟ ଲୋକଟିର କଥା ତା'ର ଖିଆଲ ନଥିଲା । ତା'ର କଡ଼ା ଗଳାରେ ଚମକ ଉଠି ଏଥର ସେ କହିଲା : ମୋ ନାଁ...କନ୍ନୁ ତା'ର ଆରକ୍ତ ଚକ୍ଷୁ, କଠୋର ମୁହଁ, ଅଉ ମୋଟା ମୋଟା ରୁକ୍ଷ ନିଶ ଉପରେ ଆଖିପଡ଼ିବା ମାତ୍ରେ ପ୍ରଦ୍ୟୋତକାର କଥା ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ଭୟରେ କମ୍ପି ଉଠିଲା ଛୋଟ ଶରୀର । ମନରେ ଦେଖାଦେଲା ପୁଣି ନାନା ରକମ ପ୍ରଶ୍ନ । ଏ କ'ଣ ରାଜାର ସେଇ ଶୂଳକାର ? ଶାଣ୍ଡୁ ତା'ର ତେବେ ଜଣେଇ ଦେଇଚ ରାଜାଙ୍କୁ ସବୁକଥା, ଏଥର...ଏଥର କ'ଣ କରିବ ସେ ? ଅସହାୟ ଫୁଲ ଆଖିରୁ ଝରିପଡ଼ିଲା ବିନ୍ଦୁ ବିନ୍ଦୁ ଅଶ୍ରୁ । ଗୋଟିଏ ମୁହୂର୍ତ୍ତ । ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ କଟିଗଲା ତା'ର ସମସ୍ତ ଅନ୍ଧକାର ।

: ଭୟ ନାହିଁ ମା' ! ଶୀତଳ, କରୁଣାଘନ ସ୍ୱର । ଉତ୍ତାଳ ସାଗର ମଝିରେ ହଠାତ୍ ଯେପରି ଧ୍ରୁବତାରା ଦେଖିଲା ପ୍ରଦ୍ୟୋତକା ।

...ନେକ ଭରସା । କି ପ୍ରକାର ଭରସା ସେ ଜାଣେନା । କିନ୍ତୁ ତା'ର ...ନେହେଲା ଏ ଶୃଙ୍ଖଳାର ନୁହଁ, ଶୃଙ୍ଖଳାର ହେଲେବି ଏ ତାକୁ ଶୃଙ୍ଖ...ଦେଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ରାଜାର ହୁକୁମ ।

: ବିରୂପାକ୍ଷ !

: ମଣିମା ?

: ମୁଁ ବଡ଼ କ୍ଳାନ୍ତ, ରାଜ୍ଯର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କର ।

: ଆଜ୍ଞା !

ପ୍ରଦ୍ୟୋତିକା ଅଡ଼େ ଏକ ତୀବ୍ର କଟାକ୍ଷ ପାତକରି ସୁସଜ୍ଜିତ ଅଶ୍ୱ ...ନେଇ ଚାଲିଗଲା ବିରୂପାକ୍ଷ ।

ଗୋଟିଏ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ।

: ଆସ ମା' ! ସବୁ ଭୁଲିଯାଅ । ଆଜି ତମର ଜନ୍ମହେଲା । ତମର ପିତା । ତମର ନାମ ରଖିଲି ପ୍ରଦ୍ୟୋତିକା ।

ପ୍ରଦ୍ୟୋତିକା କିଛି ବୁଝିପାରୁ ନ ଥିଲା । ଏତେଗୁଡ଼ାଏ କଥା ...ତରୁ ଗୋଟାଏ ଶବ୍ଦ ବି ନୁହଁ । କିନ୍ତୁ ସେ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା, ...ସବୁ କଥାର ତରଙ୍ଗ ତା'ର ହୃଦୟକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି କମ୍ପନ ଏକ ...ଳେଡ଼ନ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିଲା । ଆକର୍ଷଣ କରୁଥିଲା । ଗୂଢ଼ ଗଭୀର ...ସ ଆକର୍ଷଣ ।

: ଆସ ମା, ସେମାନେ ବ୍ୟଗ୍ର ହୋଇ ପଡ଼ିବେ ।

ପ୍ରଦ୍ୟୋତିକା ଉଠିଲା । ଅଶ୍ୱଅରେ ଚାହିଁଲା ସେ ମୁହଁକୁ । ...ା'ପରେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଅନୁସରଣ କଲା ତାଙ୍କୁ ।

: କଳାନ୍ତନା !

: ପିତା ?

: ଅଜଣ୍ଟାରୁ ଏ ଚୋର ଫେରିଲା । ଘନ ପଲ୍ଲବାସ୍ଥିତ ଅସ୍ଥିର ଚକ୍ଷୁମେଲି ମାଳାଞ୍ଜନା ଚାହିଁଲେ ପ୍ରଦ୍ୟୋତକାକୁ । ନମ୍ର କଣ୍ଠରେ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ,

: ଏ କିଏ ?

: ପ୍ରଦ୍ୟୋତକା ।

: ପ୍ରଦ୍ୟୋତକା···? ସିତାର ମୁହଁକୁ ଆଗପରି ସପ୍ରଶ୍ନ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁ ରହିଲେ ମାଳାଞ୍ଜନା ।

: ତାହାର ଅତୀତ ସମ୍ପର୍କରେ କେବେ ଆଗ୍ରହୀ ହେବୁ ନାହିଁ କନ୍ୟା ।

ତା'ପରେ କେତୋଟି ସାଧାରଣ କୁଶଳ ପ୍ରଶ୍ନ କରି କନ୍ୟାଠୁ ବିଦାୟ ନେଇଥିଲେ ପ୍ରଭଞ୍ଜନ ସିଂହ ବର୍ମା ।

ସୁସଜ୍ଜିତ କକ୍ଷର ମଖମଲି ପରଦାକୁ ଧରି ଦରଜା ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲା ପ୍ରଦ୍ୟୋତକା । ପର ପର ଏତେ ଆକସ୍ମିକ ଘଟଣାର ପ୍ରବାହରେ ସେ ଯେପରି କ୍ରମେ ମୂକ ପାଲଟି ଯାଉଥିଲା । ମାଳାଞ୍ଜନା ଡାକିଲେ, ଭିତରକୁ ଆସ, ପୋଷାକ ବଦଳାଇ ନିଅ । ପାଖରେ କିଛି ସୁନ୍ଦର ବସ୍ତ୍ର ହସ୍ତରେ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲେ ଜଣେ ପରିଚାରିକା ।

: ତମର ନାମ···ପ୍ରଦ୍ୟୋତକା··· ।

ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ନୀରବରେ ସମ୍ମତି ଜଣାଇଲା ପ୍ରଦ୍ୟୋତକା କେମିତି ବୋକା ବୋକା ଲାଗୁଥିଲା ତାକୁ, ଅର୍ଥହୀନ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହୁଁଥିଲା ଚାରିଆଡ଼କୁ ।

: ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନା, ଶାନ୍ତ ନରମ କଣ୍ଠରେ ମାଳାଞ୍ଜନା କହିଲେ । ଆସ୍ତେ ସବୁ ଅଭ୍ୟାସ ହୋଇଯିବ ।

ଆସ୍ତେ ସବୁ ଅଭ୍ୟାସ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ତା'ର । କଟି ଯାଇଥିଲା ସେଦିନର ସେଇ ବୋକା ବୋକା ଭାବ । ଅଜ୍ଞାତ ବଂଶର ଅଦ୍ଭୁତ

ସ୍ୱିଦା ସହିତ ପରିଚିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ସେ । ବୁଝିଥିଲା
ଗିଣାର ଅର୍ଥ । ବନ୍ଧୁ ନୁହଁ ପରିଚାରିକା । କିନ୍ତୁ ସେଥିପାଇଁ ସେଦିନ
ସେ କ୍ଷୁବ୍ଧ ହୋଇ ନଥିଲା ବରଂ ତା'ର କୃତଜ୍ଞତାର ସୀମା ନଥିଲା ।
ପା, ମା, ସ୍ୱାମୀ, ଶାଶୂ ସମସ୍ତଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଅନେକ ଦୂରରେ
ଇ ନିଶ୍ଚିତ ଆଶ୍ରୟ ! ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି ସେ ଯେମିତି ବଞ୍ଚିଥିଲା ।

ଜେମା ନୀଳାଞ୍ଜନା ସେଇ ନିଶ୍ଚିତ ଆଶ୍ରୟ ଦାତ୍ରୀ । ତା'ର
ଗତ ସମ୍ପର୍କରେ କୌଣସି କୌତୂହଳ ପ୍ରକାଶ ନକରି ଭବିଷ୍ୟତ
ବନ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାକୁ ତାର ବର୍ତ୍ତମାନକୁ ସେ ବଳିଷ୍ଠ
କରିବାକୁ ଚାହିଁଛନ୍ତି । ସାଧାରଣ ପରିଚାରିକା ମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଟିକେ
ଭିନ୍ନ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିଚନ୍ତି ତାକୁ । ସେଇ ଦୟା, ସେଇ ଗମ୍ଭୀର
ମୂକମାର କବଡ଼ ଛାୟା ଶୀତଳ ନୟନରେ ପ୍ରଦ୍ୟୋତକା ପ୍ରଥମ
ଦେଖିଚ, ପୃଥିବୀ କେବଳ ଦୁଃଖ ଆଉ ନର୍ଯାତନାର ନୁହଁ । ପାଇଚି
ଜୀବନର ନୂତନ ସ୍ୱାଦ । ବଞ୍ଚି ରହିବାର ନବୀନ ପ୍ରେରଣା ।

ଜେମାଙ୍କର ପାଖେ ପାଖେ ରହି ତାଙ୍କର ଛୋଟ ଛୋଟ ହୁକୁମ
ମାନିବା ଥିଲା ପ୍ରଦ୍ୟୋତକାର କାର୍ଯ୍ୟ ।

ସେଦିନ ଫାଲ୍‌ଗୁନର ଶୁକ୍ଳ ଦଶମୀ । ସନ୍ଧ୍ୟାର ବର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ
ଚକ୍ରବାଳର ଅବିର କୁଙ୍କୁମ ରାଗରେ ଆହୁରି ସତେଜ, ଆହୁରି
ମନୋରମ ମନେ ହେଉଥିଲା । ବସନ୍ତର ଉତ୍ତଳା ବାୟୁରେ
ତରୁଣୀର ଅଧିର ସଙ୍ଗୀତ । ହନୁନା ଜେମାଙ୍କର ଆଦେଶରେ
ପ୍ରଦ୍ୟୋତକା ଯାଇଥିଲା ପ୍ରାସାଦ ସଂଲଗ୍ନ ଉଦ୍ୟାନକୁ କିଛି ପୁଷ୍ପ ଚୟନ
କରିବ । ମଲ୍ଲୀ ଅଉ ରଜନୀ ଗନ୍ଧାର ପଟାଳି ଟପି ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି
ମା ଓ ପୁଗନ୍ଧରାଜ ଅତିକ୍ରମ କରି ଯୁଇ ଅଉ ମାଧବୀର ଝାଡ଼
ଟରେ ସେ ଠିଆ ହେଲା ଆସି । ହବୀର୍ଣ୍ଣ ସନ୍ଧ୍ୟାର କ୍ଷୀଣ ଅନ୍ଧକାର
ଉ ଚନ୍ଦ୍ରର ମୃଦୁ ଆଲୋକ ଯୁଇର ମଦିର ଗନ୍ଧ ସହିତ ମିଶି
ମିଶି ଏକ ଅବେଗ ମଧୁର ଭାବ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିଲା । ସେଇ

ସ୍ୱରରେ ମୁଗ୍ଧ ପ୍ରଦ୍ୟୋତକାର ହୃଦୟ କ୍ଷଣକ ପାଇଁ ଅନମନା ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ନବ ବିକାଶିତ ଯୁଇର ପେନ୍ଥା ଉପରେ ସ୍ଥିର ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ତାର ହାତ ।

: ପ୍ରଦ୍ୟୋତକା !

: ଏଇ ଆକସ୍ମିକ ସମ୍ବୋଧନରେ ଚମକି ପଡ଼ିଲା ପ୍ରଦ୍ୟୋତକା । କିଏ ! କେଉଁଠି ! ସନ୍ତ୍ରସ୍ତା ହରିଣୀ ପରି ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ଘୂରି ଆସିଲା ତାର ଚକିତ ଆଖି ।

ଗୋଟିଏ ମୁହୂର୍ତ୍ତ । ପୁଣି ସେଇ ଅନୁଚ୍ଚ ସାବଧାନୀ କରୁଣ ସ୍ୱର ।

: ପ୍ରଦ୍ୟୋତକା ।

ପ୍ରଦ୍ୟୋତକାର ବିସ୍ମିତ ଚକ୍ଷୁତାରକା ନିମିଷକ ପାଇଁ ସ୍ଥିର ହୋଇଗଲା । କାହାର ଏ ସ୍ୱର ·· ? ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଚହ୍ନା ବୋଲି ମନେହେଉନି । ଅଥଚ ଚହ୍ନା ବି ପଡ଼ୁନି । ସ୍ମୃତି ଆଉ ବିସ୍ମୃତିର ଲୁଚକାଳିର ଦୋଳାୟିତ ମନରେ ପ୍ରଦ୍ୟୋତକା ପ୍ରଶ୍ନ କଲା—

: କିଏ ?

ସମ୍ବୋଧନକାରୀ ତା'ର ସ୍ୱରକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ କୋମଳ କରି ଉତ୍ତର ଦେଲା : ମୁଁ ତମର ଜଣେ ହିତାକାଂକ୍ଷୀ ।

: କିନ୍ତୁ ଏଠି···ଏଇ ନିର୍ଜନ···

: ବହୁଦିନ ଅପେକ୍ଷା କରି, ବହୁ ଚେଷ୍ଟା କରି କେଉଁଠି ତମର ଦେଖା ପାଇଲି ନାହିଁ । କେଣୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଏଠିକୁ ଆସିଛୁ । ବିଶ୍ୱାସ କର, ମୋର କୌଣସି ଅସତ୍ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନାହିଁ ।

ଅବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ଚ୍ଛୁହଁ ନ ଥିଲା ପ୍ରଦ୍ୟୋତକା । କିନ୍ତୁ ଲୋକଙ୍କର କଥା କେମିତି ବେଖାପ ଶୁଭୁଥିଲା ତାକୁ । ଯେମିତି ଏଇ ପ୍ରକାର କୋମଳ କଥା ସହିତ ସେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନଭ୍ୟସ୍ତ । ତାର ମୁହଁ ଦେଖି କଥାଟାକୁ ବି ପରଖି ନେବାର କୌଣସି ଉପାୟ ନ ଥିଲା ।

ଅଧା ଛାଇ ଅଧା ଆଲୁଅରେ ଲତା ଝାଡ଼ର ଅନ୍ତୁଆଳରେ କେଉଁଠି ଲୁଚି ରହିଥିଲା ସେ । ନିଜର ମନୋଭାବ ଗୋପନ ରଖି ପ୍ରଦ୍ୟୋତକା କହିଲା : ନା, ଅବିଶ୍ୱାସ କରିବାର କିଛି କାରଣ ନାହିଁ । ଆପଣଙ୍କର କଣ କହିବାର ଅଛି···

ପ୍ରଦ୍ୟୋତକାର କଥା ଶେଷ ହେବାକୁ ନ ଦେଇ ଲୋକଟି କହିଲା : ମୋର ବିଶେଷ କିଛି କହିବାର ନାହିଁ । ଖାଲି ଗୋଟାଏ ସାଧାରଣ ପ୍ରଶ୍ନ ।

: କରନ୍ତୁ । ବିଳମ୍ବ ହେଲେ ଜେମାଙ୍କର ଅସୁବିଧା ହେବ ।

ଲୋକଟି ସହସା କିଛି କହିଲା ନାହିଁ, ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ନୀରବ ରହି କଣ ଚିନ୍ତା କଲା । ନିଜକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ନେଇ କହିଲା : ତମେ କଣ ଖାଲି ଜେମାଙ୍କର ସୁବିଧା ଅସୁବିଧା ଦେଖୁଥିବ ? ଆଉ ନିଜର ଭବିଷ୍ୟତ ??

ପ୍ରଦ୍ୟୋତକାର ମନରେ କିଛି ଚଞ୍ଚଳ ତରଙ୍ଗର ଅସ୍ଥିରତା । ଏ ପ୍ରଶ୍ନ ବଡ଼ ଅସ୍ୱାଭାବିକ, ବିଶେଷ କରି ଜଣେ ଅପରିଚିତ ବ୍ୟକ୍ତି ପାଖରୁ । ରାଗ ଆଉ ସନ୍ଦେହରେ କୁଞ୍ଚିତ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା ତାର ଯୁଗ୍ମ ଭ୍ରୁ । ଚକ୍ ଚକ୍ କରି ଉଠିଲା ଚକ୍ଷୁର ତାରକା । କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ।

ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଭିତରେ ଠିକ୍ କରିନେଲା ସେ ନିଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । କଣ୍ଠସ୍ୱରରେ ଯଥାସମ୍ଭବ ସ୍ଥିରତା ବଜାୟ ରଖିବାର ଚେଷ୍ଟା କରି ସେ କହିଲା : ମନୁଷ୍ୟର ଭବିଷ୍ୟତ ଅଜ୍ଞାତ ।

: ତା ଠିକ୍ । ଲୋକଟି ସେହିପରି ଅନ୍ତୁଆଳରେ ଥାଇ କହିଲା : ଜେମାଙ୍କର ବିବାହ ଆଗାମୀ ବୈଶାଖରେ । ଜାଣିଛ ?

: ଜାଣେ, ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଉତ୍ତର ଦେଲା ପ୍ରଦ୍ୟୋତକା ।

: ତା'ପରେ ତମେ କଣ କରିବ, କିଛି ଭାବିଛ ?

: ନା, ତେବେ ମଣିମା, ଦୟାବତାର । ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଯୋଗ କରିବେ, ତା ପାଳନ କରିବ ।

: ନା, ଦୃଢ଼ ସ୍ୱରରେ ପ୍ରତିବାଦ କରି ଉଠିଲା ଲୋକଟି ।

: ନା ? ବିସ୍ମିତ ପ୍ରଦ୍ୟୋତକାର କଣ୍ଠ ଅନେକଟା ଅସହାୟ ହୋଇ ଉଠିଲା ।

: ନା ଏଥର ଲୋକଟି ଧୀର ସ୍ୱରରେ କହିଲା, ମୁଁ ତା ହେବାକୁ ଦେବି ନାହିଁ ।

ପ୍ରଦ୍ୟୋତକାର ବିସ୍ମୟ ଯେପରି ପାହାଚ ପାହାଚ ଉପରକୁ ଉଠି ଚାଲିଥିଲା । ଲତା ଝାଡ଼ର ଅନ୍ୟ ପ୍ରାନ୍ତକୁ ଚାହିଁ ସେ ପ୍ରଶ୍ନ କଲା : ଆପଣ କିଏ ?

: ମୁଁ ଯିଏ ହୁଏନା କାହିଁକି, ମୁଁ ତମକୁ ଭଲ ପାଏ । ତମକୁ ଚିରଦିନ ଦାସୀ କରି ରଖିବାକୁ ମୁଁ ଚାହେଁନା ।

ଅନ୍ଧକାରରେ ଅଧର ଦଂଶନ କଲା ପ୍ରଦ୍ୟୋତକା ।

ଏ କେତେ ବର୍ଷର ଜୀବନରେ ଭଲ ପାଇବା ସମ୍ପର୍କରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଅଭିଜ୍ଞତା ସେ ସଞ୍ଚୟ କରିଛି । ଆଉ ତା'ର ସେ ଅଭିଜ୍ଞତା ଅଧିକ ଉପାର୍ଜିତ ହୋଇଛି ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ବଂଶର ସଂସ୍ପର୍ଶରେ । ଦାସୀ ପରିଚାରିକାଙ୍କୁ ନିର୍ଜନ ଅନ୍ଧକାରରେ ଚୁପି ଚୁପି କିଏ ପ୍ରେମ ନିବେଦନ କରେ ସେ କଥା ଜାଣିବାକୁ ତାର ଆଉ ବାକି ନାହିଁ । ବୁନିଆଦ ପରିବାରରେ ରହିଲେ ଦିନ ଭିତରେ ଥରେ ଦୁ'ଥର ଆଖି ଆଗରେ ସେଇ ରାସଲୀଳା ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଥାଏ ।

: ମୁଁ ଜାଣେ, ପ୍ରଦ୍ୟୋତକାକୁ ନୀରବ ଦେଖି ଲୋକଟି ପୁଣି କହିଲା, ତମେ ମତେ ବିଶ୍ୱାସ କରିପାରୁ ନାହଁ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତୁମକୁ ପ୍ରକୃତରେ ବିବାହ କରିବାକୁ ଚାହେଁ ।

ଲୋକଟାର ସାହସ ଦେଖି ପ୍ରଦ୍ୟୋତକା ଯେତିକି ବିରକ୍ତ ବୋଧ କରୁ ନଥିଲା, ସେତିକି ବିସ୍ମିତ ହେଉଥିଲା । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ! କୌଣସି

ଉତ୍ତର ନପାଇ, ଉତ୍ତରକୁ ଅପେକ୍ଷା ନକରି ନିଜେ ନିଜର ବକ୍ତବ୍ୟ ଶେଷ କରି ଦେଉଛ । ବଡ଼ ଅଦ୍ଭୁତ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ! କିନ୍ତୁ ଏକ୍ଷଣି ତାର କିଛୁ କହିବାର ପ୍ରୟୋଜନ । କାରଣ ଏଠାରେ ଆଉ ବିଳମ୍ବ କରିବା ଠିକ୍ ହେବ ନାହିଁ । ସ୍ୱରରେ କୃତ୍ରିମ ନମ୍ରତା ଫୁଟାଇ ସେ କହିଲା : ଆପଣ ମୋର ଏତେ ବଡ଼ ହିତୈଷୀ, ଅଥଚ ଆପଣଙ୍କର ପରିଚୟ…

ଲତା ଝାଡ଼ର ଅନ୍ତରାଳରୁ ଏଥର ବାହାରି ଆସିଲା ଲୋକଟି । ଫାଲ୍‌ଗୁନର ସ୍ୱଚ୍ଛ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ଉଠିଲା ତାର ରୁକ୍ଷ କେଶରାଶି । ଶ୍ମଶ୍ରୁହୀନ କଠୋର ମୁହଁ ଆଉ ପେଶୀବହୁଳ ବିପୁଳକାୟ ।

ବିରୂପାକ୍ଷ ।

ଚହିଁକି ଉଠିଲା ପ୍ରଦ୍ୟୋତିକା । ହଠାତ୍ ଯେମିତି ଶତ ଶତ ନାଗୁଣୀ ଏକାଥରେ ଦଂଶନ କଲେ ତାକୁ । କିନ୍ତୁ ମୁହଁ ଦେଇ କୌଣସି ଶବ୍ଦ ନିସୃତ ହେଲା ନାହିଁ । ବିରୂପାକ୍ଷ ଅଗେଇ ଆସୁଥିଲା । ତା'ର ଲମ୍ବ ଲମ୍ବ ସଶବ୍ଦ ପଦପାତ ପ୍ରଦ୍ୟୋତିକାର ବୁକୁରେ କମ୍ପନ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିଲା । ଏକ୍ଷଣି ଉପାୟ କଣ ? ବିରୂପାକ୍ଷ ଠାରୁ ତାର [illegible] ଦରକାର । କିନ୍ତୁ ତାର ପ୍ରବଳ ଶକ୍ତି ପାଖରେ ନିଜକୁ ଠିଆ କରିବା ନିହାତି ହାସ୍ୟକର । ତା' ଛଡ଼ା ଏଇ ନିର୍ଜନ ଉଦ୍ୟାନରେ କାହାର ସାହାଯ୍ୟ ଆଶା କରିବା ମଧ୍ୟ ବୃଥା ।

: ସେଦିନ ତମକୁ ସେଠି ଦେଖିବାପରେ ମନ ଠିକ ଏଇକଥା କହିବାକୁ ଚାହିଁଥିଲି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରଭୁର ହୁକୁମ…ବିରୂପାକ୍ଷ ହସୁଥିଲା । ତା'ର କଥା ଶେଷ ହେବାକୁ ନଦେଇ ହସ ହସ ମୁହଁରେ ପ୍ରଦ୍ୟୋତିକା କହିଲା, ସେ କଥା ଛାଡ଼, ସେଦିନ ତ ଆମେ କେହି କାହାକୁ ଜାଣି ନଥିଲେ । ଅଳ୍ପସମୟ ଭିତରେ ସେ ସବୁ ଅଘଟଣା, ସୁଲ ମତେ ଟିକେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେବ । କଥାବାର୍ତ୍ତ

କରୁ କରୁ ରାତି ପାହନ୍ତେ ହୋଇ ଗଲାଣି, ଲଜ୍ଜା ଛାଡ଼ି ଦେଇ ଯିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ ହେଉଛି । ତା' କଥାରେ ବିରୂପାକ୍ଷ ଉତ୍ଫୁଲ୍ଲ ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଇ ବାର ବାର ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ ପରଦିନ ପୁଣି ସେଠି ସାକ୍ଷାତ କରିବାକୁ । ଏତେ ସହଜରେ ଏତେବଡ଼ ଅଘଟିତ ବିପଦ ହାତରୁ ରକ୍ଷା କରିଥିବାରୁ ହରଗୌରୀଙ୍କୁ ମନେ ମନେ ସହସ୍ର ପ୍ରଣାମ ଜଣାଇଥିଲେ ପ୍ରଦ୍ୟୋତିକା ।

ଜେମାଙ୍କର ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ତୁଟାଇ ରାତିର ବିଶ୍ରାମ ସମୟରେ ସେଦିନ ଅନେକ କଥା ଭାବିଥିଲେ ପ୍ରଦ୍ୟୋତିକା । ମନରେ ଆସିଥିଲା ଅନେକ ବିକ୍ଷିପ୍ତ ଚିନ୍ତା । ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁତ, ବିବାହ, ବିରୂପାକ୍ଷ । ଭୟରେ କଂପି ଉଠିଥିଲା ସର୍ବାଙ୍ଗ । ଆଖି ମୁହଁ ଜୋରରେ ତକିଆରେ ଚୁପିଧରି ଶୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ସେ । ତା'ପରେ ବିରୂପାକ୍ଷର ଭୟରେ ନୁହଁ, ବିବାହର ଭୟରେ ସେ ଭୁଲି ଆସିଥିଲେ ଘୁମୁସର । ଜେମା ମାଲାର୍ଜୁନାଙ୍କ ସାଥିରେ ଯୌତୁକ ।

ଆଜି ପୁଣି ଅନେକ ଦିନ ପରେ ମନରେ ସେଇ ବିକ୍ଷିପ୍ତ ଚିନ୍ତାର ଝଡ଼, ଭୟ ନୁହଁ, କାମନା ଆଉ ବିବେକର ଉନ୍ମୂଳ ସଂଘର୍ଷ । ଘନ ଭଞ୍ଜଙ୍କ ସହିତ ତା'ର ଏଇ ମିଳାମିଶା ତାର ଏଇ ସମ୍ପର୍କ ଜେମାଙ୍କ ସହିତ ବିଶ୍ୱାସ ଘାତକତା ନୁହେଁ ତ ? ନୁହେଁ ତ ହରଗୌରୀଙ୍କ ପ୍ରତି ଚରମ କୃତଘ୍ନତା ?

ଆଜି ନୁହଁ ଅନେକ ରାତିର ନିଶବ୍ଦ ଅନ୍ଧକାର ପ୍ରହରରେ ନିର୍ବାକ ତାରା ଭରା ଆକାଶକୁ ସ୍ୱୀୟ ମନକୁ ପ୍ରଶ୍ନ କରିଛି ସେ । କିନ୍ତୁ ଉତ୍ତର କିଛି ପାଇନାହିଁ । ଝିଙ୍କାରିର ଝିଁ ଝିଁ ରେ ସେ ପ୍ରଶ୍ନ ଆହୁରି ଗମ୍ଭୀର ହୋଇଛି, ଗମ୍ଭୀର ହୋଇଛି ଅନ୍ତର୍ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ । ଜୀବନର ଅଦ୍ଭୁତ ଶୂନ୍ୟତା, ବହୁକିଛି ହରାଇବାର ଯନ୍ତ୍ରଣା ପ୍ରକୃତ ସତ୍ୟର ପଥ ରୋଧ କରିଛି । ଘନଭଞ୍ଜଙ୍କୁ ସେ ଆଉ ହରାଇ ପାରିବେନା, ହରାଇ ପାରିବେନା ଅବଶିଷ୍ଟ ଜୀବନର ଏକା ଆକାଂକ୍ଷା । ବଡ଼ ଭୟ ହୁଏ ତା'ର, ଭୟ କରେ

ନିଜଠାରୁ ନିଜର ବଗ୍ଭର ଶୁଣିବାକୁ । ଅଶ୍ରୁମ୍ଳାନ କ୍ଳାନ୍ତ ଆଖି ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଏ ।

କେଉଁଦିନ ମନ ସହିତ ବିବେକର ଉମୂଳ ତର୍କ ହୁଏ । ବହୁବିଳାସୀ ବ୍ୟଭିଗ୍ଭରୀ ଘନଭଞ୍ଜ ମଦ୍ୟପ କାମୁକ ନିଷ୍ଠୁର । କୌଣସି ସତ୍ ଉପଦେଶ ଦେଇ ଯାହାକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ହୁଏନା । କୌଣସି ପୂର୍ତ୍ତି କାମନା ଦେଇ ଯାହାକୁ ତୃପ୍ତ କରିଯାଏନା । ତୃପ୍ତ କରିଯାଏ ସୁଧୁ ତାର କୁଟିଳ କାମନାରେ ଇନ୍ଧନ ଯୋଗାଇ । ଯେଉଁଟା ଜେମାଙ୍କ ପକ୍ଷେ ଆଦୌ ସମ୍ଭବ ନୁହଁ । ତେଣୁ ପ୍ରତ୍ୟୋଗକାର ଅନ୍ୟାୟ କେଉଁଠି ? ସେ ଯଦି ଜେମାଙ୍କ ପ୍ରତି କୃତଜ୍ଞ ନହେ ତାହାଲେ ଦୁନିଆଁରେ ଘନଭଞ୍ଜଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟୋଗକାର ଅଭାବ ହେବ ନାହିଁ । ତା'ଛଡ଼ା ବହୁ ଅପମାନ ବହୁ ଲାଞ୍ଛନା ପରେ ଆଜି ଯଦି ସେ ସାମାନ୍ୟ ଅଧିକାର ସାମାନ୍ୟ ସ୍ନେହ ପାଏ, ହେଉ ପଛେ ସେ ଛଳନା ତାକୁ ଏଡ଼ାଇ ଯିବା ତା' ପକ୍ଷେ ସମ୍ଭବ ନୁହଁ । ଜେମାଙ୍କ ଠାରୁ ତ ସେ କିଛି ଲୁଟି ନେଉ ନାହିଁ । ଜେମାଙ୍କର କିଛି କ୍ଷତି କରୁନାହିଁ । ଜେମା ନିସନ୍ତାନା, ଉପେନ୍ଦ୍ର...ସେ ଜେମାଙ୍କର କଣ ? ତା' ପାଇଁ ଯଦି ଜେମା ଏତେ ଭାବି ପାରନ୍ତି ତା'ର ଭବିଷ୍ୟତ ଲାଗି ଜେମା ଯଦି ଏତେ ବ୍ୟସ୍ତ ବୋଧ କରନ୍ତି ତାହାଲେ ରାଜୀବ ଲୋଚନ ପାଇଁ ତାର ଚିନ୍ତାରେ ଅନ୍ୟାୟ କେଉଁଠି ? ରାଜୀବ ଲୋଚନ ତାର ସନ୍ତାନ, ତାର ରକ୍ତ ମାଂସର ଅବିଭକ୍ତ ଅଂଶ । ଘନଭଞ୍ଜଙ୍କୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ରଖିବାକୁ ତାଙ୍କର କାମନାକୁ ଫଳବତୀ କରିବାକୁ ସବୁ ପ୍ରକାର ଉଦ୍ୟମ ଚଳାଇ ଘୁମୁସର ସିଂହାସନରେ ଅଧିଷ୍ଠିତ କରି ପାରିଲେ ରାଜୀବ ଲୋଚନର ଭବିଷ୍ୟତ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ । ଭବିଷ୍ୟତ ଘୁମୁସରର ମୁକୁଟ ଘନଭଞ୍ଜଙ୍କ ପରେ ନିଶ୍ଚୟ ତା' ଠାରୁ ଅନ୍ୟର କପାଳକୁ ଘୁଞ୍ଚିଯିବ ନାହିଁ ।

ଅନ୍ଧକାରରେ ମୂହୁର୍ତ୍ତିକ ଲାଗି ପ୍ରତ୍ୟୋଗକାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଚକ୍ଷୁଣ ଆଖି

ଦୁଇଟି ଚକ୍ ଚକ୍ କରି ଉଠିଲା । ମଧ୍ୟ ରାତ୍ରିର ପବନରେ ଅନେକ କୁସୁମର ଗନ୍ଧ, ପ୍ରଚୁର ଶୀତଳତା । ସବୁ ଯେପରି ଆଜି ନୂତନ କରି ଅନୁଭବ କଲେ ସେ । ସକଳ ପୁରାତନ, ସାପର ନର୍ମୋକ ପରି ଯେପରି ଧୀରେ ଧୀରେ ଆପଣା ସ୍ୱୟଂ ଖସି ପଡ଼ିଲା ତାର ଦେହରୁ । ଦିନେ ଯେପରି ପ୍ରଭଞ୍ଜନ ସିଂହ ବର୍ମାଙ୍କର ଅନ୍ତଃପୁରରେ ଖସି ପଡ଼ିଥିଲା ଅପଲକ୍ଷିତା, ଗ୍ରାମ୍ୟ କଶୋରୀ ପଞ୍ଚାଲୀର ନର୍ମୋକ । ଠିକ୍ ସେମିତି ପ୍ରଦ୍ୟୋତକୀର ମନେ ହେଲା, ରାତ୍ରିର ଏଇ ନକ୍ଷତ୍ର ଅନ୍ଧକାରରେ ଏଇ ଶୟନାଗାର ନିର୍ଜନ ପ୍ରକୋଷ୍ଠରେ ନିଭୃତ ସମ୍ପର୍କରେ ଖସି ଯାଉଚି ପରିତ୍ୟକ୍ତା ପ୍ରଦ୍ୟୋତକୀର ନର୍ମୋକ । ସେ ପାଲଟି ଯାଉଚି ରାଜମାତା, ଘୁମୁସରର ସ୍ୱୟଂ ରାଜମାତା ।

: ରାଣୀ !

କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ କରା ରୌପ୍ୟ ପାନପାତ୍ରରେ ତାମ୍ବୂଳ ସଜାଡ଼ ସଜାଡ଼ ଅନନ୍ତ ଚକ୍ଷୁ ଟେକି ଚାହିଁଲେ ମଣ୍ଡାଦେବୀ ।

ବହୁଦିନ ପରେ । ବାମଣ୍ଡାର ସେଇ ଅଶ୍ରୁସିକ୍ତା ବ୍ରାହ୍ମଣ କନ୍ୟାର ଅଭିଶାପ ସତ୍ୟ ହେବାକୁ ଯାଉଚି ଅଜି । ଘୁମୁସରର ଘୋର ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ ଉପଗତ !

: ଘୁମୁସରର ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ ! ବିସ୍ମୟର ଛଳନାରେ ମଣ୍ଡାଦେବୀଙ୍କର ଘନକୃଷ୍ଣ ବଙ୍କିମ ଭ୍ରୁରେ ଫୁଟି ଉଠିଲା ସାମାନ୍ୟ କୁଞ୍ଚନ ।

: ହଁ, ଧନଞ୍ଜୟ ଭଞ୍ଜଙ୍କର ସଙ୍କ୍ଷିପ୍ତ ଉତ୍ତରରେ ପୌଷ ବର୍ଷଂର ଆଭାସ, ହତାଶା ।

: କାହିଁକି ମହାରାଜ ?

: ସମସ୍ତଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ମୁଁ ଦୋଷୀ, ଅନ୍ୟାୟ ମୋର ।

: ଆପଣଙ୍କର ଅନ୍ୟାୟ ? ମଣ୍ଡାଦେବୀଙ୍କର ବସ୍ୱର ଏଥର ଯେପରି ଏବୋଉ ବନ୍ଧୁ ସ୍ପର୍ଶ କଲା । କନ୍ତୁ କପରି ?

: ଜ୍ୟେଷ୍ଠକୁ ବଞ୍ଚିତ କରି କନିଷ୍ଠକୁ ମୁଁ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ମନୋନୟନ କରିଛ ।

: ଓଃ, ଖୁବ୍ ଲଘୁ ସ୍ୱରରେ ହସି ମଣ୍ଡା ଦେବୀ କହିଲେ, ଏ ଭୁଲ୍ ଆପଣଙ୍କର ଧାରଣା ମହାରାଜ । ଘୁମୁସରର ପ୍ରଜାମାନଙ୍କର ଆପଣଙ୍କ ନ୍ୟାୟ ବିଚାର ଉପରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଆସ୍ଥା ସମ୍ମାନ ରହିଛ ।

: ପ୍ରଜାମାନଙ୍କଠାରୁ ତ ଦୁର୍ଦ୍ଦିନର ସୂଚନା ଆସିନ । ଆସିଛ ସାମନ୍ତମାନଙ୍କଠାରୁ ।

: ସେମାନଙ୍କର ଧାରଣା...

ମଣ୍ଡାଦେବୀଙ୍କର କଥା ସମାପ୍ତ ହେବାକୁ ନ ଦେଇ ଭଗ୍ନ କଣ୍ଠରେ ଧନଞ୍ଜୟ ଭଞ୍ଜ କହିଲେ : ସେମାନଙ୍କର ଧାରଣା ଚମ ପାଇଁ ମୋର ଅତ୍ୟଧିକ ସ୍ନେହ ଗଙ୍ଗାଧରକୁ ସିଂହାସନରୁ ବଞ୍ଚିତ କରିଛ ।

ମଣ୍ଡାଦେବୀଙ୍କ ମନରେ ଖଣ୍ଡିତ ଏକ ତରଙ୍ଗର ଦୋଳନ । ଦୋଳନର ନୀରବତା । କନ୍ତୁ ଶିଘ୍ର ନିଜର ଏଇ ଅସ୍ଥିରତାକୁ ଲୁଚି ଦେଇ ଠିକ୍ ସେଇ ପରି ଭଗ୍ନ କଣ୍ଠରେ ସେ କହିଲେ : ଏ କ'ଣ ସତ୍ୟ ମହାରାଜା ?

: ପ୍ରୟୋଜନର ଖାତିରରେ ସତ୍ୟ ଅନେକ ସମୟରେ ଅଚଳ ହୋଇପଡ଼େ । ରାଜନୀତି ବଡ଼ କୁଟିଳ ।

: ତା'ହେଲେ ଆପଣ କ'ଣ କହୁଚନ୍ତି...? କଥା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନ କରି ନମ୍ର ଆଖିରେ ସ୍ୱାମୀ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲେ ମଣ୍ଡା ଦେବୀ ।

ପଲଙ୍କର ଏକ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ସଜ୍ଜିତ କୋମଳ ଦୀର୍ଘ ଉପାଧାନକୁ ଆଉଜି ବସିଥିଲେ ରାଜା ଧନଞ୍ଜୟ ଭଞ୍ଜ । ଏକଦା ଯୌବନର ଦୀର୍ଘ ଦେହ ସୁଠାମ ଗୌର ଅଙ୍ଗ, ଅଚଞ୍ଚଳ ନୟନର ପ୍ରତିଭାମୟ ଦ୍ୟୁତି,

ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ମୁହଁର ଦୃଢ଼ତା. ନଗର ଆମନ୍ତ୍ରଣରେ, ସୁଦୂର ଦିଗନ୍ତର ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତର ରଙ୍ଗ ପରି ମ୍ଳାନରୁ ମ୍ଳାନତର ହୋଇ ଯାଉଚି । ଘୋଟି ଯାଉଚି ଘଣି ଘଣି ଅନ୍ଧକାର ; ନିକଷ କୃଷ୍ଣ ଅନ୍ଧକାର । ଆଉ ସେଇ ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ଅନ୍ଧକାର ଭିତରେ ଏକବିନ୍ଦୁ ଆଲୋକ ପାଇଁ, ସାମାନ୍ୟ ଏକ ପ୍ରଦୀପର କଂପିତ ଶିଖା ପାଇଁ ଘୂରି ବୁଲୁଚି, ଅସଂଖ୍ୟ ଝଡ଼ର ଆବର୍ତ୍ତନରେ ଆନ୍ଦୋଳିତ ଅସହାୟ ଦୁଇଟି ଆଖି ।

ରାଣୀଙ୍କର ପ୍ରଶ୍ନିଳ ଦୃଷ୍ଟିର ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ଯାଇ ସାମାନ୍ୟ ସିଧା ହୋଇ ବସିଲେ ଧନଞ୍ଜୟ ଭଞ୍ଜ । କିନ୍ତୁ କ'ଣ ଭାବି ମୁଦ୍ରିତ ଚକ୍ଷୁରେ ପୁଣି ଉପାଧାନକୁ ଆଉଜି ପଡ଼ିଲେ ସେ ।

ଧୀର ବିନୀତ କଣ୍ଠରେ ମଣ୍ଡା ଦେବୀ କହିଲେ : ଆପଣ ଖୁବ୍ କ୍ଳାନ୍ତ ମଣିମା । ବିଶ୍ରାମର ପ୍ରୟୋଜନ କରୁଚି ।

: ନା, ସେଇ ପରି ଚକ୍ଷୁ ମୁଦ୍ରିତ କରି ଧନଞ୍ଜୟ ଭଞ୍ଜ କହିଲେ, ବିଶ୍ରାମର ସମୟ ଏକ୍ଷଣି ଅନେକ ବାକି । ତା' ଅପେକ୍ଷା ତମର କଥା ଶେଷ କର ।

ଏ ପ୍ରସ୍ତାବ ପାଇଁ ମଣ୍ଡା ଦେବୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ ଥିଲେ । ସେ ଚାହୁଁଥିଲେ ଧନଞ୍ଜୟହିଁ ତାଙ୍କର ଅସମାପ୍ତ କଥାକୁ ସମାପ୍ତ କରନ୍ତୁ । କାରଣ ସପତ୍ନୀଜନିତ ତାଙ୍କର ସେଇ ଗୋପନ ଉଦ୍‌ଗାର ଇଙ୍ଗିତ କାହାକୁ ଦେବାକୁ ସେ ନିରାପଦ ମନେ କରୁ ନଥିଲେ । ନିଜର ସ୍ୱାମୀକୁ ବି ନୁହଁ । ତେଣୁ ସାମାନ୍ୟ ଇତଃସ୍ତତ କରି ସେ କହିଲେ,

: ଦୁର୍ବଳ ରାଜା ହେଲେ ସାମନ୍ତମାନଙ୍କର ରାଜ୍ୟ । ସେଇଥି ପାଇଁ ସେମାନେ ଆପଣଙ୍କ ଉପରରେ ଅନ୍ୟାୟ ଦେଖୁଛନ୍ତି ।

: ଠିକ୍ କହୁଚ ତମେ । କିନ୍ତୁ···ମୁଦ୍ରିତ ନୟନ ଉନ୍ମୋଚିତ କରି ଚାହିଁଲେ ଧନଞ୍ଜୟ ଭଞ୍ଜ ।

: ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଗଙ୍ଗାଧର ନୁହଁ, ମଧ୍ୟମ ନୀଳକଣ୍ଠ ନୁହଁ, ଆପଣଙ୍କ ସନ୍ତାନମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯେ ସବୁଠାରୁ ଯୋଗ୍ୟ ବିବେଚିତ ହେବ ;

ତାଙ୍କର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଆପଣଙ୍କର ମନୋନୀତ କରିବା ଉଚିତ ହେବ । ତା'ନହେଲେ···ଅଟକି ଗଲେ ମଣ୍ଡା ଦେବୀ ।

: ତା' ନହେଲେ ? ପାଲଟା ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ ଧନଞ୍ଜୟ ଭଞ୍ଜ ।

: ଅପରାଧ ମାର୍ଜନା କରିବେ ମଣିମା । ତା' ନହେଲେ ରାଜ୍ୟର ଅଖଣ୍ଡତା ବିପନ୍ନ ହେବ ।

: ହୁଁ, ବୃଦ୍ଧ ରାଜାଙ୍କର ଗମ୍ଭୀର ଗଳାରେ ବିମର୍ଷ ଚିନ୍ତାର ଛାୟା । ତାହାରେ-ଶ୍ରାବଣ ସନ୍ଧ୍ୟାର ସଜଳ ସଙ୍ଗୀତ । ବନସ୍ପତି ବର୍ଗର ଘନ ସବୁଜ ପତ୍ରେ ପତ୍ରେ ଅନ୍ଧକାରର ନୀରବ ସ୍ପର୍ଶ । କକ୍ଷରେ ମହାକାଳର ନୀରବତା ।

ତା'ପରେ ଧୀର ଅବସନ୍ନ ଗଳାରେ ଧନଞ୍ଜୟ ଭଞ୍ଜ କହିଲେ, ସତରେ ମୁଁ ଖୁବ୍ କ୍ଳାନ୍ତ ।

ରାଜ ଅନ୍ତପୁରର ଦ୍ୱିତଳର ଏକ ପାର୍ଶ୍ୱର କେତୋଟି କକ୍ଷ ଥିଲା ମଣ୍ଡା ଦେବୀଙ୍କର । ଅନ୍ତପୁରର କୋଳାହଳ, ଆଲୋଚନା ଚର୍ଚ୍ଚାଠାରୁ ଦୂରେ ଥିଲା ଟିକେ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ, ଟିକେ ନିରୋଳା । କକ୍ଷକୁ ଲାଗି ଉଦ୍ୟାନ । ଯେଉଁଟା ସୁଧୁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଥିଲା ଅନ୍ତପୁରର ଲଳନା ମାନଙ୍କ ନିମିତ୍ତ ।

ଦ୍ୱିତଳର ପ୍ରଶସ୍ତ ଅଳିନ୍ଦର ଅପ୍ରଶସ୍ତ ଗବାକ୍ଷ ପଥରେ ଦେଇ ଉଦ୍ୟାନ ଆଡ଼େ ଚାହିଁ ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ ରାଣୀ ମଣ୍ଡା ଦେବୀ । ସନ୍ଧ୍ୟା ହୋଇ ଆସୁଥିଲା । କେତୋଟି ନରମ ରଙ୍ଗୀନ ରଶ୍ମି ଗବାକ୍ଷ ଦେଇ ତାଙ୍କର ଧୂସର କେଶ ଓ ଗୌର ମୁହଁ ଉପରେ ପଡ଼ୁଥିଲା । ଚକ୍ଷୁରେ ଅସ୍ଥିର ଉଦ୍‌ବେଗ ଓ ଅସ୍ଥିରତା । କହୁଛନ୍ତି ଧର ତାହା'ର ପ୍ରତୀକ୍ଷା ଠା'ରେ କରୁଥିଲେ ସେ । ଉତ୍କଣ୍ଠାରେ ଇତସ୍ତତ ପଦ ଚାରଣା କରୁଥିଲେ, ପୁଣି ଫେରି ଆସି ରହୁଥିଲେ ଉଦ୍ୟାନର ମଧ୍ୟ ଦେଇ

ଗଛ ପାଳର ମଝିରେ ମଝିରେ ଲମ୍ବି ଯାଇଥିବା ଅସ୍ପଷ୍ଟ ସରୁ ପଥକୁ, ଯାହା କେବଳ ଅନ୍ତଃପୁର ଲଲନାମାନଙ୍କର ଗୋପନ ବ୍ୟବହାରରେ ଲାଗୁଥିଲା । ସିଂହଦ୍ୱାରକୁ ଏଡ଼ାଇ; ଅନ୍ତଃପୁରର ପଶ୍ଚାତ୍ ଖିଡ଼ ଦରଜା ଦେଇ ନଗରକୁ ଗୋପନରେ ଯା'ଆସ କରିବାର ଏଥି ଥି ଏଇଟା । କିନ୍ତୁ ଏତେବେଳ ଯାଏ ସେ କୁଆଡ଼େ ଗଲା !! ଅସୁନ କୌଣସି ଅସୁବିଧାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଲା ପରି ଅସାବଧାନ ସେ ନୁହଁ ତେବେ କଣ···

: ରାଣୀମା···

: ଏଁ · ସାମାନ୍ୟ ଚମକି ଉଠିଲେ ମଣ୍ଡାଦେବୀ । ଅରେ, ତ ଆସି ଯାଇଛୁ···? ମୁଁ ଏଣେ ନାନା ପ୍ରକାର ଦୁଶ୍ଚିନ୍ତାରେ ଛଟପଟ କରୁଛି । କିନ୍ତୁ ତୁ କେଉଁ ଦରଜା ଦେଇ ଆସିଲୁ··· ?

: ସେକଥା ଆଉ କହନ୍ତୁ ନାହିଁ ରାଣୀମା···ଅରନ୍ଧତୀ ଝିଅମାନ ଖାଲି ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲା । ଜୋରରେ ନିଶ୍ୱାସ ନେଉ ନେଇ ଚାରିଆଡ଼େ ସତର୍କ ଦୃଷ୍ଟି ବୁଲେଇ ନେଇ କହିଲା : ବଡ଼ ବିପଦ ରାଣୀମା ।

ଧୀର ସାବଧାନ କଣ୍ଠରେ ମଣ୍ଡାଦେବୀ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ : କି ପ୍ରକାର ବିପଦ ?

ଅରନ୍ଧତୀ ତତ୍‌କାଳ କିଛି ଜବାବ ଦେଲା ନାହିଁ । ମଣ୍ଡାଦେବୀଙ୍କର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ଢୋକ ଗିଳିଲା ସେ । ପୁଣି ଥରେ ଚାହିଁଲା ଚାରିଆଡ଼କୁ । ତା'ପରେ ଖୁବ୍ ନିକଟକୁ ଘୁଞ୍ଚି ଯାଇ ଫିସ୍‌ଫିସ୍ କରି କହିଲା : ସେଠାରୁ ଫେରି ବଡ଼ିଘରର ରାସ୍ତା ଧରିବାକୁ ଯାଉଛି, ଏଇ ସମୟରେ···କଥା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନ କରି ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ · ଦୃଷ୍ଟିରେ ରାଣୀଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲା ସେ ।

: ଏଇ ସମୟରେ···? ମଣ୍ଡାଦେବୀଙ୍କର ଅପୂର୍ବ ସୁନ୍ଦର ଭ୍ରୂ ଦୁଇଟି କୁଞ୍ଚିତ ହୋଇଗଲା ।

: ସୁରଅଡ଼କୁ ଅନାଇ ଦେଖେ ତ···ଖାସ୍ ଟିକାୟତ ଆଉ ସେଇ ବଣୁକେରୁ···

ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଆଗନ୍ତୁକର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲେ ମଣ୍ଡାଦେବୀ ।

: ହଠାତ୍ ସେପଟର ପିଅଶାଳ ବଣରେ ଅନ୍ଧୁଆଲୁରୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲେ ସେମାନେ । ମୁଁ ତ ଏକବାର ସାମନା ସାମନି ।

: ତାପରେ···? ଗମ୍ଭୀର ଶୁଣାଗଲା ମଣ୍ଡାଦେବୀଙ୍କର କଣ୍ଠ ।

ବିନୀତ ସ୍ୱରରେ ଆଗନ୍ତୁକଟି ଜବାବ ଦେଲା : ପ୍ରଥମ ମୁଁ ଟିକିଏ ହଡ଼ବଡ଼େଇ ଯାଇଥିଲି ମା । କିନ୍ତୁ ଶୀଘ୍ର ଅବସ୍ଥା ବୁଝିପାରି ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗ ପ୍ରଣିପାତ କରି କହିଲି, ପ୍ରଭୁ ଧର୍ମାବତାର ।

: ଅଚ୍ଛା···

: ଟିକାୟତ ସାଆନ୍ତ ମୋର ତାଙ୍କୁଠାରୁ ତଳପା ଯାଏ କଟମଟ କରି ଚାହିଁ ପଚାରିଲେ, ଏତେବେଳେ କେଉଁଠୁ ?

: କଣ କହିଲୁ ?

: ହଁ, କହିଲି ମୋର ମା'ର ଦେହ ଖରାପ ପ୍ରଭୁ । କଟକ ବାହାରେ ସେ ରହେ । ଦେଖିବାକୁ ଯାଇଥିଲି । ଫେରିବାର ପକ୍ଷ ହେଉ ।

: ତା'ପରେ ?

: ଆଉ କିଛି ନ କହି ପ୍ରଭୁ ଓ ବଣୁକେରୁ ଚାଲିଗଲେ । ଯିବାବେଳେ ବଣୁକେରୁ ଫେରି ଫେରି ଚାହୁଁଥିଲେ ।

: ହୁଁ···ତାହେଲେ ଆମର ଅସଲ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସମ୍ପର୍କରେ କିଛି ଜାଣି ପାରି ନାହାନ୍ତି ସେମାନେ ?

: ନା···ବାହାଦୁରର ହସ ହସି ଆଗନ୍ତୁକଟି କହିଲା, ଏ ଦାସୀର ମୁଣ୍ଡ କାଟିଦେଲେ ବି ସୂତାଏ କଥା କେହି ପାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ଏତେ ବୋକା ନୁହଁ ମା ।

ମଣ୍ଡାଦେବୀଙ୍କ ମୁହଁରେ ବି ଏଥର ଫୁଟି ଉଠିଲା ହସର ରେଖା ।

ନରମ କଣ୍ଠରେ ସେ କହିଲେ : ଜାଣେ ବୋଲି ତ ତତେ ଏତେ ଦାୟିତ୍ୱ ଦେଇ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ରହିଛୁ । ଆଚ୍ଛା…ଏଥର କହ କଣ ହେଲା ।

ଅଗ୍ନିକାର ଆଖିରୁ ଲିଭିଗଲା ହସର ଶେଷ ରେଖ । ସାମାନ୍ୟ ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ ଫୁଟି ଉଠିଲା ମୁହଁରେ । ସାବଧାନୀ ଗଳାରେ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ସେ କହିଲା : ସେ ଆପଣଙ୍କ ବୁଦ୍ଧିର ଖୁବ୍ ତାରିଫ କରିଲେ । କହିଲେ, ଏ ଅକଣ୍ଟନ ଖୋଦ୍ ରାଣୀସାହେବାଙ୍କ ପାଖକୁ କି ସମ୍ବାଦ ପଠାଇବ । ଯଦି ସେପରି କିଛି ବୁଝି ଅସେ ତା'ହେଲେ ଦାସ ଉପଯୁକ୍ତ ସମୟରେ ସମ୍ମୁଖରେ ହାଜର ହେବ ।

ଓଠରେ ଓଠ ଚାପି ସ୍ଥିର ଆଖିରେ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ କଣ ଭାବିଲେ ମନ୍ତ୍ରାଦେବୀ । ଆଖି ଆଉ ମୁହଁରେ ଫୁଟି ଉଠିଲା ପ୍ରସନ୍ନତାର ଆଭା । ମନେ ମନେ ମନ୍ତ୍ରୀ ବାସୁଦେବର ଧୀମତ୍ତ୍ୱକୁ ପ୍ରଶଂସା ନ କରି ରହି ପାରିଲେନି । କୌଣସି ତୃତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ନିଜର ଗୋପନ ପରାମର୍ଶଠାରୁ ଦୂରେଇ ରଖିବାକୁ ଏହାଦ୍ୱାରା ଯେ ସେ ଇଙ୍ଗିତ କରିଛନ୍ତି, ଏହା ବୁଝିବାକୁ କଷ୍ଟ ହେଲା ନାହିଁ ତାଙ୍କର । ଅନୁଚ୍ଚ ନରମ ଗଳାରେ ସେ କହିଲେ : ଅଚ୍ଛା, ଆଜି ତୁ ଯା ।

ସମ୍ମାନ ଜଣାଇ ଫେରିଗଲା ଅଗ୍ନିକାନ୍ତି ।

ମନ୍ତ୍ରାଦେବୀଙ୍କ ପାଖରୁ ଫେରିଆସି ଅନ୍ତଃପୁରର ପଶ୍ଚାତ ଦ୍ୱାରର ଦରଜା ଠାରୁ କିଛିଦୂରରେ ଠିଆ ହେଲା ସେ । ଦରଜା ବନ୍ଦ ହୋଇ ସାରିଥିଲା । ଦ୍ୱାରରକ୍ଷୀ ଉଚ୍ଚ ଚଉକି ଉପରେ ଏକୁଟିଆ ବସି ଗୋଟାଏ ତାଳପତ୍ରର ଲେଖା ଦେଖୁଥିଲା । ତାର ହାବଭାବ ଦେଖି ଖୁବ୍ ଗୋଟାଏ ଦୁରସ୍ତ ବୋଲି ମନେ ହେଉ ନ ଥିଲା । ସେପଟେ ରହି କିଛିକ୍ଷଣ କଣ ଚିନ୍ତାକଲା ଅଗ୍ନିକାନ୍ତି । ତା'ପରେ ମୁହଁରେ ଯଥାସମ୍ଭବ ଖୁସି ଖୁସି ଭାବ ଫୁଟାଇ ଦରଜା ଆଡ଼େ ଆଗେଇଲା ସେ ।

: କି ସହଦେବ ଝିଅ, ଖୁବ୍ ମନେଦେଇ ପଢ଼ୁଚ ତ । କି ପୋଥିମ ସେଇଟା ?

: ଉଁ...ଓଃ...ରୁ ଆ...ଆ । କ'ଣ କହିଲୁ ? କି ପୋଥି ? ଏଇ ଆମ ମହାରାଜାଙ୍କ ରଚିତ ରଘୁନାଥ ବିଳାସ । ଏକଲା ବସି ବସି ବଡ଼ ବିରକ୍ତ ଲାଗୁଛି ।

: ଇରେ ବାବା, ଅର୍ଦ୍ଧପୂର୍ଣ୍ଣ ହସ ହସି ଆଗନ୍ତୁକାଟି କହିଲା, ତମେ ଏକଲା ରହିବାକୁ ବିରକ୍ତ ବୋଧ କରୁଚ, ଅଉ ଆମେ ମରଗଲେ ବି ଟିକେ ନିରେଳା ପାଉନୁ । ସବୁବେଳେ ଖାଲି ସେଇ ନାଆଁ ପାଉଁଶ କଥା ଶୁଣି ଶୁଣି...କଥାଟା ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରଖି ଜିଭ କାମୁଡ଼ି ପକେଇଲା ସେ ।

: କ'ଣ ହେଲା, କି କଥା ? ଆଗନ୍ତୁକର ଅନୁଚ୍ଚ କଣ୍ଠରେ ପଚାରିଲା ରକ୍ଷୀ ।

: ନା ଲୋ ମା, ନା ନା, ସେକଥା କହିବାକୁ ଦୋଷ, ଶୁଣିବାକୁ ଦୋଷ । ଏକାନ ସେକାନ ହେଲେ ଦୁହିଁଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ସ୍କନ୍ଧଯିବ ।

: ହୁର୍ ହୁର୍, ସ୍ୱରରେ ଆହ୍ଲାଦ ମିଶାଇ ରକ୍ଷୀ କହିଲା, ରୁ ଗୋଟାଏ ବାମ୍ଭୁଣୀ ! ଏସବୁ କଥା କାହାକୁ କୁହାଯାଏ । ସେଥିରେ ପୁଣି ଚୋର କଥା । ଶେଷ ଶବ୍ଦ କେଇଟା ଉଚ୍ଚାରଣ କରୁ କରୁ ଆଗନ୍ତୁକାର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ହସି ପକେଇଲା ରକ୍ଷୀ ।

: ସେଇଥି ତ, ସେଇଥିପାଇଁ ଟିକେ ସମୟ ମିଳିଲେ ଏଠିକୁ ମୁଁ ଚାଲିଆସେ । ନ ହେଲେ ଏତେ ବଡ଼ ନଅରରେ କ'ଣ କାହାର ଅଭାବ ନା କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବାକୁ ଲୋକର ଅଭାବ ? କିନ୍ତୁ ଅସଲ ହେଉଛି ଲୋକର ମନ, ବିଶ୍ୱାସ ।

: ଯାହା କହୁଚୁ । ବିଶ୍ୱାସ...ବିଶ୍ୱାସ ହେଉଛି ବଡ଼ କଥା । ମନଖୋଲି ଦି'କଥା କହିବାକୁ ବିଶ୍ୱାସୀ ଲୋକ କାହିଁ ? ନଅରର ' ଅବସ୍ଥା, ଭିତ ଭିତରର ଲୋକ ସବୁ କାଣ୍ଟ ।

: କାନ ବଧୀର ହୋଇଗଲାଣି ସହଦେବ ଭାଇ, ବଧୀର ହୋଇ ଗଲାଣି ।

: ହଁ, ବଡ଼ ଲୋକଙ୍କୁ ଉତ୍ତର ନାହିଁ । ଆଉ ସବୁ ମହଲର ଖବର କ'ଣ ? ରାଣୀ ମା'ଙ୍କର ସବୁ ଶୁଭ ତ ?

: ଶୁଭ ! କହୁଛ ପରା ଅରେ ନଆଁ ଭସ୍ମ କଥା ଶୁଣି ଶୁଣି କାନ ବଧୀର ହୋଇ ଗଲାଣି । କହୁ କହୁ ଗୁରୁଅଡ଼େ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ନଜର ବୁଲେଇ ନେଇ ଦ୍ୱାରର ଖୁବ୍ ନିକଟକୁ ଘୁଞ୍ଚିଗଲା ଅଗନ୍ତୁକା । ଫିସ୍ ଫିସ୍ କରି କହିଲା, ସେଇ ସିଂହାସନ । ସେଇ ସିଂହାସନକୁ ନେଇ ଜୋର୍ ଜୋର୍ ଚାଲିଛି ।

: ହୁଁ, ବନ୍ଦ ବଡ଼ ଆଖିରେ ଅଗନ୍ତୁକାର ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଆଖିକୁ ଚାହିଁ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇଲା ରକ୍ଷୀ ।

ଅଗନ୍ତୁକା ଚିନ୍ତାରେ ରହିଥିଲା ଠିକ୍ ସେହିପରି ଅସ୍ତେ ଆସ୍ତେ କହିଲା : କି ଯୁଗ ହେଲା ?

ଉପଦେଶର ଭଙ୍ଗୀରେ ଅନୁଚ୍ଚ ଗଳାରେ ସହଦେବ କହିଲା : ବଡ଼ ଲୋକଙ୍କୁ ଉତ୍ତର ନାହିଁ । ଯେ ରାଜା ହେବ ସେ ନିମକ ଦେବ । ମୁହଁ ବନ୍ଦ କରି ରହ । ମୁହଁ ବନ୍ଦକରି ରହ ।

ରକ୍ଷୀର ଏଇ କଥା ଶୁଣି ମନେ ମନେ ହସିଲା ଅଗନ୍ତୁକା, ସତରେ ବଡ଼ ବୋକା ଲୋକଟା । ନଅରର ଏଇ ମନୋମାଳିନ୍ୟର ସୁଯୋଗ ନେଇ କେତେଲୋକ କେତେ କ'ଣ ସୁବିଧା କରି ନେଉଛନ୍ତି । ଅଥଚ ଏଇ ଲୋକଟା ଯିଏ ରାଜାହେବ ତା'ର ନିମକ ଆଶାରେ ପଡ଼ିରହିଚ । ପଡ଼ିରହୁ । ତା'ର କ'ଣ ଯାଏଆସେ । ସେ ଯେଉଁ କାମରେ ଆସିଛି, ମିଠା, ମିଠା କଥାରେ ଭୁଲାଇ ସେ କାମ ହାସଲ କରିପାରିଲେ ହିଁ ହେଲା ।

ଉପଦେଶ ନେବାର ଭଙ୍ଗୀ କରି ଶାନ୍ତ କଣ୍ଠରେ ସେ କହିଲା : ହଁ, ଭାଇ ସେଇଆ । ଆମେ ଗୋଲାମ, ସେସବୁ ବଡ଼ ବଡ଼ କଥାକୁ

ଆମକୁ କ'ଣ ମିଳିବ । ଅଚ୍ଛା, ଆଜି ଯାଏ । ଯେଉଁ କାମରେ ଆସିଥିଲି···ଆଜ୍ଞ । ଦରଜା ତ ବନ୍ଦ ହୋଇ ଗଲାଣି ।

: କି କାମ ? କହୁନୁ ।

: ନା, ତମ ମୁଣ୍ଡରେ ଶେଷରେ ଦୋଷ ପଡ଼ିବ, ଶାସ୍ତି ପାଇବ !

: ଆରେ, କାମଟା କ'ଣ ଆଗେ କହ ।

: ଆଜି ସଙ୍କ୍ରାନ୍ତି । ଠାକୁର ପୂଜା ଏତେବେଳଯାଏ କରିପାରିନି ନାହିଁ । ଛିଃ ଛିଃ, କି ପାତକରେ ନଅର ସ୍ବକସି !

ଟିକଏ ରହିଯାଇ ଦ୍ୱାରର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲା ସେ । ଗେହ୍ଲାଳିଆ ସ୍ୱରରେ କହିଲା : ତମର ଶାସ୍ତି ହେଲେ ମୁଁ ଖାଲି ଅଶାନ୍ତି ଭୋଗିବି ।

: ନା ନା, ଅକସ୍ମାତ୍ କିଛି ପାଇଲା ପରି ତୃପ୍ତି ଓ ଆନନ୍ଦରେ ଝଲସି ଉଠିଲା ରକ୍ଷୀର ଛୋଟ ଛୋଟ ସରଳ ଆଖି ।

: ରୁ ଏଇ ପାଖରୁ ଚଞ୍ଚଳ ଫେରିଆ । କହୁ କହୁ ଖିଲିଦେଇ ନିଃଶବ୍ଦରେ ଦରଜା ଖୋଲିଲା ସେ ।

ଖିଲ ଖୋଲିଦେବା ମାତ୍ରେ ଚଟ୍‌କରି ବଗିଚା ଭିତରକୁ ପଶିଗଲା ଅଗନ୍ତୁକା । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଅପର ପାର୍ଶ୍ୱରୁ ଦରଜା ବନ୍ଦ କରିଦେଲା ରକ୍ଷୀ । ରାତିର ପ୍ରଥମ ପ୍ରହର । ଆକାଶରେ କୃଷ୍ଣ ଚତୁର୍ଥୀର ବିଳମ୍ବିତ ଚନ୍ଦ୍ରୋଦୟ । ତା'ର ମଳିନ ଆଲୋକ ଉଦ୍ୟାନର ଘଞ୍ଚ ଲତାପତ୍ର ଭେଦକରି ଅନ୍ଧକାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୂର କରିପାରୁ ନ ଥିଲା । ସେଇ ଅଧାଛାଇ ଅଧା-ଆଲୋକରେ ଗୁରଡ଼ିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି କହିଲା ଅଗନ୍ତୁକା । ଉଦ୍ୟାନର ଅପର ପାର୍ଶ୍ୱରେ ମାଳିର ବସା । ଅନ୍ୟ ଦିନମାନଙ୍କ ପରି ଦଣ୍ଡକ ଭିତରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଶେଷ କରି ଫେରିଆସିବ ସେ । ଆସିଲା ବାଟରେ ହାତ ପାଖରେ ଯାହା ଫୁଲ ପାଇବ ତୋଳି ଆଣିବ । ଖରୁ ଖରୁ ଶବ୍ଦହୀନ ଗତିରେ

ଝିବ୍ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଗଛ ଗଚ୍ଛଳି ଆଡ଼େଇ ଆଡ଼େଇ ଚାଲିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା ସେ ।

ରାଣୀମା'ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟର ଭାର ତା ଉପରେ ଦେଇଚନ୍ତି ସେଥିରେ ପ୍ରଚୁର ବିପଦ ରହିଚି । କିନ୍ତୁ ବୁଦ୍ଧିର ସହିତ ତାକୁ ନେଇ ଆଣି ଥୋଇ ପାରିଲେ ଭବିଷ୍ୟତର କଥା ଆଉ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ହେବ ନାହିଁ । ରାଣୀମାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ସିଦ୍ଧ ହେଲେ ଅନେକ ମୋହର ପାଇବ ସେ । ଆଉ ସେଇ ମୋହର ଦ୍ୱାରା ନଗରରେ କିଛି ଗୋଟାଏ ସ୍ୱାଧୀନ ବ୍ୟବସାୟ କରିବ ନିରଞ୍ଜନ । ମାଳିର କାମ ଛାଡ଼ିଦେବ । ତାକୁ ବିବାହ କରିବ, ଏଇ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ସେ ପାଇଛି ତା'ଠାରୁ । ସେଇଥି ପାଇଁ ମୃତ୍ୟୁକୁ ଏତେ ଝୁଙ୍କି ସେ ତୋଳି ନେଇଚି ଆଉ ରାତିର ଅନ୍ଧକାରରେ ଚୁପି ଚୁପି ନିଷେଧାଜ୍ଞା ଅମାନ୍ୟ କରି, ସମ୍ବାଦ ଦେବାକୁ ଛୁଟି ଯାଉଚି ତା' ପାଖକୁ ।

: କିଏ ? ହଠାତ୍ ଆଖି ଆଗରେ ଗୋଟାଏ ଦୀର୍ଘ ଛାୟା ଦେଖି ଉଚ୍ଚ କଣ୍ଠରେ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲା ସେ ।

କିନ୍ତୁ ଅଶୋକ ଆଉ ସୁଗନ୍ଧରାଜର ଘନ ଛାୟା ତଳେ, ଶୁଖିଲା ପତ୍ର ଉପରେ ମୃଦୁ ଖସ୍ ଖସ୍ ଶବ୍ଦ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କିଛି ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲା ନାହିଁ ସେ । ଭୟ ଆଉ ସନ୍ଦେହର ଦ୍ୱିଧା ଜଡ଼ିତ ଗଳାରେ ସେ ପୁଣି ଥରେ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲା : କିଏ ? କିଏ ସେଠି ??

ଅନ୍ଧକାର ଭିତରୁ ଏଥର ଭାସି ଆସିଲା ଧୀର ଅଥଚ କଠିନ କଣ୍ଠର ଆୱାଜ : ଚୁପ୍, ଚୁପ୍ କର । ନ ହେଲେ ମୁଁ ବି ଜୋରରେ ଚିତ୍କାର କରିବି ।

ନିଜର ଅବସ୍ଥା ସମ୍ପର୍କରେ ଏତେବେଳେ ସଚେତନ ହେଲା ଅଗଲୁକା । ସେ ଯେ ଅନ୍ଧକାରରେ ଲୁଚି ଲୁଚି ଯାଉଚି, ସେ କଥା ଏତେବେଳଯାଏ ସେ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲା । ଛାୟା ମୂର୍ତ୍ତିର

ସାବଧାନତାରେ ସଚେତନ ହୋଇ ଆତୁର ଭୀତ କାତର ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଗଳାରେ ପ୍ରଗଲ୍ଭତାକୁ କଲାପରି ସେ ପ୍ରଶ୍ନ କଲା : କିଏ ?

: ମୁଁ ସିଏ ହୁଏନା ଜାହ୍ନିକ, ତୁ କେତେବେଳେ କେଉଁଠାରୁ କେଉଁଠିକୁ ଯାଉଚୁ ସବୁ ଖବର ମୁଁ ରଖେ ।

ଅନ୍ଧକାରରେ ଜଳି ଉଠିଲା ଆଗନ୍ତୁକର ଚକ୍ଷୁର ତାରକା । କପାଳରେ ଫୁଟି ଉଠିଲା କେତୋଟି କୁଟିଳ ରେଖା । ଦାନ୍ତରେ ଓଠ କାମୁଡ଼ି କାମୁଡ଼ି ଭୂମି ଆଡ଼େ ଚାହିଁଲା ସେ । କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ମୁହୂର୍ତ୍ତ । ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଭିତରେ ନିଜର ଗଳା ଠିକ୍ କରିନେଲା ସେ । ହସ ହସ କଣ୍ଠରେ କହିଲା : ଯାହାହେଉ, ଭୂତ ପ୍ରେତ ଭାବି ମୁଁ ଖୁବ୍ ଭୟ ପାଇ ଯାଇଥିଲି । ଆପଣ, ରକ୍ଷୀ । ଏଥର ସ୍କୁଲର ମାଲିକୁ ଫାଟକ ଖୋଲିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିବା ।

: ହୁଃ, ଲୋକଟିର ଗଳାରେ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ତାଚ୍ଛଲ୍ୟ । ମାଲି ଯେ ଦ୍ୱାର ଖୋଲି ଦେଇଛି ମୁଁ ଜାଣେ । କିନ୍ତୁ ତୋ'ଠାରୁ କିଛି ନ ଶୁଣି ମୁଁ ଏକପାଦ ଆଗେଇବାକୁ ଦେବି ନାହିଁ ।

ଆଗନ୍ତୁକର କୁଟିଳ ଆଖିରେ ଏଥର ବିସ୍ମୟର ଛାୟା ନାଚିଲା । କିଏ ଏ ? ତା'ର ପ୍ରତିଟି ଗୋପନୀୟତା ସହିତ ଯା'ର ପରିଚୟ ରହିଛି । ମନେ ମନେ ପରିଚିତ ସମସ୍ତ ଜଗତଟାକୁ ଓଲଟ ପାଲଟ କରୁଥିଲା ସେ । ରାତିର ନୀରବ ପ୍ରହରରେ ପବନରେ ଅଜସ୍ର ଫୁଲର ସମ୍ମିଳିତ ଗନ୍ଧ ଭିତରୁ ଯେପରି ହଠାତ୍ କାହାର ଗନ୍ଧ କେବେ ବୁଝିହୁଏ, ଠିକ୍ ସେହିପରି ଅନ୍ଧକାରରେ ଲତା-ଗୁଳ୍ମର ଅନ୍ତରାଳରେ ଆତ୍ମଗୋପନ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରି ନୂବା ଉଚ୍ଚାରଣ କଲା : ପ୍ରସେନ ।

: ତୋର ମୁହଁ ବନ୍ଦ କରି ଦେବାକୁ ମତେ ବେଶୀ କଷ୍ଟ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ହେବ ନାହିଁ ଯାମିନୀ ।

ଯାମିନୀର ଭୟ କିଛିଟା କଟି ଯାଇଥିଲା । ସତ, ବରନ୍ତୁ ମିଣା

ଉତ୍ତ ଗଳାରେ ସେ କହିଲା : ଏଇ ରାତିରେ, ଅନ୍ଧକାରରେ, ଉଦ୍ୟାନରେ...

: ଠିକ୍ ତୋ'ପରି, ଏକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନେଇ ଯାମିନୀ !

: ଚୁପ୍ କର ବେଇମାନ । ଯାମିନୀର ରାଗ ସୀମା ଅତିକ୍ରମ କରି ଯାଉଥିଲା, ସବୁ ରାଜାଙ୍କର ରୁ ଶତ୍ରୁ ।

: ମୁଁ ବି ଠିକ୍ ଅନୁରୂପ ଅଭିଯୋଗ କରିପାରେ ଯାମିନୀ । ପ୍ରସେନର କଣ୍ଠରେ ଶୀତଳ ଦୃଢ଼ତା । ଯେ ହେତୁ ମୋ'ର ସବୁ ରାଜା ନିକଟରେ ମୁଁ କୃତଜ୍ଞ ।

: ଓଃ, ଯାମିନୀର କଣ୍ଠରେ ବେଖାପର ସ୍ୱର ।

: ମୁଁ ଜାଣିଥିଲି, ମାଳି ବସା ପାଖରେ ଘର ପୁଣି କରିଲେ କାନରେ କିଛି ଅଳ୍ପ ବାଜିବ !

ଯାମିନୀର ଧୈର୍ଯ୍ୟ କ୍ରମେ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ୁଥିଲା । ଏତେ କାଇଦା କରି ଯେଉଁ ସୁଯୋଗ ଟିକେ ସେ କରି ପାରିଥିଲା ଏ ଲୋକଟା ପୁରାପୁରି ତାକୁ ନଷ୍ଟ କରିଦେଲା । କିଏ ଜାଣେ, ଯେପରି ସ୍ୱରରେ ତା'ର ଗତିବିଧି ନିରୀକ୍ଷଣ କରୁଛି, ତନେ ହୁଏତ ସମସ୍ତ ଗୋପନୀୟତା ପଦାରେ ଖୋଲି ଦେଇ ତା'ର ଭବିଷ୍ୟତ ଏ ନଷ୍ଟ କରି ନ ଦେବ !! ଧମକ ଦେବା କଣ୍ଠରେ ସେ କହିଲା : ଯାଣୁ, ଇଚ୍ଛା କଲେ ତମେ କେତେ କଠୋର ଶାସ୍ତି ମୁଁ ଦଅଇ ପାରେ ?

: ନା, ଠିକ୍ ଆଗପରି ଦୃଢ଼ ଶୀତଳତା ନେଇ ପ୍ରସେନ କହିଲା, ତା' ହେଇ ପାରେନା । କାରଣ ଆମେ ଦୁହେଁ ତ ଏକ ପଥର ଯାତ୍ରୀ ।

: ପ୍ରସେନ !! କ୍ରୋଧରେ ଫାଟି ପଡ଼ିଲା ଯାମିନୀର ଗଳା । ସେ ଅଦ୍ଭୁତ ଜୋରରେ ଚିତ୍କାର କରି କ'ଣ କହିବାକୁ ଯାଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଦୂରରୁ ଶୁଭିଲା ଜାହାର କଥାବାର୍ତ୍ତା ।

: ଉଦ୍ୟାନ ରକ୍ଷୀ ! ଘନ ଗଛର ଅନ୍ତରାଳରେ ଧିରେ ଧିରେ

ଶଷରେ ସ୍ୱପ୍ନମୂର୍ତ୍ତି ପରି ଲୁଚିଗଲା ପ୍ରସେନ । ଏଇ ସୁଯୋଗ ନେଇ ନଅର ଆଡ଼େ, ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅନ୍ଧକାର ପଥ ଦେଇ, ଖୁନ୍- ନ୍ତ୍ରେ ଆସ୍ତେ ଫେରି ଗଲା ଯାମିନୀ । ମନରେ ତା'ର କ୍ରୋଧ, ରକ୍ତ, ଅଶାନ୍ତ ଆଉ ଅସନ୍ତୋଷର ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଝଡ଼ ।

ବସନ୍ତ ।

ନବ କୁସୁମର ସୁକୋମଳ ସୌକୁମାର୍ଯ୍ୟରେ ଯାର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ, ଘନ ବନର ମଳୟରେ ଯାର ଅଙ୍ଗର ସୁରଭି, ଆକ୍ରାନ୍ତ ଦକ୍ଷିଣ ସମୀରଣରେ ଯାର ହୃଦୟର ନିଭୃତ କଥା—ସେ ଅଜି ଆସୁଚି । ସୁଚ ତନ୍ୱୀ ତଟିନୀର କଳ କଲ୍ଲୋଳରେ, ବନ ବୀଥିକାର ମର୍ମ ସ୍ୱରରେ ସମସ୍ତ ଧରଣୀକୁ ନ ଏକ ମଧୁର ଆବେଶରେ ମୂର୍ଚ୍ଛିତ କରି ସେ ଆସୁଚି । ପୁରମ୍ୟ ଅନ୍ତଃପୁରର ବିଳାସ ମନ୍ଦିରର କେମାନଶିର ସ୍ୱରେ, ଅବେଗ ଉଚ୍ଛ୍ୱାସରେ ଅନୁରଣିତ ହେଉଚି ତା'ର ମଦିର ଗୁଞ୍ଜନା ।

ଏହି ସମୟରେ ସୁନ୍ଦରୀ ଯମୁନେ ପ୍ରଶ୍ନ ମନ୍ତ୍ରଣା କରୁଥିଲେ । ମଧୁର ମଧୁ ଋତୁ ପ୍ରକାଶ କରୁ ଦନ ହେଲା ହେଉଥିଲା । ଶ୍ରବଣ । ଶିନାହିଁ ନବକାମିନୀ, ପିକ ବଚନେ ପୁନଃ ପୁନଃ ପ୍ରକାଶ କରୁଣି ନାର ଯାମିନୀ । ମଳୟ ଶିଞ୍ଜିନୀ ସ୍ନେହ ଭଗ ବନ୍ଧୁଳଣି ମଧ ନୀର । ସୁମନାଭୂ ବାସ ସ୍ନେହର ନେବଟି ବୋଲି ବନ୍ଧୁଳଣି ମନ । କେଶର । କେଶରେ ହେଲେଣି ମନ୍ତ୍ରଣା । କେଶରେ ଶୁନ କଳିକ ଭଳରେ ଫୁଟିଲେଣି କେତେ ବସ୍ତ୍ରଣା ।

ଆବେଶ ବିଭୋର ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା କବିଙ୍କର କଣ୍ଠ । ନୟନରେ ସ୍ୱପ୍ନ ଆଉ ଜାଗରଣର ମଧୁର ମିତାଲି ।

ବାହାରେ ବସନ୍ତର ବିପୁଳ ଆୟୋଜନ । ଆରକ୍ତ କିଶଳୟ ବକ୍ଷରେ ଶୁକ୍ଳା ତ୍ରୟୋଦଶୀର ରୂପେଲି ସ୍ପର୍ଶ । ଆକାଶରେ ତା'ର ଆକୁଳ ଆବେଗ, ଧରଣୀରେ ତାର ବକ୍ଷର ବ୍ୟାକୁଳତା । ମୁହଁ ବାତାୟନ ଦେଇ ସେଇଆଡ଼େ ଚାହିଁ ରହିଥିଲେ ରାଜା ଧନଞ୍ଜୟ ଭଞ୍ଜ । ସମଗ୍ର ସତ୍ତାକୁ ତାଙ୍କର ଘେରି ରହିଥିଲା କେମିତି ଏକ ଆଚ୍ଛନ୍ନତା ।

ଲାବଣ୍ୟବତୀ ପାଠ କରୁଥିଲେ ବୟୋବୃଦ୍ଧ ଉପେନ୍ଦ୍ର, ଭାବରେ ଆବେଶରେ ସମୟେ ସମୟେ ମୁଦ୍ରିତ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା ନୟନ ରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା ତନ୍ମୟ କଣ୍ଠ ।

ରୌପ୍ୟ ପିଲସଜ ଉପରେ ଜଳୁଥିଲା ଘୃତର ପ୍ରଦୀପ । ଚନ୍ଦନ ଆଉ ଚୁଆଚନ୍ଦନର ଅତୁଳ ସୁରଭି ସହିତ ତା'ର ମୃଦୁ ସ୍ନିଗ୍ଧ ଗନ୍ଧ ମିଶି କକ୍ଷର ବାୟୁକୁ ଆମୋଦିତ କରୁଥିଲା ।

ସେଇ ଆଚ୍ଛନ୍ନତା ବୋଳା ସ୍ୱରରେ ସେ କହିଲେ : ବାଃ କେତେ ନିପୁଣ, କେତେ ସାବଲୀଳ ତମର ଏଇ ବର୍ଣ୍ଣନା । ବସନ୍ତ ପ୍ରକୃତିର ଅବିକଳ ରୂପ ରାଜ ଅନ୍ତଃପୁରର ନିଖୁଣ ଚିତ୍ରାଙ୍କନ । ତମର ଲେଖନୀ ଧନ୍ୟ, ଅସାମାନ୍ୟ ତମର ପ୍ରତିଭା ।

ପୋଥିର ଖେଡା ସଜାଡୁ ସଜାଡୁ ବିନମ୍ରାବତ କଣ୍ଠରେ ଉପେନ୍ଦ୍ର କହିଲେ : ଏ ଆପଣଙ୍କର ଅନୁଗ୍ରହ ପିତାମହ । ଅଧମର କୃତିତ୍ୱ କିଛି ନାହିଁ ।

: ନା ନା, ଧନଞ୍ଜୟଙ୍କ ସ୍ୱରରେ ଆନନ୍ଦ ଆଉ ଗର୍ବର ସ୍ପର୍ଶ ଏ ଠିକ୍ ନୁହଁ ଭାଇ, ତମର ଯଶ ଦିନେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଅନ୍ଧକାରରେ କେଉଁ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଠେଲି ଦେବ ।

: ଏ କଣ କହୁଛନ୍ତି ପିତାମହ ? ଆଘାତ ପାଇଲା ପରି ଉପେନ୍ଦ୍ର

କହିଲେ, ଆପଣଙ୍କର ବକ୍ତବ୍ୟ ମତେ ଅନୁପ୍ରେରିତ କରୁଛି । ତା' ନହେଲେ···।

: ତା' ନହେଲେ ? ଧନଞ୍ଜୟଙ୍କ ଚକ୍ଷୁରେ ସନ୍ଦେହ ଜିଜ୍ଞାସା ।

ତା' ନହେଲେ ଅନ୍ଧକାରର କେଉଁ ଅତଳରେ ମୁଁ ପଡ଼ି ରହିଥାନ୍ତି ।

ସଶବ୍ଦେ ହସି ଉଠିଲେ ବୃଦ୍ଧରାଜା ; ଯାହା କହିଲ ଠାକୁର ଭାଇ । କିନ୍ତୁ କଥାଟାର ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଥରେ ପରଖି ଦେଖିଛ କି ? ସମସ୍ତ ଦୃଶ୍ୟ ସମସ୍ତ ସ୍ପର୍ଶର ବାହାରେ ଲୁଚିଛି ଏକ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଶକ୍ତି । ଯାହାକୁ କେହି ବାଧା ଦେଇ ପାରେନା, ଯାହାର ସାହାଯ୍ୟକୁ ସେ ଅପେକ୍ଷା କରେନା । ବସନ୍ତର ଏଇ କୁସୁମ ଗନ୍ଧ ଯେପରି ଦିଗ୍-ବିଦିଗ୍ ସଞ୍ଚରି ଯାଉଛି ଠିକ ସେହିପରି ତାର ସୁରଭି ସମସ୍ତ ବିଦଗ୍ଧ ଜଗତରେ ସଞ୍ଚରି ଯାଏ । ଯାହାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଯାହାର ଅନୁପ୍ରେରଣାର ପ୍ରୟୋଜନ ହୁଏନା ସେଥିପାଇଁ ।

: କିନ୍ତୁ ।

: କୌଣସି କିନ୍ତୁର ସ୍ଥାନ ଏଠି ନାହିଁ ରାଜପୁତ୍ର । ଚକ୍ଷୁ ସମ୍ମୁଖରେ ତୁମର ଜ୍ୱଳନ୍ତ ଉଦାହରଣ ଭୂପତି ପଣ୍ଡିତ ।

ଏ କଥାର କୌଣସି ଜବାବ ଦେଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ଅବନତ କରି ନୀରବ ରହିଲେ ସେ ।

ନୀରବରେ, ଟିକିଏ ଦୂରରେ ଦ୍ୱାର ନିକଟକୁ ଏତେବେଳ ଯାଏ ବସିରହି ଥିଲା ସଜନୀ । ଏଥର ତାର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଚ୍ୟୁତି ଘଟିଲା । ଈଷତ୍ ବିରକ୍ତ କଣ୍ଠରେ ସେ କହିଲା : ଭାବ୍ୟ ଅଲୋଚନା ଶେଷ ହେଲା ମହାରାଜ ?

: ଅରେ ! ଏକ ସଙ୍ଗରେ ବସ୍ତୁସ୍ଥ ପ୍ରକାଶ-ପାଇଲା ଦୁଇଜଣଙ୍କର । ଶତ୍ରୁ ଯେ ରୂପସୀ ବସି ରହିଛି ଏତେକ୍ଷଣ ଯାହାର ମନେ ନଥିଲା

ସେକଥା । ନରମ ସ୍ୱରରେ ଧନଞ୍ଜୟ ଭଞ୍ଜ କହିଲେ : ତୋର ନଷ୍ଟସ୍ୱ ଖୁବ୍ ଅଶ୍ରୁ ଆସି ଯାଇଛ ।

ସଞ୍ଜୟ ପୁରୁଣା ଭୃତ୍ୟ, ତା'ପରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିଶ୍ୱାସୀ । ସେହି ହିସାବରେ ଖୋଦ୍ ରାଜାଙ୍କ ଉପରେ ବି ତାର ହାକିମି କଟେ । ଧନଞ୍ଜୟ ଭଞ୍ଜଙ୍କ କଥାକୁ ଏକବାର ଗ୍ରାହ୍ୟ ନକରି ସେ କହିଲା : କାବ୍ୟ କାବ୍ୟ, ଦିନରାତି ଖାଲି ଛାଇ ଭସ୍ମ କାବ୍ୟ ଅଉ କୋ କଟକରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଖାଇବାକୁ ନ ପାଇ ଆସି ରାଜ ଦରବାରରେ ସମ୍ମାନ ପାଇଲା ଖାଲି ସେଇ କଥା । ଆରେ ବାବୁ ତମେ ତ ନିଜେ ରାଜା । ତମ ଦରବାରରେ ରୋଜ ରୋଜ କେତେ କବି ତମେ ପୁଣି ସେଇ କବି ହଉଛ ! ଛି...ଛି...।

ସଞ୍ଜୟର କଥାରେ ହସି ପକାଇଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । କପଟ କ୍ରୋଧ ପ୍ରକାଶ କରି କହିଲେ : କାବ୍ୟ ଉପରେ ତୋର ଏତେ ରାଗ କାହିଁକି ?

ସାମାନ୍ୟ ଭ୍ରୂକ୍ଷେପ ନ କରି ସଞ୍ଜୟ କହିଲା : ରାଜ୍ୟ, ରାଜକୋ ସବୁ କୁଆଡ଼େ ଗଲା । ଅବଧାନ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପରି ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ, କାବ୍ୟ ।

: ଓଃ ! ଭୁଲିଯାଇଥିବା କଥା ହଠାତ୍ ମନେ ପଡ଼ିବା ପରି କଣ୍ଠରେ ଧନଞ୍ଜୟ କହିଲେ, ସଞ୍ଜୟର ରାଗ କରିବାର ଯଥେଷ୍ଟ କାର ରହିଛି ଉପେନ୍ଦ୍ର । ତମର ଲାବଣ୍ୟବତୀ ପ୍ରତି ଅହେତୁ ସ୍ନେହ ମୁଁ ଗୋଟାଏ ସାଙ୍ଘାତିକ ଭୁଲ୍ କରିଛି ।

ନୀରବ ବିସ୍ମୟରେ ପିତାମହଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର ।

: ଆଉ ତମ ସହିତ ମୋର କିଛି ଜରୁରୀ ପରାମର୍ଶ ଥିଲା ଧନଞ୍ଜୟଙ୍କ କଣ୍ଠରୁ ସେଇ ପ୍ରସନ୍ନତା କଟି ଯାଇଥିଲା । ପରିବର୍ତ୍ତେ ଦେଖା ଦେଇଥିଲା ରାଜକୀୟ ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ ।

: ମୋ ସହିତ ? ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଚକ୍ଷୁରେ ପ୍ରଶ୍ନର ଦେ ବିସ୍ମୟ !

: ହଁ, ତମ ସହିତ । ରାଜ୍ୟର ରାଜନୀତି ସମ୍ପର୍କରେ ।

: ରାଜା ତ ଆପଣ ।

: ଅଜ୍ଞ ଆଜି ମୁଁ ଖାଲି ରାଜା ନୁହଁ । ବୃଦ୍ଧରାଜା । ତମେ ରାଜପୁତ୍ର । ତେଣୁ ରାଜ୍ୟ ନିମିତ୍ତ ତମର ଦାୟିତ୍ୱ ମୋଠାରୁ କିଛି କମ୍ ନୁହେଁ ।

: ମୁଁ ମହାରାଜାଙ୍କର ପୌତ୍ର ମାତ୍ର । ଯୁବରାଜ ନୁହଁ ।

: କିନ୍ତୁ ତମର ପିତା ମହାରାଜାଙ୍କର ପୁତ୍ର । ରାଜନୀତିର ଜଟିଳ ଫାଶରେ ସେ ଯଦି କେବେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି ପୁତ୍ର ହିସାବରେ ତମର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ମୁକ୍ତ କରିବା !

ଉପେନ୍ଦ୍ର ବରାବର ଉଦାସ ପ୍ରକୃତିର । ରାଜ୍ୟ, ରାଜନୀତି ସବୁ ତାଙ୍କର ଚିନ୍ତାର ଜଗତର ବାହାରେ । ତେଣୁ ପ୍ରପିତାଙ୍କର ଉକ୍ତିର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ଯଥେଷ୍ଟ ଦୁର୍ବୋଧ ମନେହେଲା ତାଙ୍କର । ହଠାତ୍ କିଛି ଜବାବ ଦେଇ ପାରିଲେନି ସେ ।

ତାଙ୍କର ନୀରବ ନିରୁଦ୍‌ବିଗ୍ନ ମୁହଁକୁ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଆଖିରେ ଚାହିଁଲେ ମନ୍ତ୍ରସ୍ତ ଭକ୍ତ । କିଛି ଯେପରି ଖୋଜି ବାହାର କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ ସେ ସେଠୁ । ତା'ପରେ ଅଗଠାରୁ ଧୀର ଅଥଚ ଗମ୍ଭୀର ସ୍ୱରରେ କହିଲେ : ତମେ ଠିକ୍ ଯେଉଠି ରହିଯାଇଛ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ମୋର ଦୀର୍ଘଜୀବନର ଅଭିଜ୍ଞତା ନେଇ ମୁଁ କହୁଛି, ରାଜପୁରୁଷ କଳନା 'ବିଳାସୀ ହେଲେ ସାଧାରଣଙ୍କ ବିପର୍ଯ୍ୟୟର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୁଏ । ଯା, ଏଥର ଉଠ ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ । ଅନ୍ୟ ଏକଦିନ ଠିକ୍ କରି ଲବଣୀବନ୍ଧ ପ୍ରତି ଚର୍ଚ୍ଚା କରିବା ।

: ଯାମିନୀ···

ରାଜ ଅନ୍ତଃପୁରର ଅପେକ୍ଷାକୃତ ନିର୍ଜ୍ଜନ ଅଂଶର ଏକ ପ୍ରକୋଷ୍ଠର ଦ୍ୱାର ଦେଶରେ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ଅନ୍ତଃପୁରର ପୁରାଣୀ

ଅଳିନ୍ଦ ଏଠାରେ ଶେଷ ହୋଇଛି । ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି ଉଦ୍ୟାନ । ବହୁଜାତି କୁସୁମର ସଜ୍ଜିତ ବିଳାସ ଉଦ୍ୟାନ । ଶ୍ୱେତ ମର୍ମରର ଜାଫିରି ଦେଇ ଦେଖାଯାଉଛି ନଅରର ପଶ୍ଚାତ ଭାଗର ସରୁ ଗୈରିକ ପଥ, ସବୁଜ ବନସ୍ପତି ବର୍ଗ ମଝିରେ ସିମନ୍ତନୀର ସିନ୍ଦୁରିତ ସିନ୍ଥିପରି । ସେଇଆଡ଼େ ମୁଗ୍ଧ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁ ମୃଦୁ ସ୍ୱରରେ ଆଉଥରେ ଉଚ୍ଚାରଣ କଲେ ସେ : ଯାମିନୀ...

: କିଏ ? ପ୍ରକୋଷ୍ଠ ଭିତରୁ ଭାସିଆସିଲା ଗମ୍ଭୀର ନାରୀ କଣ୍ଠର ଜିଜ୍ଞାସା ।

: ଉପେନ୍ଦ୍ର । ଗୁପ୍ତଚରଠାରୁ ସମ୍ବାଦ ପାଇ ଆସିଛି ।

: ଭିତରକୁ ଆସ ।

ଫଇଷି ରଙ୍ଗର ଭାରି ମଖମଲ ପରଦା ଟେକି କକ୍ଷରେ ପ୍ରବେଶ କରୁ କରୁ ନୀରବରେ ସମ୍ମାନ ଜ୍ଞାପନ କଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର ।

: ବସ ।

ସୁସଜ୍ଜିତ କକ୍ଷରେ, ପକ୍ଷୀପରର ସୁକୋମଳ ଶଯ୍ୟା ଉପରେ ଗଜଦନ୍ତ ପଲଙ୍କର ବାଡ଼କୁ ଆଉଜି ବସିଥିଲେ ମଣ୍ଡାଦେବୀ ପଲଙ୍କର ଅପର ପାର୍ଶ୍ୱକୁ ଅଙ୍ଗୁଳି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରି ବସିବାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ।

: ଶୁଣିଲି, ଲବଣ୍ୟବତୀ ନାମରେ ତମେ ଏକ ନୂତନ କାବ୍ୟ ରଚନା କରୁଛ ।

: ଆଜ୍ଞା, ବିନମ୍ରତର କଣ୍ଠରେ ଜବାବ ଦେଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର ।

: ତମର ରଚନାରେ ଖାଲି ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ନୁହଁ, ଭାଷାର ସ୍ତର ଅତି ଉଚ୍ଚ କୋଟୀର । କାବ୍ୟ ତମର ମୁଁ ପାଠ କରିଛି ।

ଜବାବ ଦେଲେ ନାହିଁ ଉପେନ୍ଦ୍ର । କିନ୍ତୁ ମୁହଁରେ ତାଙ୍କର ଫୁଟି ଉଠିଲା ଆନନ୍ଦର ଆଭା । ମଣ୍ଡାଦେବୀ ସେଇ ଆନନ୍ଦ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ

ମୁହଁକୁ ଏକ ନିମିଷ ଚାହିଁ, ଆଗଠାରୁ ଆହୁରି ଧୀର ଗଳାରେ କହିଲେ : ତମେ ରାଜପୁତ୍ର । ବ୍ରାହ୍ମଣ ନୁହଁ ।

ମୁହୂର୍ତ୍ତିକ ପୂର୍ବର ସେଇ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳତା ହଠାତ୍ ଲିଭିଗଲା ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ମୁହଁରୁ । ମଣ୍ଡାଦେବୀ ଯେ ପ୍ରାସାଦର ସବୁଠାରୁ ବିଚକ୍ଷଣ ବୁଦ୍ଧିମତୀ ମହିଳା ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ବୁଝିବା ଯେ ଆଦୌ ସହଜ ନୁହଁ ଏକଥା ବହୁ ଆଗରୁ ଉପେନ୍ଦ୍ର ଜାଣିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଆଜି, ଏଇ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ, ନମ୍ର ଆଲୋକିତ କକ୍ଷର ରୂପାର ଶୁଭ୍ର ଶଯ୍ୟା ଉପରେ ଉପବିଷ୍ଟା ଏଇ ମହିଳାଙ୍କୁ ଯେପରି ଖୁବ୍ ଅଜଣା, ଖୁବ୍ ଅଚିହ୍ନା ମନେହେଲା ତାଙ୍କର । ମନେହେଲା, ସତେ ଯେପରି ଏକ ରାଜ୍ଞୀର ସମ୍ମୁଖରେ ଦର୍ଶନ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଏଇ ମାତ୍ର ସୁଦୂରାଗତ ଜଣେ ସାଧାରଣ ପୁରୁଷ ସେ । ସେ ହଠାତ୍ କୌଣସି ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତର ଦେଇ ପାରେନା, କୌଣସି ପ୍ରତିବାଦ କରି ପାରେନା । ବଡ଼ ବଡ଼ ଦୁଇଟି ଚକ୍ଷୁରେ ଭରା ଔତ୍ସୁକ୍ୟ ଧରି ସେ କେବଳ ଚାହିଁରହେ ସେଇ ମହାମାନ୍ୟାର ମୁହଁକୁ ।

ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ମୁହଁର ଏଇ ପରିବର୍ତ୍ତନକୁ ହୁଏତ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ପାରିଲେନି ମଣ୍ଡାଦେବୀ । ହୁଏତ ବା ଲକ୍ଷ୍ୟକରିଲେ ବି ଇଚ୍ଛା କରି ତା'ର ମୂଲ୍ୟ ସେ ଦେଲେ ନାହିଁ । ନିଜର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଯାଇ କହିଲେ : ରାଜପୁତ୍ରର ପ୍ରଥମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ରାଜନୀତି । ରାଜ୍ୟର ଦାୟିତ୍ୱ ବହନ ।

ମଣ୍ଡାଦେବୀଙ୍କର ତୀକ୍ଷ୍ଣ ବୁଦ୍ଧିଦୀପ୍ତ ନୟନ ଅଡୁ ନୟନ ଫେରାଇଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ଭୂମିଆଡ଼ ଚାହିଁ ମୃଦୁ ଅଥଚ ସ୍ଥିର କଣ୍ଠରେ କହିଲେ : ରାଜ୍ୟର କୌଣସି ଦାୟିତ୍ୱ ତ ମୋ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ କରାହୋଇ ନାହିଁ ।

ବହୁବର୍ଣ୍ଣ ରଞ୍ଜିତ ଏକ ଉପାଧାନକୁ କୋଳ ଉପରକୁ ଟାଣି ଆଣି ସେହିପରି ଅଚପଳ ଲଘୁ ସ୍ୱରରେ ରାଣୀ କହିଲେ : ତମେ

ନାବାଳକ ନୁହଁ । ନିଜର ଦାୟିତ୍ୱ ବୁଝି ବହନ କରିବାର ବୟସ
ତମର ହୋଇଛି ।

: କିନ୍ତୁ ମହାରାଜାଙ୍କର ବିନାନୁମତିରେ ଦାୟିତ୍ୱ ନେବା ମୋ
ପକ୍ଷେ କିପରି ସମ୍ଭବ ? ଜିଜ୍ଞାସୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ମାତାମହୀଙ୍କ ମୁହଁକ
ଚାହିଁଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର ।

: ମହାରାଜା ତମ ସହିତ ପରାମର୍ଶ କରିବାକୁ ଚାହିଁଥିଲେ ?

: ହଁ ।

: ଶୁଣିଲି ତମେ ତାଙ୍କୁ ଏଡ଼ାଇ ଯିବାକୁ ଚାହଁ ।

: ନା । ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଅଥଚ ଦୃଢ଼ ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଉତ୍ତର ।

: ନା ? ମହାରାଣୀଙ୍କର ନୟନରେ ବିସ୍ମୟ । ମୁଁ ତେବେ
ଭୁଲ୍ କହୁଚି ?

: ନା, ଆପଣ ଭୁଲ୍ କହୁ ନାହାନ୍ତି । ଭୁଲ୍ ବୁଝିଚନ୍ତି
ମାତାମହି ।

: କିପରି ?

: ପିତାମହଙ୍କୁ ମୁଁ କେବଳ ମାତ୍ର କହିଥିଲି ଯେ, ମୁଁ ଯୁବରାଜ
ନୁହଁ ।

: ମାନେ ? ମଣ୍ଡା ଦେବୀଙ୍କ ମୁହଁର କୁଞ୍ଚିତ ରେଖା କ୍ରମେ
କଠିନ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା ।

କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ ନ ଆଣି ସେହିପରି ଅନୁଚ୍ଚ ଗଳାରେ
ଉପେନ୍ଦ୍ର କହିଲେ : ତାଦ୍ୱାରା ମୁଁ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବାକୁ ଚାହିଁଥିଲି ଯେ
ପିତା ଏବଂ ପିତୃବ୍ୟମାନଙ୍କର ବର୍ତ୍ତମାନରେ ରାଜ୍ୟର ଦାୟିତ୍ୱ ନେବା
ଅନ୍ୟାୟ ହେବ ।

: ଓଃ···ରାଣୀଙ୍କର ସ୍ୱରରେ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ବିଦ୍ରୂପ । ତମେ ଗୁଣୀ,
ଶାସ୍ତ୍ରବିତ୍ । କିନ୍ତୁ ଏ କଥା ଭୁଲି ଯାଅନା ରାଜନୀତି ଧର୍ମନୀତି ନୁହଁ ।
ନ୍ୟାୟ ଅନ୍ୟାୟ ସମସ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନର ବାହାରେ ତା'ର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଜଗତ ।

ଭୂମି ଅଡ଼କୁ ଦୃଷ୍ଟି ନ ଫେରାଇ ଅକମ୍ପିତ କଣ୍ଠରେ ଉପେନ୍ଦ୍ର କହିଲେ : ନ୍ୟାୟ ଅନ୍ୟାୟକୁ ଉପେକ୍ଷା କରି କୌଣସି ଜଗତ ତିଷ୍ଠି ପାରେନା । ମାନବିକ ଧର୍ମହିଁ ସକଳ ନୀତିର ପୃଷ୍ଠଭୂମି ।

: ଉପେନ୍ଦ୍ର, ମଣ୍ଡାଦେବୀଙ୍କର ସ୍ୱରରେ ସାମାନ୍ୟ ବିବ୍ରତ ବୋଧ । ତୁ ମାତ୍ର ମୁହୂର୍ତ୍ତିକ ନୀରବ । ଶିଘ୍ର ନିଜକୁ କଠୋର ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ ଭିତରକୁ ଫେରାଇ ନେଇ ସେ କହିଲେ : ଯୁକ୍ତି-ତର୍କର ସରଣୀ ପଥ ମୁଁ ପସନ୍ଦ କରେନା । ସହଜ ଭାବରେ ତମଠୁ ଅଜ ଜାଣିବାକୁ ଚାହେଁ, ପିତା ପ୍ରତି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ତମର ମାନବିକ ଧର୍ମର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କି ନା ?

: ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ।

: ତା'ହେଲେ ଜାଣିରଖ ସିଂହାସନ ନେଇ ପ୍ରାସାଦରେ ତୁମୁଳ ଗଣ୍ଡଗୋଳର ସୂଚନା ମିଳୁଛି ଏବଂ ସେଥି ନିମିତ୍ତ ତୁମର ପିତା ପୁତ୍ରର ସହଯୋଗ କାମନା କରନ୍ତି ।

ମାତାମହଙ୍କ କଥାର ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତର ସହସା କିଛି ଦେଇ ପାରିଲେନି ରାଜକୁମାର । କିଛି କହିବାକୁ ଯାଇ ବିବ୍ରତବୋଧ କଲେ ସେ । ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ପାଇଁ ଶୁଧୁ ତାଙ୍କର ସ୍ଥିର କଠିନ ମୁହଁ ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟି ବୁଲାଇ ନେଇ ଅବନତ ନୟନରେ ନୀରବ ରହିଲେ ସେ ।

ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଏଇ ଇତଃସ୍ତତତା ମଣ୍ଡାଦେବୀଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଏଡ଼ାଇ ନାହିଁ । କଣ୍ଠରେ ସାମାନ୍ୟ କୋମଳତା ଫୁଟାଇ ସେ କହିଲେ : ଆଶା କରୁଛି ତମେ ନିଶ୍ଚୟ ମୋର ବକ୍ତବ୍ୟ ଏଥର ବୁଝି ପାରିଛ ।

ନୀରବରେ ସମ୍ମତି ଜ୍ଞାପନ କଲେ କୁମାର ।

: ଏତକ୍ଷଣି ତମର ନୈଶ କର୍ମର ଅପ୍ରୋଜନ କରିପାର !

ପଲଙ୍କରୁ ଉଠି ଠିଆ ହେଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ସମ୍ମାନ ଜ୍ଞାପନ କରି କହିଲେ : ଉଚିତ୍ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନିଶ୍ଚୟ ମୁଁ ପାଳନ କରିବି ।

ହାସ୍ୟୋଜ୍ଜ୍ୱଳ ମୁହଁରେ ପୌତ୍ରକୁ ଆଶୀର୍ବାଦ କଲେ ମଣ୍ଡାଦେବୀ ।

ଅନ୍ତଃପୁରର ପ୍ରାଚୀର ଦ୍ୱାର ଅତିକ୍ରମ କରି ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଏକ ଆଡ଼ୁଆଳ ଜାଗାରେ ଠିଆ ହେଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । କ୍ଷଣକ ପାଇଁ କ'ଣ ଚିନ୍ତା କଲେ ସେ । ତା'ପରେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଆଗେଇଲେ ଅନ୍ତଃପୁରର ଉତ୍ତର ଦିଗର ବିସ୍ତୃତ ପ୍ରାନ୍ତର ଆଡ଼େ ।

ରାତ୍ରିର ପ୍ରଥମ ପ୍ରହର ଅତିକ୍ରାନ୍ତ ପ୍ରାୟ । ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ଅମ୍ ଅମ୍ ଅନ୍ଧକାର । ନିର୍ଜ୍ଜନ ପ୍ରାନ୍ତର । ଉପରେ ତାରାଭରା ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ଆକାଶ । ସହସ୍ର ଚକ୍ଷୁ ବିସ୍ଫାରିତ କରି ଯେପରି ଚାହିଁ ରହିଛି ପୃଥିବୀର ବିଚିତ୍ର ଗତିମୟ ଜୀବନ ପ୍ରବାହକୁ ।

ସତେତରେ ବଡ଼ ବିଚିତ୍ର ଜୀବନର ପ୍ରବାହ, ବୈଚିତ୍ର୍ୟମୟ ମଣିଷର ମନ । ଅନ୍ଧକାରର ନିବିଡ଼ ନୀଳାଞ୍ଚଳ ତଳେ ସୁପ୍ତ ଏଇ ପ୍ରାନ୍ତର ପରି ଦୁର୍ବୋଧ ଦୁରଧିଗମ୍ୟ । ଏଇ ତ ସେଦିନ, ମାତ୍ର ଏକ ବର୍ଷ ପୂର୍ବରୁ; ଯଜପରି ବସନ୍ତର ସୁରଭି-ଆକୁଳ ଏକ ଉଦୀର୍ଣ୍ଣ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ, ଠିକ୍ ସେଇ କକ୍ଷର ପଲଙ୍କ ଉପରେ ବସି ମଣ୍ଡାଦେବୀ ତାଙ୍କୁ କହୁଥିଲେ : ବୈଷୟିକ ଚିନ୍ତା ତମ ପାଇଁ ନୁହଁ । ଦୁଃଖ ତମ ପକ୍ଷରେ ଅଶୋଭନୀୟ । ତମେ କବି । ସାଧାରଣ ମଣିଷର ଦୁଃଖ ସୁଖର ବହୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ତମର ସ୍ଥାନ । ଏକାଗ୍ର ଚିତ୍ତରେ କାବ୍ୟର ସାଧନା କର । ଦେଖିବ, ତମର ସମସ୍ତ ସ୍ୱଜନ ବନ୍ଧୁ ତମେ ପାଇ ଯାଇଛ । କିନ୍ତୁ ଆଜି···ସେଇ ନାରୀ ତା'ର ଆବେଗ ବିହ୍ୱଳ କଣ୍ଠ ପାଲଟାଇଛି । ପରିବର୍ତ୍ତିରେ ଯଥେଷ୍ଟ କଠୋରତା ନେଇ କହୁଛି, ସେ ରାଜପୁତ୍ର । କବିତ୍ୱ ତା ପକ୍ଷେ ଅଶୋଭନୀୟ । କାବ୍ୟ ସାଧନା ତା'ର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନୁହଁ । କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ରାଜ୍ୟଜୟ କରିବା ।

ନକର ଅଜାଣତରେ ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଓଠରେ ଖେଲିଗଲା ହସର
ସ୍ପ୍ରେଷ୍ଟ ତରଙ୍ଗ । ସେଇ ହସ ଭିତରେ ଲୁଚିଥିଲା ମଣିଷର ଅନ୍ଧତ୍ୱ
ପାଇଁ କରୁଣ ଦୟା ; ସ୍ୱାର୍ଥପରତା ପାଇଁ କରୁଣ ତାଚ୍ଛଲ୍ୟ ।

ସବୁକିଛୁ ତା'ହେଲେ ସ୍ୱାର୍ଥ ପାଇଁ... । ମନେ ମନେ ଉଚ୍ଚାରଣ
କଲେ ସେ । ମଣିଷର ସମସ୍ତ ଚିନ୍ତା, ଭାବନା କେବଳ ତା'ର
ସ୍ୱାର୍ଥର ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀ । ଜୀବନର ସକଳ ମନ୍ତ୍ରର ପ୍ରଣବ ହେଉଛି
ସ୍ୱାର୍ଥ।

ଅନ୍ୟମନସ୍କ ଭାବରେ ବୁଲି ବୁଲି ଏକ ପାର୍ଘ୍ୟାସ୍ଥିତ ପଲାଶ ବୃକ୍ଷ
ତଳେ ବସି ପଡ଼ିଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । କୋମଳ ଦୁବ ଉପରେ ଝଡ଼ି
ପଲାଶର ସୁକୋମଳ-ଦଳ ପକ୍ଷୀ ପରର ତଳଠାରୁ ଆହୁରି ମୁଲାୟମ,
ଆହୁରି ଆରାମଦାୟକ ମନେ ହେଉଥିଲା । ବସନ୍ତର ଝିରି ଝିରି
ବାୟୁ ତା'ର ସମସ୍ତ ପ୍ରଗଲ୍‌ଭତା ଦେଇ ସ୍ପର୍ଶ କରୁଥିଲା ତାଙ୍କର
ଅବିନ୍ୟସ୍ତ କେଶଗୁଚ୍ଛକୁ । ସେଇ ସ୍ପର୍ଶରେ ହାଲ୍‌କା ହୋଇ
ଯାଉଥିଲା ତାଙ୍କର ମନ । ଏତେକ୍ଷଣ ଯେ ଅନ୍ତଃପୁରର ଅଣ୍ଡ
ଚାରିକାନ୍ଥ ଭିତରେ ପଡ଼ି, ଶ୍ୱାସରୁଦ୍ଧ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଛଟପଟ
ହେଉଥିଲା ।

: କୁମାର !

ଅକସ୍ମାତ ଏଇ ସମ୍ବୋଧନରେ ଚମକି ଉଠିଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର ।
ବିସ୍ମୟ ବିହ୍ୱଳ ଗଳାରେ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ : ତୁ...? ଏଠାରେ ... ?

: ଅନ୍ତଃପୁରର ଦରଜାଠାରୁ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଅନୁସରଣ କରୁଛି ।

: କାହିଁକି ? ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ କଣ୍ଠରେ ଜମାଟ ବନ୍ଧା ବିରକ୍ତି ।

ଦ୍ୱିଧାହୀନ କଣ୍ଠରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ପାଲଟା ପ୍ରଶ୍ନ କଲା : କାହାକୁ ଛାଡ଼ି
ମୁଁ କେଉଁଠି ରହିବି କୁମାର ?

ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ପ୍ରଶ୍ନର କୌଣସି ଉତ୍ତର ଦେଲେ ନାହିଁ ଉପେନ୍ଦ୍ର ।
ତାଙ୍କର ସକଳ କ୍ରୋଧ, ସମସ୍ତ ବିରକ୍ତି କ୍ଷଣକ ଭିତରେ ବୁଦ୍‌ବୁଦ୍ ପରି

ଏଇ ଗୋଟିଏ କଥାରେ ମିଳାଇ ଗଲା । ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ ଭୃତ୍ୟ । କନ୍
ସେଇଟା ସୁଦ୍ଧା ତାର ବାହାରର ପରିଚୟ । ତାର ସ୍ନେହ ସୌହାର୍ଦ୍ଦ
ଭରା ଅନ୍ତରର ପରିଚୟ ଅନେକ ଅନେକ ଉଚ୍ଚରେ । ଯାହାକ
ରୂପାୟିତ କରି ହୁଏନା ଭାଷାରେ, ଯାହା ପାଖରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରଭୁ
ଅତ୍ୟନ୍ତ ମ୍ଳାନ ଓ ନିସ୍ତେଜ ।

ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ନୀରବତା ଦେଖି ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ ପୁଣି କହିଲା : ରା
ଅଧିକ ହେଉଛି କୁମାର । ନିଘୁଞ୍ଚିଆ ପଡ଼ିଆ । ଅନ୍ଧାର । ସମ
ବଡ଼ ଖରାପ ପଡ଼ୁଛି । ଚାଲନ୍ତୁ ଚାଲିଯିବା ।

ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ କଥାରେ କୌଣସି ଆପତ୍ତି ନ କରି ଉଠି ପଡ଼ିଲେ
ଉପେନ୍ଦ୍ର ।

: ତା'ହେଲେ ଆମର ବର୍ତ୍ତମାନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ?

ଚକିତ ଜିଜ୍ଞାସୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ବିଶ୍ୱକେଶରୀଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲେ
ଘନଭଞ୍ଜ ।

ବିଶ୍ୱକେଶରୀଙ୍କ ମୁହଁରେ ବି ଚିନ୍ତାର ଘନଛାୟା । ବହୁ ଶ୍ରମ,
ବହୁ ଆୟାସ ଆଜି ତାଙ୍କର ବିଫଳ ହୋଇଯାଉଛି । ବିଫଳ
ହେବାକୁ ଯାଉଛି ତାର ଜୀବନର ଆଶା, ଆକାଂକ୍ଷା । ଭଗ୍ନ କଣ୍ଠରେ
ଉତ୍ତର ଦେଲେ ସେ—ରାଜାର ରକ୍ତଚକ୍ଷୁ ସମ୍ମୁଖରେ ନିଜକୁ ପକେଇ
ରଖିବା ନିର୍ବୋଧତାର ପରିଚୟ ମଣିମା ।

: ତେବେ ?

: ମଣିମା ରାଜପୁତ । ରାଜ୍ୟର ହକ୍‌ଦାର । ଏ ଅଧମ...

କଥା ଶେଷ ନ କରି ବିନୀତ ଚକ୍ଷୁରେ ଘନଭଞ୍ଜଙ୍କ ମୁହଁକୁ
ଚାହିଁଲେ ବିଶ୍ୱକେଶରୀ ।

: ନା ନା, ନିର୍ଭୟ ଦେବାକୁ ଯାଇ ଘନଭଞ୍ଜ କହିଲେ : କିଛି
ପ୍ରସ୍ତାବ କର ।

: କିଛି ପ୍ରସ୍ତାବ ହୁଏତ ଏ ଅଧମର ଅଛି । କିନ୍ତୁ ମଣିମାଙ୍କ
ଭେ ବଡ଼ ବିପଦ ସମୟରେ ସେ କେତେଦୂର ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ହେବ
ଜାଣେନା ।

ନରମ କଣ୍ଠରେ ଘନଭଞ୍ଜ କହିଲେ : ବିପଦ ସମୟରେ
ନ୍ଧୁର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା । ସେ ସାହାଯ୍ୟ ମୋର ପ୍ରକୃତ
ପ୍ରୟୋଜନରେ ଲାଗିବ କି ନାହିଁ ମୁଁ ବିଚାର କରି ଦେଖିବି ।

ଘନଭଞ୍ଜଙ୍କ କଣ୍ଠରେ ଯେ ରାଜାର ଅହଙ୍କାର ନ ଥିଲା,
ଶ୍ୱକେଶରୀ ସ୍ପଷ୍ଟ ବୁଝିପାରୁଥିଲେ । ତଥାପି ନିର୍ଭୟ ହୋଇ ପାରୁ ନ
ଲେ । ବହୁଦିନ ରାଜ ପରିବାରର ସଂସର୍ଗରେ ରହି ସହଜରେ
ରୁ ବିଶ୍ୱାସ କରିବା ତାଙ୍କର ସ୍ୱଭାବ ବିରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଏ
ଶୀତଳତା ଯେ ବିସ୍ଫୋରଣର ପୂର୍ବ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ନୁହଁ କିଏ କହିବ ।
ାଙ୍କୁ ନୀରବ ଦେଖି ଘନଭଞ୍ଜ ପୁଣି କହିଲେ : ଅଯଥା କାଳ କ୍ଷେପଣ
ରନା ବିଶ୍ୱକେଶରୀ ।

ବିଶ୍ୱକେଶରୀ ଥରେ ତାଙ୍କର ଚିନ୍ତିତ ମୁଖମଣ୍ଡଳ ଉପରେ ନଜର
ଲେଇ ନେଲେ । ତାଙ୍କର ଉତ୍କଣ୍ଠିତ ଚକ୍ଷୁ ଉପରେ ଚକ୍ଷୁ ରଖି
ୀରି, ବିନମ୍ର ଗଳାରେ କହିଲେ : କିଛିଦିନ ସୁସମୟ ଆସିଲା ଯାଏ,
ରାଜାଙ୍କର ଅଧିପତ୍ୟ ବାହାରେ ରହିବା ଉଚିତ ।

ବିଶ୍ୱକେଶରୀଙ୍କର ବକ୍ତବ୍ୟ ପଷ୍ଟେ ର ମନେହେଲା ନାହିଁ
ନାୟକଙ୍କର । ନ ବୁଝିଲା ନ ବୁଝିଲା ପଳାରେ ସେ ପୁଣି ପ୍ରଶ୍ନ
ଲେ : ରାଜାଙ୍କର ଅଧିପତ୍ୟର ବାହାରେ ? ତାର ମାନେ ?

: ମାନେ···ଘୁମୁସର ଠାରୁ ଦୂରରେ ।

କଥାଟା କହିଦେଇ ମନେ ମନେ ଚମକି ଉଠିଲେ ବିଶ୍ୱକେଶରୀ ।
ଅଚିହ୍ନିତ ଭୟର ଏକ ଶୀତଳ ତରଙ୍ଗ ବହିଗଲା ତାଙ୍କର ପିଠିରେ

ଶିରରେ । କେ ଜାଣେ, ଏ କଥାର କ ପରିଣତି ତାଙ୍କୁ ବେଶୀଦାକ ହେବ !!

: ଘୁମୁସର ଠାରୁ ଦୂରରେ !! ମାନେ···ଘୁମୁସର ତ୍ୟାଗ !! କ୍ରୋଧ ଓ ବିସ୍ମୟରେ କମ୍ପି ଉଠିଲା ଘନଭଞ୍ଜଙ୍କର ସ୍ୱର । ଆରକ୍ତ ଚକ୍ଷୁରେ ନାଚି ଆସିଲା ଆହତ ଅହଙ୍କାରର ଜ୍ୱାଳା । କଠୋର ଦୃଢ଼ କଣ୍ଠରେ ସେ କହିଲେ : ନା ନା, ଏ ହୋଇପାରେନା । କେବେ-ବେଳେ ହୋଇପାରେନା । ରାଜପୁତ୍ର ଘନଭଞ୍ଜ କାହାକୁ ଭୟ କରେନା । ସେ କ୍ଷତ୍ରୀୟ । ଭୀରୁ ପଳାୟନ ତାଙ୍କୁ ସାଜେନା । ଏଇଠି, ଏଇ ପବିତ୍ର ଘୁମୁସରର ଗୌରବ ଭୂମିକୁ ରକ୍ତରେ ରଞ୍ଜିତ କରି ସେ ତା'ର ଅଧିକାର ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବ । ନ୍ୟାଯ୍ୟ ଦାବୀ ଅଦାୟ କରିନେବ ।

ଉତ୍ତେଜନାରେ କ୍ରମେ ଉଚ୍ଚ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା ଘନଭଞ୍ଜଙ୍କର ସ୍ୱର । ପରାମର୍ଶର ଗୋପନୀୟତା ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଯାଇ ସତର୍କ କଣ୍ଠରେ ବଣ୍ଡିକେରୁ ଡାକିଲେ : ମଣିମା···

: ତମେ ଦେଖିନଥ ବଣ୍ଡିକେରୁ ଘନଭଞ୍ଜ କଣ କରିପାରେ । ସେ ବି ନୀଳକଣ୍ଠ ଭଞ୍ଜ ପରି ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶୀ ! ଧମନୀରେ ତାର ପ୍ରବାହିତ ସେଇ ବୀରର ଏକ ରକ୍ତ ।

: ମଣିମା···ଆସନରୁ ଉଠି ଯୋଡ଼ ହସ୍ତରେ ଏଥର ଠିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ବଣ୍ଡିକେରୁ ।

ଘନଭଞ୍ଜଙ୍କ ଉତ୍ତେଜନା କିନ୍ତୁ ପୂର୍ବ ପରି ଅଦମିତ । କୌଣସି ଆଡ଼େ ଦୃଷ୍ଟି ନ ଦେଇ ଏକପ୍ରକାର ଚିତ୍କାର କରି ସେ କହିଲେ, : ଘୁମୁସର ମୁଁ ଛାଡ଼ିପାରେନା, ଛାଡ଼ିପାରେନା ତାର ସିଂହାସନର ଦାବୀ । ଯେ କୌଣସି ଉପାୟରେ, ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ମୁଁ ସେଇ ଦାବୀ ହାସଲ କରିବି ବଣ୍ଡିକେରୁ । ସେ ଉପାୟ ଯେତେ ଜଘନ୍ୟ ହେଉ, ସେ ପନ୍ଥା ଯେତେ ବିଶ୍ୱାସଘାତକତାମୟ ହେଉ ।

ଝଣ୍ଟି ମନ୍ଦିରର ଘଣ୍ଟାଧ୍ୱନୀ ପରି କରୁଣ ମନେ ହେଉଥିଲା ୟ ଭଞ୍ଜଙ୍କର କଣ୍ଠ । ତାଙ୍କର ଉତ୍ତେଜିତ ଚିତ୍କାର ଭିତରେ ନଶ୍ଚେ କେହି ଦେଖିପାରୁ ନ ଥିଲେ ପୌରୁଷର ଦୃଢ଼ତା । ତାଙ୍କୁ ନଚୁଥିଲା ସବୁ ଯେପରି ଗତାନୁଗତିକ । ନିଜର ଅଳସ ଅକର୍ମଣ୍ୟତାକୁ ରାଜକୀୟ ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟର ରୂପ ଦେବାକୁ ଏସବୁ ନିରର୍ଥକ ଆସ୍ଫାଳନ । ନିଜକୁ ଢାଙ୍କି ରଖିବାର ନିଷ୍ଫଳ ଆୟୋଜନ । ତେଣୁ ନୀରବରେ ନତ ମଥାରେ ସେ ଖାଲି ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲେ ।

ମୃତ୍ୟୁ ।

ସୂର୍ଯ୍ୟ ପରି ସେ ସତ୍ୟ, ଆକାଶ ପରି ଉଦାସ ଆଉ ମଧ୍ୟ ରାତ୍ରିର ସ୍ତବ୍ଧ ପ୍ରହର ପରି ସେ ନୀରବ ଗମ୍ଭୀର । ଯାହାର ଆସିବା ବଧାରିତ, ଅବାରିତ—ଅଭ୍ରୂତ ନ ହେଲେ ବି ଅତି ଅକସ୍ମାତ ବେରେ ଆନ୍ଦୋଳିତ କରିଲା ସେଦିନ ସମସ୍ତ ଘୁମୁସରକୁ ।

ଆକାଶ-ପ୍ରାନ୍ତରରେ ତା'ର ବିମର୍ଷ ବେଦନାର ଛାୟା । ତ୍ୟେକ ହୃଦୟରେ ତା'ର ବ୍ୟାକୁଳ ବ୍ୟଥାର ଅନୁରଣନ । ପ୍ରତିଟି ଷରେ ତା'ର ଧୂସର, ଭୌତିକ ନିସ୍ତବ୍ଧତା ।

ମହାରାଜା ଧନଞ୍ଜୟ ଭଞ୍ଜଙ୍କର ଦେହାନ୍ତ ଘୋଷିତ ହେଲା ।

ଘୋଷିତ ହେଲା ସମସ୍ତ ରାଜ୍ୟରେ । ଅଗଣ ପ୍ରଜାର ଆକୁଳ ସ୍ୱରରେ ଲକ୍ଷିତ ହେଲା ସେଇ ଅଙ୍କ··· । ଅନ୍ତପୁରର ବିଦାରୀ ବିଳାପ କମ୍ପନ ତୋଳିଲା ଶ୍ମଶାନର ନର୍ତ୍ତନ ତୁଳସୀ ଟାରେ । ରାଶି ରାଶି ମଣିଷର ବଧିର ବେଦନା ଚନ୍ଦନ କାଠ

ଆଉ ଗବ୍ୟଘୃତର ପ୍ରଜ୍ଜ୍ୱଳିତ ଶିଖାରେ ଆହୁରି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳିତ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା—ଅଶ୍ରୁର ଉଚ୍ଛଳ ସାଗରରେ ଜୁଆରର ଉଦ୍ଦାମତା ଦ୍ୱିଗୁଣିତ ହୋଉଥିଲା । ସବୁ ଧ୍ୱନିକୁ ପ୍ରତିରୋଧ କରି ସବୁ ଶବ୍ଦକୁ ମ୍ଳାନ କରି ଦେଉଥିଲା ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର ଉଚ୍ଚ ଗଭୀର କଣ୍ଠ ।

ନୈନଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତି ଶସ୍ତ୍ରାଣି ନୈନଂ ଦହତି ପାବକଃ ।
ନ ଚୈନଂ କ୍ଳେଦୟନ୍ତ୍ୟାପୋ ନ ଶୋଷୟତି ମାରୁତଃ ।।
ଅଚ୍ଛେଦ୍ୟୋଽୟମଦାହ୍ୟୋଽୟମକ୍ଳେଦ୍ୟୋଽଶୋଷ୍ୟ ଏବଚ ।
ନିତ୍ୟଃ ସର୍ବଗତଃ ସ୍ଥାଣୁରଚଳୋଽୟଂ ସନାତନଃ ।।

ଅପରାହ୍ଣର ରୌଦ୍ର ଅପସରି ଯାଉଥିଲା । ଅପସରି ଯାଉଥିଲେ କ୍ରମେ ବ୍ୟଥିତ ମଣିଷର ଦଳ । ଶ୍ମଶାନର ଦୀର୍ଘ ନର୍ବାଦ ବୃକ୍ଷର ଦୀର୍ଘତର ହୋଉଥିଲା ଖଜୁରି ଆଉ ଅଶ୍ୱତ୍ଥର ଛାୟା ।

ସବୁ ମଣିଷର ଗତି ଏଥର ସିଂହଦ୍ୱାରକୁ । ଅପମୃତ ଜମୁଥିଲା ଅଭିଷେକ ଉତ୍ସବ ଦେଖିବାକୁ । ପଞ୍ଚହ ଡିଣ୍ଡିମ ନାଦରେ ବାୟୁମଣ୍ଡଳ କଂପି ଉଠୁଥିଲା । କଂପି ଉଠୁଥିଲା ଶଙ୍ଖ ଆଉ ହୁଳହୁଳିର ମଙ୍ଗଳ ଶବ୍ଦରେ । ମୁହୂର୍ତ୍ତିକ ପୂର୍ବରୁ ଯେ ଏଠାରେ କାରୁଣ୍ୟ ଏତେ ଭୟାବହ ଏତେ ମର୍ମନ୍ତୁଦ ରୂପ ନେଇ ବହେ କରୁଥିଲା ତା’ ଯେପରି କାହାରି ଅଡ଼ ମନେ ନାହିଁ । ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଖିରେ ଔତ୍ସୁକ୍ୟ । ପ୍ରାଣରେ କୌତୂହଳ । ନୂଆ ରଜାଙ୍କ ଅଭିଷେକ ହେଉଛି । ଉଚ୍ଚ କଣ୍ଠରେ ଘୋଷଣା ହେଉଛି ଅଭିଷେକ ବାର୍ତ୍ତା—“ଜୟ ମହାରାଜା ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ନୀଳକଣ୍ଠ ଭଞ୍ଜଙ୍କର ଜୟ ” ସିଂହଦ୍ୱାରର ପରେ ବିରାଟ ଅଙ୍ଗନରେ ସ୍ତୂପ ସ୍ତୂପ ଭେଟି ପାହାଡ଼ ।

ଚନ୍ଦ୍ରଶାଳା ପୂରବ ନିର୍ଜନ ଦ୍ୱିତଳରେ ଠିଆ ହୋଇ ବାମ୍ନ ନୟନରେ ଏ ସବୁ ଦେଖୁଥିଲେ କୁମାର ଉପେନ୍ଦ୍ର ! କି ପରିବର୍ତ୍ତନ । କେତେ କ୍ଷଣିକ ମଣିଷର ହୃଦୟ !! ଏତେ ନିଦାରୁଣ ଶୋକ ମ

କେତୋଟି ଘଣ୍ଟା ଭିତରେ କେତେବଡ଼ ଆନନ୍ଦରେ ରୂପାନ୍ତରିତ ହୋଇଗଲା । ଯେ ରାଜା ନିଜକୁ ଭୁଲି ଦୀର୍ଘ ସତଷଠି ବର୍ଷ କେବଳ ପ୍ରଜାର ମଙ୍ଗଳ ନିମିତ୍ତ ବିନିଯୋଗ କରିଥିଲା, ନିଜର ସୁଖକୁ ହସି ମନେ କରି ମଣିଷର ସ୍ୱାଚ୍ଛନ୍ଦ୍ୟକୁ ବଡ଼ କରି ଦେଖିଥିଲା ମାତ୍ର କେତୋଟି ଦଣ୍ଡ ଭିତରେ ସେ ପ୍ରଜା, ସେ ମଣିଷ ତାକୁ ଭୁଲିଗଲା । କେତେ ବିନ୍ଦୁ ଅଶ୍ରୁ, କେତୋଟି ଅଳୀକ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସରେ ତା'ର ଦୀର୍ଘ ସାଧନାର ମୂଲ୍ୟ ଦେଇ ଦେଇ ସେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇଗଲା । କି ବିଚିତ୍ର ଏଇ ମନ !! କେତେ ଅଦ୍ଭୁତ ଏଇ ଅସ୍ୱକେନ୍ଦ୍ରିକ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ !!!

ଆଜି ପିତା ନୀଳକଣ୍ଠ ଭଞ୍ଜ...ଔଜ୍ଜ୍ୱଲ୍ୟଭରା ଅଭିଷେକ ମଣ୍ଡପରେ ମଣି-ମୁକ୍ତା ଖଚିତ ବହୁମୂଲ୍ୟ ଆବରଣରେ ଭୂଷିତ ହୋଇ ରାଜପୁରୋହିତର ମନ୍ତ୍ର ପାଠରେ ଗ୍ରହଣ କରୁଛନ୍ତି ରାଜ୍ୟର ଦାୟିତ୍ୱ । ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ମୁକୁଟରେ ଖଚିତ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୀରକର ଦ୍ୟୁତି ପ୍ରତିଫଳିତ ହେଉଛି ତାଙ୍କର ମୁହଁ ଆଉ ଆଖିରେ । ସେ ଦ୍ୟୁତିରେ ପଡ଼ି ହେଉଛି ଅନେକ ସ୍ୱପ୍ନଭରା ତାଙ୍କର ମନର ଏକାଂଶ । ସେଥିରେ ନାହିଁ ପିତୃବିୟୋଗର ସାମାନ୍ୟ ଅବସାଦ, ତା'ର ଗଭୀର ଶୂନ୍ୟତାର ଅନୁଭବ । ଖାଲି ଉଙ୍କିମାରୁଛି ଭବିଷ୍ୟତକୁ ମସୃଣ କରିବାର ସ୍ୱପ୍ନକଳ୍ପନା, ସିଂହାସନର ଦର୍ପିତ ଅହମିକା ।

କିନ୍ତୁ...ଅନେକ ଦିନ ଆଗେ, ଏଇପରି ଏକ ପୌଷର ଅପରାହ୍ଣ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ପ୍ରବୁଦ୍ଧ ରାଣୀ-ହଂସପୁରର ମ୍ଳାନ ଦୀପଶିଖା ତଳେ ଠିକ୍ ଏମିତି ଆଉ ଏକ ମର୍ମନ୍ତୁଦ ଶୂନ୍ୟତାର ମୁଖାମୁଖି ତାଙ୍କୁ ହେବାକୁ ହୋଇଥିଲା । ଠିକ୍ ଏହିପରି ଅଶ୍ରୁ, ଆବେଗ, ବିରହ ବେଦନା ମିଶ୍ରିତ ଉଦାସ ଧୂସର କଣ୍ଠରେ ସେ ଡାକିଥିଲେ : ମାଳା...ମାଳା... ମାଳବିକା ମୋର, କିନ୍ତୁ କୁସୁମ କୋମଳ ସେ ମୁହଁରେ ବିପୁଳ ଶୂନ୍ୟତା, ବଜ୍ରର କାଠିଣ୍ୟ । ସ୍ଥିର, ମୌନ ।

ସେଦିନ ସେ ବୁଝିଥିଲେ ମୃତ୍ୟୁ କ'ଣ । କେତେ ନିଦାରୁଣ

କେତେ ନିର୍ଲିପ୍ତ ପୁଣି କେତେ କରୁଣ, ଭୟାବହ ତା'ର ପ୍ରକାଶ ନିଜର ସ୍ପୃହା ପରି ଯା'ର ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତାକୁ ଇଚ୍ଛା କଲେବି ଏଡ଼ା ହୁଏନା । ଭୁଲି ହୁଏନା । ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମନର ସୂ ଅନୁଭୂତିରେ ସେ ସଜାଗ, ସନ୍ଦିଗ୍ଧ ।

କିନ୍ତୁ... ଆଜି ରାଜପୁରରେ ଏ କ'ଣ ସେ ଦେଖୁଛନ୍ତି ! ଏ ସେ ତାଙ୍କର ଭାବନା ଠାରୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭିନ୍ନ, ଅନୁଭୂତି ଠାରୁ ସମ୍ପୂ ଅଲଗା । ଶୋକ ଦିବସର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ହିଁ ଶୋକର ସମାପ୍ତି ।

ହଠାତ୍ ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଭାବନାରେ ବାଧା ପଡ଼ିଲା । ଅନ ଦୂରରେ, ଅଳିନ୍ଦ ଯେଉଁଠି ପ୍ରାସାଦର ଅନ୍ୟ ପାର୍ଶ୍ୱକୁ ଘୂରିଯାଇଛି ଠିକ୍ ସେଇ ଅନ୍ତରାଳ ଜାଗାରୁ ସେ ଯେପରି ସତର୍କ ନାରୀ କଣ୍ଠ ଅନୁଚ୍ଚ କଥା ଶୁଣିବାକୁ ପାଇଲେ : ଯେତେ ବୁଝାଇ କହୁ ବି ତାଙ୍କର ସେଇ ଗୋଟିଏ କଥା । ସେ କେଉଁଠିକୁ ଯିବେ ନାହିଁ ।

ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ନିସ୍ତବ୍ଧ ମନ ଉପରେ ହଠାତ୍ ଯେମିତି ଦମ୍କା ପବନ ବହିଗଲା । ଯିବେ...?? କିଏ ଯିବେ ? କେଉଁଠିକୁ ଯିବେ ?

ଅଶେଷ ପ୍ରଶ୍ନରେ ଅଳିନ୍ଦର ସେଇ ମୋଡ଼ ନିକଟକୁ ଆଗେ ଗଲେ ସେ ।

: ବେଶ୍ । ଆମେ ଏଥର ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଆଗେଇବା । ନିଜ ଜୀବନ ମରଣର ଦାୟିତ୍ୱ ଯେତେବେଳେ ସେ ନିଜେ ନେଉଛନ୍ ମୋର ଆଉ କିଛି ଭାବିବାକୁ ନାହିଁ ।

ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଭ୍ରୂରୁ କୁଞ୍ଚିତ ହୋଇ ଉଠିଲା । ନୟନରେ ଫୁଟି ଉଠିଲା ଅସାମାନ୍ୟ କୌତୂହଳ ।

: ଏ ଯେ କାକା ଘନଭଦ୍ରଙ୍କର କଣ୍ଠ !! କାହା ସହିତ ଏ ନିଭୃତରେ ଗୋପନ ଆଳାପ କରୁଛନ୍ତି ସେ ? ଅବଶ୍ୟ ତାଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ରାଜପୁରରେ କିଛିକଥା ଶୁଣାଯାଏ ! କିନ୍ତୁ କାହ

ସନ୍ଧ୍ୟାରେ, ମୁମୂର୍ଷ ରାଜାଙ୍କର ଶଯ୍ୟାଧାରରେ ବସି ପିତା ତାଙ୍କୁ କହିଛନ୍ତି ଯେ ସିଂହାସନ ନମିତ୍ତି ଜ୍ୟେଷ୍ଠଭ୍ରାତା ଗଙ୍ଗାଧର ନୁହଁନ୍ତି ଘନଶ୍ୟାମ ହିଁ ଏକ୍ଷଣି ଆମର ଶକ୍ତିବାନ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ। ଭବିଷ୍ୟତ ନିଷ୍କଣ୍ଟକ କରିବାକୁ ହେଲେ ତାକୁ ପ୍ରଥମେ ନିର୍ମୂଳ କରିବାକୁ ହେବ। ସେ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ଅବଶ୍ୟ ସେ କୌଣସି ଉତ୍ତର ଦେଇ ନାହାନ୍ତି। ଅଥଚ ଆଜି ନିଜେ ଘନଶ୍ୟାମ ଭଞ୍ଜଙ୍କର କଣ୍ଠରୁ ସେ ଶୁଣୁଚନ୍ତି ସେ ଚାଲିଯିବେ। ପୁଣି ଜୀବନର ଉତ୍ସରେ। ଜୀବନ ବଞ୍ଚାଇବାକୁ! ଏ ଯେ ଖୁବ୍ ଅବିଶ୍ୱାସ କରେ। ନିଜ କାନକୁ ବି ଏପରି କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଶ୍ୱାସ କରାଯାଇ ପାରେନା। ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ସନ୍ଦେହରେ ଆଉ କେତେ ପାଦ ଆଗେଇ ଗଲେ ସେ। ଏଥର ତାଙ୍କୁ ଆହୁରି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କରିଲା ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଟିର କଥା। ହସ ହସ ସ୍ୱରରେ ସେ କହୁଛି : ଆପଣ ସତରେ ବଡ଼ ସରଳ ମଣିମା। ରାଜ୍ୟଶାସନ କରିବେ, ଗୋଟାଏ ରାଜ୍ୟର ପ୍ରଜାର ମନ ବୁଝିବେ, ଅଥଚ ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକର ମନ ..

: ବୁଝିପାରିଲ ନାହିଁ ତ ? ମହିଳାଟିର କଥାକୁ ସମାପ୍ତ କରି ଘନଭଞ୍ଜ କହିଲେ, ସେ ମୋ ଜୀବନର ମସ୍ତବଡ଼ ପ୍ରହେଳିକା। କୌଣସି ଦିନ ମୁଁ ତାକୁ ବୁଝିପାରିଲି ନାହିଁ।

: ଆପଣଙ୍କର ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଯେତିକି ସମ୍ମାନ ବୋଧ ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ପାଇଁ ତାଙ୍କର ସେତିକି ଭଲପାଇବା। 'ଛାଡ଼ନ୍ତୁ···ଆମେ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ। ସେ ରାଜବଂଶୀ···ବିଦ୍ରୂପ ପରିବର୍ତ୍ତେ ମହିଳାଟିର କଣ୍ଠରେ ଅଭିମାନ ଘନେଇ ଉଠିଲା।

ଘନୀଭୂତ ହେଲା ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ବିସ୍ମୃତା। କାହା ସମ୍ପର୍କରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଛନ୍ତି ଏମାନେ ? ତା' ସାଙ୍ଗରେ ତାଙ୍କର ବା କି ସମ୍ପର୍କ ?? କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କୁ ଭାବିବାକୁ ବିଶେଷ ସମୟ ନ ଦେଇ ଦୀପ୍ତ ସ୍ୱରରେ ଘନଭଞ୍ଜ କହିଲେ : ନା ନା, ତମେ ଜାଣନାହିଁ

ପ୍ରତ୍ୟୋଗିକା । ତା' ପାଇଁ ମୋର ସମ୍ମାନ ବୋଧ ବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସବୁଖାଲି ଲୋକନନ୍ଦା ପାଇଁ । ତା'ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କିଛି ନୁହଁ, ତମେ ବିଶ୍ୱାସ କର ।

ମହୁଲାଟି ହଠାତ୍ କିଛି ଜବାବ ଦେଲା ନାହିଁ । ସେଠାରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ଆଉ କିଛି ଶୁଣିବାକୁ ଭଲଲାଗୁ ନ ଥିଲା ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ । ଘୃଣା ଆଉ ବିତୃଷ୍ଣାରେ ଭରିଯାଉଥିଲା ତାଙ୍କର ମନ । ଏ ରାଜବଂଶ, ଯାର ଶିରରେ ଶିରରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଅତ୍ୟାଚାର ଆଉ ଅନାଚାରର ରକ୍ତ । ଆଉ ଏଇ ରାଜବାଟି ଯାର ପ୍ରତିଟି କୋଣ ଅନୁକୋଣରେ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ଆଉ ଏଇ କୂଟଚାର ଜାଲ । ଏଠାରେ ସବୁ କିଛି ଅଶୁଚି, ସବୁ କିଛି ବିଷାକ୍ତ ।

ସୁସଜ୍ଜିତ ଦାରୁପିଣ୍ଡିକା ଉପରେ ଅନ୍ଧକାର ଭରା ଉଦ୍ୟାନ ଅଢ଼େ ସୁଢ଼ି ନୀରବରେ ବସି ରହିଥିଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ରାଜପୁରର ସମସ୍ତ କୋଳାହଳ ଠାରୁ ପ୍ରାୟ ଦୂରରେ ଏଇ ଉଦ୍ୟାନ ଭବନ । ମାଳତକା ସ୍ୱଳଗଜ ପରଠାରୁ ତାଙ୍କର ବାସସ୍ଥାନ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଥଚ ରୁଚିସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଯା'ର ନିର୍ମାଣ ପଦ୍ଧତି । ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ନାନା ରକମ ଫୁଲ ଆଉ ଫଳର ସଜ୍ଜିତ ନିବିଡ଼ ଗଛ ଲତା, ତାର ସେପଟକୁ ଅନୁଚ୍ଚ ପ୍ରସ୍ତର ପ୍ରାଚୀର । ଅସୀମ ଜଳରାଶି ଭିତରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଏକ ଶ୍ୟାମଳ ଦ୍ୱୀପ ପରି ଏଇ ପ୍ରାସାଦ ଅନୁପମ ଦର୍ଶନ ।

ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଅନତି ଦୂରରେ ବସିଥିଲା ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ । ଅନେକ ସମୟ ହେଲେ କିଛି କହିବ କହିବ ହେଲେ ବି କିଛି କହି ପାରୁନଥିଲା

ସେ । କାରଣ ତା'ର ମନେ ହେଉଥିଲା ମହାରାଜାଙ୍କ ପରଲୋକରେ ଶୋକ ଦୁଃଖରେ ଖୁବ ମ୍ରିୟମାଣ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି କୁମାର ।

: ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ !

ଝିଙ୍କନାର ଘୋର କଟିଗଲା ସନ୍ତ୍ରସ୍ତର । ଧୀର ଗଳାରେ ସେ ଜବାବ ଦେଲା : ମଣିମା !

: ପ୍ରଦ୍ୟୋତକା କିଏ ତମେ ଜାଣ ?

: ପ୍ରଦ୍ୟୋତକା ! ବିସ୍ମୟରେ ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ ଚାହିଁଲା କୁମାରଙ୍କର ମୁହଁକୁ ।

: ହଁ ପ୍ରଦ୍ୟୋତକା । ଜାଣ ତମେ ?

: ଆଜ୍ଞା ।

: ସେ କିଏ ?

: ରାଣୀ ନୀଳାଞ୍ଜନାଙ୍କର ପରଗ୍ୱରିକା ।

: ରାଣୀ ନୀଳାଞ୍ଜନାଙ୍କର ପରଗ୍ୱରିକା···! ଅନୁଚ୍ଚ କଣ୍ଠରେ ରହି ରହି ଉଚ୍ଚାରଣ କରିଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ବିସ୍ମୟ ବୋଧ କରୁଥିଲା ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ । ସ୍ୱଚ୍ଛବିଳାସୀ କୁମାରଙ୍କ ଠାରୁ କୌଣସି ଦିନ କାହାରି କଥା ସେ ଶୁଣିନାହିଁ । ଆଜି ହଠାତ୍ କଣ ହେଲା···ରାଜା ନୁହଁ ରାଣୀ ନୁହଁ, ଏକବାର ସେଇ ପିଶାଚୀଟାର କଥା । ଚେଷ୍ଟା ବ୍ୟସ୍ତ ହେଲାପରି ସେ କହିଲା : ସେ ନାଁ ମୁହଁରେ ଆଣିବା ନିଷେଧ କୁମାର । ଡାକିନୀ ଅପ୍ତ ଡାକିନୀ ।

ଆଉ କିଛି ଜବାବ ଦେଲେ ନାହିଁ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ଅତପର ସେ ପୁଣି ଅନ୍ୟମନସ୍କ ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲେ । ସେଆଡ଼େ ଚାହିଁ ମନେ ମନେ ଗୁରୁବାଡ଼ଶଙ୍କୁ ସହସ୍ର ପ୍ରଣାମ ନିବେଦନ କରି ଉଠିଲା ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ । ନୈଶ ଭୋଜନର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିବାକୁ ହେବ ତାକୁ ।

ଅନ୍ତଃପୁରର ପଶ୍ଚିମ ଭାଗରେ ଏକ ନିରବ ଅନାଡ଼ମ୍ବର କକ୍ଷର

ଦରଜା ନିକଟରେ ଆସି ଠିଆ ହେଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ଦରଜାର ନିକଟରେ ପାବଚ୍ଛର ଦୁଇ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଜାଇ ଆଉ ମାଳତୀର ଲତା । ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ ତୁଳସୀର ପବିତ୍ର ମଣ୍ଡପ । ସେ ଆଡ଼େ ଥରେ ଦୃଷ୍ଟି ବୁଲେଇ ନେଇ ପରଦା ଅଡ଼େଇ କକ୍ଷ ଭିତରକୁ ଭୁଙ୍କି ମାରିଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ତା'ପରେ ଧୀରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ ଭିତରକୁ । ଏ କକ୍ଷରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ କାହାର ଅନୁମତିର ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ହୁଏନା ତାଙ୍କୁ ।

କକ୍ଷର ଏକ କୋଣରେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ମିତ ଗୋପାଳ ପ୍ରତିମାର ସାନ୍ଧ୍ୟ କାଳୀନ ପୂଜାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଥିଲେ ନୀଳାଞ୍ଜନା । ଧୂପର ଉଦାସ ଗନ୍ଧ, ଅଗୁରୁ ଚନ୍ଦନ ସିକ୍ତ କୁସୁମର ଅନାବିଳ ସୁରଭି, ଆରତିର ପବିତ୍ର ଶିଖାରେ ଆଲୋକିତ କକ୍ଷକୁ କରିଥ ଏକ ନିର୍ଲିପ୍ତ ପ୍ରଶାନ୍ତିରେ ଭରି ତୋଳୁଥିଲା । ନିର୍ନିମେଷ ନୟନରେ ଗୋପାଳର ଇନ୍ଦ୍ରନୀଳମଣି ଚକ୍ଷୁ ଦ୍ୱୟକୁ ଚାହିଁ ଚିତ୍ରପ୍ରତିମା ପରି ସ୍ଥିର ଅକମ୍ପ ଭାବରେ ବସି ରହିଥିଲେ ନୀଳାଞ୍ଜନା । ହୁଏତ ମନେ ମନେ କିଛି ସ୍ତବ ପାଠ କରୁଥିଲେ ସେ । କ୍ଷଣକରେ ପ୍ରଣାମ ନିବେଦନ କରି ଭୂମି ଉପରେ ପଡିତ କାଶ୍ମିରୀ ଗାଲିଚା ଉପରେ ବସି ଅପେକ୍ଷା କଲେ ସେ ।

କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ ପୂଜା ସମାପନ କରି ଉଠିଲେ ନୀଳାଞ୍ଜନା । ହଠାତ୍ ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ଦେଖି ସାମାନ୍ୟ ବିସ୍ମୟ ବୋଧ କଲେ ନାହିଁ ସେ । ଧୀର ସ୍ୱରରେ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ : ତମେ କେତେବେଳୁଁ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ବସି ବସି ବିରକ୍ତ ହେଇ ଉଠିଚ ବୋଧେ ?

ଆସନରୁ ଉଠି ସମ୍ମାନ ଜ୍ଞାପନ କରୁ କରୁ ବିନୀତ କଣ୍ଠରେ ଉପେନ୍ଦ୍ର ଉତ୍ତର ଦେଲେ : ଏଇ ମାତ୍ର ।

: ତମେ ସେ ସେଇଦିନ ଲାବଣ୍ୟବତୀ ଶୁଣାଇ ଚାଲିଗଲ ତା' ପରଠାରୁ ଆଉ ସାକ୍ଷାତ ନାହିଁ । କାବ୍ୟ ଶୁଣିବାକୁ ବେଳେ ବେଳେ ଆପଣ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । ସମାପ୍ତ ହେବାକୁ ଆଉ କେତେ ବାକି ?

ନୀଳାଞ୍ଜନାଙ୍କର ଏଇ କଥାରେ ବିସ୍ମିତ ହେଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । କେତେ ଶାନ୍ତ କେତେ ଗମ୍ଭୀର ଏଇ ମନ ! ଝଡ଼ର ଉନ୍ମତ୍ତ ନୃତ୍ୟରେ ବି ସ୍ରୋତ ଗୋଟିଏ ଢେଉ ଉଠେନା ଏଠି । ରାଜପ୍ରାସାଦରେ ବାସକରି ରାଜରାଣୀ ହୋଇ ବି ତା'ର ସମସ୍ତ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ସମସ୍ତ ଦ୍ୱନ୍ଦ ଠାରୁ ଦୂରରେ ଏଇ ମହଲ । ସ୍ଥିର ଅଟଳ ଲକ୍ଷ୍ୟ । ସତରେ ବଡ଼ ଦୁର୍ଭେଦ୍ୟ ବଡ଼ ଦୂରଧିଗମ୍ୟ ଏଇ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ।

ଠିକ ଆଗପରି ନମ୍ର ସ୍ୱରରେ ସେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ : ଅଧିକ ଅଂଶ ବାକି । ଶିଘ୍ର ସମାପ୍ତ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ଥିଲେ ବି ପରିବେଶର ଜଟିଳତାରେ ସମ୍ଭବ ହେଉ ନାହିଁ ।

: ପରିବେଶ ତ ମଣିଷର କୃତ କବି । ଇଚ୍ଛାକଲେ ମଣିଷ ତାକୁ ଏଡ଼ାଇ ଚଲିପାରେ ।

ନୀଳାଞ୍ଜନାଙ୍କ ଆଡ଼େ ଚାହିଁଲେ ଏ କଥାର ପ୍ରତିବାଦ କରିହୁଏ ପାରେନା । ତଥାପି ଉପେନ୍ଦ୍ର କହିଲେ : ଆମେ ସାଧାରଣ ମଣିଷ, ଆପଣଙ୍କ ପରି ବୋଧଶକ୍ତି ଆମର କାହିଁ ?

ହସିଲେ ରାଣୀ, ଶରତର ଶାନ୍ତ ଜୋତ୍ସ୍ନା ପରି ସ୍ୱଚ୍ଛ ଶୀତଳ ସେ ହସ । ପରମ ସ୍ନେହରେ ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ପିଠିରେ କୋମଳ କର ଚଲାଇ କହିଲେ : ତମେ କବି ଉପେନ୍ଦ୍ର । ସାଧାରଣ ମଣିଷ ତମକୁ କିଏ କେବେ କହିବ ?

ଉପେନ୍ଦ୍ର ବି ହସିଲେ । କହିଲେ : ଆପଣଙ୍କ ପରି ସମସ୍ତ ମାୟା ମୋହରୁ ତ କାହିଁ ମୁଁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ପାରୁନ ?

: ଭୁଲ୍ କହୁଛ କୁମାର । ଜୀବନ ମାନେହିଁ ମାୟା । ବଞ୍ଚିବାର ଇଚ୍ଛାହିଁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ମୋହ । ସେ ମୋହରୁ ଜୀବ ଜଗତର କେହି ମୁକ୍ତ ନୁହଁ ।

: କିନ୍ତୁ ଆପଣ···ଜୀବନର ଚରମ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଯେପରି ଅକମ୍ପ ଯେପରି ନିରୁଦ୍ବେଜିତ···

କୁମାରଙ୍କ କଥା ସମାପ୍ତ କରବାକୁ ନ ଦେଇ ନୀଳାଞ୍ଜନ କହିଲେ : ତମେ କ'ଣ କହିବାକୁ ଚାହିଁ ମୁଁ ବୁଝି ପାରଚ ଉପେନ୍ଦ୍ର ତମେ ଯେ ଆଜ ଆସିବ ତାମଧ ମୁଁ ଜାଣିଥିଲ । କନ୍ତୁ ତମେ ଯାହାକ ଚରମ ବୋଲ କହୁଚ ସେ ଚରମ ନୁହଁ । ସୁଧୁ ଆରମ୍ଭମାତ୍ର ।

: ଆରମ୍ଭ !! ବିସ୍ମୟରେ ଙ୍କୁତ୍ରୀଙ୍କର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର ସେଇ ଅଦ୍ଭୁତ ସୁନ୍ଦର ଶାନ୍ତ ନୟନ ପୁଙ୍ଗପର ନତ୍ରରଙ୍ଗ । ଆନନ୍ଦ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ।

: ହଁ ଆରମ୍ଭ ରାଜପୁତ୍ର । ଭୁଲ୍‌ର ଆରମ୍ଭ । ଅନ୍ୟାୟର ଆରମ୍ଭ ।

ନୀଳାଞ୍ଜନା କ'ଣ କହିବାକୁ ଚାହୁଁଚନ୍ତି, କ'ଣ ଇଙ୍ଗିତ କରୁଚନ୍ତି, ଉପେନ୍ଦ୍ର ଠିକ୍ ବୁଝି ପାରୁ ନ ଥିଲେ । କଥାର ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ଯାଇ ଅଡମଡ ହୋଇ ସେ କହିଲେ : ଏ ପରସ୍ଥିତିରେ କାକାଙ୍କ ସହିତ ଧରା କୋଟ ଖୋଲିବା ଆପଙ୍କେର ଉଚିତ୍ ଥିଲ ।

ପୁଣି ହସିଲେ ନୀଳାଞ୍ଜନା । ଠିକ୍ ଅଗପର ସ୍ୱଚ୍ଛ ଅକପଟ ସ୍ୱରରେ ।

: ତମେ ଖୁବ୍ ଭୀତ ହୋଇ ପଡ଼ିଚ ନା ଉପେନ୍ଦ୍ର ?

: ଭୀତ ହେବାର ତ ଯଥେଷ୍ଟ କାରଣ ରହିଚ ମା । ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ପ୍ରାସାଦରେ ଦନ ଦନ ଯେଉଁପର ରକ୍ତପାତ ଘଟୁଚ, ତା' ଦେଖିଲେ ବିଶେଷ କର ଆପଣଙ୍କ ନମିତ୍ତ ଭୟ କରବାର ତ ଯଥେଷ୍ଟ କାରଣ ରହିଚ ।

: ମନର ଦୁର୍ବଳତାହିଁ ଭୟର କାରଣ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ଏଇ ଯେ ରାଜ ପରବାରର ପୁରୁଷଗଣ ନଜ ନଜର ପରବାର ନେଇ ଇତଃସ୍ତତ ଛୁଟି ପଳାଇ ଯାଉଚନ୍ତି, ତମେ କ'ଣ ଭାବୁଚ ସେ କେବଳ ନୀଳକଣ୍ଠର ଅତ୍ୟାଚାର ପାଇଁ ? ନା, ନଜର ଦୁର୍ବଳତା ନଜର ଲୋଭ ପାଇଁ ।

: ଆପଣଙ୍କର ଯୁକ୍ତି ଅକାଟ୍ୟ ମା । କନ୍ତୁ ଆପଣ ଏଠ ଏକା ଏଇ ଭାବରେ···ପରସ୍ଥିତିକା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନାହିଁ ··

: ମୁଁ ତ ସବୁଦିନ ଏକା ଉପେନ୍ଦ୍ର । କୌଣସି ଦିନ କାହାର ନିକଟ ସାନିଧରେ ମୁଁ ନ ଥିଲି । ଆଉ ପରିସ୍ଥିତି...ସେ ମୋର ପରିସ୍ଥିତି ହୋଇ ନଥିଲା । ସୁଧୁ ରାଜପୁରୀରେ ରହିବା ପାଇଁ ସେ ଥିଲା ତା'ର ପରିଚୟ । ଆଜ ସେଥିରୁ ସେ ମୁକ୍ତ ପାଇଛି । ଇଚ୍ଛା କରି ମୁଁ ତାକୁ ବାଧା ଦେଇ ନାହିଁ ।

ନୀଳାଞ୍ଜନାଙ୍କର ଅନ୍ତର ସହିତ ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ପରିଚୟ ବହୁ ଦିନର । ଏଇ ବିରାଟ ରାଜପୁରୀରେ, ମାଲବିକା ଚିର ବିଦାୟ ନେବା ପରଠାରୁ, ମାତୃସ୍ଥାନୀୟା ନୀଳାଞ୍ଜନାହିଁ ତାଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ବନ୍ଧୁ । ନିଜର ଦୁଃଖ ସୁଖ, ଅଶ୍ରୁ ଆନନ୍ଦ ଯେତେବେଳେ ଅତ୍ୟଧିକ ମନେ ହୁଏ ସେ ଚାଲି ଆସନ୍ତି ଏଇଠିକୁ । ଗମ୍ଭୀର ସମୁଦ୍ର, ସ୍ଥିର ପ୍ରଶାନ୍ତ, ଆକାଶ ପରି ଉଦାସ ଆଉ ଧରିତ୍ରୀ ପରି ସହନଶୀଳା ଏଇ ମହିଳା ନିକଟକୁ । କିନ୍ତୁ ସେ ସବୁ ଦିନଠାରୁ ଆଜ ଏଇ ସ୍ୱଳ୍ପାଲୋକିତ କୋଠରୀରେ, ଧୂପର ଧୂମ୍ର କୁଣ୍ଡଳୀ ଭିତରେ ପଟ୍ଟବସ୍ତ୍ର ପରିହିତା ଏଇ ନିରାଡ଼ମ୍ବର ମହିଳାଙ୍କୁ ଯେପରି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନୂତନ, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନାବିଷ୍କୃତ ମନେ ହେଲା ତାଙ୍କର । ପ୍ରବଧ ବିସ୍ମୟରେ ଗମ୍ଭୀର ଉତ୍ସାହରେ, ନିର୍ବାକ ନୟନରେ ତାଙ୍କର ନୀଳ ନିସ୍ତରଙ୍ଗ ନୟନକୁ ଚାହିଁ ଚାହିଁ ସେ କେବଳ ତାଙ୍କର କଥା ଶୁଣୁଥିଲେ । କେତେବେଳେ ଯେ ସେ କଥା ଶେଷ କରିଛନ୍ତି ତାଙ୍କର ଖିଆଲ ନାହିଁ ।

ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଭାବପ୍ରବଣତା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ନୀଳାଞ୍ଜନା ପୁଣି କହିଲେ : ମୋ' ପାଇଁ କିଛି ଚିନ୍ତା କରନା ଉପେନ୍ଦ୍ର । ମୁଁ ତମର ମା । ତମ ପାଇଁ ଚିନ୍ତା ମୁଁ କରିବ ।

: କିନ୍ତୁ...

: ଭୟ କରନା, ଏଇ ଗୋପାଳ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖ । ସବୁ ପୁଣି ଠିକ୍ ହୋଇଯିବ । କାବ୍ୟ ସମାପ୍ତିରେ ମନ ଦିଅ ।

ଏଇ ମହୀୟସୀର ଅନନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ପାଖରେ ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ସମସ୍ତ

ଉଷା ଦ୍ୱାର ମାନିଥିଲା । ସୁଧୁ ଆଭୂମି ପ୍ରଣାମ ଜଣାଇ ନତ ମଥାରେ ଫେରିଲେ ସେ ।

ଉଷାର ନମ୍ର ମଧୁର ନୀରବତା ଅନେକବେଳୁ ଅପସରି ଯାଇଥିଲା । ସକାଳ ସୂର୍ଯ୍ୟର ନରମ ରଶ୍ମିରେ ଉତ୍ତାପ ଲାଗି ଆସୁଥିଲା । ଶିଘ୍ର ନିଜର ପ୍ରାତକୃତ୍ୟ ଶେଷ କରି ନେଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ପ୍ରତୀକ୍ଷମାଣ ସଞ୍ଜୟଙ୍କୁ ଚାହିଁ କହିଲେ : ଚାଲ ।

ରାଜପୁରୀର ସବୁଠାରୁ ସୁନ୍ଦର ସବୁଠାରୁ ବିଳାସମୁଖର ପ୍ରାସାଦ ଥିଲା ରାଜା ନୀଳକଣ୍ଠ ଭଞ୍ଜଙ୍କର । ରାଜା ହେବା ପରେ ନୁହେଁ, ପୂର୍ବରୁ ଏଇ ପ୍ରାସାଦ ପିତା ଧନଞ୍ଜୟ ଭଞ୍ଜ ନିର୍ମାଣ କରାଇଥିଲେ ତାଙ୍କ ନିମିତ୍ତ । କାରଣ ସେ ଥିଲେ ଧନଞ୍ଜୟ ଭଞ୍ଜଙ୍କର ପ୍ରିୟତମା ରାଣୀ ମଣ୍ଡା ଦେବୀଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ସନ୍ତାନ । ସେଇ ପ୍ରାସାଦର ପ୍ରଧାନ ଦ୍ୱାର ଅତିକ୍ରମ କରି—ଦୀର୍ଘ ମର୍ମ୍ମର ପ୍ରସ୍ତରର ଅଳିନ୍ଦ ଅତିକ୍ରମ କରି ଉପେନ୍ଦ୍ର ଆସି ଅପେକ୍ଷା କଲେ ଏକ ସୁସଜ୍ଜିତ କକ୍ଷର ଦ୍ୱାର ଦେଶରେ । ଦ୍ୱାରରକ୍ଷୀ ସମ୍ମାନ ଜଣାଇ ଅନୁମତି ନିମିତ୍ତ ପ୍ରବେଶ କଲା ଭିତରକୁ । କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ ଫେରି ଆସି ଟେକି ଧରିଲା ରତ୍ନଖଚ ପାଟର ଝାଲର ବନ୍ଧା ଦ୍ୱାରପଟ୍ଟ ।

ସିଂହାସନ ପଦ୍ଧତିରେ ନିର୍ମ୍ମିତ, ସ୍ଫଟିକ ପ୍ରବାଳ ଖଚିତ ଦାରୁପିଠ ଉପରେ ବସିଥିଲେ ରାଜା ନୀଳକଣ୍ଠ ଭଞ୍ଜ । ଚାମର ବ୍ୟଜନ କରୁଥିଲେ ସୁଦର୍ଶନା ଦୁଇଟି ପରିଚାରିକା । କକ୍ଷର ଚାରି କୋଣରେ ଅନୁଚ୍ଚ ଦାରୁ ଫଳକ ଉପରେ ରକ୍ଷିତ ପୁଷ୍ପଧାନୀରେ ବିଚିତ୍ର ବିନ୍ୟାସରେ ସଜ୍ଜିତ ଥିଲା ନାନା ରଙ୍ଗର କୁସୁମ । ସମ୍ମୁଖରେ ତ୍ରିପଦ ଫଳକ ଉପରେ ପରମ ଯତ୍ନରେ ରକ୍ଷିତ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ମାଧ୍ୱି ଚଷକ ।

ନିକଟରେ ଅନ୍ୟ ଏକ ଦାରୁ ପିଠକୁ ଅଂଗୁଳି ଦେଖାଇ ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ଉପବେଶନର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ ରାଜା । ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ ପରିଚାରିକା ଦ୍ୱୟଙ୍କୁ ଅପସରି ଯିବାକୁ ।

କୌଣସି ଭୂମିକା ନ କରି କହିଲେ : ଅନେକ ଦିନ ହେଲା ତୁମକୁ ଦେଖିନାହିଁ ।

ନତ ମଥାରେ ପିତାଙ୍କର ଖୁବ୍ ନିକଟରେ ବସିଥିଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର ।

: କିନ୍ତୁ ତୁମକୁ ଖୁବ୍ ବିବ୍ରତ ମନେ ହେଉଛି । କାରଣ କ'ଣ ଜାଣିପାରେ କି ?

ପିତାଙ୍କର ପ୍ରଶ୍ନର କୌଣସି ଜବାବ ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା ନ ଥିଲା ତାଙ୍କର । କିନ୍ତୁ ନିରବତା ଅବଜ୍ଞା ସୂଚକ । ତେଣୁ ଅନୁଚ୍ଚ ନମ୍ର ଗଳାରେ ସେ କହିଲେ : ନା, ସେପରି କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ ।

: ଓଃ ·· ହସିଲେ ନୀଳକଣ୍ଠ ଭଞ୍ଜ । ଲଘୁ ସ୍ୱରରେ କହିଲେ, ପିତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁରେ ମ୍ରିୟମାଣ ହୋଇ ପଡ଼ିଛ । ତମେ ତାଙ୍କର ଖୁବ୍ ସ୍ନେହଭାଜନ ଥିଲ । କିନ୍ତୁ ଉପେନ୍ଦ୍ର, ମୃତ୍ୟୁ ତ ଦିନେ ସମସ୍ତଙ୍କର ହେବ । ସେଥିପାଇଁ ଏତେ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଲେ ରାଜ୍ୟଶାସନ କିପରି କରିବ ?

ଉପେନ୍ଦ୍ର କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ । ଆନତ ନୟନରେ ପୁଣି ପିତାଙ୍କର କଥାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

: ରାଜ୍ୟର ପରିସ୍ଥିତି ଏବେଶି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଜଟିଳ । ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ଶତ୍ରୁ । ଘନଶ୍ୟାମ କୌଣସି ନୂତନ ପନ୍ଥା ଉଦ୍ଭାବନରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଅଛି । କିପରି ଯେ ସେ ଖସିଗଲା ତା'ର ଏତେଟିକେ ସୂଚନା ବି ମୁଁ ପାଇ ପାରିଲି ନାହିଁ । ଶୁଣୁଛି ତା'ର ସ୍ତ୍ରୀ ଏଠାରେ । କିନ୍ତୁ ସ୍ତ୍ରୀ ଉପରେ ଆକ୍ରୋଶ ମେଣ୍ଟାଇବାକୁ ଗଲେ ତା'ର କୌଣସି କ୍ଷତିହେବ ନାହିଁ ।

ଘୃଣାରେ ନାସିକା କୁଞ୍ଚିତ କଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ଭୂମି ଉପରୁ

ଦୃଷ୍ଟି ତୋଳି ଚାହିଁଲେ ପିତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ । କିନ୍ତୁ ମାତ୍ର ମୁହୂର୍ତ୍ତିକ ଲାଗି । ତା'ପରେ ପୁଣି ପୂର୍ବ ଅବସ୍ଥାକୁ ଫେରି ଆସିଲେ ସେ ।

ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଏଇ ଭାବ ନୀଳକଣ୍ଠ ଭଞ୍ଜଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଏଡ଼ାଇ ଗଲା ନାହିଁ । ସ୍ୱରରେ ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ ନେଇ ସେ କହିଲେ : ରାଜନୀତିରେ ଏପରି ବହୁତ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ରହିଛି । ତମେ ରାଜାର ସନ୍ତାନ । ବହୁ ସାଧନା, ବହୁ ଶ୍ରମରେ ଲବ୍ଧ ପିତାର ସିଂହାସନ ପ୍ରତି ତମର ଉଚିତ ସମ୍ମାନ ରହିବା ଉଚିତ ।

ଭୂମି ଉପରୁ ଦୃଷ୍ଟି ତୋଳିଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ଶାନ୍ତ କଣ୍ଠରେ କହିଲେ : ପିତା ପ୍ରତି ଚିରଦିନ ମୋର ସମ୍ମାନ ରହିଛି, ରହିବ । କିନ୍ତୁ ସିଂହାସନ ପ୍ରତି ଅନୁରାଗ କୌଣସି ଦିନ ମୋର ନଥିଲା, ଯେଉଁ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଥିଲା ତା' ଆଜି ଘୃଣାରେ ରୂପାନ୍ତରିତ ହୋଇଛି ।

: ଏଁ...!!! ବିସ୍ମୟରେ ବିସ୍ଫାରିତ ହୋଇଗଲା ନୀଳକଣ୍ଠ ଭଞ୍ଜଙ୍କର ଆଖି । ଉପେନ୍ଦ୍ର ଯେ ଏପରି କହିପାରିବ ତା' ଥିଲା ତାଙ୍କ ଧାରଣାର ଅତୀତ । ମା' ମଣ୍ଡାଦେବୀ ଆଗରୁ ଏ ବିଷୟରେ ଇଙ୍ଗିତ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ ଭାବିଥିଲେ ବଧୂର ବିୟୋଗ ଉପେନ୍ଦ୍ରକୁ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ଉଦାସୀନ କରି ଦେଇଛି । କିଛିଦିନ ପରେ ସବୁ ଠିକ୍ ହୋଇଯିବ । ତେଣୁ ସିଂହାସନ ଲାଭ ନିମିତ୍ତ ତାଙ୍କ ସହିତ କୌଣସି ପରାମର୍ଶ ନ କରି ଆଜି ପ୍ରାୟ ଛ'ମାସ ପରେ ସେ ତାଙ୍କୁ ଡାକିଥିଲେ ରାଜ୍ୟଶାସନ ସମ୍ପର୍କରେ କିଛି କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବାକୁ । କିନ୍ତୁ ଉପେନ୍ଦ୍ର ମୁହଁରେ ଏକା କଥା । କି ସର୍ବନାଶୀ ବୁଦ୍ଧି ଏ ।

ମୁହଁରେ କୌଣସି ଭାବାନ୍ତର ନ ଫୁଟାଇ କଣ୍ଠରେ ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ ଆଣି ସେ କହିଲେ : ସମସ୍ତ ବିଶେଷରେ ସ୍ୱପ୍ନ ବିଳାସ ଜୀବନରୁ ବାଦ ଦେବାକୁ ପଡ଼େ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ଠିକ୍ ସେହିପରି ଶାନ୍ତ ନମ୍ରିତ ଭଙ୍ଗୀରେ ଉପେନ୍ଦ୍ର ଉତ୍ତର ଦେଲେ : ନିଜ ସମ୍ପର୍କରେ ଯାହା ସତ୍ୟ ବୋଲି ମୋର ଧାରଣା ତାହାହିଁ ମୁଁ ପ୍ରକାଶ କରୁଛି ।

ନୀଳକଣ୍ଠଙ୍କ କଠୋର ଅଧରରେ ଖେଳିଗଲା କ୍ରୂର ହସ ।

: ଜୀବନରେ ସତ୍ୟର ମୁହାଁମୁହିଁ କେବେ ତମେ ହେଇନା ରାଜପୁତ୍ର । ସତ୍ୟ ଖୁପଣ ନିର୍ମମ, ଖୁପଣ କଠୋର ।

: ସେଥିପାଇଁ...

ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ କିଛି କହିବାକୁ ନ ଦେଇ ପୂର୍ବାପେକ୍ଷା କଠୋର କଣ୍ଠରେ ନୀଳକଣ୍ଠଭଞ୍ଜ ପୁଣି କହିଲେ : ତମେ ରାଜପୁତ୍ର, ସିଂହାସନକୁ ବାଦଦେଲେ ତମର କୌଣସି ମୂଲ୍ୟ ଦୁନିଆରେ ନାହିଁ ।

: ଆପଣଙ୍କର ଉକ୍ତି ଯଦି ସତ୍ୟହୁଏ, ତାହେଲେ ଯାହା କିଛି ମର୍ଯ୍ୟାଦା ସବୁତ ସିଂହାସନର । ରାଜାର ନୁହଁ ।

: ଉପେନ୍ଦ୍ର...ଗର୍ଜି ଉଠିଲେ ରାଜା ।

: କ୍ଷମା କରିବେ ପିତା, ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ କଣ୍ଠରେ ଅସମ୍ଭବ ଧୀରତା, ଏକର ମୂଲ୍ୟନେଇ ବଞ୍ଚିବାକୁ ମୁଁ ଚାହେଁ ! ପଦ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ବଳରେ ଦୁନିଆଠାରୁ କିଛି ଆଦାୟ କରିବାକୁ ମୁଁ ଚାହେଁନା ।

ଦିବସର ପ୍ରଥମ ପ୍ରହର ଅତିକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ବାହାରେ ଅସହ୍ୟ ମଧ୍ୟାହ୍ନର ଉଷ୍ଣତା । ଅଗୁରୁ ଚନ୍ଦନ ଲେପା ମହାରାଜାଙ୍କର ସମଗ୍ର ଶରୀରରେ ତା'ର ଜ୍ୱାଳାମୟୀ ସ୍ପର୍ଶ । ନିସ୍ତବ୍ଧ ଦ୍ୱିପ୍ରହର ପରି କ୍ରମେ ନିର୍ଜ୍ଜନ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା ତାଙ୍କର ମନ । ସମସ୍ତ ପରିକଳ୍ପନା ତପ୍ତ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସରେ ବିକ୍ଷିପ୍ତ ହେଇ ଯାଉଥିଲା । ସଶବ୍ଦେ ଆସନ ତ୍ୟାଗ କରି ଉଠି ପଡ଼ିଲେ ସେ ।

ଅନେକଙ୍କ ହାତରୁ ହସ୍ତାନ୍ତ ହେଇ ଯାଇଥିଲା ହସ୍ତସ୍ତୁ । ସଜାଡ଼ି ହେଇ ଯାଇଥିଲା ବ୍ୟାସାସନ ଉପରେ ଅସମାପ୍ତ ଲବଣ୍ୟବତୀର

ଖେଦା ଓ ଲେଖନୀ । - ମୁଗରୁଲ ଉପରେ ବସି ଲେଖନୀ ହାତ
ନର୍ନିମେଷ ନୟନରେ ସେଇ ଖେଦାକୁ ଚାହିଁଥିଲେ କୁମାର ଉପେନ୍ଦ୍ର
କଟି ଯାଉଥିଲା ଲତା ପରେ ଲତା, ଦଣ୍ଡ ପରେ ଦଣ୍ଡ । କ
ମନରୁ ତାଙ୍କର ସ୍ଫୁରଣ ହେଉ ନ ଥିଲା କିଛି । ଯେପରି ବାଗ୍‌ଦେ
ଆଜି ବାଜି ଧରିଛନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ବିଡ଼ମ୍ବିତ କରିବାକୁ ।

ଲାବଣ୍ୟବତୀର ଅଙ୍ଗସୁଷମା ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ଯାଇ
ବାର ବାର ଚକ୍ଷୁ ସମ୍ମୁଖରେ ସେ ଦେଖୁଛନ୍ତି ମାଳବିକାଙ୍କୁ
ପ୍ରଭାତର ଆରକ୍ତ ଶତଦଳ ପରି ଅପୂର୍ବ କମନୀୟ ମୁହଁରେ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଦୁଇ
ଜଳବିନ୍ଦୁ ପରି ଆଶା, ଆନନ୍ଦରେ ଝଲମଲ ଦୁଇଟି ନୟନ ମେଲି
ଯେପରି ଚାହିଁ ରହିଛି ତାଙ୍କୁ । ତାର ସ୍ୱଭାବ ମୃଦୁ ମଧୁ ଗଳା
କହୁଛି, ଯାହା ସେ ବରାବର କହୁଥିଲା : ବିବ୍ରତ ହୁଅନା, ତମ
ସାଧନା ନିଶ୍ଚୟ ଦିନେ ସିଦ୍ଧି ଆଣିବ । କିନ୍ତୁ ମାଳବିକା.....
ଭିତରେ ଯେ ସ୍ରୋତରେ ଅନେକ ଜଳ ଗଡ଼ିଗଲାଣି । ଅନେ
ଜଟିଳ ସମସ୍ୟା ମୋର ଚାରିପାଖରେ ନାଗପାଶର ସୃଷ୍ଟି କଲାଣି
ସେଥିରୁ ମୋର ମୁକ୍ତି କାହିଁ ? ସେସବୁ ଛିନ୍ନ କରିବାର ଶକ୍ତି କାହିଁ
ମୋର । ରାଜଧାନୀ ଘୁମୁସରରୁ ପାହାଡ଼ ପ୍ରାଚୀର ଘେ
ଅରଣ୍ୟାଚ୍ଛାଦିତ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅନ୍ଧାରୀ ଗଡ଼କୁ ଚାଲି ଆସିଲେ ତାର ସମାଧାନ
ହୁଏନା । ତା'ଠାରୁ ମୁକ୍ତି ମିଳେନା । ମୁଁ ଆଜି ବୁଝୁଛି ସବୁ ଭୁଲ,
ସବୁ ଭ୍ରାନ୍ତି । ଭୁଲ କରି ସେଦିନ ମୁଁ ଘୁମୁସର ଛାଡ଼ି ଆସିଥିଲି ।
ରାଜପରିବାରର ସମସ୍ତ ନାରକୀୟ କାର୍ଯ୍ୟ-କଳାପ, ଘୃଣ୍ୟ ଗତିବିଧିକୁ
ମୁଖର ଘୁମୁସରରେ ଛାଡ଼ି ଅନ୍ଧାରୀ ଗଡ଼ର ମୌନ ନିର୍ଜନରେ କାବ୍ୟ
ସାଧନା କରିବାର ପ୍ରୟାସ ନେଲି । କିନ୍ତୁ ସୁଧୁ ଭ୍ରାନ୍ତି ଛଡ଼ା ମୋ
ପାଖରେ ଆଜି ଅନ୍ୟ କିଛି ସେ ନୁହଁ । ଅନ୍ଧାରୀ ଗଡ଼
କାହିଁକି ଜଗତର ଅନ୍ୟ ପ୍ରାନ୍ତକୁ ଚାଲିଗଲେ ବି, କୋମ୍ପିତା
ଗଙ୍ଗାଧର ଭଞ୍ଜଙ୍କ ପ୍ରେତ ମୋର ପଶ୍ଚାଦ୍ଧାବନ କରିବ । ଶୁଣାଇବ

ରାଜବଂଶର ଏଇ କଳଙ୍କ କାହାଣୀ, ସିଂହାସନ ପାଇଁ ପିତାଙ୍କର ସେଇ ପୈଶାଚିକ କର୍ମର ଇତିବୃତ୍ତି । ତମେ କହ ମାଳବିକା କେଉଁଠି ମୁଁ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ରହି ପାରିବି···କେଉଁଠି ରୂପାୟିତ କରିପାରିବି ତମର ସ୍ୱପ୍ନର ଲାବଣ୍ୟବତୀକୁ ??

ମନର ଅସ୍ଥିର ରୂପରେ ଏକ ସମୟରେ କକ୍ଷମଧ୍ୟ ପଦଚାରଣା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ରାଜକୁମାର । ବାହାରେ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ସନ୍ଧ୍ୟାର ପାତଳ ଅନ୍ଧକାର । ଉନ୍ମନ ସମୀରଣରେ ଅରଣ୍ୟ କୁସୁମର ବହଳ ଗନ୍ଧ ।

: କୁମାର···କକ୍ଷରେ ପ୍ରବେଶ କରିଲା ସନ୍ତ୍ରୀ । ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ସମ୍ମୁଖକୁ ଯାଇ କହିଲା, ରାଜଧାନୀରୁ ଦୂତ ଆସିଛି, ମହାରାଜାଙ୍କର ଜରୁରୀ ସମ୍ବାଦ ବହନ କରି ।

: ଭିତରକୁ ଡାକ । ସନ୍ତ୍ରୀକୁ ଅନୁମତି ଦେଇ ନିଜର ଆସନକୁ ଫେରି ଆସିଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର ।

କକ୍ଷରେ ପ୍ରବେଶ କରି କୁମାରଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ ନିବେଦନ କରିଲା ଦୂତ । ନତ ମଥାରେ ଏକପାର୍ଶ୍ୱକୁ ଅଢ଼ ହୋଇ ଅନୁମତିକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଲା ସେ ।

: ତମେ ଘୁମୁସରରୁ ଆସିଛ ? ସମ୍ବାଦ ବାହକର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର ।

: ଆଜ୍ଞା, ସେହିପରି ନତ ମଥାରେ ଉତ୍ତର ଦେଲା ଲୋକଟି ।

: ମହାରାଜାଙ୍କର କୁଶଳବାର୍ତ୍ତା ବହନ କରି ?

: ଆଜ୍ଞା !

: ଦିଅ ।

ସଯତ୍ନେ ନିଜର ଉତ୍ତରୀୟ ଭିତରୁ ଗଜ ଦନ୍ତର ଛୋଟ ଗୋଟିଏ ବାକ୍ସ କାଢ଼ିଲା ଦୂତ । ତିନିବାର କପାଳରେ ସ୍ପର୍ଶ କରି ଅର୍ଦ୍ଧନମିତ ଭଙ୍ଗୀରେ ବଢ଼ାଇ ଦେଲା ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ହାତକୁ ।

ଲଲପାଟର ଶିରପା ଖୋଲି ପତ୍ର ପାଠ କଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ଠିକ୍ ପୂର୍ବ ପରି ଭାଙ୍ଗ କରି ବାକ୍ସ ଭିତରେ ରଖିଲେ ତାକୁ । ତାପରେ ପତ୍ର ବାହକଙ୍କୁ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ : ତାମ୍ରଯାନୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ ତ ?

ନମ୍ର କଣ୍ଠରେ ଲୋକଟି କହିଲା : ମଣିମା !

ପତ୍ର ବାହକର ଅନତି ଦୂରରେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲା ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ । ସେ ଅଡ଼େ ଚାହିଁ କୁମାର କହିଲେ : ଯିବାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କର ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ ।

: ଆଜି ? ସନ୍ତ୍ରସ୍ତର ସ୍ୱରରେ ଫୁଟି ଉଠିଲା ବିସ୍ମୟ ।

ଆସନ ଛାଡ଼ି ଉଠିଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ନିର୍ଲିପ୍ତ ଭାବରେ କହିଲେ : ହଁ ଆଜି, ଏଥର୍ଣି ।

ପ୍ରାସାଦର ଦୀର୍ଘ ପ୍ରଶସ୍ତ ଅଳିନ୍ଦରେ ଆହତ ସିଂହପରି ଦ୍ରୁତ ପଦଚାରଣା କରୁଥିଲେ ରାଜା ଶାଳକଣ୍ଠ ଭଞ୍ଜ । ଗୌର କପାଳରେ ବିନ୍ଦୁ ବିନ୍ଦୁ ଉତ୍ତେଜନାର ଘର୍ମ । ଅରକ୍ତ ଅର୍ଦ୍ଧ ମୁଦ୍ରିତ ଚକ୍ଷୁ । ଦୀର୍ଘ ସାବଲୀଳ ବାହୁଯୁଗ୍ମ ବକ୍ଷର ନମ୍ର ଦେଶରେ ଛନ୍ଦିତ ।

ତାଙ୍କର ଅନତି ଦୂରରେ କଳା ମୁଗୁନିର ସ୍ତମ୍ଭରେ ଭରା ଦେଇ ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ ମନ୍ତ୍ରୀ ବାସୁଦେବ । ତାଙ୍କର ସର୍ପପରି କ୍ଷୁଦ୍ର ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଆଖିରେ ଭୟ ଆଉ ଆଶଙ୍କା । କିଛିଏ ଦୂରରେ ଅଳିନ୍ଦର ଏକ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଆଦେଶର ଅପେକ୍ଷାରେ ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ ଦୁଇଟି ପରିଚାରକ ।

ଆକାଶରେ ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତର ରକ୍ତାଭା । ବୈଶାଖର ଦୀର୍ଘ ଗୋଧୂଳିରେ ପ୍ରାନ୍ତର ଭରା ଶୂନ୍ୟତା । ଈଶାନ କୋଣରେ କାଳବୈଶାଖୀ ଦଳେ ଶୁଭ୍ର ବକ ।

ରାଜାଙ୍କର ପଦ ସ୍ପର୍ଶକରି ପ୍ରଣାମ କଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ନିକଟସ୍ଥ

ମର୍ମର ବେଦୀ ଉପରେ ସ୍ଫଟିକ ଖଚିତ ସ୍ତମ୍ଭକୁ ଆଉଜି ବସି
ଲେ ନୀଳକଣ୍ଠ ଭଞ୍ଜ ।
: ତମେ ତାହେଲେ ଆସିଲ । ଦୀର୍ଘ ସମୟ ଧରି ଯେପରି
ପ୍ରକ୍ଷାରେ ଅଶ୍ୱସ୍ତି ସେ ଭୋଗ କରୁଥିଲେ ।
ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ମନରେ ଜପରି ଏକ ବେଦନାର ସ୍ପର୍ଶ । ନମିତ
ରେ ସେ କହିଲେ : ସମ୍ବାଦ ପାଇବା ମାତ୍ରେ ଯାତ୍ରା ଆରମ୍ଭ
ଥିଲି । କିନ୍ତୁ ମଧ୍ୟ ପଥରେ ହଠାତ୍ ଜଣେ ପାଲିଙ୍କି ବାହକ,
ସ୍ଥ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା ।
: ତାପରେ ?
: ରାତି ସେଠାରେ ହିଁ କଟାଇବାକୁ ହେଲା । ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ
ର ନିକଟସ୍ଥ ଗ୍ରାମରୁ ଅନ୍ୟ ପାଲିଙ୍କିର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରି ତାକୁ
ତା'ର ଘରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଇଚି । ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ।
ଙ୍କ ବିଶ୍ରାମରେ ବାଧା ଦେବାକୁ ଠିକ୍ ମନେ କଲି ନାହିଁ ।
: ଆଚ୍ଛା ! ମୁଦ୍ରିତ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା ରାଜାଙ୍କର ନୟନ । ଅନୁଚ
ରେ କହିଲେ : ତମେ ବୋଧେ ଜାଣ ଶତ୍ରୁଘନର ଏକ ପୁତ୍ର
ନ ହୋଇଥିଲା । ଏକ୍ଷଣି ତାକୁ ଘୁମୁସରେ ରାଜା ବୋଲି
ଘୋଷଣା କରି ଆଟଗଡ଼-ଧରା କୋଟଠାରୁ ବହୁ ସୈନ୍ୟ ପାଇକ
ତ ଆମକୁ ଆକ୍ରମଣ କରିବାକୁ ଆସୁଚି । ଆଉ ତାକୁ ସହଯୋଗ
ଚନ୍ତି ଗାଲେଟର ପାଇକମାନେ ।
: ମଥାନତ କରି ନୀରବରେ ବସିଥିଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ଶୁଣୁଥିଲେ
ଙ୍କର କଥା ।
: ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କଣ ? ସେଇ ପରାମର୍ଶ ନେବାକୁ
ଜରୁରୀ ବାର୍ତ୍ତା ପଠାଇଥିଲି ।
ବଳିତ ସ୍ୱରରେ ଉପେନ୍ଦ୍ର ଉତ୍ତର ଦେଲେ : ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତିହତ
ବା ।

କପଟ ?

ବିସ୍ମିତ ଚକ୍ଷୁରେ ଉପେନ୍ଦ୍ର ଚାହିଁଲେ ପିତାଙ୍କର ମୁହଁକୁ । ଏ ବୟସରେ ଯେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠପୁତ୍ର ତାର ସନ୍ତାନ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଆତ୍ମୀୟ ମାନଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରି ନଜର ପଥ ମସୃଣ କରି ପାରିଥିଲା ସେ ଦର୍ପିତ ପୁରୁଷ ଆଜି ଏଇ ସାମାନ୍ୟ କଥା ବୁଝି ପାରୁନାହିଁ । ନା ତାଙ୍କର ପ୍ରକୃତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବୁଝିବାକୁ ଏଇ କପଟ ନବୋଧତା ? ଧୀ ଗଳାରେ ସେ କହିଲେ : ଆପଣଙ୍କର ପାଇକମାନଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ।

: ନା । ସେ ଆଉ ସମ୍ଭବ ନୁହଁ । ନୀଳକଣ୍ଠ ଭଞ୍ଜଙ୍କ ମୁହଁରେ ଦେଖାଦେଲା ମ୍ଳାନ ହସର ରେଖା । ରାହୁଗ୍ରସ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ର କଳା ପରି ନିରୁପାୟ କରୁଣ ସେ ହସ । ବିଶ୍ୱସ୍ତ ସୂତ୍ରରୁ ସମ୍ବାଦ ମେ ମୁଁ ଜାଣିଚି ଘୁମୁସରରେ ପାଇକମାନେ ବି ତାଙ୍କ ସହିତ ଯୋ ଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ । ସେମାନଙ୍କ ମତରେ ଗଙ୍ଗାଧରହିଁ ସିଂହାସନ ପ୍ରଥମ ଦାବୀଦାର ।

: ତାହେଲେ ଏଇ ନାବାଳକ ସନ୍ତାନହିଁ ଘୁମୁସରର ପ୍ରକୃ ରାଜା ।

: ନା ନା, ମୁଁ ଏହା ସ୍ୱୀକାର କରେନା ଉପେନ୍ଦ୍ର । ସ୍ୱୀକା କରି ପାରେନା, ଦୃଢ଼ କଣ୍ଠରେ ପ୍ରତିବାଦ କରି ଉଠିଲେ ରାଜା ଶତ୍ରୁଘ୍ନ କାପୁରୁଷ, ସିଂହାସନର ଅନୁପଯୁକ୍ତ । ତା'ର ସନ୍ତା କେବେ ରାଜା ହୋଇ ପାରେନା । ଅଧିଷ୍ଠିତ ହୋଇ ପାରେନା ଘୁମୁସରର ସିଂହାସନରେ ।

: କିନ୍ତୁ ଘୁମୁସରର ପ୍ରଜାମାନେ ଯେ ଗଙ୍ଗାଧରଙ୍କୁ ରାଜା ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରନ୍ତି ପିତା ।

: ତା ହୋଇପାରେ, କିନ୍ତୁ ଗଙ୍ଗାଧର ରାଜା ନୁହଁ । ତାର ପୁ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ବି ନୁହଁ, ରାଜା ମୁଁ ନୀଳକଣ୍ଠ ଭଞ୍ଜ । ଏମେ ଉଚ୍ଚ ହୁଙ୍କତର ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ନୀଳକଣ୍ଠ ଭଞ୍ଜଙ୍କର କଣ୍ଠ ।

: ଉତ୍ତେଜିତ ହେବେ ନାହିଁ ପିତା । ପ୍ରଜାର ଇଚ୍ଛାରେହିଁ ରାଜାର ନିର୍ବାଚନ । ପ୍ରଜାର ଅସହଯୋଗରେ କୌଣସି ରାଜା ତିଷ୍ଠି ପାରେନା ।

: କିନ୍ତୁ ପ୍ରଜାମାନେ ତ ବୁଝିନାହାନ୍ତି ପ୍ରକୃତରେ ରାଜା ତାଙ୍କର କିଏ ହେବ । ନାବାଳକ ଶାସନ କରି ପାରେନା, ତା'ର ଶାସକ ପ୍ରୟୋଜନ ହୁଏ । ଆଉ ସେଇ ଶାସକ ହେବ ଆଠଗଡ଼ ଘନଶ୍ୟାମ ।

: ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ସେତିକି ବୁଝିବାକୁ ଦିଅନ୍ତୁ । ଯଦି ସେଇ ବୁଝିବାର ପଥକୁ ସେମାନଙ୍କର ଆଜି ଆପଣ ରୁଦ୍ଧ କରନ୍ତି ତାହେଲେ ଆମର ଭବିଷ୍ୟତ ଚିରତର ଅନ୍ଧକାରରେ ଅବରୁଦ୍ଧ ହୋଇଯିବ ।

ନୀଳକଣ୍ଠ ଭଞ୍ଜଙ୍କର ଉତ୍ତେଜନା କିଛିଟା କମି ଯାଉଥିଲା । କପାଳରେ ଫୁଟି ଉଠୁଥିଲା ସୁସ୍ପଷ୍ଟ କେତୋଟି କୁଞ୍ଚନ । ସେ, ...ନଙ୍କୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗମ୍ଭୀର କରି ସେ କହିଲେ : ତମେ ତାହେଲେ ଘୁମୁସର ତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଉଛ ।

: ନାଁ ନା, ... କଣ୍ଠରେ ଉପେନ୍ଦ୍ର କହିଲେ, ଆପଣଙ୍କୁ ପରାମର୍ଶ ଦେବାକୁ ... ନାହିଁ । ଲାଗୁଥିଲା ସେମିତି କିଛି ହେଲେ ଆମର ... ।

: କିନ୍ତୁ ମୁଁ ସେ ରାଜା ... ଙ୍କ କଣ୍ଠରେ ଯୁଗ ଯୁଗର ଜମାଟ ବନ୍ଧା ଅବସନ୍ନତା ।

ଗମ୍ଭୀର ଅଶ୍ୱାସନାର ... ଉପେନ୍ଦ୍ର କହିଲେ : ଆପଣ ରାଜା, ଜଗତର ଯେ କୌଣସି ...ରେ ରହିଲେ ବି ସେ ସମ୍ମାନରୁ ଆପଣଙ୍କୁ କେହି ବଞ୍ଚିତ କରି ପାରିବ ନାହିଁ । ସେଇ ସମ୍ମାନ ରକ୍ଷା କରିବା ସେ ଉପାଧିର ମର୍ଯ୍ୟାଦାବୋଧ ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣ ରଖିବା ଆମର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ଘୁମୁସରରେ କୌଣସି ମତେ ତାକୁ ଅପହୃତ ହେବାକୁ ଲୁଣ୍ଠିତ ହେବାକୁ ଆମେ ଦେବା ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ବରଣ କରିବା ନିର୍ବାସନ, ତା ଯେତେ ଦୁଃସହ ହେଉ ଯେତେ ଦାରୁଣ ହେଉ ।

ଉପେନ୍ଦ୍ର···ନୀଳକଣ୍ଠ ଭଟ୍ଟଙ୍କ କଣ୍ଠ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦ୍ୱିଧା ମୁକ୍ତ । ଏତେ ନିକଟରେ ଯେ ତମୁକୁ କେବେ ପାଇବି—ଆଶା କରି ପାରି ନ ଥିଲି । ହୁଏତ ସେଟା ମୋର ତ୍ରୁଟି, ଅତୀତରେ କେବେ ତମର ମତାମତ ମୁଁ ଗ୍ରାହ୍ୟ କରି ନାହିଁ । ସିଂହାସନର ପ୍ରବଳ ନିଶାରେ ମୁଁ ମାତାଲ୍ ହୋଇ ଯାଇଥିଲି । ହିତାହିତ ଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲି । ସେଥିପାଇଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିଦାରୁଣ ପୈଶାଚିକ କର୍ମ କରିବାକୁ ବି ମୁଁ ଦ୍ୱିଧାବୋଧ କରି ନଥିଲି । ସଙ୍କୋଚ ବରି ନଥିଲି । ଅନ୍ୟକୁ ହତ୍ୟା କରିବା ପୂର୍ବରୁ ନିଜର ବିବେକବୁଦ୍ଧି ମୁଁ ହତ୍ୟା କରିଥିଲି । ଆଜି ତାକୁ ତମେ ପୁନର୍ଜୀବନ ଦାନ କରିଚ । ଜୀବନ୍ୟାସ କରିଚ ମୃତ ମାନବିକ ସତ୍ତାରେ । ଆଜି ମୋର ଜୀବନରେ ଅଉ କୌଣସି ଦୁଃଖ ନାହିଁ, ଦ୍ୱିଧା ନାହିଁ ସିଂହାସନ ନିମିତ୍ତ । ସିଂହାସନ ଠାରୁ ବହୁ ମୂଲ୍ୟବାନ ବହୁ ଆକର୍ଷଣୀୟ ବସ୍ତୁର ସନ୍ଧାନ ଆଜି ମୁଁ ପାଇଚି । ଚାଲ କେଉଁ ଆଡ଼େ ନେଇଯିବ ଚାଲ, ମୁଁ ଯିବାକୁ ବ୍ୟଗ୍ର । ଏଇ ରୁକ୍ଷ ଜଗତକୁ ତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ମୁଁ ଉତ୍କଣ୍ଠିତ ।

ଆବେଗରେ ସ୍ୱର ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା ନୀଳକଣ୍ଠ ଭଟ୍ଟଙ୍କର କଣ୍ଠ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଉନ୍ମୋଚିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ମୁଦ୍ରିତ ନୟନ । ବିଷାଦ ଅବସନ୍ନତା ପରିବର୍ତ୍ତରେ ଶୀର୍ଣ୍ଣ କପାଳରେ ଫୁଟି ଉଠୁଥିଲା ଗମ୍ଭୀର ପ୍ରଶାନ୍ତି ।

କୌଣସି କଥା ନକହି ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ ସେଇ ସ୍ୱଦାନ୍ତରକୁ ଶୁଣୁଥିଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର ।

ଓଡ଼ଗାଁର ଆକାଶରେ ଛାଇ ଆସିଥିଲା ସନ୍ଧ୍ୟାର ଅନ୍ଧକାର । ନିର୍ମେଘ ଗଗନ ମଣ୍ଡଳରେ ଗୁଣି ଗୁଣି ତାରାର ରୋଶଣୀ । କୁଟୀରେ

ଭୂମୀରେ ଜଳି ଉଠିଛି ସନ୍ଧ୍ୟାର ପ୍ରଦୀପ । ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗର ପରିବେଶ ସୌମ୍ୟ ଶାନ୍ତ, ସ୍ନିଗ୍ଧ । ରଘୁନାଥ ଜିଉଙ୍କର ମନ୍ଦିରକୁ ଗମ୍ଭୀର ମନ୍ଦ୍ରରେ ଝଙ୍କାରିତ କରୁଛି ଆରତିର ଘଣ୍ଟା ଓ ଶଙ୍ଖଧ୍ୱନି ।

ଦୁଇହାତ ଯୋଡ଼ିକରି ମୁଦ୍ରିତ ଚକ୍ଷୁରେ ସ୍ତବପାଠ କରୁଥିଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ଯେପରି ପ୍ରତିବାର ସେ କରନ୍ତି ।

ଧୀରେ ଧୀରେ ମିଳାଇ ଗଲା ଆରତିର ଶେଷ ଘଣ୍ଟା ଧ୍ୱନିର ରେଶ । ପ୍ରଭୁଙ୍କର ପାଦରେ ଅଭୂମି ପ୍ରଣାମ ନିବେଦନ କରି ଠିଆହେଲେ କୁମାର । ପୂଜାରୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅଙ୍କିଦେଲା କପାଳରେ ତାଙ୍କର ଅଗୁରୁ ଚନ୍ଦନର ଫୋଟା । ଧୀରେ ଧୀରେ ମନ୍ଦିର ଚତ୍ୱରରୁ ସୋପାନ ଶ୍ରେଣୀ ଆଡ଼େ ଅଗ୍ରସର ହେଲେ ସେ ।

କିନ୍ତୁ ହଠାତ୍ ଏକ ମଧୁର ଧ୍ୱନି ଶ୍ରୁତି ଗୋଚର ହେଲା ତାଙ୍କର । ଚକିତ ନୟନରେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗକୁ ଚାହିଁଲେ ସେ । ଉଦ୍ଭୀର୍ଣ୍ଣ ସନ୍ଧ୍ୟାର ଅନ୍ଧକାରରେ ନୀରବ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା ମନ୍ଦିର ପ୍ରାଙ୍ଗଣ । ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଦିଶୁଥିଲା ସବୁ । କେଉଁଠି କିଛି ଦେଖି ନ ପାରି ପୁଣି ସୋପାନ ଅତିକ୍ରମ କରିବାର ଉଦ୍ୟମ କଲେ ସେ । କିନ୍ତୁ ମାତ୍ର କେତୋଟି, କେତୋଟି ସୋପାନ ପରେ ପୁଣି ସେଇ ଶବ୍ଦ । ଯେଉ ମୃଦୁ ମଧୁର ନୂପୁରର ଶିଂଜନ ।

ମନେ ମନେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । କି ବ୍ୟାପାର !! କେହି କେଉଁଠି ଦେଖାଯାଉ ନାହିଁ । ଅଥଚ ସେଇ ଏକ ଶବ୍ଦ ବାରବାର ଶୁଣୁଛନ୍ତି ସେ । ଅଜଣା କୁସୁମର ଗନ୍ଧ ପରି କେଉଁଠୁ ଭାସିଆସି ମାତ୍ର ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ଭିତରେ କେଉଁଠି ମିଳାଇ ଯାଉଛି ସେ । କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ଭରିରହିଛି କି ଗଭୀର ଆକର୍ଷଣ !!!

ଆକର୍ଷିତ ହେଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ସୋପାନ ଶ୍ରେଣୀ ଅତିକ୍ରମ କରି ମନ୍ଦିର ପ୍ରାଙ୍ଗଣରେ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଠିଆହେଲେ ଯୁବରାଜ । ତା'ପରେ ସେଇ ଶବ୍ଦକୁ ଅନୁସରଣ କରି ବାମଦିଗକୁ ଅଗ୍ରସର ହେଲେ ।

ବେଶୀ ଦୂର ଯିବାକୁ ହେଲ ନାହିଁ । ବସନ୍ତ ବଗିଚାର ଫଲ୍ଗୁ ପାବଚ୍ଛ ଉପରେ ବସି ରହିଛି ଗୋଟିଏ ନାରୀ ମୂର୍ତ୍ତି । ତା'ର ଶୁଭ୍ର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ପରିଚ୍ଛଦ ଭିତରେ ନବୋଦ୍ଭିନ୍ନ ଯୌବନର ସୌକାର୍ଯ୍ୟ ଓ ସାବଲୀଳ ଭଙ୍ଗିରେ କୂପର ଚତ୍ୱରକୁ ଲମ୍ବି ଯାଇଛି ଅଳକ୍ତକ ରଂଜିତ ତାର କମନୀୟ ପଦଦ୍ୱୟ । ଅନ୍ଧକାରରେ ବିଶେଷ କିଛି ଦେଖାଯାଉ ନାହିଁ । ତେବେ ତା'ର ବସିବାର ସୁଲଳିତ ଠାଣିରୁ, ତା'ର ସୁଗଠିତ ଅଂଗ ସୁଷମାରୁ ମନେ ହେଉଛି ସେ ଲାବଣ୍ୟମୟୀ । କିନ୍ତୁ ଏଠାରେ ଏଇ ନିର୍ଜନ ପ୍ରାଙ୍ଗଣରେ ନିଘୁଟିଆ ଅନ୍ଧକାରରେ ଏପରି କିଏ ବସି ରହିଛି ବା କାହିଁକି ? ପୁଣି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକାକିନୀ ??

କୌତୁହଳରେ ଆଉ କେତେପାଦ ଆଗେଇଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ମନ୍ଦିରର ପଶ୍ଚିମଦ୍ୱାର ଦେଇ କମ୍ପିତ ମ୍ଳାନ ଆଲୋକ ପାବଚ୍ଛ ଉପରେ ପଡ଼ିଥିଲା । ସେଥିରେ ଯାହା ଦେଖିଲେ ତା' ଏକ ବିରାଟ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ତାଙ୍କ ପକ୍ଷେ । ମନେହେଲା ଯେପରି ତାଙ୍କର ଚରଣ ଯୁଗଳ ଅଚଳ ହୋଇ ଯାଉଚି । ସ୍ଥିର ହୋଇ ଯାଇଚି ଦୃଷ୍ଟି ।

ଏ କିଏ ? ଏ କ'ଣ ତା'ର ବିଦେହୀ ଛାୟା ?? ଅସମାପ୍ତ ଅନେକ କାମନା ନେଇ ଘୂରିବୁଲୁଛି ତା'ର ପ୍ରିୟତମର ପାଖେ ପାଖେ । ନା ଏ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ନାରୀ ? କିନ୍ତୁ ତାହା ଯଦି ହୁଏ । ଏ ବା କିପରି ସମ୍ଭବ !! ଏଇ ଅପୂର୍ବ ସାଦୃଶ୍ୟ, ଅଦ୍ଭୁତ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ, ସେ କ'ଣ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଛନ୍ତି ? ତାଙ୍କର କ'ଣ ମତିଭ୍ରମ ଘଟିଛି ? ନା କେଉଁଟା ହେଲେ ଠିକ୍ ନୁହଁ ଆଖି ଆଗରେ ସେ ଯାହା ଦେଖୁଛନ୍ତି ସେଇଟା ହିଁ ଠିକ୍ ? ରକ୍ତମାଂସର ଗୋଟିଏ ଜୀବନ୍ତ ଦେହ, ଭିନ୍ନ ଏକ ସ୍ୱରୂପ ? କେଉଁଟା ତାହେଲେ ସତ୍ୟ ? କେଉଁଟା ବିଶ୍ୱାସ ଯୋଗ୍ୟ ??

ଠିକ୍ ସେଇପରି କଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଙ୍କା ଦୀର୍ଘ ଚକ୍ଷୁ । ତୀକ୍ଷ୍ଣ ନାସା, ତାମ୍ବୁଳ ରଞ୍ଜିତ ପାଟଳ ଅଧର । ସମୁଦ୍ର ତରଙ୍ଗ ପରି ଢେଉର

ନ କୁଞ୍ଚିତ କେଶରେ ଠିକ୍ ସେଇ ଅସୀମ ଅହ୍ୱାନ, ସୂକ୍ଷ୍ମ ଚେଲର ଅଞ୍ଚଳରେ ସେଇ ଅବଦମିତ କାମନା, ପେଲବ ବାହୁରେ ସେଇ ଅପ୍ରତିହତ ଆମନ୍ତ୍ରଣ। ମନ୍ତ୍ରମୁଗ୍ଧ ସର୍ପପରି ଆଚ୍ଛନ୍ନ ଘନ ନୟନରେ ଚାହିଁ ରହିଲେ କୁମାର, ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପରେ ମୁହୂର୍ତ୍ତ।

ଚାହିଁଲା ସେ ଫିରିଥିଲା। ଆକାଶଅଡ଼ୁ ଦୃଷ୍ଟି ଫେରାଇ, ଘନ ପକ୍ଷ୍ମର ତଳେ, ଆୟତ ନୟନ ମେଲି ଏକ ନିମିଷ ନିମିଷ। ତା'ର ନୟନର ଅପୂର୍ଣ୍ଣ କାରୁଣ୍ୟ ସଞ୍ଚରିତ ହେଲା ସମସ୍ତ ମୁଖମଣ୍ଡଳରେ। କମ୍ପିତ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ପକାଇ ଧୀରେ ସେ ଉଠିଲା। ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ପାଖଦେଇ ନୂପୁରର ମୃଦୁ ମଧୁର ଶିଂଜନ ତୋଳି ସିଂହଦ୍ୱାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପାଦ ବଢ଼ାଇଲା।

ଅସ୍ଫୁଟ ସ୍ୱପ୍ନାଚ୍ଛନ୍ନ ଗଳାରେ କୁମାର ପ୍ରଶ୍ନକଲେ : କିଏ ?

: ଦେବଦାସୀ...ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ସୁନ୍ଦର, ସୁମଧୁର ଝଂକୃତ କଣ୍ଠସ୍ୱର। ଆଉକିଛି କହିବା ଆଗରୁ, ପ୍ରଶ୍ନ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ସେ ଚାଲି ଯାଇଥିଲା ଦୂରକୁ। ତା'ର ସେଇ ତରଙ୍ଗାୟିତ ଗତିର ଅନନ୍ୟ ଛନ୍ଦକୁ ଅନିମେଷ ନୟନରେ ଚାହିଁ ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ ବିହ୍ୱଳ ରାଜପୁତ୍ର।

ଦେବଦାସୀ...ଦେବଦାସୀ...ସେଇ ସୁମଧୁର କଣ୍ଠର ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଶବ୍ଦ, ଯେପରି ଦୀର୍ଘ ସଙ୍ଗୀତର ଲଳିତ ମୂର୍ଚ୍ଛନା ହୋଇ ମୁଖରିତ କରୁଥିଲା କୁମାରଙ୍କର ହୃଦୟକୁ। ଦଣ୍ଡ ପରେ ଦଣ୍ଡ, ପ୍ରହର ପରେ ପ୍ରହର, ଅତିବାହିତ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା ରାତି। ଆଖିରେ ତାଙ୍କର ଅପୂର୍ଣ୍ଣ ନ ଥିଲା ସାମାନ୍ୟ ନିଦ୍ରା, କ୍ଳାନ୍ତ କ୍ଳାନ୍ତ। ସେ ଖାଲି ଶୁଣୁଥିଲେ

ସେଇ ଗୋଟିଏ କଥା । ଦେଖୁଥିଲେ ବିଷର୍ଣ୍ଣ କରୁଣ ସେଇ ଦୁଇଟି ଆଖି ।

ଯଉମା ମନ ତାଙ୍କର ବାରବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲା ନିଜକୁ ଫେରାଇ ନେବାକୁ । ଯୁକ୍ତିଦେଇ ସବୁ କିଛି ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିବାକୁ । କାହିଁକି ହଠାତ୍ ଏଇ ମୋହ ? କଠୋର ଶିକଳ ବନ୍ଧା ଯୌବନରେ ସହସା ଏ ଶିଥିଳତା ବା କାହିଁକି ?? ସତେରେ କ'ଣ ନାରୀ ପାଇଁ ତାଙ୍କର ଏଇ ଦୁର୍ବଳତା ?? ନାରୀର ସୁଗଠିତ ଯୌବନର ଲାଳସାରେ ପୁରୁଷର ଚରିତ୍ରର ଏଇ ମୋହ ??

କିନ୍ତୁ କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନର ପକ୍ଷ ସମର୍ଥନ କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ କୁମାର । ଯୁକ୍ତିବାଦୀ ମନ ପୁଣି କାଟିଯାଏ ସକଳ ପ୍ରଶ୍ନକୁ । ସେ ରାଜପୁତ୍ର । ଯୌବନର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ଘଟେ ତାଙ୍କର ପତ୍ନୀବିୟୋଗ । ଇଚ୍ଛା କରିଥିଲେ ବହୁ ଅପରୂପା ରାଜକନ୍ୟା ତାଙ୍କର ପାଣି ପ୍ରାର୍ଥିନୀ ହୋଇଆନ୍ତେ । ଚାହିଁଥିଲେ ଅନାୟାସରେ ସେ ପାଇ ପାରିଆନ୍ତେ ଚଞ୍ଚଳ ଲାସ୍ୟମୟୀ ଅନେକ ନର୍ତ୍ତକୀ । ଦୁର୍ଲଭ ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ କିଛି ନଥିଲା । ଦୁସାଧ୍ୟ ନଥିଲା କିଛି । କିନ୍ତୁ... ସ୍ତ୍ରୀକୁ ସମ୍ମାନ ଦେବାକୁ, ତା'ର ପ୍ରେମମୟ ସ୍ମୃତିକୁ ନିଜ ଭିତରେ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବାକୁ ଦିନ ପରେ ଦିନ ସେ କାଟି ଯାଇଛନ୍ତି ବିରହର ଅସହ୍ୟ ଦହନ ଭିତରେ । ସଂଯମ ଓ ନିଷ୍ଠାର ସହିତ ଅପେକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି ତା'ର ସ୍ୱପ୍ନକୁ ସାର୍ଥକ କରିବାକୁ । କୌଣସି ଦିନ ଜୀବନରେ ତାଙ୍କର ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଘଟିନି, ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଘଟିନି ସେଇ ସାଧନାରେ । କିନ୍ତୁ ଆଜି ଏ କ'ଣ ହେଲା ? ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ସଂଯମ, ସମସ୍ତ ସାଧନା ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ, ସେଇ ଅନନ୍ୟା । ନାରୀର ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର କଥାରେ, ବିଗଳିତ ହୋଇଗଲା । ବିଗଳିତ ହୋଇଗଲା ସକଳ ନିଷ୍ଠା ।

: କିନ୍ତୁ କିଏ ଏଇ ନାରୀ ? କ'ଣ ତା'ର ପରିଚୟ ? ଏକ

ସୁନ୍ଦରୀ ଦେବଦାସୀ ?? ନା ନା, ମୁଁ ଚିହ୍ନିନି ସେଇ ଦେବଦାସୀକୁ । ଦେଖିନି କୌଣସି ଦିନ, ଦେଖିବାକୁ ଚାହେଁନା ମଧ୍ୟ ।

କିନ୍ତୁ ସହସା ରାଜପୁତ୍ରର ହୃଦୟରେ କିପରି ଏକ ବ୍ୟଥାର ସ୍ପର୍ଶ ଲାଗିଲା । ମନେହେଲା, ନା ନା, ଏ ଠିକ୍ ନୁହଁ । ନିଜକୁ ଫାଙ୍କି ଦିଆଯାଏନା । ଫାଙ୍କିଦେଇ ନିଜଠାରୁ ଦୂରେଇ ଯାଇ ହୁଏନା । ମୁଁ ତାକୁ ଚିହ୍ନେ । ତା' ସହିତ ପରିଚୟ ମୋର ଯୁଗଯୁଗର । ତାକୁ ମୁଁ ଦେଖିଚି, ଦେଖିବି ବି । ଦିନ ଦିନ ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ଦେଖିବି ତାକୁ । ମୁଁ ତାକୁ ଚାହେଁ, ତା'ର ସୁଗଠିତ ଯୌବନର ଛନ୍ଦ ମୁଖର ଅଙ୍ଗଲତାକୁ ନୁହେଁ, ତା'ର ସେଇ ବିଷର୍ଣ୍ଣ କାରୁଣ୍ୟ ରଂଜିତ ଦୁଇଟି ଅଶ୍ରୁତ ନୟନକୁ । ସେ ମୋର ପ୍ରୟୋଜନ ···ବିରହ କାତର ଦେହ ପାଇଁ ନୁହଁ, ନିସଙ୍ଗ, ନିର୍ଜନ ମନ ପାଇଁ । ଏ କ୍ଷୁଧା ଦେହର ନୁହଁ, ମନର । ସେ ସୁନ୍ଦରୀ ଦେବଦାସୀ ନୁହଁ··· ଆତ୍ମସଚେତନ ଅନୁରାଗମୟୀ ସେ ଏକ ନାରୀ ।

ରାତି ଶେଷ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା । ନିରୋଳା ପୂର୍ବ ଆକାଶରେ ଜଳୁଥିଲା ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ତାରକା । ଗବାକ୍ଷ ଦେଇ ଶୀତଳ ସମୀରଣରେ ପ୍ରବେଶ କରୁଥିଲା ଉଷାର ନବୀନ ବାର୍ତ୍ତା । ଅନେକ ଫୁଲର ସମ୍ମିଳିତ ଗନ୍ଧ ।

: ତମ ସହିତ ମୋର କିଛି ଜରୁରୀ କଥା ଅଛି । ସେଥିପାଇଁ ଏଇ ଅସମୟରେ ତମକୁ ବିରକ୍ତ କରିଲି । କକ୍ଷରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ ରାଜା ବିନାୟକ ସିଂହ ।

ପଢୁଥିବା ପୋଥିକୁ ଶୀଘ୍ର ବ୍ୟାସାସନ ଉପରେ ରଖି ବନ୍ଧୁକୁ କୋଳାଗତ କଲେ ନୀଳକଣ୍ଠ ଭଞ୍ଜ । ଉଲ୍ଲାସଭରା ସ୍ୱରରେ କହିଲେ : ସମ୍ବାଦ ଦେଇଥିଲେ ମୁଁ ନିଜେ ତ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତି । ଏତେ କଷ୍ଟ ଅକାରଣେ ନେଲ ।

: ନା ନା, କଷ୍ଟ କଣ ? ପ୍ରତିବାଦ କରି ବିନାୟକ ସିଂହ କହିଲେ, ସବୁ ସମ୍ବାଦ ପାଇବି ତମେ ନୀରବ ରହୁଛ । ଏସବୁ ବ୍ୟାପାରରେ ସଙ୍କୋଚ ସ୍ଥାନ ପାଇବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

: କି ସମ୍ବାଦ ? ନୀଳକଣ୍ଠ ଭଞ୍ଜଙ୍କର ଦୀର୍ଘ ଭ୍ରୂରେ ବିସ୍ମୟ । କିଛି ତ ମୁଁ ପାଇନି ବିନାୟକ ।

: ଘୁମୁସରର ସମ୍ବାଦ କିଛି ରଖିନା ?

: ଓଃ ଘୁମୁସର...ନା । କଣ ହେବ ରଖି ?

: ଏତେ ସହଜରେ ଖଙ୍ଗପକାଇବା ରାଜା ପକ୍ଷେ ଶୋଭନୀୟ ନୁହେଁ । ଜୀବନ ତ ଉତ୍ଥାନ ପତନର ଇତିହାସ । ଏକ ସମୟରେ ଯାଏ ପୁଣି ଏକ ସମୟରେ ଅସେ ।

: କଣ ଅଉ ଅସିବ ବିନାୟକ ?

: ଯାହା ତମେ ହରାଇଚ ।

: ନା, ସେ ହୁଏନା ।

: ହୁଏ । ଜଗତରେ ସବୁକିଛି ସମ୍ଭବ ହୁଏ ନୀଳକଣ୍ଠ ।

: କିନ୍ତୁ ବିନାୟକ, ଯାହା କେବେ ମୋର ନ ଥିଲା, ତା' ତ ମୁଁ ହରାଇ ପାରେନା । ଫେରି ପାଇବି କ'ଣ ?

: ତମର କଣ ମସ୍ତିଷ୍କ ବିକୃତ ଘଟିଛି ?? ବିନାୟକଙ୍କ କଣ୍ଠରେ ଉତ୍କଣ୍ଠା ଭରିଲା ।

ହସିଲେ ନୀଳକଣ୍ଠ ଭଞ୍ଜ : ଘଟିଥିଲା ଏକ ସମୟରେ, ଏଇକ୍ଷଣି ସବୁ ଠିକ୍ ହୋଇ ଯାଇଛି ।

ବେଳୁନ ରଙ୍ଗର ଛୋଟ ତୋଟିଏ ଉପାଧାନକୁ କୋଳ ଉପରକୁ

ଟାଣି ଆଣିଲେ ବିନାୟକ ସିଂହ । ସନ୍ଦିଗ୍ଧ ଦୃଷ୍ଟିରେ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ଚାହିଁ କହିଲେ : ମୁଁ ତମ୍ଭକୁ ବୁଝି ପାରୁ ନାହିଁ । ଘୁମୁସରର ଏଇ ଅବସ୍ଥାରେ ତମର ଉପସ୍ଥିତି କିନ୍ତୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ।

: ଘୁମୁସର ମତେ ଚାହେଁନା ।

ବନ୍ଧୁ ଆଡୁ ଦୃଷ୍ଟି ଫେରାଇ ବାହାରକୁ ଚାହିଁଲେ ନୀଳକଣ୍ଠ ଭଞ୍ଜ । ପୌଷ ଅପରାହ୍ନର କ୍ଳାନ୍ତ ରୌଦ୍ର ଝରା ପତ୍ରର ଧୂସର ଗୁଞ୍ଜରଣରେ ଉଦାସ ସଙ୍ଗୀତର ମୂର୍ଚ୍ଛନା ତୋଳୁଥିଲା, ଗଗନ ପବନ ସବୁଠାରେ କରୁଣ ଏକ ବିଷଣ୍ଣତାର ସ୍ପର୍ଶ ।

: ଚାହିଁବାର ପ୍ରକୃତ ହେଉଛି ଅସ୍ଥିରତା । ପ୍ରତିବାଦର ସ୍ୱରରେ ବିନାୟକ ସିଂହ କହିଲେ, ଜଣେ କେତେବେଳେ କାହାକୁ ଚାହେଁ ବୁଝିବା ବଡ଼ କଠିନ । ଏକ ସମୟରେ ଘୁମୁସର ତମ୍ଭକୁ ନିର୍ବାସିତ କରିଛି ବୋଲି ଏଇକ୍ଷଣି ଚାହେଁନା, ଏ ଧାରଣା ତମର ଭୁଲ୍ ।

: ହୋଇପାରେ । ଦିଗନ୍ତ ଆଡୁ ଦୃଷ୍ଟି ନ ଫେରାଇ ନିସ୍ପୃହ ସ୍ୱରରେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ ଭଞ୍ଜ ।

: ସମ୍ବାଦ ମିଳିଛି—ଶିଶୁ ରଣ ଭଞ୍ଜଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରି ଘନଭଞ୍ଜ ନିଜେ ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରିଛି ।

: ତାହାହିଁ ତ ଅବଧାରିତ ଥିଲା ।

: ଏଇ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ଗୋଳଯୋଗ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମୋର ପାଇକ ଫଉଜ ନେଇ ତମେ ଘୁମୁସରରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସିଦ୍ଧ ହୁଅନ୍ତା ।

: ନା...ନୀଳକଣ୍ଠ ଭଞ୍ଜଙ୍କ କଣ୍ଠରେ ଦୃଢ଼ତା ।

ସିଂହାସନର ଉପାଧାନ ଛାଡ଼ି ସିଧା ହୋଇ ବସି ପଡ଼ିଲେ ବିନାୟକ ସିଂହ । ତାଙ୍କର ପ୍ରଶସ୍ତ କପାଳରେ ଫୁଟି ଉଠିଲା ବିସ୍ମୟର କେତୋଟି ରେଖା ।

ପାଇକ ନେଇ ଆଉ ନୁହଁ ବିନାୟକ । ମଣିପର ଇଚ୍ଛା ଉପରେ ଜୋର କରି ନୁହଁ । ଅତୀତରେ ସେଇ ପନ୍ଥା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲି ମୁଁ । ତମେ ମୋର ବାଲ୍ୟବନ୍ଧୁ, ସୁହୃଦ । ତମ ପାଖରେ ସତ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ ମୋର କୌଣସି ଦ୍ୱିଧା ନାହିଁ । ବେଦନାର୍ତ୍ତ ଆବେଗରେ କମ୍ପି ଉଠୁଥିଲା ରାଜାଙ୍କର କଣ୍ଠ । ପିତାଙ୍କୁ ବିଷପାନ କରାଇବାରେ ମାତାଙ୍କୁ ମୁଁ ସହଯୋଗିତା କରିଥିଲି । ହତ୍ୟା କରିଥିଲି ଭ୍ରାତାଙ୍କୁ, ଭ୍ରାତୃପୁତ୍ରଙ୍କୁ । ବିତାଡ଼ିତ କରିଥିଲି ଆହୁରି ଅନେକ ଅନେକ ଅହୀପ୍ସୁ ସ୍ୱଜନଙ୍କୁ । ଜନ ମତକୁ ଉପେକ୍ଷା କରିଥିଲି—ଉପେକ୍ଷା କରିଥିଲି ଠିକ୍ ପଥର ଧୂଳିକଣା ପରି । ନିଷ୍କଣ୍ଟକ କରିଥିଲି ପଥ । କିନ୍ତୁ କଣ ହେଲା ତାର ପରିଣାମ···? ମାତ୍ର ଦୁଇଟି ବର୍ଷ ଯାଇ ନ ଯାଉଣୁ ପଥ ମୋର ବନ୍ଧୁର ହୋଇ ଉଠିଲା । ଅଶାନ୍ତ ହେଲା ଘୁମୁସରରେ—ଘୁମୁସର ଠାରୁ ଦୂରରେ । ବିଦ୍ରୋହ ଦେଖାଦେଲା ପିତାଙ୍କର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନୁରକ୍ତ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ମନରେ । ଦିନେ ଯାହାଙ୍କୁ ପଥର ଧୂଳି ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କିଛି ଭାବି ପାରି ନ ଥିଲି, ସେଇମାନେ ମୋର ସମସ୍ତ ଉଜ୍ଜଳ ସ୍ୱପ୍ନ, ଅହଙ୍କାରୀ ବାସନାକୁ ଧୂଳିରେ ମିଶାଇ ଦେଲେ । ତା'ର କାରଣ କଣ ଜାଣ ବିନାୟକ ? ତାର କାରଣ ହେଉଛି, ସେମାନେ ମତେ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରି ନ ଥିଲେ, ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଗ୍ରହଣ କରି ନ ଥିଲି । ଜୋର କରି ସିଂହାସନ ମୁଁ ଦଖଲ କରିଥିଲି । ଚାପି ଦେଇଥିଲି ମୋର ରାଜତ୍ୱ । ରୁଚି ପାରି ନ ଥିଲା ସମସ୍ତ ଜୋରର ବାହାରେ ମଣିପର ମନ । ତାଙ୍କୁ ଚାପି ଦେଇ ହୁଏନା । ଦିନେ ନା ଦିନେ ସେ ମଥା ଟେକି ଉଠେ । ଅତ୍ୟନ୍ତ କରୁଣ, ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୟନୀୟ ଅବସ୍ଥାକୁ ଫିଙ୍ଗି ଦିଏ ତା' ଉପରେ ଲଦା ହୋଇଥିବା ବୋଝକୁ ।

ନୀଳକଣ୍ଠଙ୍କର କଣ୍ଠ ରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା । ନୟନରେ ଅନୁତାପର ସଜଳ ଛାୟା । ବିନାୟକଙ୍କର ଦୁଇ ହାତକୁ ନିଜର

କରପୁଟ ଭିତରେ ରଖି ସେ କହିଲେ : ମୁଁ ଜାଣେ ମନ ପ୍ରାଣରେ ତମେ ମୋର ମଙ୍ଗଳ କାମନା କର । କିନ୍ତୁ ତମେ ତ ଜାଣନା ତମର ବନ୍ଧୁ କେତେ ଅଧମ, କେତେ ପାପିଷ୍ଠ ।

ବିନାୟକ କିଛି କହି ପାରୁ ନ ଥିଲେ । ବୋଧେ ସ୍ତବ୍ଧ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ସେ । ରାଜ ପରିବାରରେ ଏହା ଅତି ସାଧାରଣ ବ୍ୟାପାର । କିନ୍ତୁ ଆଜ…ନୀଳକଣ୍ଠ ମୁଖରୁ ଯେ ଏପରି କଥା ଶୁଣିବାକୁ ପାଇବେ, ତା' ଥିଲା ତାଙ୍କର ଧାରଣାର ବାହାରେ ।

ଦିଗନ୍ତରେ ଶୀତ ସନ୍ଧ୍ୟାର କରୁଣ ଆଲେଖ୍ୟ । ନିର୍ବାକ ମହାବୃକ୍ଷରେ ବ୍ୟଥାର ମୌନ ସ୍ପର୍ଶ । ବିନାୟକ ସିଂହଙ୍କ-ଅନ୍ତରରେ କେମିତି ଏକ ହଜଳ ରାଗର ବେଦନାନୁଭୂତି ।

ନୀରବ ଦୃଷ୍ଟି ତୋଳି ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ଚାହିଁଲେ ସେ ।

: ମୁଁ ଜାଣିଥିଲି ତମେ ବ୍ୟଥା ପାଇବ । କିନ୍ତୁ ନିଜର କୁକର୍ମର କାହାଣୀ କାହାକୁ ନା କାହାକୁ ନ ଶୁଣାଇଲେ ମନ ଶାନ୍ତି ପାଏନା । ସ୍ଥିର ହୁଏନା । ତମ ବ୍ୟତୀତ କାହାକୁ ବା ମୁଁ ଏସବୁ କହି ପାରେ ?

: ଠିକ୍ କହିଚ, ଠିକ୍ କହିଚ ତମେ । ଧୀର ସ୍ୱରରେ ବିନାୟକ କହିଲେ : ସ୍ୱୀକାରୋକ୍ତି ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଆତ୍ମଶୁଦ୍ଧି, ବଡ଼ ସାନ୍ତ୍ୱନା । ଆସନ ତ୍ୟାଗ କରି ଉଠିଲେ ସେ । ତେବେ, ଯଦି କୌଣସି ପ୍ରକାର ସହଯୋଗର ପ୍ରୟୋଜନ ହୁଏ ସଙ୍କୋଚ କରନା ।

ଉଦ୍ୟାନର ଲତା ପତ୍ରରେ ଅନ୍ଧକାର ଜମି ଆସୁଥିଲା ! ଆଖପାଖ ସବୁ ନିର୍ଜନ । କେବଳ ବିପୁଳ ଆକାଶରେ ରାଶି ରାଶି ତାରା । ନୀରବରେ ପତ୍ର ବହୁଳ ଏକ ବଉଳ ତରୁ ତଳେ ବନ୍ଧାଇ ମର୍ମର ବେଦୀରେ ବସିଥିଲେ ନୀଳକଣ୍ଠ ଭଞ୍ଜ । ବହୁଦିନ ପରେ, ମନର

ଶାନ୍ତି ଆଉ ନିଶ୍ଚିନ୍ତତା ଆଜି ସେ ଫେରି ପାଇଛନ୍ତି । ବୁକୁ ଉପରେ ଚପି ରହିଥିବା ଓଜନିଆ ପଥରକୁ ଟେକି ନେଇଛି ବିନାୟକ ।

ବିନାୟକ ତାଙ୍କର ବାଲ୍ୟବନ୍ଧୁ । ବାଲ୍ୟକାଳରୁ ସମସ୍ତ ସୁଖ ଦୁଃଖ ଆନନ୍ଦ ଓ ଆବେଗର ସାଥୀ । ପିତା ଧନଞ୍ଜୟ ଭଞ୍ଜଙ୍କର ବନ୍ଧୁର ସନ୍ତାନ ସେ । ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କର ଅର୍ଦ୍ଧେକ ଦିନ ନୟାଗଡ଼ରେ ଆଉ ବିନାୟକଙ୍କର ଅର୍ଦ୍ଧେକ ଦିନ କଟୁଥିଲା ଘୁମୁସରରେ । କାହାରିକୁ ଛାଡ଼ି କେହି ରହିବା ସମ୍ଭବ ନ ଥିଲା ।

ବିନାୟକ ଥିଲେ ଧୀର, ଶାନ୍ତ । ଜୀବନର ସରଳ ନୀତିର ଅନୁରାଗୀ । ଦୃଢ଼ ଆତ୍ମ ପ୍ରତ୍ୟୟ, ଗମ୍ଭୀର ମାନବିକତାରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ପ୍ରଶାନ୍ତ ଏକ ଦେବ ମୂର୍ତ୍ତି ।

କିନ୍ତୁ ସେ ଥିଲେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭିନ୍ନ ପ୍ରକୃତିର, ହିଂସା ଅହଂକାର ଆଉ କପଟାଚରଣର ପ୍ରମୂର୍ତ୍ତି ଚେତନା । ଏହା ସତ୍ତ୍ୱେ ବି ସେମାନଙ୍କର ବନ୍ଧୁତ୍ୱ ଥିଲା ନିବିଡ଼, ଆନ୍ତରିକ । କାରଣ ବିନାୟକର ଅନ୍ତର ଥିଲା ପ୍ରେମମୟ । ନିଜର ଅନାବିଳ ସ୍ନେହ ବଳରେ ସବୁକୁ ସେ କ୍ଷମା କରି ପାରୁଥିଲା, ସବୁକୁ ସେ ଜୟ କରି ପାରୁଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ବିନାୟକ ନିକଟରେ ସବୁଦିନ ସେ ଥିଲେ ମୁକ୍ତ, ଦ୍ୱିଧାହୀନ । ଆଜି ବି ତା'ର ଅନ୍ୟଥା ହୋଇନାହିଁ । ଘୁମୁସର ଛାଡ଼ିବା ପରେ ଏଇ ଦୀର୍ଘ ଛମାସ ଯେ ତାଙ୍କର କିପରି କଟିଛି···କେତେ ଲଜ୍ଜା କେତେ ସଙ୍କୋଚ ଭିତରେ ଅତିବାହିତ ହୋଇଛି ତା' ତାଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କେହି ବୁଝିବ ନାହିଁ । କହିବାର ଇଚ୍ଛା କଲେ ବି କହିବାର ସୁଯୋଗ ସେ ପାଇ ନାହାନ୍ତି । ଆଜି ସେ ମୁକ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି, ବିନାୟକ ମୁକ୍ତି ଦେଇଛି ତାଙ୍କୁ, ଖୋଲି ଦେଇଛି ମନର ସମସ୍ତ ଦ୍ୱାର । ଆଜି ପୁଣି ନୂତନ ଭାବେ ଜୀବନରେ ବଞ୍ଚିବାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକ ନୂତନ ଅଧ୍ୟାୟ ଖୋଲିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି ତାଙ୍କର । ତାରାଭରା ଆକାଶ ମନେ ହେଉଛି କେତେ ଉଦାର କେତେ ପ୍ରଶାନ୍ତ । ରୂପାଲି ଧରଣୀ

କେତେ ସହନଶୀଳା କେତେ କ୍ଷମାମୟୀ । ଆଜି ମନ୍ଦିରେ ବ୍ୟାପ୍ତ ଏଇ ଅନ୍ଧକାର ମନେ ହେଉଛି କେତେ ଶୀତଳ କେତେ ନିର୍ଲିପ୍ତ । ନିବିଡ଼ ଭାବେ ସେ ସବୁକୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କରିବାକୁ ରୁଦ୍ଧ ଶ୍ୱାସରେ ସବୁକୁ ଜଡ଼ାଇ ଧରିବାକୁ ଆଜି ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି ତାଙ୍କର ।

ପୁଲକ ବିସ୍ମୟରେ ଭରି ଉଠୁଥିଲା ରାଜା ନୀଳକଣ୍ଠ ଭଞ୍ଜଙ୍କର ଅନ୍ତର । ଜୀବନ ଏତେ ସୁନ୍ଦର ଏତେ ମଧୁର କାହିଁ କୌଣସି ଦିନ ତ ଅନୁଭବ କରି ପାରିନଥିଲେ ସେ । ଜୀବନ ବୋଇଲେ ସେ ବୁଝିଥିଲେ ପ୍ରତିପତ୍ତି ସମ୍ପଦ ଆଉ ବିଳାସ । କିନ୍ତୁ ସେ ସବୁର ବାହାରେ ଯେ ରହିଛି ଏଇ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ବିଭବ, ଏଇ ଅପୂର୍ବ ଆନନ୍ଦ ଲୋକ, ତାର ସାମାନ୍ୟ ସୂଚନା ବି ସେ ପାଇ ନଥିଲେ । ପାଇବାର ସମସ୍ତ ପଥ ରୁନ୍ଧ କରି ବସିଥିଲା ଅହଙ୍କାର ।

ସେ ଅହଂକାର ଆଜି ନାହିଁ । ବିନାୟକର କ୍ଷମାରେ ଚୂର୍ଣ୍ଣ ବିଚୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଯାଇଛି । ତାର ନୟନର ନୀରବ ବ୍ୟଥା ପରମ ରମଣୀୟ ସତ୍ୟର ସନ୍ଧାନ ଦେଇଛି । ଯାର ସ୍ପର୍ଶରେ ଗଗନ ମଧୁର, ପବନ ମଧୁର, ମଧୁର ବିଶ୍ୱର ଅଣୁପରମାଣୁ ।

: ପିତା...

: କିଏ ? ଭାବ ଘୋରରେ ପ୍ରଶ୍ନ କରିଲେ ରାଜା ।

: ଆପଣ ଏଇ ଅନ୍ଧକାରରେ...

: ଓଃ ଉପେନ୍ଦ୍ର, ଆସ ।

: କ୍ଷମଣୀୟ । ବଡ଼ ଭାବନାରେ ପଡ଼ିଯାଇଥିଲି ।

: ଜୀବନର ସଂଶୟ ଦୂର ହୋଇଛି ।- ଆଜି ଅନ୍ଧକାର କ'ଣ ବାଧା ? ଉଠିଲେ ନୀଳକଣ୍ଠ ଭଞ୍ଜ । ତମକୁ ଆଜି ମୋର ପ୍ରୟୋଜନ ଥିଲା । ଚାଲ...

ନୀଳକଣ୍ଠଙ୍କର କକ୍ଷଥିଲା ସୁନ୍ଦର ସୁସଜ୍ଜିତ, ବନ୍ଦୀର ଯେପରି କୌଣସି ଅସୁବିଧା ନହୁଏ, ସେଥିପ୍ରତି ବିନାୟକଙ୍କର ତୀକ୍ଷ୍ଣ ନଜର

ଥିଲା । କକ୍ଷର ଏକ କୋଣରେ ମସୃଣ ପଥରର ସୁନ୍ଦରୀ ଏକ ନର୍ତ୍ତକୀଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତିର ଉପରେ ଜଳୁଥିଲା ରୌପ୍ୟର ପ୍ରଦୀପ । ତାର ମୃଦୁ ଆଲୋକ ଶାନ୍ତ ନିସ୍ତବ୍ଧତାକୁ ପବିତ୍ର ମଧୁର କରି ତୋଳୁଥିଲା ।

ପଲଙ୍କର ନିକଟରେ ଚନ୍ଦନ କାଠର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ କରା ଚଉକି ଉପରେ ଉପବେଶନ କଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର ।

ସ୍ଥିର କଣ୍ଠରେ ନୀଳକଣ୍ଠ କହିଲେ : ବିନାୟକ ଆସିଥିଲା । କହୁଥିଲା, ରଣଭଞ୍ଜଙ୍କ ହତ୍ୟାକାରୀ ଘନଶ୍ୟାମ ନିଜକୁ ରାଜାବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଛି । ଏ ସମ୍ପର୍କରେ ତମେ କିଛି ଜାଣିଚକି ?

: ଆଜ୍ଞା···ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ସ୍ୱରରେ ନମ୍ରତା ।

: ଏ ସମ୍ବାଦ କ'ଣ ସତ୍ୟ ??

: ସତ୍ୟ ।

: ତମେ କିପରି ଜାଣିଲ ?

: ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ ମୋହ କଟିନାହିଁ । ସେ ଦରବାର ରାଜ୍ୟର ଖବର ରଖେ ।

: ଓଁ···ଆଚ୍ଛା । ଟିକିଏ ରହିଯାଇ ରାଜା ପୁଣି କହିଲେ, ବିନାୟକ କହୁଥିଲା ଯଦି ତମର ପାଇକ ପ୍ରୟୋଜନ ହୁଏ ତାହେଲେ ନିସଙ୍କୋଚରେ ତମେ ତାହା ପ୍ରକାଶ କରିପାର ।

: ଆପଣ ତ ଜାଣନ୍ତି, ସେ ସବୁ ପ୍ରତି ମୋର କୌଣସି ଦିନ ଅନୁରକ୍ତି ନ ଥିଲା ।

: କିନ୍ତୁ ତମେ ରାଜପୁତ୍ର ଉପେନ୍ଦ୍ର । କେତେଦିନ ଏପରି ଭାବେ ଅନ୍ୟର ଆଶ୍ରୟରେ କାଳାତିପାତ କରିବ ??

: ତାହାର ଆଶ୍ରୟ ମୁଁ ନେବି ନାହିଁ ପିତା । ଠିକ୍ କରିଚି କାବ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ ପୁଣି ଯାତ୍ରା କରିବି । ଠାକୁର ରାଜାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ କାବ୍ୟପାଠ କରି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କ ପରି ଜୀବନ ବାହିତ କରିବି । ଆପଣ ଯଦି ଚାହାନ୍ତି ବରଂ···

: ନା ନା, ଦୃଢ଼ କଣ୍ଠରେ ପ୍ରତିବାଦ କଲେ ନୀଳକଣ୍ଠ । ମୁଁ ଆଉ ସେ ଅନ୍ଧକାରରେ ମୁକ୍ତା ସନ୍ଧାନ କରିବାକୁ ଚାହେଁନା, ଉପେନ୍ଦ୍ର । ତା'ଛଡ଼ା ମୋର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ଯାହା ଗତି...ମନେ ହେଉଛି ବେଶୀଦିନ ମତେ ଆଉ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ ।

କିଛି ଜବାବ ଦେଲେ ନାହିଁ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ହୃଦୟର ପରମ ସତ୍ୟ ବେଦନାର ଗମ୍ଭୀର ଆନ୍ଦୋଳନରେ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ଉଠିଲା ତାଙ୍କର ମନ । ପୁଅର ଭାବାନ୍ତର ରାଜାଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଏଡ଼ାଇ ଗଲା ନାହିଁ । ପ୍ରସଙ୍ଗ ପାଲଟାଇ ସେ କହିଲେ : ତମର କାବ୍ୟ ସମାପ୍ତ ହେବାକୁ ଆଉ କେତେ ଡେରି ?

: ପ୍ରାୟ ହୋଇ ଆସୁଛି, ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ କଣ୍ଠରେ ଔଦାସୀନ୍ୟ !

: ତମେ ଯାହା ଠିକ୍ କରିଛ ସେଥିରେ ମୋର ଆପତ୍ତି ରହିବାର ନୁହେଁ । ନୀଳକଣ୍ଠଙ୍କ ସ୍ୱରରେ କାରୁଣ୍ୟର ଆଭାସ । ତଥାପି ଯଦି ଘୁମୁସରର ଡାକ କେବେ ଆସେ, ଉପେକ୍ଷା କରନା । ମାତୃଭୂମିର ଆକର୍ଷଣ କେତେ ଗମ୍ଭୀର, କେତେ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ।

ପିତାଙ୍କ କଥା ଶେଷ କରିବାକୁ ନଦେଇ ବ୍ୟଗ୍ର କଣ୍ଠରେ କୁମାର କହିଲେ : ମୁଁ ଉପେକ୍ଷା କରିବି ନାହିଁ, ଆପଣ ବିଶ୍ୱାସ ରଖନ୍ତୁ ।

ରାତିର ପ୍ରଥମ ପ୍ରହର ଅତିକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ଏକ ରାଶି ଫୁଲ ଫଳ ପତ୍ର ଗୁଳ୍ମାଚ୍ଛନ୍ନ ଉଦ୍ୟାନର ଅନ୍ଧକାରରେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା ପୌଷ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାର ଶିଶିର ଭିଜା ଉନ୍ମତ୍ତ ମ୍ଳାନ ଜ୍ୟୋସ୍ନା । ଶୀତର ନିଥର ବାୟୁରେ ମାଧବୀର ଅକୁଳ ସିକ୍ତ ସୁରଭି । ଉଦ୍ୟାନର ସରୁ ପଥ ଅତିକ୍ରମ କରି ଅଶ୍ୱ ଅବରୋହଣ କଲେ କୁମାର ଉପେନ୍ଦ୍ର ।

ଅପ୍ରଶସ୍ତ ଲାଲ ମାଟି ଗୈରିକ ଅଙ୍କା ବଙ୍କା ପଥ । ଦୁଇ କଡ଼ର ସ୍ତବ୍ଧ ବଡ଼ ବୃକ୍ଷ ଲତାର ନିବିଡ଼ ମଳାସ୍ତନ ଛାୟାରେ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ

ଉଠନ୍ତ ବେଳେ ବେଳେ । ଯେମିତି ମେଘର ଫାଙ୍କେ ଫାଙ୍କେ ଚପଳ ଶିଶୁ ପରି କୌତୁକରେ ଘୁରିବୁଲୁଚି ଆକାଶର ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ।

ଅଶ୍ୱ ଚାଲୁଥିଲା, ଅପେକ୍ଷାକୃତ ମନ୍ଥର ଗତିରେ । ଦେଶଟ ପଥର ଚଟାଣ ଧରି । ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ ରାତ୍ରିର ଅସୀମ ନିର୍ଜନତା ମଧ୍ୟରେ ମନର ନିଭୃତ ମଧୁର ଗୁଞ୍ଜରଣ ପରି ଦେଖା ଯାଉଥିଲା ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ବିଧୌତ ଉପବନର ଶିଶିର ସିକ୍ତ ପଥ । ଆଉ ତା'ର ସେପଟେ ସୁରଭିତ ବନ ମଲ୍ଲୀକାର ଅବହେଳିତ ଶୁଭ୍ର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଭଳି ଗୋଟି ଏକତଲ ପ୍ରାସାଦ, ସମାଜର ସମସ୍ତ ଅକାରଣ ଅବଜ୍ଞା ଓ ଅସମ୍ମାନର ପ୍ରତିବାଦ ହୀନ ବଧିର ସ୍ୱରୂପ ପରି ମହାଶୂନ୍ୟକୁ ଚାହିଁ ରହିଥିଲା ।

ଉଦ୍ୟାନରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ଭିତରେ ବଳିଷ୍ଠ ଏକ ପିଆଶାଳ ବୃକ୍ଷର ଅନ୍ଧକାର ଛାୟା ତଳେ ଅଶ୍ୱ ବାନ୍ଧି ରଖି ପ୍ରଧାନ ଦରଜା ଆଡ଼େ ଅଗେଇଲେ ସେ । ସବୁ ଅଡ଼ ଶୂନ୍‌ଶାନ୍, କେବଳ କଂପିତ ବୃକ୍ଷ ଅନ୍ତରାଳର ଝିଙ୍କୁ ମନ୍ଦର ଆଳାପ ପରି ଶିଶିରର ମୃଦୁ ଶବ୍ଦ ନିର୍ଜନ ରାତ୍ରିର ପ୍ରହରକୁ କରୁଣ ପୁଲକରେ ଭରି ଦେଉଥିଲା ଦରଜାର ଦୁଇ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଆରୋପିତ ମଧୁମାଳତୀର ନିବିଡ଼ ପତ୍ର ଶାଖା ଅନ୍ତରାଳରେ ହଠାତ୍ ଜାଗରିତ ପକ୍ଷୀର ଆଶଂକିତ କାକଳି ମିଶର ।

ଦ୍ୱାରଦେଶରେ ଠୁକ୍‌କର ଦେଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । କୌଣସି ଶବ୍ଦ ନାହିଁ, ନିସ୍ତବ୍ଧ ବିଶ୍ରାମରେ ଅଭିଭୂତ ସମସ୍ତେ । ଅଂଗୁଳିରେ ଆଉଥରେ ଟିକିଏ ଜୋର ଦେଲେ ସେ । ଏଥର ଭିତରୁ ଭାସି ଆସିଲା ସୁଲଳିତ କଣ୍ଠର ପ୍ରଶ୍ନ : କିଏ ?

ଏ କଣ୍ଠ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନଥିଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ଆଶା କରିଥିଲେ ପ୍ରଥମ ସାକ୍ଷାତ ହେବ ତାଙ୍କର ପରିଚାରିକା ସହିତ । ତାକୁ ସେ କହିବେ ଜରୁରୀ ପ୍ରୟୋଜନରେ ଜଣେ ଦର୍ଶନ ପ୍ରାର୍ଥୀ । କିନ୍ତୁ ଏମିତି ସବୁ ପରିକଳ୍ପନା ତାଙ୍କର ଓଲଟ ପାଲଟ ହୋଇ ଯିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ଏଣ ଉତ୍ତରେ···ନିର୍ଜନ ନିଶିଥର ଜଣେ ତରୁଣୀର ଝରୋଳା ଦ୍ୱାରଦେଶରେ ଅକସ୍ମାତ୍ ଉପସ୍ଥିତ ଜଣେ ଅଜ୍ଞାତ ପୁରୁଷର କ ପରିଚୟ ଦେବେ ସେ ।

: କିଏ ··? ଏଥର ସ୍ୱରରେ ବର୍ଦ୍ଧିତ ସନ୍ଦେହର ଦୋଳା ।

: ମୁଁ । କିଛି ଠିକ୍ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ସହସା ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ମୁହଁରୁ ବାହାରିଗଲା ।

ମୁହୂର୍ତ୍ତକର ନୀରବତା, ଅଭ୍ୟନ୍ତରରୁ କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ । ବାହାରୁ ନାହିଁ କୌଣସି ଆବେଦନ ।

ପୌଷର ପଲକ ପତନରେ ଝଡ଼ର ବାଯୁର ଧୂସର ଆଲୋଡ଼ନ ସେଇ ଆଲୋଡ଼ନରେ ହଠାତ୍ ଆନ୍ଦୋଳିତ ହେଲା ମନର ସକଳ ସନ୍ଦେହ ସମସ୍ତ ସଂଶୟ । ଝଡ଼ ପରର ନୀରବ ଶିହରଣ ସାଙ୍ଗରେ ଧୀରେ ଝରିଗଲା ସବୁ । ଉନ୍ମୁକ୍ତ ହେଲା ରୁଦ୍ଧ ଦ୍ୱାର । କୌଣସି ଆମନ୍ତ୍ରଣର ଅପେକ୍ଷା ନକରି, ଅନୁମତିର ପ୍ରାର୍ଥନା ନକରି ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର ।

ଶ୍ୱେତ ମର୍ମରର ଚଟାଣ । ମଧ୍ୟ ସ୍ଥଳରେ ମୁଗୁନି ଶିଳା ଦେଇ ଅଙ୍କିତ ଷୋଡ଼ଶ ଦଳ ପଦ୍ମ । ସ୍ତମ୍ଭ ପାଖରେ ସ୍ଫଟିକ ଖଚିତ ସ୍ତମ୍ଭ । ବାହାରୁ କିଛି ମନେ ହୁଏ ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ଭିତରେ ଦେଖିଲେ ଧରିହୁଏ କକ୍ଷଟି ଗୋଟିଏ ବିମାନ ପ୍ରଣାଳୀରେ ନିର୍ମିତ । ଚିତ୍ରିତ ସବୁଜାଭ ଦିଆଲରେ ବିଭିନ୍ନ ରଙ୍ଗର ଚିତ୍ର, ରାମାୟଣର, ମହାଭାରତର କେଉଁଠି ବା ଗୋପଲୀଳାର ।

କକ୍ଷର ଏକ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ପଡ଼ିଛି ପାରସୀ ଗାଲିଚା ଉପରେ ଲାଲ୍ ବନାତର ଉପାଧାନ । ହାତୀଦାନ୍ତର ଫୁଲଦାନୀରେ ସଜ୍ଜିତ ରଜନୀଗନ୍ଧାର ଗୁଚ୍ଛ । ତା'ର ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ ରୌପ୍ୟର ପିଲସଜ ଉପରେ ପାଞ୍ଚଟି ମୁଗୁନିର ପ୍ରଦୀପ । ସେଇ ଅଢ଼େ ଅଙ୍କେଇ ନେଇ ନେଇ କଳାବତୀ କହିଲ : ଉପବେଶନ କରନ୍ତୁ ।

ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ନୟନ ପ୍ରକୋଷ୍ଠର ଚାରପାଶରେ ଘୂରି ବୁଲୁଥିଲା । ସେ ରାଜପୁତ୍ର, ଆଜନ୍ମ ରାଜସିକ ସ୍ରୋତ ମଧ୍ୟରେ ଲାଳିତ । ରାଜପ୍ରାସାଦରେ ବହୁ ଆଡ଼ମ୍ବର ବହୁ ବିଳାସ ବହୁଳ କକ୍ଷ ସେ ଦେଖିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଆଜି ରାତିର ନିର୍ଜ୍ଜନ ପ୍ରହରରେ ସ୍ୱଳ୍ପାଲୋକିତ ସାମାନ୍ୟ ଆସବାବରେ ସୁସଜ୍ଜିତ ଏହି କକ୍ଷକୁ ଦେଖି ତାଙ୍କର ମନେହେଲା ଯେପରି ରାଜପ୍ରାସାଦର କୌଣସି ପ୍ରକୋଷ୍ଠକୁ ସ୍ୱା' ସହିତ ତୁଳନା କରାଯାଇ ପାରେନା । ସ୍ୱା'ର ପ୍ରତିଟି ଉପକରଣରେ ସଜାଇବାର ପଦ୍ଧତିରେ ଭରି ରହିଛି ଏକ ସୁନ୍ଦର ସୁରୁଚି ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଭିଜାତ ମନର ସ୍ପର୍ଶ । ଯେଉଁଟା ରାଜପ୍ରାସାଦରେ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ।

: କୁମାର ନିଶ୍ଚୟ ଖୁବ୍ ଅଶ୍ୱସ୍ତି ଅନୁଭବ କରୁଛନ୍ତି ।

ଏକ ତାରର ମୃଦୁ ଶ୍ଲେଷ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦର ତରଙ୍ଗ ହଠାତ୍ ଯେପରି ମଧୁର ଭାବେ ଆଘାତ କରିଲା ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଶ୍ରବଣରେ । କୋଣାର୍କ କଳ୍ପନାରେ ନିପୁଣ ଭାବେ ରଚିତ ନାୟିକା ମୂର୍ତ୍ତିରୁ ଦୃଷ୍ଟି ଫେରାଇ ଚାହିଁଲେ ସେ କଳାବତୀଙ୍କୁ ।

: ଆପଣଙ୍କର କି ପରିଚର୍ଯ୍ୟା କରିପାରେ ?

କଳାବତୀର ନୟନରେ ମୁଗ୍ଧ ନୟନ ରଖି ଉପେନ୍ଦ୍ର କହିଲେ

: ତାର ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ ।

: ଅପରାଧ ମାର୍ଜ୍ଜନା କରନ୍ତୁ ରାଜକୁମାର । କଳାବତୀର କଣ୍ଠରେ ସେଇ ବିଗତ ସନ୍ଧ୍ୟାର ବିମର୍ଷତା । ମୁଁ ଯେ ନର୍ତ୍ତକୀ···ସ୍ମରଣ ନ ଥିଲା ।

: କଳାବତୀ···ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ସ୍ୱରରେ ବହୁ ପରିଚିତ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ।

କଳାବତୀର ଘନ ପକ୍ଷ୍ମବାସ୍ତୃତ ଆୟତ ଚକ୍ଷୁର ସଜଳ ଅଶ୍ରୁରାଶି ଉପସ୍ଥରେ ସ୍ଥିର ହୋଇଗଲା । କି ଗଭୀର କଣ୍ଠସ୍ୱର !!

: ଯେଉଁଦିନ ତମ ସହିତ ମୋର ପ୍ରଥମ ସାକ୍ଷାତ ହୋଇଥିଲା,

ସେଦିନ ତମେ ଦେଇଥିଲ ତମର ପରିଚୟ । ତମର ବିସ୍ମରଣ ହେଲେ ବି ମୋର ହୋଇ ନାହିଁ ।

କଳାବତୀର ନୟନ ନତ ହୋଇଗଲା । ଝରିପଡ଼ିଲା ଅଶ୍ରୁର ଦୁଇଟି ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ ଧାରା ।

ଆହତ ଅନୁରାଗର ସ୍ୱରରେ ଉପେନ୍ଦ୍ର କହିଗଲେ : ନଟୀ ପ୍ରତି ସମାଜର ଉପେକ୍ଷା ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଦୁର୍ଗମ ବନ ପଥରେ ଏକାକୀ ନିଶାର ରାତ୍ରର ବିପଦ ଝୁଙ୍କି ମୁଁ ନେଇନି । କିମ୍ବା ଅପରୂପା ନଟୀର ଅନୁଦ୍‌ଘାଟିତ ଯୌବନ ସମ୍ଭାରରେ ହୃଦୟର କାମନାକୁ ଚରିତାର୍ଥ କରିବାକୁ ମୁଁ ଆସିନି । ଆସିଚି, ତମର ବିଦୀର୍ଣ୍ଣ ନୟନର ଆମନ୍ତ୍ରଣରେ, ମୋର ନିଃସଙ୍ଗ ହୃଦୟର ଅନୁଯୋଗରେ ।

କଳାବତୀ ଶୁଣୁଥିଲା । ସଜଳ ଆଖିରର ପଦ୍ମଭୋଳା-ନିଘଞ୍ଚ ପଦ୍ମ ବନର ଘନପତ୍ର ଏଡ଼ାଇ ଯେପରି ମୁଗ୍ଧ ନୟନରେ ନାଗୁଣୀ ଶୁଣେ । ଠିକ୍ ସେଇପରି ତନ୍ମୟ ଭାବରେ, ନିଷ୍ପଲକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ।

ସଙ୍ଗୀତର ଯୋଗ୍ୟାପରି, ତା'ର ମଧୁର କନ୍ୟାରୀ କଣ୍ଠରେ ଅଳ୍ପ ଥରେ ଅନୁରଣିତ ହେଲା : ଅପରାଧ ମାର୍ଜନା କରନ୍ତୁ ପାଟକୁମାର ।

ବନ୍ଦ ଗବାକ୍ଷର ଫାଙ୍କଦେଇ ପ୍ରକୋଷ୍ଠରେ ପ୍ରବେଶ କରୁଥିଲା, ମଧ୍ୟ ରାତ୍ରିର ଶୀତଳ ସମୀରଣ । କମ୍ପି ଉଠୁଥିଲା ନମ୍ର ପ୍ରଦୀପର ଶିଖା । ଦୋହଲି ଯାଉଥିଲା ରଜନୀଗନ୍ଧାର ଦୀର୍ଘ ସବୁଜ ବୃନ୍ତ । କ୍ଷଣକାଳର ନୀରବତା । କ୍ଷଣକାଳର କରୁଣ ମଧୁର ତନ୍ମୟତା ।

ଦୂରାଗତ ବଂଶୀର ମୂର୍ଚ୍ଛନା ପରି କଳାବତୀକୁ ଉତ୍କର୍ଣ୍ଣ କରିଲା : ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ସ୍ୱର । ମନ୍ଦିରରେ ପୁନର୍ସାକ୍ଷାତର ଆଶା ପୋଷଣ କରିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଦୁଇଦିନ ପ୍ରତୀକ୍ଷା କରି ନିରାଶ ହେବାକୁ ହେଲା ।

କଠୋର ରୂକ୍ଷରେ ବନ୍ଧିତ ଗୋପାଙ୍ଗନା ପରି ବିଚଳିତ ବୋଧ କରିଲା କଳାବତୀ । କିଛି ପ୍ରକାଶ କରିଲା ନାହିଁ ।

: କେଉଁଠି ସ୍ଥିର କରିଲ, ଗୃହକୁ ଆସି ସମ୍ବାଦ ନେବ ।

ଜଗତର ବେଦନା ବୋଧକୁ ଚାପିରଖି କଳାବତୀ ପ୍ରଶ୍ନ କଲା, ସାମାନ୍ୟ ଜଣେ ନଟୀର ସମ୍ବାଦ ନେବାକୁ ଏତେ କଷ୍ଟ ସ୍ୱୀକାର କଲେ ରାଜପୁତ୍ର ??

: ନା, ସାମାନ୍ୟ ନଟୀର ସମ୍ବାଦ ନିମିତ୍ତ ନୁହେଁ, ମୁଁ କଷ୍ଟ ସ୍ୱୀକାର କରୁଛି, ଅସାମାନ୍ୟ ଜଣେ ମହିଳାର ଅକସ୍ମାତ୍ ଅନୁପସ୍ଥିତିର କାରଣ ଅବଗତ ହେବାକୁ ।

: ଅସାମାନ୍ୟ ମହିଳା...ସେ ପୁଣି କି'ଣ ରାଜପୁତ୍ର ?? ଦେବଦାସୀ କେବେ ମହିଳା ହୋଇ ପାରେନା । ସେ ଦାସୀ... ଜନ୍ମଠାରୁ ମୃତ୍ୟୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେଇ ତା'ର ପରିଚୟ, ସେଇ ତା'ର ଏକମାତ୍ର ଅବଲମ୍ବନ ।

: କିନ୍ତୁ କଳାବତୀ...ତମେ କି'ଣ ଅସ୍ୱୀକାର କରିବ ଦେବଦାସୀର ନାରୀତ୍ୱକୁ ?

: ତା' କରିପାରେନା କୁମାର । ପୁଣ୍ୟ ଉତ୍ସବର ପବିତ୍ର ଲଗ୍ନରେ ଗଗନ ପବନକୁ କଂସାଳ, ମୃଦଙ୍ଗ, ଶଙ୍ଖ, ଘଣ୍ଟ ଧ୍ୱନିରେ ମୁଖରିତ କରି ଯେଉଁବେଳେ ଦେବତାର ସହିତ ଦାସୀର ବିବାହ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୁଏ, ଠିକ୍ ସେତେବେଳେ, ପୁରୋହିତର ବେଦମନ୍ତ୍ର ପରି ହୃଦୟ ନିକଟରେ ପ୍ରାଣର ସକଳ ସତ୍ତ୍ୱକୁ ମୁଖରିତ କରି, ଉଦାତ୍ତ କଣ୍ଠରେ କରେ ଘୋଷଣା କରେ—ନାରୀ, ଦେବଦାସୀ ନାରୀ । ଅନ୍ୟର ରଚିତ, ଅନ୍ୟଦ୍ୱାରା ଉଚ୍ଚାରିତ ବେଦ, ମନୁଷ୍ୟ ଭୁଲି ଯାଇପାରେ । କିନ୍ତୁ ନିଜର ହୃଦୟରୁ ଉଚ୍ଚାରିତ, ବିବେକ ଦ୍ୱାରା ଉଚ୍ଚାରିତ ସତ୍ୟକୁ ଜୀବନରେ କେତେବେଳେ ହେଲେ ଭୁଲି ପାରେନା । ଆବେଗରେ, ବେଦନାରେ ଥରି ଉଠିଲା କଳାବତୀର ଅସ୍ଫୁଟ କମନୀୟ ଅରୁଣ ଅଧର ।

ବିସ୍ମିତ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସେଇଆଡ଼େ ଚାହିଁ ରାଜପୁତ୍ର କହିଲେ : ସେଇ ନାରୀର ସମ୍ବାଦ ନେବାକୁ ମୁଁ ଆସିଛି କଳାବତୀ !

ରାତିର ଶେଷ ପ୍ରହରରେ, ଶିଶିର ସିକ୍ତ ଦୂବା ଉପରେ ମୁଠାଏ କୁନ୍ଦ କୁସୁମ ଝରଗଲା ପରି ହସିଲା କଳାବତୀ । ସଜଳ କରୁଣ ହସ । କହିଲା : ନାଚର ଶ୍ରେଣୀ ବିଚାର କରିବାକୁ ହୁଏ କୁମାର ।

: ନାଚ···ନାଚ, ସବୁ ନାଚର ସଂଜ୍ଞା ଏକ । ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ କଣ୍ଠରେ ଦୃଢ଼ତା । ଯୁଗ ପରିବେଶ ଆଉ ପରିସ୍ଥିତିର ଉପରେ ତା'ର ସମ୍ୟକ ଅଦଳ ବଦଳ ହେଉଥାଏ । ତା' ଭିତରେ ଶ୍ରେଣୀ ବିଚାର ପଶିବାକୁ ମୁଁ ଚାହେଁନା ।

: ସମାଜ ଚାହେଁ ରାଜପୁତ୍ର ।

: ସମାଜ ଯଦି କେବେ ଚାହେଁ ତ ମୋଠାରୁ ଚାହିଁବ । ସେଦିନ ମୁଁ ତା'ର ଯଥାଯଥ ଜବାବ ସମାଜକୁ ଦେବି । ଆଜି ତମକୁ ନୁହଁ ।

: କିନ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କର ସମ୍ମାନ···ଆପଣଙ୍କର ଅହଂକାର···

କଳାବତୀକୁ ତା'ର ବକ୍ତବ୍ୟ ଶେଷ କରିବାକୁ ନ ଦେଇ କୁମାର କହିଲେ : ପ୍ରକୃତରେ ଯଦି ମୋର ସମ୍ମାନ ବୋଲି କିଛି ଥାଏ, ଯଦି ଥାଏ ବାସ୍ତବ ଅହଂକାର, ତାକୁ କେହି ଲୁଣ୍ଠି କରି ପାରିବ ନାହିଁ । ଆଉ ଯଦି ତା'ର ଭିତ୍ତି ମିଥ୍ୟା ହୋଇଥାଏ ତା'ହେଲେ ତା' ଦିନେ ନା ଦିନେ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ । ତାହାକୁ ସମ୍ମାନ ଦେବା ତା'ର କାରଣ ହୋଇ ପାରେନା !

: ମୋର ସମ୍ମାନ, ବେଦନାରେ ଥରହୋଇ ଉଠିଲା କଳାବତୀର ପାତଳ ଓଷ୍ଠାଧର । ଦେବଦାସୀର ସମ୍ମାନ କ'ଣ ହେବ ରାଜପୁତ୍ର ??

: ଭୁଲ୍ କରିବା ମନୁଷ୍ୟର ସ୍ୱଭାବ । କିନ୍ତୁ ଭୁଲ୍‌ର ପୁନରାବୃତ୍ତି ଅକ୍ଷମଣୀୟ କଳାବତୀ ।

: ଭୁଲ୍ ? ଦେବଦାସୀର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୀବନ୍ତ ଭୁଲରେ ଭରପୂରାଟା !

: କ'ଣ ଭୁଲ୍ ? କାହାର ଭୁଲ୍ କୁମାର ?

: ତମର । ଗମ୍ଭୀର ସ୍ୱରରେ ଉପେନ୍ଦ୍ର କହିଲେ, ଏଇ ଟିକିଏ ପୂର୍ବରୁ ତମେ କହିଲ, ତମେ ନାରୀ । ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ପାଖରେ ତମର ପ୍ରଥମ ପରିଚୟ ନାରୀ, ପରେ ଦେବଦାସୀ । ଏତେ ଶୀଘ୍ର ସେଇଟା ଭୁଲିଗଲ ?

: ନା, ଭୁଲି ନାହିଁ ।

: ଦେବତା ପାଖରେ ମନୁଷ୍ୟର ପରିଚୟ ହିଁ ପ୍ରକୃତ ପରିଚୟ । ସେଇ ପରିଚୟ ତା'ର ସମ୍ମାନ ଅସମ୍ମାନର ନିୟାମକ ।

କଳାବତୀର ନମ୍ରୀଭୂତ ଦୃଷ୍ଟି ନିବଦ୍ଧ ଥିଲା ପ୍ରଦୀପର ପାଞ୍ଚଟି ଶିଖା ଉପରେ, ମୌନ ଆକାଶ ପରି ସେ ନିସ୍ତବ୍ଧ ଅଥଚ କର୍ତ୍ତବ୍ୟରତ ।

ସହଜ ଅନୁରାଗ ନେଇ ଉପେନ୍ଦ୍ର କହୁଥିଲେ : ମଧ୍ୟ ରାତ୍ରିର ନିର୍ଜ୍ଜନ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ, ତମ ଦ୍ୱାରରେ ମୋର ଉପସ୍ଥିତି ଯଦି ତମର ଅସମ୍ମାନ କରୁଥାଏ, ବାରମ୍ବାର ମନେକରାଇ ଦେଉଥାଏ ତମେ ନଟୀ, ତା'ହେଲେ ମୁଁ ଏକ୍ଷଣି ଚାଲି ଯିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ । ତମଠାରୁ ଚିରତର ବିଦାୟ ନେବାକୁ ସମ୍ମତ ।

: ନା ନା, ଅଭିମାନ ଓ ଅନୁନୟର ଗ୍ଲାସାଘନ ସ୍ୱରରେ କଳାବତୀ କହିଲା, ମୁଁ ତା' ଆଦୌ ଚାହେଁନାହିଁ । ବରଂ ଚାହୁଁଚି··· ଶିଶୁ ହରିଣୀର ସହଜ ଦୃଷ୍ଟି ମେଲି ରହିଲା ସେ କୁମାରଙ୍କର ମୁହଁକୁ ।

: କହ !

: ଚାହୁଁଛି, କ'ଣ କେତେ ଅଳ୍ପ ପାଇଲି । ପ୍ରାପ୍ତିର ହିସାବ ତ ଅଙ୍କ କଷିପାରୁନ ।

ପ୍ରାପ୍ତି ଶବ୍ଦଟା ଅନେକାଂଶରେ ଦାର୍ଶନିକ । ଖାଲି ଅନୁଭବରେ ତାକୁ ବୁଝାଯାଏ । ଅଙ୍କ ଦେଇ ତା'ର ମୂଲ୍ୟାୟନ କରି ହୁଏନା ।

: ଏତେ ସବୁ ବୁଝେନା । ଶିଶୁର ଅଭିଯୋଗ ନେଇ କଳାବତୀ

କହିଲ, ଆପଣ କହ, କଲଙ୍କର କୁସୁମ ଚୟନ ଆପଣଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ସେ କୁସୁମ ତ ମୋର ପ୍ରୟୋଜନ ନୁହେଁ ।

: କ'ଣ ତମର ପ୍ରୟୋଜନ ?

: ଏଇ ରଜନୀଗନ୍ଧାର ସ୍ତବକ ପରି ବାସ୍ତବ କିଛି ।

: ତା' କ'ଣ ମୁଁ ଦେଇ ପାରିବି ?

: ଆପଣଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କେହି ତା'ଦେଇ ପାରିବନି କୁମାର ?

କୋମଳ କଣ୍ଠରେ ଉପେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଶ୍ନକଲେ : ସେଥିରେ ତମେ ସୁଖିହେବ ?

: ଖୁବ୍ । ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ଆକୁଳ ନୟନରେ ନୟନ ରଖି ଉତ୍ତର ଦେଲ କଳାବତୀ ।

: ସେ କ'ଣ କଳାବତୀ ? ଗୋଟିଏ ଜିଜ୍ଞାସା ଯେପରି ଶହ ଶହ ଜିଜ୍ଞାସାର ରୂପ ନେଇ ଫୁଟି ଉଠିଲ ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ।

ଶାନ୍ତ ସହଜ ଭଙ୍ଗୀରେ ଦେବଦାସୀ କହିଲ : ସୁଧୁ ଗୋଟିଏ କଥା ।

: କଥା !

: ହଁ, ରାଜପୁତ୍ର । ଆପଣଙ୍କୁ ମତେ ଗୋଟିଏ କଥା ଦେବାକୁ ହେବ ।

: କହ ··ମନର ସମସ୍ତ ଉତ୍କଣ୍ଠା, ସକଳ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ଯେମେ ସ୍ତିମିତ ହୋଇ ରାଜପୁତ୍ରଙ୍କର ଧୀର୍ଘ ନୟନରେ ସ୍ଥିର ହୋଇ ଯାଉଥିଲ ।

ସେଇଆଡ଼େ ଚାହିଁ କଳାବତୀ କହିଲ : ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କର ଆରତୀ ସମୟରେ ନିତ୍ୟ ଆପଣ ମନ୍ଦିରରେ ଅନୁପସ୍ଥିତ ରହିବେ ।

ସହସା କଳାବତୀଙ୍କର ଉକ୍ତି ବୋଧଗମ୍ୟ ହେଲ ନାହିଁ କୁମାରଙ୍କର । କ୍ଷଣକାଳ ମୌନ ରହିଲେ ସେ, ଆସ୍ତେ ଅନୁଚ୍ଚ ସ୍ୱରରେ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ : ସେଥିରେ ତମର ଲଭ ?

: ସମ୍ମାନ ।

: ସମ୍ମାନ ?

: ହଁ ରାଜପୁଅ । ସଶବ୍ଦ ହସିତ ମୃଦୁ ଗଳାରେ ନଟୀ କହିଲା, ନାରୀର ସମ୍ମାନ ।

: କିନ୍ତୁ ମନ୍ଦିରରେ ଦର୍ଶନାର୍ଥୀ ଅଜସ୍ର ମନୁଷ୍ୟ କଣ ଚକ୍ଷୁ ବନ୍ଦ କରି ରହିବେ କଳାବତୀ ?

: ତାର ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ କୁମାର । ସେମାନଙ୍କ ଚକ୍ଷୁରେ ତ ମୁଁ ନଟୀ—ନାରୀ ନୁହେଁ ।

: ଠିକ କହୁଚ କଳାବତୀ, ଠିକ କହୁଚ ତମେ । ଆନନ୍ଦରେ ତୃପ୍ତିରେ ଭରି ଉଠୁଥିଲା ରାଜପୁତ୍ରର ମନ । କେତେ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଜ୍ଞାନ, କେତେ ଅଭିଜାତ ବୋଧ ଏଇ ଦେବଦାସୀର ! ଇଚ୍ଛା ହେଉଥିଲା ମଥାନତ କରି ତା'ର ନାରୀତ୍ୱକୁ ସମ୍ମାନ ଦେବେ ସେ । କିନ୍ତୁ ହଠାତ୍ ଉଚ୍ଛଳ ତଟିନୀର ଜଳ ମର୍ମର ପରି ମଧୁର ସ୍ୱନରେ କଳାବତୀ ପ୍ରଶ୍ନ କଲା : କାହିଁ ମୋ କଥାର କୌଣସି ଉତ୍ତର ପାଇଲିନତ ?

ଅକ୍ଳାନ୍ତ ଉତ୍ତପ୍ତ ଅପରାହ୍ଣରେ ଅବଗାହନକାଳର ଶୀତଳ ତୃପ୍ତି ନେଇ ଉପେନ୍ଦ୍ର ଜବାବ ଦେଲେ : ମୌନତା ତ ସମ୍ମତିର ଲକ୍ଷଣ କଳାବତୀ ।

ଶରତ ପ୍ରଭାତର ପ୍ରଥମ ଆଲୋକ ଖେଳିଗଲା କଳାବତୀର ମସୃଣ ଗୌର ମୁଖମଣ୍ଡଳରେ । ଦମକାଏ ପବନେ ଦୋହଲି ଗଲା ନଇଁଥିବା ଅବିନ୍ୟସ୍ତ ଅଳକ ରାଶି । କୋମଳ କୌତୁକ ସ୍ୱରରେ କହିଲା : ନଟୀ ରୂପ ଅଙ୍ଗନର ପ୍ରଥମ ପାପ ।

ଠିକ ସେଇପରି କୋମଳ କଣ୍ଠରେ କୁମାର ଉତ୍ତର ଦେଲେ : ଦର୍ଶକ ସବେ ତାହାକୁ ସୃଷ୍ଟି କରିଲେ ଯଦି ପାପ ହୁଏ, ତାହେଲେ ସେ ପାପ ମୋର ପରମ ପୁଣ୍ୟ କଳାବତୀ ।

ଉଦ୍ୟାନ ସରୋବରର ବେତଶ୍ରୀ ବନରେ ଡାହୁକ କଣ୍ଠରେ ନବୀନ ଉଷାର ମାଙ୍ଗଳିକ । ମାଧବୀ କୁଞ୍ଜରେ ବହୁଜାତ ପକ୍ଷୀର ଆନନ୍ଦ କାକଳି । କକ୍ଷର ବାହାରେ ଶ୍ୱେତରଙ୍ଗ ସୂକ୍ଷ୍ମ ପରଦାର ଅନ୍ୟପଟ୍ଟରେ ଦରେଟି କଣ୍ଠରେ କଏ ଡାକିଲା—ମା, ମା, ପ୍ରଭାତ ହେଲ ଜାଗ ।

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ନୟନରେ ଚାହିଁଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ସ୍ମିତ ହସି କଲାବତୀ ଉତ୍ତର ଦେଲା : ନାମ କର ମୈନା ।

: ଆପଣ ଠିକ ଜାଣିଚନ୍ତି ? ମେଘ ଡମ୍ବରୁ ବାଜିଲା ପରି କକ୍ଷର ନିର୍ଜନତାକୁ ମନ୍ଦ୍ରିତ କରିଲା ରାଜା ବିନାୟକସିଂହଙ୍କର ଗମ୍ଭୀର ଗଳା ।

ଦ୍ୱାରର ଏକ ପାର୍ଶ୍ୱରେ କକ୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ ଶ୍ରୀ ରଘୁନାଥ ଜୀଉଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ପୂଜକ । ନମ୍ର କଣ୍ଠରେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ : ଆଜ୍ଞା ।

: ପ୍ରମାଣ ?

ସାମାନ୍ୟ ଇତସ୍ତତଃ ବୋଧ କଲେ ପୂଜକ । କହିଲେ : ମଣିମା ନଗର ସାରା ରଟି ଗଲାଣି ।

ରାଜାଙ୍କ ମୁହଁରେ ଫୁଟି ଉଠିଲା ବିରକ୍ତିର ବକ୍ର ରେଖା । ଗଳାରେ ତାର ସ୍ପଷ୍ଟ ଅଲ୍ଲସ : ରଟନା ଅନେକ ସମୟରେ ମିଥ୍ୟା ଉପରେ ଭିତ୍ତି କରିଥାଏ ।

: ପ୍ରଭୁ···ବ୍ରାହ୍ମଣ ହୋଇ ଆପଣଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ମିଥ୍ୟା ।

: ତା' ମୁଁ କହୁନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ବିନା ପ୍ରମାଣରେ କିପରି ମୁଁ ମାନିନେବି ଯେ ଆପଣଙ୍କ ଉକ୍ତି ସତ୍ୟ ?

: ମଣିମା !

: ଆପଣ ସ୍ୱଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖିଚନ୍ତି ?

: ନା ଆଜ୍ଞା ନା । ବ୍ୟସ୍ତ ସ୍ୱରରେ ପୂଜକ କହିଲେ : ଅନ୍ଧକାର ଆଉ ଆଉ ପ୍ରତ୍ୟହ ସେ ସୃଷ୍ଟିଯାନ୍ତି । କେବେ କେମିତ କା'ର ଆଖି ପଡ଼ିଯାଏ ।

: ଅଚ୍ଛା ।

: ତା'ଛଡ଼ା…ମଣିମା…

: ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତୁ ।

: ଧର୍ମାବତାର ଅପରାଧ ନେବେ ନାହିଁ । ଉତ୍ସବରେ କଳାବତୀ ସୁଷ୍ଠୁ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରେ ନାହିଁ । ଯେପରି ସେ ଖୁବ୍ କ୍ଳାନ୍ତ ଖୁବ୍ ଅବସନ୍ନ ।

: ପୂଜକ ଗୋସାଇଁ, ରଜାଙ୍କର ଗମ୍ଭୀର ଗଳାରେ କମ୍ପିତ କୌତୂହଳର ସ୍ୱର । କ୍ଳାନ୍ତିର କାରଣ କଣ ଖାଲି ରାତି ଜାଗରଣ ? ଅନ୍ୟ କିଛି ତ ହୋଇପାରେ । ତା'ର ଶାରୀରିକ ବା ମାନସିକ ଅସୁସ୍ଥତା ତାକୁ ଅବସନ୍ନ କରି ପାରୁଥାଏ ।

: ଆପଣଙ୍କ ଉକ୍ତି ଅକାଟ୍ୟ ମଣିମା । କିନ୍ତୁ କଳାବତୀ ଦେବଦାସୀ, ତା ପକ୍ଷେ ଏସବୁ ଅଶୋଭନୀୟ । ଦେବତାର ଅମର୍ଯ୍ୟାଦା ।

: ମୁଁ ଯଦି ଦେବତା ନିକଟରେ ଅଜାଣତ କରେ ଶାସ୍ତି ଗ୍ରହଣ ଆପଣଙ୍କୁ କରିବାକୁ ହେବନି ପୂଜକ ଗୋସାଇଁ ।

: କ୍ଷମା ଧର୍ମାବତାର, ଏତଦ୍ୱାରା ଲୋକମାନଙ୍କର ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ଉପରୁ ଆସ୍ଥା ତୁଟିଯିବ ।

ତୁମେ ବଡ଼ ବିଚିତ୍ର ଲୋକ; ମନୁଷ୍ୟର ଅଜାଣତରେ ଈଶ୍ୱରର ଅପରାଧ ? କଣ କହୁଚନ୍ତି ଗୋସାଇଁ ?

: ଆଜ୍ଞା ନା ତା କହୁ ନାହିଁ । କହୁଥି…

: କହୁଚନ୍ତି ରାଜକୁମାର ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଶାସ୍ତି ବିଧାନ ହେବା ଉଚିତ ।

: ଆଜ୍ଞା, ଗୁରୁ ଧର୍ମାବତାର ।

: ଧର୍ମାନୁସାରେ ରାଜପୁତ୍ର ଶାସ୍ତି ବିଧାନ କରିବା ପ୍ରଥମ ପ୍ରୟୋଜନ ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରମାଣ, ତା'ପରେ ନ୍ୟାୟ ବିଚାର । ଆପଣ ଯଦି ସେଇ ପ୍ରମାଣ ଯୋଗାଇ ଦିଅନ୍ତି ବିଚାର କରିବାକୁ ରାଜା ବାଧ୍ୟ ଗୋସାଇଁ ।

ଧୂସର ଅପରାହ୍ନ ତା'ର ସମସ୍ତ ବିବର୍ଣ୍ଣ ରାଗ ନେଇ ଅପସରି ଯାଉଥିଲା । ପଲ୍ଲୀବଧୂ ପରି ଶାନ୍ତ ମଧୁର ଦିଗନ୍ତରେ ଦିନାନ୍ତର ଉତ୍ସବ । ନୀଡ଼ ଫେରା ବିହଙ୍ଗୀର ଅନନ୍ତ କାକଳିରେ ବସନ୍ତର ସୁଗନ୍ଧ ସାମ୍ରାଜ୍ୟକୁ ଭରି ତୋଳୁ ଥିଲା । ଉଦ୍ୟାନର କୁସୁମ ବାଟିକାରେ କୁସୁମ ଚୟନ କରୁଥିଲା ମାଳାକାରର ପଞ୍ଚଦଶୀ କନ୍ୟା, ନଅରର ନୈଶ ବସର ଲାଗି । ତା'ର ସୁଡ଼ୌଲ ଗୌର ତନୁରେ ଗୋଧୂଳିର ହରିଦ୍ରା ଦ୍ୟୁତି ମୁଠାଏ କଦମ୍ବ କେଶର ବୁଣିଦେଲା ପରି ମନେ ହେଉଥିଲା ।

ପ୍ରାସାଦର ପଶ୍ଚାତ୍ ଭାଗରେ, ଉଦ୍ୟାନ ସରୋବରର ଏକ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ପୁଷ୍ପିତ ଚମ୍ପକ ବୃକ୍ଷତଳେ ବସିଥିଲେ କୁମାର ଉପେନ୍ଦ୍ର । ସରୋବରର ସ୍ୱଚ୍ଛ ଜଳରେ ଅସ୍ତରାଗର ବର୍ଣ୍ଣାଳୀ ପ୍ରତିଫଳନକୁ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ଭାବରେ ଚାହିଁ ରହି ଚିନ୍ତା କ'ଣ କରୁଥିଲେ ସେ । ସହସା ପ୍ରତ୍ୟୟ ପକ୍ଷୀର କାକଳି ପରି ତାଙ୍କର ନିର୍ଜନତାକୁ ଭାଙ୍ଗି ଦେଇ ମାଳୁଣୀ କହିଲା : କୁସୁମ କଣ ଗୁହାରେ ରହିଦେବ ମହିମା ?

: ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ନାହିଁ । ତା'ର ଅସ୍ପୃଷ୍ଟ ହଳଦୀକୁ ଦେଖିବାକୁ ଗତକାଲି ଠାରୁ ରହିଛି । ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କ ନିକଟକୁ ଆସିଛୁ ମାଲୁଣୀ ।

ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଉତ୍ତର ଦେଲେ ସେ : ହଁ ।

କୁସୁମ ଝୁଙ୍ଗୁଡ଼ା ହସ୍ତରେ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କଲା ମାଲୁଣୀ ତତ୍‌କ୍ଷଣ ତା'ଆଡ଼େ ଚାହିଁ ଉପେନ୍ଦ୍ର ଡାକିଲେ : ନୟନା : ସେ ଚାହିଁଲା ସେ । ନମ୍ର ଲଜ୍ଜିତ କଣ୍ଠରେ କହିଲା : ଡାକିଲେ ମଣିମା ?

: ନଅରର କୁସୁମ କିଏ ପଠାଉଥିବ ଜାଣିଚୁ ?

: ସନ୍ଧିର କୁସୁମ ବାବା ନେଇଯାଏ । ସଙ୍ଗରେ ମା ଯାଏ ଅନ୍ତଃପୁରର ଗନ୍ଧ ବନ୍ଦନ ଲାଗି ।

: ତୁ ଯାଉନା ?

: ଦିନେ ଦିନେ ଯାଏ ।

: ଅଚ୍ଛା ନୟନା, ଦେବତାଙ୍କର ମାଳ ତ ବାବା ନିଏ, କିନ୍ତୁ ନଟୀର ବେଣୀ ସଜାଏ କିଏ ?

: ମା, ଉତ୍ଫୁଲ୍ଲ ହୋଇ ନୟନା କହିଲା, ମୁଁ ବି ସଜାଇ ପାରେ । ନଟୀ ମତେ ଖୁବ ଭଲ ପାଏ ପ୍ରଭୁ !

ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ମନରେ ଆଶାର ସଞ୍ଚାର ହେଲା । ଆଉ ସୋପାନେ ଆଗେଇଲେ ସେ ।

: ଆଜି ମନ୍ଦିରରେ ଉତ୍ସବ । ଦେଖିବାକୁ ଯିବୁନି ?

: ସତେ ? ଆନନ୍ଦରେ ଚକ୍ ଚକ୍ କରି ଉଠିଲା ନୟନାର ସୁନ୍ଦର ନୀଳ ନୟନ । ଯାଉଛି ବାବାକୁ କହିବି । ଯାଏ ଡେରି ହେଇ ଯାଉଛି ମଣିମା ।

: କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଯେ ତତେ ଏପରି ଭଲ ସମ୍ବାଦ ଦେଲି, ସେଥିପାଇଁ ମତେ କିଛି ଦେଲୁ ନାହିଁ ତ ? ସହଜ ସ୍ୱରରେ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର ।

: ନୟନାର କିଶୋର ମନ ଠିକ୍ ବୁଝି ପାରିଲା ନାହିଁ କଥାଟା ଅଧା ଅଧା କଣ୍ଠରେ କହିଲା : ଫୁଲ୍ ତ ଦେଇଛି, କଣ ଆଉ ଦେବ

: ଭୟ କରନା ନୟନା । ସ୍ମିତ ହସି କୁମାର କହିଲେ, ନଟୀକୁ କହିବୁ ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ ନାହିଁ । ନଟୀ ନ ହେଲେ ରାଗ କରିବ ।

ଅବୋଧ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରାଜପୁତ୍ର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲା ନୟନା । ବୋଧେ ମନେ ମନେ ଭାବୁଥିଲା ନଟୀକୁ ଏକଥା କହିବ କାହିଁକି । କିନ୍ତୁ ହଠାତ୍ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିଜ୍ଞ ପରି ମଥା ଦୋହଲାଇ କହିଲା : କହିବ କହିବ । କହିବ ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ ନାହିଁ । ମଣିମାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ଶେଷ କରି ଫୁଲ ତୋଳୁ ତୋଳୁ ମୋର ବିଳମ୍ବ ହେଇଗଲା ।

: ଠିକ୍ ଠିକ୍ ହସି ହସି ନୟନାର ଦ୍ରୁତଗମନକୁ ଚାହିଁ ରହିଲେ ରୂପେନ୍ଦ୍ର ।

ଆଜକୁ ଦୁଇଦିନ ହେଲା କଳାବତୀ ନାଟକକୁ ଯାଇ ନାହାନ୍ତି କୁମାର । ଯାଇ ନାହାନ୍ତି ଠିକ୍ ନୁହଁ ଯାଇ ପାରି ନାହାନ୍ତି ସେ । ଏଇ ଦୁଇଟି ଦିନର ଅଦର୍ଶନ ମନେ ହେଉଛି ଯେପରି ଦୁଇଟି ଯୁଗ । କେତେବେଳେ ଅନ୍ୟମନସ୍କ କେତେବେଳେ ବା ଚିନ୍ତନ କରୁଛନ୍ତି ତାଙ୍କୁ । ଲାଗୁଛି ଆକାଶର ସମସ୍ତ ରଙ୍ଗ ଯେପରି ନିଃଶେଷ ହୋଇ ଆସୁଛି । ନିଃଶେଷ ହୋଇ ଆସୁଛି ଧରଣୀର ସମସ୍ତ ରସ । କେବଳ, ଯୌବନର ଶୀତଳ ଦ୍ୱାରଦେଶରେ ଧୂସର ସ୍ୱପ୍ନପଞ୍ଜର ଶୂନ୍ୟ କରୁଣ ମୂର୍ଚ୍ଛନା ପରି, ଏକ ଅବସନ୍ନ ଉଦାସ ରାଗ ଘାରି ବୁଲୁଛି ହୃଦୟର ପ୍ରତିଟି ଆଳୟରେ ।

କଳାବତୀର ଦିନ ଏପରି ହେଉଥିବ ? ଅଣାସ୍ନାନ, ଅନ୍ନସ୍ନାନ, ନିଦାରୁଣ ବିରହୀ ଶୂନ୍ୟତାର ତମସାଚ୍ଛନ୍ନ ଅତଳରେ ; କୋମଳ ହୃଦୟ ତାର କଣ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସରେ ସାରା ହୋଇ ଉଠୁଥିବ ?? ନା, ଦେବଦାସୀର ଚଞ୍ଚଳ ଜଙ୍ଘାରେ ଚପଳ ନୂପୁରର ଛନ୍ଦ ତୋଳି ଅଜଣା ଦର୍ଶକର ଅମୋଘ ନୟନରେ ନିଜର ଅମୋଦ ସେ ଖୋଜ

ନେଇଥିବ ?? ଲଘୁ ସଙ୍ଗୀତର ତରଳ ମୂର୍ଚ୍ଛନାରେ ତରଳାଇ ଦେଇଥିବ ହୃଦୟର ନିଭୃତ ବ୍ୟଥା ??

ନା ନା, ତା' ହୋଇପାରେନା । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ପ୍ରତିବାଦ କରି ଉଠେ ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ମନ । ତା ସମ୍ଭବ ନୁହଁ । ହୃଦୟର ନିଭୃତ ବ୍ୟଥା, ପରମ ଗୋପନୀୟ ବେଦନା, କେତେବେଳେ ସମସ୍ତଙ୍କର ସମ୍ମୁଖରେ ବିଗଳିତ ହୋଇ ପାରେନା, ସେ କେବଳ ବିଗଳିତ ହୁଏ, ନିଜର ଏକାନ୍ତ ନିଭୃତ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ, ପରମ ଗୋପନରେ, ଅବାରିତ ଅଶ୍ରୁର ତରଳ କାରୁଣ୍ୟରେ ।

ମର୍ମସ୍ପର୍ଶୀ ହେଇ ଅଶ୍ରୁର ସଜଳ ଧାର ବନ୍ଦ ହୁଏନା କୌଣସି ମତେ । ବନ୍ଦ କରି ପାରେନା କେହି, ଏକମାତ୍ର ତା'ର ବ୍ୟତୀତ । ଯା'ର ଅନୁରାଗ କମ୍ପିତ ଅଙ୍ଗୁଳି, ହୃଦୟର ଗଭୀର ବ୍ୟଥା ନିବିଡ଼ ବେଦନାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ, ସ୍ପର୍ଶ କରିଯାଏ, ତର୍ଷା ବିଧୌତ ଫୁଲକମଳ ପରି ବିରହିଣୀର ବିଧୁର କପୋଳକୁ ।

ଏଇ କଥା ମନକୁ ଆସିବା ମାତ୍ରେ ଅପର ଏକ ନିଃସଙ୍ଗ ବ୍ୟଥାର ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦହନ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ କାତର ହୋଇ ଉଠିଲେ କୁମାର । ଆଖି ଆଗରେ ଭାସି ଉଠିଲା କଳାବତୀର ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ ସଜଳ ଦୁଇଟି ନୟନ [illegible] । ଅନ୍ତରର ଗଭୀରତମ ପ୍ରଦେଶରୁ ପ୍ରବଳ ସ୍ୱରେ କିଏ ଡାକି କହିଲା : ମୁଁ ଯିବାକୁ ଚାହେଁ । ଅଶେଷ ବାଧାର ସୁଦୃଢ଼ ବନ୍ଧକୁ ସବଳ ପେଶୀରେ ନିଷ୍ପେଷଣ କରି ମୁଁ ଯିବାକୁ ଚାହେଁ । ମୁଁ ଯିବ । ପୂଜାରୀ ତଥା ସ୍ୱାର୍ଥାନ୍ୱେଷୀ ମାନଙ୍କର ସମସ୍ତ ଭୟ, ରାଜାର ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ନିଷେଧାଜ୍ଞା, କଳାବତୀର ଆକୁଳ ଅନୁନୟ, ଚୈତର ଦୁରନ୍ତ ପ୍ରଭଞ୍ଜନରେ ପକ୍ଷୀର ପର ପରି, ମନର ଦୁର୍ଦ୍ଦମିତ ପ୍ରଶ୍ୱାସରେ ଉଡ଼ାଇ ଦେଇ, ଏବେଣି ମୁଁ ଯିବ ।

ଅନ୍ତରର ଏଇ ଡାକ ନିକଟରେ ଆପଣ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ କୁମାର । ସହସା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅସହାୟ ମନେ ହେଲା ନିଜକୁ । ମନେ

ରହିଲା ନାହିଁ ପରିବେଶ, ପରିସ୍ଥିତି । ସ୍ମରଣ ରହିଲା ନାହିଁ ସ୍ଥାନ, ସମୟ । ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ରହିଲା ନାହିଁ ସନ୍ତ୍ରସ୍ତର ଲେଉଟାଣିକୁ । ମଧ୍ୟ ରାତିର ଅନେକ ପୂର୍ବରୁ, ଅନ୍ଧକାରଚ୍ଛନ୍ନ ବନ୍ଧୁର ପଥରେ ଅଶ୍ୱ ଚଲାଇ ଦେଲେ ସେ ।

"ମମତା ଏହି ଜଗତର ପ୍ରଭାର ।
ତା' ଅରେ ବସିଥିବ ଯୋଡ଼ିଣ କର ।।
ପାର୍ବତୀ ଶିବ ଅର୍ଦ୍ଧ ଅଙ୍ଗ ପରରେ ।
ସେ ଅନଙ୍ଗକ ହୋଇଥିବ ଶରୀରେ ।।"

ଉଦ୍ୟାନର ଗୁମ୍ଫା ନିବିଡ଼ ଅନ୍ଧକାରରେ ଅବତରଣ କରି କ୍ଷଣକରେ କଳାବତୀର ଦ୍ୱାର ନିକଟରେ ଅଟକିଲେ ରାଜପୁତ୍ର । କିନ୍ତୁ ଆଘାତ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଦ୍ୱାରର ପିତଳ ଶିକଳ ଉପରେ ସ୍ଥିର ହୋଇଗଲା ତାଙ୍କର ହସ୍ତ । ଭିତରୁ ଭାସିଆସୁଚି, କଳାବତୀର ସିକ୍ତ କଣ୍ଠର ସଜଳ ମୂର୍ଚ୍ଛନା । ନିର୍ଜନ କକ୍ଷର ନିସଙ୍ଗ ମୁହୂର୍ତ୍ତକୁ ସଙ୍ଗୀତର ଦୀର୍ଘ ଲଳିତ ଛନ୍ଦରେ ଗୁମ୍ଫିତ କରି ନିଜର ବିରହ ବେଦନାକୁ ଜୀବନ୍ତ କରି ତୋଳୁଚି ସେ । ଗାଉଛି, ଲବଣ୍ୟବତୀର ସେଇ କେତୋଟି ଧାଡ଼ି…ଯାହାପରେ ଆଉ ଲେଖିନାହାନ୍ତି ସେ । ବହୁ ଅଭ୍ୟାସରେ ଯୋଡ଼ିପାରି ନାହାନ୍ତି ଆଉ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଶବ୍ଦ ।

ମୌନ ତନ୍ମୟରେ, ବେଦନା ପୁଲକରେ ଶୁଣିଲେ କୁମାର ସେଇ ସଙ୍ଗୀତ । ମନେହେଲା, ପ୍ରିୟତମାର ଅନୁପମ କଣ୍ଠ

କଣ୍ଠରେ ତାଙ୍କ ହୃଦୟର ନିଭୃତ ଭାଷା, ପୃଥିବୀର ସଂଗୀତକୁ ଛୁଇଁ ଛୁଇଁ ଯେପରି ମହାଶୂନ୍ୟରେ ସଞ୍ଚରି ଯାଉଛି । ମଲ୍ଲୀ, ନଅ- ସୁରଭିତ ନିଦାଘର ଶୁଷ୍କବାୟୁ ଶୀତଳ ହୋଇ ଉଠୁଛି ତା'ର ଅଙ୍ଗ- ସ୍ପର୍ଶରେ ।

ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ କୁମାର । ହୃଦୟର ଜମାଟ ବନ୍ଧ ବ୍ୟଥାର ଧୀରେ ହେମନ୍ତର ଶିଶିର ବିନ୍ଦୁ ପରି ଝରିପଡ଼ିଲେ ଝରେ- ନୟନ କୋଣରୁ । ଆର୍ଦ୍ର କଣ୍ଠରେ ନିଜର ଅଜାଣତରେ ସହ- ସେ ଗାଇ ଉଠିଲେ !

"ବିଷ୍ଣୁ କୋଳରୁ କମଳା ପରାୟେ ସେହି,
ଅନ୍ତର ହୋଇ ଦଣ୍ଡେ ନ ଯିବ କାହିଁ ।
କଳେବରକୁ ଯଥା ନ ଛାଡ଼େ ଛାଇ ।
ମୁଁ ତାକୁ ନ ଛାଡ଼ିବି ଚେମନ୍ତ ହୋଇ ।"

: କିଏ ? ବହୁ ପ୍ରତୀକ୍ଷମାଣା ଏକ ନାରୀ କଣ୍ଠର ଶଂକିତ ଉତ୍କଣ୍ଠାରେ ହଠାତ୍ ଉନ୍ମୋଚିତ ହୋଇଗଲା ଦ୍ୱାର ।

: କୁମାର !!

: ହଁ, ମୁଁ ଅତିଥି । ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରି ନିମିଷକରେ ଦ୍ୱାର ବନ୍ଦ କରିଦେଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର ।

: କୁମାର !! ଅଶ୍ରୁପୂର୍ଣ୍ଣ ଆନନ୍ଦର ଛଳ ଛଳ ଅଖିରେ ରାଜପୁତ୍ରଙ୍କୁ ଚାହିଁ ଅଜ୍ଞ ଅରେ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିଲା କଳାବତୀ ।

ତା'ର ସେଇ ନୟନ ଉପରେ ନୟନ ରଖି କୁମାର କହିଲେ,
: ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରୁନା କଳା ?

ନିର୍ବାକ ବିସ୍ମୟରେ କୁମାରଙ୍କୁ ସେହିପରି ଚାହିଁ ରହିଥିଲା କଳାବତୀ । ସତେରେ ଯେପରି କିଛି ଭାବିପାରୁ ନ ଥିଲା ସେ । ବିଶ୍ୱାସ କରିପାରୁ ନ ଥିଲା କିଛୁ ।

ସ୍ଫଟିକ ଝରକାର ସୂକ୍ଷ୍ମ ପରଦା ତୋଳି, ଶୟନ କକ୍ଷର ପଲଙ୍କ

ଉପରେ ତାକୁ ବସାଇ ଦେଇ ଦେଇ ରାଜପୁତ୍ର କହିଲେ : କବିତାକୁ ଛାଡ଼ି କବି ରହିପାରେନା ।

କଳାବତୀ ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲା କବିଙ୍କର କଥା । ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲା ବୁଝିବାକୁ ଅଭାବିତ ଏଇ ଘଟଣାକୁ ।

: ତମେ କାହିଁକି କିଛି କହୁନାହିଁ କଳା ? ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ କଣ୍ଠରେ ଫୁଟି ଉଠିଲା ବିବ୍ରତ ବୋଧ ।

: ଭାବୁଥିଲି, ଆପଣ ପୁଣି ନର୍ତ୍ତନ ରାଜିରେ...

: କହ, କ'ଣ ଭାବୁଥିଲ କହ ! ବ୍ୟସ୍ତ ସ୍ୱରରେ କଳାବତୀର ମୃଣାଳ ବାହୁଲତାକୁ ହଲାଇ ଦେଇ କୁମାର କହିଲେ, ରହିପାରିନା କଳାବତୀ ।

: ଆପଣଙ୍କୁ ତ ମୁଁ ବାରଣ କରିଥିଲି ।

କଳାବତୀ ଆଉ କିଛି କହିପାରିଲା ନାହିଁ । ତା'ର ସକଳ ଦୁଃଖ, ସମସ୍ତ କ୍ଷୋଭ ଅଭିମାନର ଅବାରିତ ସଜଳ ଧାରା ହୋଇ ମସୃଣ ଗଣ୍ଡଦେଶକୁ ପ୍ଲାବିତ କରିଦେଲା ।

ନଷ୍ଟନ ବେଦନାହତ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସେଇଆଡ଼େ ଚାହିଁ ଉପେନ୍ଦ୍ର କହିଲେ : ମୁଁ ନ ଆସିଥିଲେ, ତମର ଏଇ ଅଶ୍ରୁ ଚିରଦିନ ଅବରୁଦ୍ଧ ରହିଯାଇଥାନ୍ତା କଳାବତୀ ।

କଳାବତୀର ଅଶ୍ରୁରେ ଜୁଆର ଆସୁଥିଲା, ବଢ଼ି ଯାଉଥିଲା ଶୋକାବେଗ ।

ସେଥିରେ କୌଣସି ବାଧା ନ ଦେଇ, ବଦଗ୍ଧ ବଧୂର ଗଳାରେ କୁମାର କହି ଚାଲିଥିଲେ : ତମେ କାନ୍ଦ ! ହୃଦୟର ସମସ୍ତ ଜ୍ୱାଳାଯାତନା ଅଶ୍ରୁ ହୋଇ ବହିଯାଉ । ସେ ସ୍ରୋତରେ ଭାସିଯାଉ ସକଳ କ୍ଷୋଭ, ବିଷାଦ । ସମସ୍ତ ଦୁଃଖ, ନୈରାଶ୍ୟ ।

: କଲ୍ଲୁ...ଅଶ୍ରୁରୁଦ୍ଧ କଣ୍ଠରେ ଉଚ୍ଚାରଣ କଲା କଳାବତୀ ।

କାନବାରେ କଲ୍ଲୁ ରଚନା...କଳାବତୀର କଥାକୁ ଅପେକ୍ଷା ନ

କହି ରାଜପୁତ୍ର କହିଲେ : ତହେଲେ ଅଶାନ୍ତିର ବହ୍ନିଦାହରେ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ଉଠିବ । ଅଶାନ୍ତିର ସମୟ ବଡ଼ ଦୀର୍ଘ କଳା । କିନ୍ତୁ ଶୋକର ସମୟ ବଡ଼ କମ୍ । ତମେ ପ୍ରାଣେଭରି କାନ୍ଦ । ଅନୁତାପିତ ବେଦନା ନୟନ ନୀରରେ ଧୋଇଦିଅ ।

ସକାଳର ଶିଶିର ସ୍ନାନ ଶୁଭ୍ର ରଜନୀଗନ୍ଧା ପରି, ଅଶ୍ରୁ ଧୌତ ସ୍ନିଗ୍ଧ ମୁହଁ ଟେକି ଚାହିଁଲ ଦେବଦାସୀ । ଅଶେଷ ତୃପ୍ତିର ମୃଦୁ ମଧୁର ଗଳାରେ କହିଲା : ମୋର ସକଳ ବେଦନାର ସମାପ୍ତି ହୋଇଛି । ତା'ର ଅବିନ୍ୟସ୍ତ ଘନ କେଶରାଶିରେ ଅଙ୍ଗୁଳି ସଞ୍ଚାଳନ କରୁଥିଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ଏ କଥାର କୌଣସି ଉତ୍ତର ଦେଲେ ନାହିଁ ସେ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ନୟନରେ ଫୁଟି ଉଠିଲା ଆନନ୍ଦାଶ୍ରୁ ।

: କିନ୍ତୁ ମୋର ତୃପ୍ତି ପାଇଁ ଆପଣ ନିଜର ଭବିଷ୍ୟତକୁ ବିପନ୍ନ କରୁଛନ୍ତି କାହିଁକି ?

: ନିଜର ଭବିଷ୍ୟତ ବିପନ୍ନ କରୁଛି !! କିପରି ??

: ଆପଣ ତ ସମସ୍ତ ଅବଗତ ଅଛନ୍ତି ରାଜପୁତ୍ର । ଠାକୁର ରାଜା ପୁଣି ଏ ବିଷୟରେ ମଣିମାଙ୍କୁ ପତ୍ର ପଠାଇଛନ୍ତି ।

: ମଣିମା କଣ ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତର ଦେଇଛନ୍ତି ?

: ଜାଣେନା । ହେଲେ ସାମାନ୍ୟ ନର୍ତ୍ତକୀକୁ ନେଇ ଆପଣଙ୍କର ମହାନ୍ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱରେ କଳଙ୍କ ଆରୋପିତ ହେବାକୁ ମୁଁ ଦେବିନି କୁମାର ।

: ତା'ହେଲେ... ?

: ସ୍ୱଇଚ୍ଛାରେ ଯଦି ଆପଣ ସତର୍କ ନ ହୁଅନ୍ତି ଆପଣଙ୍କ ସହିତ ମୋର ସମସ୍ତ ସମ୍ପର୍କ ମୁଁ ଛିନ୍ନ କରିବି ।

: ତା ହୁଏନା କଳା, ଆମର ସମ୍ପର୍କ ବାହ୍ୟିକ ନୁହେଁ ଯେ ବାହାର କେବଳ ଇଚ୍ଛାରେ ଛିନ୍ନ ହୋଇଯିବ ।

କଣ୍ଠରେ କଠୋରତା ଫୁଟାଇ ଦେବଦାସୀ କହିଲା : ନା, ତା' କରିବାକୁ ହେବ ।

ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ପ୍ରଶାନ୍ତ ମୁହଁରେ ଫୁଟି ଉଠିଲା ସ୍ମିତ ହସ । ନିରୁତ୍ତାପ ସ୍ୱରରେ କହିଲେ : ମତେ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେବା ପୂର୍ବରୁ ନିଜ ପାଖରେ ଦେଇଛ ??

କଳାବତୀର ଆସ୍ୱାସ ସାଧ କଠୋରତା ନିଷ୍ପ୍ରଭ ହୋଇଗଲା । ଦୁର୍ବଳ ଗଳାରେ ସେ ଉତ୍ତର ଦେଲା : ଦେଇଛି ।

: କି ଜବାବ ପାଇଛ ? ପ୍ରକୃତରେ ଯଦି ତମେ ନିଜଠାରୁ ଅନୁକୂଳ ଉତ୍ତର ପାଇଥାଅ ତା'ହେଲେ ମୁଁ ଦ୍ୱିରୁକ୍ତି କରିବି ନାହିଁ । ଜୋର୍ କରି ତମର ବିବେକ ଉପରେ ନିଜକୁ ଚାପି ଦେବି ନାହିଁ ମୁଁ । ମଥାପାତି ଗ୍ରହଣ କରିବି ତମର ପ୍ରସ୍ତାବ ।

ସେହିପରି ମ୍ଳାନ, ନୀଚ ଗଳାରେ କଳାବତୀ କହିଲା : ପାଇଛି ।

ଉପେନ୍ଦ୍ର ଆଉ କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ । ପଲଙ୍କ ଛାଡ଼ି ଉଠିଲେ ସେ । ଅଳିନ୍ଦ ଅତିକ୍ରମ କଲେ, ଦ୍ୱାର ଉନ୍ମୁକ୍ତ କରି ଉଦ୍ୟାନର ଅନ୍ଧକାରରେ ନିଜକୁ ହଜାଇ ଦେଲେ ସେ ।

କିନ୍ତୁ ହଜାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ କଳାବତୀ, ବିଶ୍ୱର ନିସୀମ ଅନ୍ଧକାର ଗର୍ଭରେ ତା'ର ହୃଦୟର ଏକମାତ୍ର ପ୍ରଦୀପର ପବିତ୍ର ଆଲୋକ ଶିଖାକୁ । ଉନ୍ମାଦିନୀ ପରି ଛୁଟିଗଲା ସେ, ଦ୍ୱାର ପାର ହୋଇ, ପାର ହୋଇ ଉଦ୍ୟାନର ଅପ୍ରଶସ୍ତ ପଥ, ସେହି ପର୍ବତର ଶିଅଣାଳ ତଳକୁ ।

: କୁମାର···କୁମାର···

ଅଣ୍ଟି ଖୋଳି ଅନ୍ୱେଷଣରେ ଉପକ୍ରମ କରୁଥିଲେ କୁମାର । କୁସୁମ କୋମଳ କଳାବତୀର ଘର୍ମସିକ୍ତ ବାହୁପାଶ ସହସା ବନ୍ଦୀ କଲା ତାଙ୍କୁ ।

: ମତେ କ୍ଷମା କରନ୍ତୁ ରାଜପୁତ୍ର । ମୋର ଅପରାଧ ମାର୍ଜନା କରନ୍ତୁ । ଦେବଦାସୀର ଅନୁତାପ-ଅଶ୍ରୁ ସିକ୍ତ କରିଦେଲା ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ବକ୍ଷ ଦେଶକୁ । ନିର୍ବାକ ବେଦନାରେ, ଅବ୍ୟକ୍ତ ଅଭିମାନରେ ତାର ସୁକୋମଳ ବୁକୁର କମ୍ପନ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ ସେ ।

: ସାଥିହରା ବିହଗୀର ନିଃସଙ୍ଗ ଏକ ଲହରୀ ବିଳାପ ପରି ନିଶୀଥ ରାତ୍ରିର ଅନ୍ଧକାର ପ୍ରହରକୁ ମୂର୍ଚ୍ଛିତ କରୁଥିଲା ଦେବଦାସୀର ବ୍ୟାକୁଳ ଅନୁନୟ । ମୁଁ ସତ୍ୟ ଗୋପନ କରିଥିଲି···ନିଜକୁ ଗୋପନ କରିଥିଲି । ବୁଝି ନ ଥିଲି ତା' ଏତେ ନିର୍ଦ୍ଦୟ, ଏତେ ଜ୍ୱାଳାମୟ

କଳାବତୀର ଆକୁଳ ଅଶ୍ରୁଧାରକୁ ପରମ ଆଦରରେ, ପରମ ସହୃଦେ ନିଜର ହସ୍ତଦ୍ୱୟରେ ପୋଛି ଦେଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ସ୍ଥିର ସଂଯତ ଗଳାରେ କହିଲେ : ନିଜକୁ ନ ଚିହ୍ନିବା ଠାରୁ ଜ୍ୱାଳାମୟ ଜଗତରେ ଆଉ କିଛି ନାହିଁ ।

ମଧ୍ୟରାତ୍ରି ଅତିକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ନିଦାଘ ସମୀରଣର ମୃଦୁ ହିଲ୍ଲୋଳରେ ଝରି ଯାଉଥିଲା ସନ୍ଧ୍ୟାର ବିକଶିତା ଶିରୀଷ କୁସୁମ । ତା'ର ମଦିର ସୁରଭି ବିକୀର୍ଣ୍ଣ ନାଗେଶ୍ୱରର ଶାବଡ଼ ପତ୍ରର ମର୍ମରରେ ଏକ କରୁଣ ମଧୁର ରାଗର ମୂର୍ଚ୍ଛନା ତୋଳୁଥିଲା ।

ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ନିଦ୍ରାଭଙ୍ଗ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ପତ୍ରଟିଏ ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିଲା । ସାନ୍ଧ୍ୟ ଅନ୍ତିକର ଆୟୋଜନ ଭଳି ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିଲେ ସେ । ମନେ ମନେ ଠିକ୍ କରି ନେଇଥିଲେ ଆଜି ଯେପରି ହେଉ ଯୁବରାଜଙ୍କୁ ସବୁ କଥା ଖୋଲି ଖୋଲି ସେ ପଚାରିବେ । ପଚାରିବେ କାହିଁକି ଏପରି କରୁଛନ୍ତି । ରାଜ୍ୟ ଗଲା, ରାଜତ୍ୱ ଗଲା, ଆଉ ଯାହା ବାକି ଅଛି, ନିଜର ଜୀବନ । ସେତିକି ବି ଶେଷ କରିଦେବେ । ନା ନା ସ୍ୱାର୍ଥ କିଛି ଗୋଟାଏ ବାହାନା କରିବାକୁ ହେବ ଏବଂ ଅନ୍ତ କରିବାକୁ ହେବ । ଅକର୍ମଣ୍ୟ ପରି ଏଇ ପଙ୍ଗୁ ଆଶ୍ରିତ ଜୀବନ ଆଉ ସହ୍ୟ କରି ପାରେନା ।

କିନ୍ତୁ ଯୁବରାଜଙ୍କୁ ଦେଖି ତାଙ୍କର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଜଡ଼ିତ କଣ୍ଠର ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ଡାକ ଶୁଣି ତାର ସମସ୍ତ ପରିକଳ୍ପନା ଓଲଟପାଲଟ ହୋଇ ଗଲା । କି ଅଦ୍ଭୁତ ଶକ୍ତି ଏଇ ହୃଦସ୍ୱର !! କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ମଧୁରତା ଏଇ ମୁହଁରେ ଯାହାକୁ ଦେଖିଲା ମାତ୍ରେ ଭୁଲି ହୋଇଯାଏ ସବୁ, ମୁଗ୍ଧ ହୋଇଯାଏ ମନ । ଆକାଶ ପରି ନିସ୍ତରଙ୍ଗ ନୀଳ ନୟନରେ ପ୍ରଶାନ୍ତ କରୁଣା ଘନ ଦୃଷ୍ଟି, ତୁଷାର ପରି ଶୀତଳ ଓଷ୍ଠାଧରରେ ଶିଶୁର ସରଳ ହସ । ଅନୁରାଗମୟ ମନର କି ଗଭୀର ଆକର୍ଷଣ !! ଦେଖିଲେ ଅନ୍ତର ପୂରି ଯାଏ, ଆପଣାଛାଏଁ ଆକର୍ଷିତ ହୁଏ । ଭୁଲ୍‌ରେ ବି ଭାବି ହୁଏନା ସେ ତା'ର ଭିତରେ ରହିଛି କୁଣ୍ଡଳୀ କୃତ ଅଜଗର । ସ୍ୱଭାବକୁ ଯେପରି ନିଜ ଭିତରୁ ଧାରଣ କରେ କିଏ ।

କିପରି ସେ ପ୍ରକୃତ···ମୁହଁରେ କିପରି ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବ ସେଇ ଅବିଶ୍ୱାସ୍ୟ ଘୃଣ୍ୟ କାହାଣୀ । ନା ନା, ତା ହୋଇପାରେନା । କେତେବେଳେ ହେଲେ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରେନା । ବାଲ୍ୟକାଳରୁ ଏଇ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ସହିତ ସେ ପରିଚିତ । କୌଣସିଦିନ କୌଣସି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ତାର କଳ୍ପନାରେ ସେ ଦେଖିବାକୁ ପାଇନି ଅନ୍ୟାୟ, ସୂଚନା ପାଇ ନାହିଁ ସାମାନ୍ୟ ଅଜଗର । ଆଜି କିପରି ହଠାତ୍ ଏକ ଘୋରତର ଅମର୍ଯ୍ୟାଦାର ଅଭିଯୋଗ ଆଣିବ ସେ ତା'ର ବିରୁଦ୍ଧରେ ।

ସତ୍ୟସ୍ତ ଠାରୁ ଜବାବ ନ ପାଇ ଆଶଙ୍କିତ ଗଳାରେ ଉପେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ : ଖବର ଶରୀର ସୁସ୍ଥ ଅଛି ତ ?

ସତ୍ୟସ୍ତର ଖିଅଲ ହେଲା । ବ୍ୟସ୍ତ ସ୍ୱରରେ ଉଠି ସମ୍ମାନ ଜ୍ଞାପନ କରିଲା ସେ । କମ୍ପିତ କଣ୍ଠରେ ଉତ୍ତର ଦେଲା : ସୁସ୍ଥ ଅଛ କୁମାର । ତେବେ ··

ସପ୍ରଶ୍ନ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସତ୍ୟସ୍ତର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲେ ଯୁବରାଜ ।

: ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସୁସ୍ଥ ହୋଇ ନାହିଁ । କହିଛି ଉତ୍ସବ ପରେ ଦିଗେ· ଦିବାକୁ ।

: ତା', ତ ଉଚିତ । ସେଥିପାଇଁ ଏତେ ଦ୍ୱିଧା କରୁଚୁ କାହିଁକ

: ଆପଣଙ୍କର ଖୁବ୍ ଅସୁବିଧା ହେବ କୁମାର ।

: ନା, ଅଟୌ ଅସୁବିଧା ହେବ ନାହିଁ । କୁମାରଙ୍କ ଗଳାରେ ଉଦାସୀ-ବେଦନାର ଧୂସର ସ୍ପର୍ଶ । ତମେ ନିଜକୁ ଏତେ ତୁଚ୍ଛ ମନେକର କାହିଁକି । ରାଜପୁତ୍ର ଯେପରି ମନୁଷ୍ୟ ଚୋର ସାଇ ବି ଠିକ୍ ସେହିପରି ସେଇ ଈଶ୍ୱରଙ୍କର ସନ୍ତାନ ସତ୍ତସ୍ୱ । ସୁସ୍ଥ ସ୍ରବିଧ ଅସୁବିଧାକୁ ଦେଖି ଅସୁସ୍ଥ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ନ ଦେଖିବାର କଥା ରୁ ସବୁ ନାହିଁ ।

ସତ୍ତସ୍ୱର ଅନ୍ତର କେମିତି ଏକ ବ୍ୟଥାରେ ଭରି ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା । ଚକ୍ଷୁ ଦୁଇଟି କୃତଜ୍ଞତାର ଅଶ୍ରୁରେ ଛଳ ଛଳ କରୁଥିଲା । କୁମାରଙ୍କର ପ୍ରଶାନ୍ତ ମୁହଁ ଉପରେ କରୁଣ ଦୃଷ୍ଟି ରଖି ନେଇ ନତମଥାରେ ସେ କହିଲା : ଯୁବରାଜଙ୍କ ନିକଟରେ ମୁଁ ଅପରାଧ କରିଛି ।

ଉପେନ୍ଦ୍ର କିଛି ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ ନାହିଁ । ତା'ର ସଜଳ ବ୍ୟଥିତ ନୟନକୁ ଚାହିଁ ରହୁଥିଲେ—ଏ ଅପରାଧ କରି ପାରେନା । ସମସ୍ତ ଅନ୍ୟାୟ, ସକଳ ଅକୃତଜ୍ଞତାର ବାହାରେ ଏଇ ଦୀନ ସେବକର ମହାନ୍ ହୃଦୟ ।

: ସେଦିନ ପଥରେ ଲୁଚି ଲୁଚି ଗଡ଼ରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲି ।

ଉପେନ୍ଦ୍ର ନୀରବ । ରାଜ ସିଂହାସନ ଉପରେ ସତ୍ତସ୍ୱର ପ୍ରବଳ ମମତା । ଅଥଚ ସେ କେବଳ ତାଙ୍କ ନିମିତ୍ତ ।

: ରାଣୀ କଳାସ୍ତୁନାଙ୍କ ସହିତ ଦେଖା କରିଥିଲି ।

କୁମାରଙ୍କର ନୟନ ଦୁଇଟି ସହସା ବିସ୍ତୃତ ହୋଇ ଉଠିଲା । ଅଶନି ନିର୍ଘାତର ପ୍ରହାରକୁ କେଉଁ ଦରଦୀ ହାତର କରୁଣ ମୂର୍ଚ୍ଛନାପରି, ତାଙ୍କର ନିର୍ଜନ ମନକୁ ବେଦନାତୁର କରି ତୋଳିଲା ସତ୍ତସ୍ୱର ଏଇ ଟେକୋଟି କଥା ।

: ସେ ଆପଣଙ୍କ ନିକଟକୁ ସମ୍ବାଦ ପଠାଇଛନ୍ତି ।

ପୁଲକ-ବେଦନାର ଜଡ଼ିତ କଣ୍ଠରେ ଉପେନ୍ଦ୍ର କହିଲେ : କି ସମ୍ବାଦ ?

: କହିଚନ୍ତି, ଅନ୍ୟାୟ କ୍ଷଣସ୍ଥାୟୀ । ତା'ର ଶେଷ ଆସନ୍ନ ।

ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ସମ୍ମୁଖରେ ଭାସିଗଲା ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ସନ୍ଧ୍ୟାର ସେଇ ପବିତ୍ର ମୁହୂର୍ତ୍ତ କେତୋଟି । ତାହାହିଁ ମାଳାସ୍ତିନାଙ୍କ ସହିତ ତାଙ୍କର ଶେଷ ଦେଖା । ଅନେକ ଚେଷ୍ଟା କରିବି ତାଙ୍କ ସହିତ ସେ ମିଳିତ ହୋଇ ପାରି ନ ଥିଲେ ଆଉ । ଜଣାଇ ପାରି ନଥିଲେ ଘୁମୁସରରୁ ତାଙ୍କର ପଳାୟନର ପରିକଳ୍ପନା । ସେଦିନ, ଠିକ୍ ଏଇକଥା କହିଥିଲେ ସେ । ଆଜି ବି ପଠାଇଚନ୍ତି ସେଇ ସମ୍ବାଦ । କିନ୍ତୁ ସେଦିନର ଘୁମୁସର ଆଉ ଆଜିର ଘୁମୁସର ଭିତରେ ବହୁତ ପ୍ରଭେଦ । ସେଦିନ, ପିତାଙ୍କର ଅତ୍ୟାଚାରରେ ଅତିଷ୍ଠ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା ନଗର । ଆଜି ମାଳାସ୍ତିନାଙ୍କର ସ୍ୱାମୀର ଅତ୍ୟାଚାରରେ ଦାନବ ଅତ୍ୟାଚାରିତ ଅସହାୟା ଧରଣୀ ପରି, 'ତ୍ରାହି' 'ତ୍ରାହି' ବ୍ୟାକୁଳ ପ୍ରାର୍ଥନା ଜଣାଉଚି ଘୁମୁସର । ତେବେ କାହାର ଅନ୍ୟାୟ ? କି ଅନ୍ୟାୟର କଥା କହୁଚନ୍ତି ରାଣୀ ? କାହାର ଶେଷ ଆସନ୍ନ ?

: ଆଉ କିଛି କହି ନାହାନ୍ତି ? ଚକିତ କଣ୍ଠରେ ପ୍ରଶ୍ନ କରିଲେ ପେନ୍ଦ୍ର ।

: ହଁ, କହିଛନ୍ତି ଉପଯୁକ୍ତ ସମୟରେ ପୁଣି ସମ୍ବାଦ ପଠାଇବେ ।

: ଅଚ୍ଛା ।

: ମହିମା, ଠାକୁର ରାଜା, ସମସ୍ତ ଉତ୍କଳବାସୀର ରାଜା । ମହାପ୍ରଭୁ ଜଗନ୍ନାଥ ଯେଉଁ ପୁଣ୍ୟ ଉତ୍କଳ ଭୂମିରେ ବିରାଜିତ

ହେଉଚନ୍ତି, ତା'ର ରୀତି-ନୀତି, ଧର୍ମ-କର୍ମକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବାର ଦାୟିତ୍ୱ କେବଳ ଠାକୁର ରାଜାଙ୍କର । ତେଣୁ ତାଙ୍କ ଅବମାନନା ମାନେ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କର ଅବମାନନା ; ସନାତନ ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମର ଅବମାନନା !

ସିଂହାସନରେ ସ୍ଥାଣୁପରି ସ୍ଥିର, ଅବିଚଳ ଭାବେ ବସିଥିଲେ ରାଜା ବିନାୟକ ସିଂହ । ତାଙ୍କର ପ୍ରଶାନ୍ତ କରୁଣାଘନ ମୁଖମଣ୍ଡଳରେ ଚିନ୍ତାର ଗମ୍ଭୀର ଛାୟା । ନୟନରେ ବିମର୍ଷ ବ୍ୟାକୁଳତା । ମହାମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଉକ୍ତି, ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଲୋକ ଦୀପ୍ତ ଏଇ ସଭା କକ୍ଷରୁ ଯେପରି ତାଙ୍କ ଅନ୍ତରର ନିରନ୍ଧ୍ର ଅନ୍ଧକାର ଗର୍ଭକୁ ଟାଣି ନେଉଥିଲା । ସେ ସ୍ପଷ୍ଟ ବୁଝି ପାରୁଥିଲେ ନିଜର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ସଫଳ କରିବା ନିମିତ୍ତ ହୀନ ସ୍ୱାର୍ଥାନ୍ୱେଷୀମାନେ ଜଘନ୍ୟ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ରର ବ୍ୟୂହ ରଚନା କରୁଛନ୍ତି, ଟାଣି ନେଉଛନ୍ତି ନିରପରାଧ ନିରୀହକୁ ତା'ର ଅଗ୍ନି ଗର୍ଭକୁ । କିନ୍ତୁ ସେଟା ଉତ୍ପାଟନ କରିବାର କୌଣସି ଉପାୟ ଖୋଜି ପାଉ ନ ଥିଲେ ସେ । ସେଥିପାଇଁ ଏକ ତୀବ୍ର ବେଦନାର ଅପ୍ରକାଶ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ କାତର ହଉଥିଲେ ସେ ।

ମହାରାଜାଙ୍କୁ ନିରବ ଦେଖି ଆଶ୍ୱାସନା ଦେବା ଭଙ୍ଗୀରେ ମନ୍ତ୍ରୀ କହିଲେ : ପ୍ରଭୁ, ବିଚଳିତବୋଧ ତ୍ୟାଗ କରନ୍ତୁ । ଅମର ଠାକୁର ରାଜା ଅତ୍ୟନ୍ତ କରୁଣାମୟ । ନିଜର ସୁବିବେକ ଦ୍ୱାରା, ପରିଚାଳିତ ହୋଇ ସେ ନିଶ୍ଚୟ ଉପଯୁକ୍ତ ବିଚାର କରିବେ ।

ସଭା କକ୍ଷରେ ସଜ୍ଜିତ ମୁଗୁନି ପ୍ରସ୍ତରର ପୁଷ୍ପଲତା ଶାଳଭଞ୍ଜିକା ଉପରୁ କ୍ଳାନ୍ତ ଦୃଷ୍ଟି ଫେରାଇ ଅବସନ୍ନ କଣ୍ଠରେ ବିନାୟକ ସିଂହ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ : କିପରି...?

: ମହିମା ଆନୁଗତ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରି ସବିନୟ ନିବେଦନ କରନ୍ତୁ ଯେ ଠାକୁର ରାଜାହିଁ ସମସ୍ତ ଉତ୍କଳର ରାଜା, ରାଜାଧିରାଜ । ତାଙ୍କର ମୁକୁଟକୁ ମଥାପାତି ପାଦରେ ଲୁଣ୍ଠନ କରିବା ନିମିତ୍ତ ଅଗମ

ସର୍ବଦା ପ୍ରସ୍ତୁତ । ଏ ଅନ୍ୟାୟର ବହୁତ ବସ୍ତୁର ଭାର ତାଙ୍କର ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ କରି ଦିଅନ୍ତୁ । ତାହେଲେ ସବୁ ଦୁଶ୍ଚିନ୍ତାର ସମାଧାନ ହୋଇଯିବ ।

ବିନାୟକ ସିଂହ ସହସା କିଛି ଉତ୍ତର ଦେଲେ ନାହିଁ । ଆଉ ଚକ୍ଷୁରେ ଚାହିଁଲେ ଉପସ୍ଥିତ ସଭାସଦ ବର୍ଗଙ୍କୁ । ସେମାନଙ୍କର ମୁହଁରୁ ବୋଧେ ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ ମନର ଭାଷା, କିନ୍ତୁ ଏ ବିଷୟରେ ବିଶେଷ କାହାର ଔତ୍ସୁକ୍ୟ ନଥିଲା । ଜଣେ ଦୁଇଜଣ, ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଅନ୍ଧ ସମର୍ଥକ କିଛି ଫୁସ ଫାସ୍ କରୁଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ବିଶେଷ ନଜର ନଦେଇ ଅନୁଚ୍ଚ ସ୍ୱରରେ ସେ କହିଲେ : ଆପଣଙ୍କର ପ୍ରସ୍ତାବ ଅବଶ୍ୟ ମୂଲ୍ୟବାନ । କିନ୍ତୁ ନିଜ ରାଜ୍ୟର ଏଇପରି ଏକ ନଗଣ୍ୟ ସମସ୍ୟା ସମାଧାନର ଭାର ରାଜାଧିରାଜଙ୍କର ବନ୍ଧୁ ବ୍ୟସ୍ତତା ଉପରେ ଲଦିଦେବା ମୋ ମତରେ ଅନ୍ୟାୟ ହେବ ।

: ନଗଣ୍ୟ ସମସ୍ୟା ! କଣ କହୁଛନ୍ତି ମଣିମା ? ଯେଉଁ ସମସ୍ୟା ସନାତନ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ଉପରେ ଆଘାତ ଆଣୁଛି ତାକୁ ଆପଣ ନଗଣ୍ୟ ଆଖ୍ୟା ଦେଉଛନ୍ତି ?

ବିନାୟକ ସିଂହଙ୍କର ବିପନ୍ନତା ଜନିତ ଲାଘବ ହୋଇଥିଲା । ନୟନରେ ଫୁଟି ଉଠିଥିଲା ସ୍ୱଭାବସିଦ୍ଧ ଦୃଢ଼ତା । ଶୀତଳ କଣ୍ଠରେ ସେ କହିଲେ : ଦେବଦାସୀ ପ୍ରଥା ସନାତନ ଧର୍ମ ସହିତ ଜଡ଼ିତ ମହାମନ୍ତ୍ରୀ ।

: ମହାରାଜ କଣ କହିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ଦେବଦାସୀ ପ୍ରଥା ଆଉ ଦେବଦାସୀ ସହିତ ଅବୈଧ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନ ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ବିଭେଦ ନାହିଁ ?

: ନା, ଶାନ୍ତ ନିରୁଦ୍ବେଳିତ ରାଜାଙ୍କର ସ୍ୱର । ମୁଁ ତା' କହୁନାହିଁ । କହୁଛି ଯୁଗେ ଯୁଗେ ନର୍ତ୍ତକୀ, ନଟରି ବଧୂର ଜୀବନ ସହିତ ଆମ

ସମାଜର ଅଭିଜାତ ବର୍ଗ ଜଡ଼ିତ ହୋଇ ଆସିଛନ୍ତି । କୌଣସି ଦିନ ସନାତନ ଧର୍ମ ତାଙ୍କୁ ବାରଣ କରିନାହିଁ ।

: ତା' ବୋଲି ଦେବଦାସୀ ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନ ! କ୍ରୋଧରେ ମହାମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର କୁଟିଳ ଭ୍ରୂ କୁଞ୍ଚିତ ହୋଇଗଲା ।

: ଉତ୍ତେଜିତ ହେବେ ନାହିଁ ମହାମନ୍ତ୍ରୀ । ନିରୁତ୍ତାପ ସ୍ୱରରେ ବିନାୟକ ସିଂହ କହିଲେ, ଆପଣ ବିଦଗ୍ଧ ଜନ, ସୁବିବେଚକ ଭାବରେ ଆପଣଙ୍କର ଖ୍ୟାତି ରହିଛି । ଶାନ୍ତ ମନରେ ଥରେ ଦେଖି ନିଅନ୍ତୁ ଅତୀତରେ ଏପରି ଅନେକ ଉଦାହରଣ ରହିଛି । କଳାବତୀ ସହିତ ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ସମ୍ପର୍କ କୌଣସି ନୂତନ ଜଟିଳତାର ସୃଷ୍ଟି କରୁନାହିଁ ।

ରାଜାଙ୍କର ଶୀତଳତା ତାଙ୍କର କ୍ରୋଧକୁ ଦ୍ୱିଗୁଣିତ କରି ଦେଉଥିଲା । ଜୋରରେ ଶ୍ୱାସ ନେଉଥିଲେ ସେ । ଆଖିରୁ ତାଙ୍କର ଛୁଟିକି ପଡୁଥିଲା ଅଗ୍ନିସ୍ଫୁଲିଙ୍ଗ । ଅଶାନ୍ତ ଉତ୍ତ୍ୟକ୍ତ କଣ୍ଠରେ ସେ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ : ଗଜପତିଙ୍କ ଦରବାରରେ ମୁଁ ଏହାର କି କୈଫିୟତ ଦେବି ?

: ଆପଣଙ୍କୁ ତା' କହିବାକୁ ହେବ ନାହିଁ । ଶୀଘ୍ରରେ କେବଳ ମାତ୍ର ପତ୍ରିକା ଉପସ୍ଥିତ କରିବା ଆପଣଙ୍କର ଦାୟିତ୍ୱ ।

ଆଉ କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ ମନ୍ତ୍ରୀ । ଉତ୍ତେଜିତ ବ୍ୟାଘ୍ର କବଳରୁ ଶିକାର କାଢିନେଲେ ଚରମ ଆକ୍ରୋଶରେ ସେ ଯେପରି ହିଂସ୍ର ହୋଇ ଉଠେ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଭୀଷଣ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା ତାଙ୍କର ଅଶାନ୍ତ ଦୃଷ୍ଟି ।

ପଦ୍ମଙ୍କ ସନ୍ନିବେଶ ଏକ ବେତସ ମଞ୍ଚ ଉପରେ ଉପବେଶନ କରିଥିଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ସଦା ସପ୍ରତିଭ ନୟନରେ ଧୂସର ଶୂନ୍ୟତା,

ଅଧରରେ ଅଜସ୍ର ବେଦନାର ବିବର୍ଣ୍ଣ କ୍ଳାନ୍ତି । ହାସ୍ୟୋଜ୍ଜ୍ୱଳ ମୁଖମଣ୍ଡଳ ଆଜି ଅସମ୍ଭବ ମଳିନ । ହୃଦୟ ନିସ୍ପନ୍ଦ, ଅବସନ୍ନ ।

ସ୍ୱଚ୍ଛ କୋମଳ ଭୂଷନ ତଳରେ ଶାୟିତ ରାଜା ନୀଳକଣ୍ଠ ଭଞ୍ଜ, ରୋଗଜୀର୍ଣ୍ଣ ସୁଠାମ ଶରୀର । ପାଣ୍ଡୁର ରକ୍ତଶୂନ୍ୟ ସୁଗୌର କାନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଅମ୍ଳାନ ଚକ୍ଷୁ ତାରକା । ଝଡ଼ଝଞ୍ଜାର ଘୋର ଦୁର୍ବିପାକ ମଧିରେ ବହୁ ଦୂର ବନ୍ଦରର ଆଲୋକ ପରି ଅଦ୍ଭୁତ ଦୀପ୍ତିରେ ଝଲମଲ କରୁଥିଲା । ସେଇ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଉଦ୍ଭାସିତ ହେଉଥିଲା ଏକଦାର ସ୍ୱପ୍ନରୁ ଲପନ ।

ଦୂରାଗତ ଘଣ୍ଟାର ଉଦାସ ଗମ୍ଭୀର ଧ୍ୱନି ପରି ଉପେନ୍ଦ୍ର ଶୁଣିଲେ : ପୁରୀ ଯିବାକୁ କେବେ ସ୍ଥିର କରିଛ ?

: ମୋର ସ୍ଥିର କରିବାର କିଛି ନାହିଁ । ଆଗାମୀ ଶୁକ୍ରବାର ସନ୍ଧି ଆଠ ଘଟିକାରେ ପ୍ରକାଶ୍ୟ ସଭାରେ ଆଲୋଚନା ହେବ । ଠାକୁର ରାଜାଙ୍କର ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା ମୁଁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଛି ।

: ବେଶ୍, ଆଜି ମଙ୍ଗଳବାର‥କାଲି ଉଷା ସମୟରେ ପ୍ରଭୁ ରଘୁନାଥ ଜୀଉଙ୍କୁ ସ୍ମରଣ କରି ଯାତ୍ରାରମ୍ଭ କର ।

ବିନୀତ ସ୍ୱରରେ ମସ୍ତକ ଅବନତ କରି ଯୁବରାଜ କହିଲେ : ଆଜ୍ଞା ପାଳନ କରିବି ।

: ତମେ ଏତେ ବିଷର୍ଣ୍ଣ କାହିଁକି ? ଶରତର ନିର୍ମଳ ଆକାଶରେ ବି ମେଘର ସୂଚନା ମିଳେ, କିନ୍ତୁ ସେ କ୍ଷଣିକ ।

ପିତାଙ୍କର ପାଣ୍ଡୁର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ଗଭୀର ତୃପ୍ତି ଆଉ ଅପୂର୍ବ ସନ୍ତୋଷର ପରିଚ୍ଛନ୍ନ ଦର୍ପଣରେ ଦୃଢ଼ ପ୍ରତ୍ୟୟର ପ୍ରତିବିମ୍ବ ।

: ଜନ୍ମଭର ପଥ କଣ୍ଟକିତ, ଯିବା ବନ୍ଧୁର । କ୍ଷୀଣ କଣ୍ଠରେ ନୀଳକଣ୍ଠ ଭଞ୍ଜ କହୁଥିଲେ, ଜୀବନରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବାକୁ ହେଲେ, ନିଜର ନ୍ୟାଯ୍ୟ ପାଇବାକୁ ହେଲେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଅଗ୍ରସର ହେବାକୁ ହେବ । ଉଦ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ତରୁଣ ଅଟେ ବ୍ୟଥାତୁର ଦୃଷ୍ଟି ନିକ୍ଷେପ

ନ କର ସେଥିରେ ବିଛ କଣ୍ଟକକୁ ଅପସାରଣ କରିବାକୁ ହେବ । ଅତିକ୍ରାନ୍ତ କରିଯିବାକୁ ହେବ ସମସ୍ତ ଶିଳାର ସୁଦୃଢ ବାଧା । ତାହେଲେ ତମେ ଦେଖିପାରିବ, ସେଇ ପଥର ଶେଷରେ, ରହିଛି ତମର ସ୍ୱପ୍ନର ସରୋବର, ଲଳିତ ନୀଳ କମଳ । ତା'ର ସ୍ନିଗ୍ଧ ଶୀତଳ ସୁରଭିତ ଜଳରେ ଅବଗାହନ କରି ସେତେବେଳେ ମୁଗ୍ଧ ଚିତ୍ତରେ, କମଳ କଳିକାରେ ଅର୍ଘ୍ୟ ଅଞ୍ଜଳି ଦେଇପାରିବ ତମର ଜୀବନ ଦେବତାକୁ । ଏସବୁ ପାଇଁ ପ୍ରୟୋଜନ ଅସୀମ ଧୈର୍ଯ୍ୟ, ଅଟଳ ପ୍ରତିଜ୍ଞା । ମୁଁ ଜାଣେ, ତମ ଭିତରେ ତାର ଅଭାବ ନାହିଁ ।

କ୍ଲାନ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ରାଜା । ଅଚ୍ଛନ୍ନ ଚକ୍ଷୁ ମୁଦ୍ରିତ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ଘନଶ୍ୱାସରେ କଂପି ଯାଉଥିଲା ଦୁର୍ବଳ ବକ୍ଷ ।

କଂପି ଉଠୁଥିଲା ରୌପ୍ୟ ବୃକ୍ଷରେ ସଜ୍ଜିତ ପ୍ରଦୀପ ପଂକ୍ତି । ମୁକ୍ତ ବାତାୟନ ଦେଇ ପ୍ରବେଶ କରୁଥିଲା ବର୍ଷାର ଉଦ୍ଦାମ ବାୟୁ ।

ଅନୁଚ୍ଚ ବ୍ୟସ୍ତ କଣ୍ଠରେ ଉପେନ୍ଦ୍ର କହିଲେ : ଆପଣ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଚନ୍ତି । ବିଶ୍ରାମ କରନ୍ତୁ ।

: ବିଶ୍ରାମ ତ ଦିନେ ନେବାକୁ ହେବ । ନିର୍ବିଘ୍ନ, ନିର୍ଜ୍ଜନ ବିଶ୍ରାମ । ତା'ପାଇଁ ଏତେ ବ୍ୟସ୍ତ କାହିଁକି ?

ଦ୍ୱିରୁକ୍ତି କଲେ ନାହିଁ କୁମାର । ଅନନ୍ତ ଶୂନ୍ୟତାର ଉଗ୍ର ବାଲୁଚରରେ ନିସଂଗ ପକ୍ଷୀର ବିବର୍ଣ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟି ମେଲି ପିତାଙ୍କର ମୁହଁକୁ କେବଳ ଚାହିଁ ରହିଲେ ସେ ।

ଶୀର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱରରେ ନୀଳକଣ୍ଠ କହୁଥିଲେ : ବୟସର ଦୀର୍ଘ ଅଭିଜ୍ଞତା ନେଇ ମୁଁ ଜାଣିଛି ଉପେନ୍ଦ୍ର, ଜଗତର ସମସ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନର ଯଥାଯଥ ଉତ୍ତର ରହିଛି—ସକଳ ସମସ୍ୟା ସମାଧାନର ଉପାୟ ରହିଛି । ମନୁଷ୍ୟକୁ ସେଥିପାଇଁ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ହୁଏନା—କେବଳ ଖୋଜି ବାହାର କରିବାକୁ ହୁଏ ।

ଉପେନ୍ଦ୍ର ନୀରବ ।

: ତମେ ସ୍ଥିର ରହ ।" ନିଜର ଆଦର୍ଶରେ ଅବିଚଳ ରହ । ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ମନରେ କାଲି ପ୍ରତ୍ୟୁଷରେ ଯାତ୍ରାରମ୍ଭ କର । ଶୀଘ୍ରମୁରେ ନିର୍ଭୟ ଚିତ୍ତରେ ସତ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କର । ହୃତ ବସ୍ତୁର ନିଶ୍ଚୟ ତମେ ପାଇବ । ଶୀଘ୍ର ନ ହେଲେ ବିଳମ୍ବରେ ପାଇବ । ସତ୍ୟର ପଥ କେହୁ ଚିରକାଳ ଅବରୁଦ୍ଧ କରି ପାରିବ ନାହିଁ ।

ଯୁବରାଜ ଆସନ ତ୍ୟାଗ କଲେ । ପିତାଙ୍କର ଚରଣ ଧୂଳି ନେଇ ବିଦାୟ ଅନୁମତିର ପ୍ରତୀକ୍ଷା କଲେ ସେ ।

ପୁତ୍ରକୁ ବିଦାୟ ଦେଲେ ନୀଳକଣ୍ଠ ଭଞ୍ଜ । କିନ୍ତୁ କ'ଣ ଭାବି ପୁଣି ଡାକିଲେ : ଉପେନ୍ଦ୍ର !

ଦ୍ୱାର ଦେଶରୁ ଫେରି ଆସିଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର ।

: ହଠାତ୍ ମନେ ହେଲା କଥାଟା ତମକୁ ଜଣେଇ ଦେବା ଉଚିତ ।

କି କଥା···? କୁମାରଙ୍କ ମନରେ ସାମାନ୍ୟ ବିସ୍ମୟ, କିଛି କୌତୂହଳ । କିନ୍ତୁ ମୁହଁ ଖୋଲି କିଛି ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ ନାହିଁ ସେ ।

: ତମ ସହିତ ହୁଏତ ମୋର ଆଉ ଦେଖା ହେବ ନାହିଁ । ତମେ ପହଞ୍ଚିବା ପୂର୍ବରୁ ମୋର ଡାକ ଆସିଯାଇ ପାରେ ।

: ପିତା··· କୁମାରଙ୍କ କଣ୍ଠରେ ଶିଶୁର ସହଜ ମର୍ମସ୍ପର୍ଶୀ କାରୁଣ୍ୟ ।

ହସିଲେ ନୀଳକଣ୍ଠ ଭଞ୍ଜ । ପୌଷ ନିଶିଥର ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ପରି ମ୍ଳାନ କରୁଣ ସେ ହସ : ସେଥିପାଇଁ ଦୁଃଖ କ'ଣ ଉପେନ୍ଦ୍ର···? ଈଶ୍ୱର ମୁକ୍ତି ଦେବାକୁ ଚାହାନ୍ତି—ଚାହାନ୍ତି ଅଶେଷ ଯାତନାର ଶେଷ କରିବାକୁ । ତା' ବ୍ୟତୀତ ଯାହା ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ ତାକୁ ପରମ ସୁଖରେ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଉଚିତ ।

ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଦୀର୍ଘ ଚକ୍ଷୁ ବ୍ୟାକୁଳ ଅଶ୍ରୁରେ ଟଳମଳ କରୁଥିଲା ।

ତାଙ୍କର ଅବନତ ମଥା-ଉପରେ ନଜର ଅବସନ୍ନ କରି ରଖିଲେ ନୀଳକଣ୍ଠ ଭଞ୍ଜ ।

: ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଗୋଟିଏ କଥା ମୁଁ ତମକୁ ଜଣାଇବାକୁ ଚାହେଁ···କଥା ନ କହ ତାକୁ ତମେ ଅନୁରୋଧ ବି କହ ପାର ।

ବ୍ୟାଥାବିଦ୍ଧ ଦୃଷ୍ଟିରେ ପିତାର ନିର୍ଲିପ୍ତ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲେ କୁମାର ।

: ଘୁମୁସର ଯଦି କେବେ ତମକୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରେ, ତା'ର ସମ୍ମାନ ତମେ ରକ୍ଷାକର । ଅଶେଷ ଆଘାତ ଦେଲେ ବି ସେ ତମର ମା ।

ଘୁମୁସର··· ଘୁମୁସର ··ଉଦ୍‌ଗତ ଅଶ୍ରୁକୁ ଆଉ ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲେ ନାହିଁ ଯୁବରାଜ । ଏଇ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଅସନ୍ନ ବିଦାୟୀ ଏକ ହୃଦୟର କି ଗଭୀର ବ୍ୟାକୁଳତା !! ମସୃଣ ଗୌର ଗଣ୍ଡକୁ ପ୍ଲାବିତ କରି ବହି ଚାଲିଲା ଅଶ୍ରୁର ଅବାରିତ ଧାରା । କୁମାରଙ୍କର ମନେ ହେଉଥିଲା ଏ ଅଶ୍ରୁ ନୁହେଁ—ରାଜ୍ୟ ହରା ରାଜାର ନିରୁଦ୍ଧ ବେଦନାକାତର ଅନ୍ତରର ସଜଳ ପ୍ରତିବିମ୍ବ ଏ ।

ସନ୍ଧ୍ୟା ଅତିକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ପଦ୍ମଜ ପ୍ରସ୍ତ୍ର ବଡ଼ ଦାଣ୍ଡରେ ଲଦୁ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାର ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ଚକ୍ ଚକ୍ କରୁଥିଲା । ଆକାଶରେ ଇତସ୍ତତ ଭାସି ଯାଉଥିଲେ ଶ୍ୱେତ ମେଘ ପଂକ୍ତି ।

ଅନୁଚ୍ଚ କଣ୍ଠରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରି ରାଜ ସଭାରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ଯାଉଥିଲେ ନୟାଗଡ଼ର ମହାମାନ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରୀ ଓ କବି ଭୂପତି ପଣ୍ଡିତ ।

: ଆମ ଘୁମୁସର ନୀଳକଣ୍ଠ ଭଞ୍ଜ କେବଳ ରାଜା ନୁହଁ । ତାଙ୍କର ମାତା ମଣ୍ଡାଦେବୀ ନୟାଗଡ଼ର ରାଜକନ୍ୟା । ତା'ପରେ

...ସେମାନେ ରାଜ୍ୟର ଅତିଥି । ତେଣୁ ଉପେନ୍ଦ୍ର ବିରୁଦ୍ଧରେ ...ଣ୍ଡମୂଳକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗ୍ରହଣ କରିବା ତାଙ୍କ ପକ୍ଷେ ସମ୍ଭବ ହୋଇନାହିଁ ।

: ଏ ପ୍ରକାର ଅନୁରୋଧରେ ବକ୍ସିର ସ୍ୱର ଶାସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଉପରେ ...ନ୍ତ୍ର କରିବା ଉଚିତ୍ । ତା' ନକରି ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ବୋଲି ...ସେ ତାଙ୍କର ପତ୍ରିକାରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି ।

: ମହାରାଜାଙ୍କର କ'ଣ ମତାମତ ?

: ପତ୍ରପାଠ ସମୟରେ ମୁଁ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲି । ମହାରାଜା କ୍ରୋଧରେ କମ୍ପି ଉଠିଲେ । ଏତେ ବଡ଼ ଅମର୍ଯ୍ୟାଦା !! ତେଣୁ ...କାଶ୍ୟ ସଭାର ଆୟୋଜନ ହୋଇ ସେଇ ଅଜ୍ଞାତ କବିଙ୍କୁ ଆହ୍ୱାନ କରି ଯାଇଛି ।

: ଉଚିତ୍ ଉଚିତ୍ । ଏତେ ଅନ୍ୟାୟ ! ଦେବତାର ଅସହ୍ୟ ହୋଇ ଉଠିଛି । ତା'ର ଶ୍ୱାସ ରୁଦ୍ଧ ମନୁଷ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ର କରିବ...ଏଥିରୁ ଯାଉ, ବେଶ୍ କରି ପାଉ ରସିକତାର ଶାସ୍ତି ।

: ଶୁଣିଲେ ମନ୍ତ୍ରୀ ମହାଶୟ, ଉତ୍ଫୁଲ୍ଲ କଣ୍ଠରେ ଭୂପତି ପଣ୍ଡିତ କହିଲେ, ସେତେବେଳେ ରାଜପୁତ୍ର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଗୋଟିଏ ଅଭିଯୋଗ ଥିଲା । ଏକ୍ଷଣି କବି ବିରୁଦ୍ଧରେ ଚାଲିଛି ।

ଭୂପତି ପଣ୍ଡିତଙ୍କର କଥା ଠିକ୍ ବୋଧଗମ୍ୟ ହେଲା ନାହିଁ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ରସିକତାରେ ନ ହସି ସେ ରହି ପାରିଲେନି । କହିଲେ : ଏ ପୁଣି କି ପ୍ରକାର କଥା ମହାଶୟ ?

: ବୋଧଗମ୍ୟ ହେଲା ନାହିଁ ? ହସିଲେ ଭୂପତି ପଣ୍ଡିତ । ସେଥର ଅଭିଯୁକ୍ତ କରା ହୋଇଥିଲା କେବଳ ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷ ରୂପରେ, ଏଥର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଏବଂ ଅର୍ଥ ଲାଭ ଦୁହେଁ ଏକତ୍ର ।

: ଓଃ...ଅଚ୍ଛା ଅଚ୍ଛା ..ରସିକ ରାଜକବି ଏଥର ସମ୍ଭାଳନ୍ତୁ । ପଣ୍ଡିତଙ୍କର କଥା ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ଉପଭୋଗ୍ୟ ହେଉଥିଲା । ମନେ

ମନେ ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆନନ୍ଦିତ ହେଉଥିଲେ—ସଭାର ପରିବେଶ କଳ୍ପନା କରି । ଏଠାରେ ତ ଆଉ ବିନାୟକ ସିଂହ ନାହାନ୍ତି ନାହାନ୍ତି ତାଙ୍କର ସମର୍ଥକମାନେ । ରାଜ ସଭାରେ କୈଫିୟତ ଦେବାକୁ ହେବ କେବଳ ରସିକ ନାଗର କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ।

: କେତେ ଶାସ୍ତ୍ର ନିପୁଣତା ଅଛି, ଏବେ ଆମେ ଦେଖି ନେବା ଦେଖିବା କେଉଁ ପୁରାଣ ଗ୍ରନ୍ଥରୁ କରିବ ତା'ର ସପକ୍ଷ ପ୍ରମାଣ ।

: ପୁରାଣ ଶାସ୍ତ୍ର ··· ଆପଣଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ସଂସ୍କୃତର ଗୋଟି ମାତ୍ର ଶବ୍ଦ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବାକୁ ବି ସେ ସାହସ କରିବନି ।

ବ୍ୟଙ୍ଗ କରି ଭୂପତି ପଣ୍ଡିତ କହିଲେ : ନା ନା, ଏପରି ମନ୍ତବ୍ୟ କରନ୍ତୁ ନାହିଁ ମନ୍ତ୍ରୀ ମହାଶୟ । ଅନେକ ସଭାରେ ସେ ଶ୍ରୀପ୍ରଭୁଙ୍କ ସଭା-କବିର ସମ୍ମାନ ଲାଭ କରିବ ।

ଉଚ୍ଚ କଣ୍ଠରେ ହସି ଉଠିଲେ ମନ୍ତ୍ରୀ । ହସିଲେ ବି ପଣ୍ଡିତନେ ।

ମସ୍ଜିଦ କୋର୍ଟ ସାହିର ସୁମୁସର ମଠରେ ସନ୍ଧ୍ୟାରତି ଶେଷ ହୋଇଥିଲା । ଶେଷ ହୋଇଥିଲା ମୃଦଙ୍ଗ, ମର୍ଦ୍ଦଳ, ଶଙ୍ଖ ଓ ଘଣ୍ଟ ଧ୍ୱନିର ବାଦ୍ୟ ସ୍ୱନ । ମଠର ନୀରବ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ଭକ୍ତ ଦର୍ଶକମାନେ ପ୍ରସାଦ ସେବନ କରି ଅଳ୍ପେ ଅଳ୍ପେ ଅପସରି ଯାଇଥିଲେ ।

ମୃଦୁ ଗମ୍ଭୀର ସ୍ୱରରେ ମହନ୍ତ ମହାରାଜ ଡାକିଲେ : ଯୁବରାଜ···

: ଗୋସାଇଁ··· ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ ତାଳୁ ପୀଠ ଉପବେଶନରେ ବସିଥିଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ମହନ୍ତଙ୍କର ସମ୍ବୋଧନରେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ ସେ ।

: ସଜ୍ଜକୁ ବଜେ କରିବେ ପରା ? ସମସ୍ତ ହେଇ ଗଲାଣି ।

ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର କଥାରେ, ଘଣ୍ଟାଆଡ଼କୁ ଦୃଷ୍ଟି ବୁଲେଇ ନେଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ସତେ ତ, ଅନେକ ସମୟ ଏହା ମଧ୍ୟରେ କଟିଗଲାଣି । ସନ୍ଧ୍ୟାରତି ଦେଖିବାକୁ ସେ ଆସିଥିଲେ ଏଠାକୁ । କିନ୍ତୁ ଏହା ଭିତରେ ଆରତି ଶେଷ ହେଇ ଭକ୍ତବୃନ୍ଦ ବାହୁଡ଼ି ଗଲେଣି । ତାଙ୍କର ଖିଆଲ ନାହିଁ । କଳାବତୀର ଚିନ୍ତାରେ ସେ ନିମଗ୍ନ ହେଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ।

ଆସିଲାବେଳେ କଳାବତୀ ସହିତ ତାଙ୍କର ସାକ୍ଷାତ ହୋଇ ନାହିଁ । ସାକ୍ଷାତ କରିବାର ଅବକାଶ ସେ ପାଇ ନାହାନ୍ତି । ଠାକୁର ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ଆଦେଶ ପାଇଲାବେଳକୁ ରାତି ପ୍ରଥମ ପ୍ରହର ଅତିକ୍ରମ କରିଥିଲା । ଅସୁସ୍ଥ ପିତାଙ୍କୁ ପ୍ରଥମ ସମ୍ବାଦ ନ ଦେଇ କଳାବତୀ ନିକଟକୁ ତ ଯାଇ ହୁଏନା । କଳାବତୀ କ'ଣ ସେଥିପାଇଁ ଭୁଲ୍ ବୁଝିଥିବ ତାଙ୍କୁ ? ଅଭିମାନ କରିଥିବ ?? ନା, ଗଭୀର ଆଶଙ୍କା ନେଇ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ଅନ୍ତରରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରତୀକ୍ଷା କରୁଥିବ ?? ରଘୁନାଥ ଜୀଉଙ୍କର ପଦତଳେ ଅସ୍ଥି ତାଙ୍କ କୁଶଳ କାମନା କରୁଥିବ ବିଦେଶୀ ପ୍ରିୟତମର ??

କଳାବତୀ ନିମିତ୍ତ ଆଜି ତାଙ୍କୁ ଜବାବ ଦେବାକୁ ହେବ ନିଜ ସ୍ତରରେ । କଳାବତୀ ଦେବଦାସୀ । ତା'ର ସବୁକିଛି ଦେବତା ପାଇଁ ଉତ୍ସର୍ଗୀକୃତ । ତା'ପ୍ରତି ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ସ୍ନେହ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ସବୁ ଅବୈଧ ; ଶାସ୍ତ୍ରର ବିରୁଦ୍ଧାଚରଣ । କାରଣ ତଦ୍ୱାରା ଦେବଦାସୀର ମନ ସଂଯମ ହରାଇ ବିପଥଗାମୀ ହେଉଛି । କି ଅନ୍ତସାର ଶୂନ୍ୟ ଏଇ ଅଭିଯୋଗ !!

ମନେ ମନେ ହସିଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । କଳାବତୀ ଯଦି ତା'ର ମନ ଦେବତାଙ୍କୁ ନ ଦେଇ ପାରେ—ତେବେ, ପୁରୋହିତ ଆଉ ସମାଜପତି ମାନେ କିପରି ତାକୁ ଉତ୍ସର୍ଗ କରି ପାରିବେ ?? ତାହାହେଲେ

କଠିନ ଲୌହ ଶୃଙ୍ଖଳରେ ମନକୁ ବନ୍ଦୀ କରି ପାରିବାର କ୍ଷମତା ଯଦି ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶ୍ରେଷ୍ଠମାନଙ୍କର ଥାଏ, ତାହେଲେ ବା ତା' ଫଳ ହୋଇପାରେ ।

: ଯୁବରାଜ···ମହାନ୍ତ ମହାରାଜଙ୍କର ମୋର ସ୍ପର୍ଦ୍ଧା, ମୋହ ଶାନ୍ତି ଗଲା । ସମସ୍ତ ଭାର ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ କରି ଯାତ୍ରା କରନ୍ତୁ । ବିଳମ୍ବ ହେଉଛି ।

: ମୁଁ ବଡ଼ ନିଃସଙ୍ଗ ବୋଧ କରୁଛି ମହାରାଜ ।

ଭଙ୍ଗୀର ଆଶ୍ୱାସନା ନେଇ ମହାନ୍ତ କହିଲେ : ଏ ଜଗତରେ ସମସ୍ତେ ନିଃସଙ୍ଗ, ପୁଣି କେହୁ ନିଃସଙ୍ଗ ନୁହଁ ରାଜକୁମାର । ଯେଉଁଠାରେ ଯେଉଁମାନେ ଆପଣଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଦଳବଦ୍ଧ ହୋଇଛନ୍ତି ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ନିଃସଙ୍ଗ । କେବଳ ତାଙ୍କର ମତ ଏକ ଆପଣଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଏକ ମତ । ସଂଗ୍ରାମ ହେବ ଦୁଇ ମତ ଭିତରେ । ଯାହାର ସତ୍ୟ ଯେତେ ବଳିଷ୍ଠ ତା'ର ଜୟଲାଭର ପଥ ସେତେ ନିଷ୍କଣ୍ଟକ । ତେବେ ଗୋଟିଏ କଥା ରାଜପୁତ୍ର···

ମହାନ୍ତ ମହାରାଜ ଢୋକ ଗିଳିଲେ ;

ଉଦ୍‌ଗ୍ରୀବ ନୟନରେ ଉପେନ୍ଦ୍ର ଚାହିଁଥିଲେ ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ । ମହାନ୍ତ ସନାତନଧର୍ମର ଏ ବି ଜଣେ ସାଧକ । କିନ୍ତୁ ତାହିଁ···ତାଙ୍କ ତ ପ୍ରତି ମାତ୍ର ଘୃଣା କରନ୍ତୁ ତାହାକୁ ? ଦେଇ ତାହାକୁ ବୀରବରର ଅଭୟ ?

: ସତ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ବଡ଼ କଠିନ କର୍ମ···ସମସ୍ତ ପାପେପଣ

ଚଢ଼ିଲୁ କଣ୍ଠରେ ଉପେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ : ମୋ ଜୀବନରେ ଯେଉଁ ଅନୁରୋଧ କରିପାରିଛି ତା' କଣ ସତ୍ୟ ??

ସହସା କୌଣସି ଉତ୍ତର ଦେଲେ ନାହିଁ ମହାନ୍ତ । କିଛିକ୍ଷଣ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଚାହିଁ ରହିଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ମୁହଁକୁ । ଧୀରେ, ଖୁବ୍ ଧୀରେ କହିଲେ : ଏ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର କେବଳ ଆପଣ ନିଜେ ହିଁ ଉପଲବ୍ଧି କରିବେ ।

: ମୁଁ ...ମୁଁ ଏହାର କି ଉତ୍ତର ଦେବି...?

: ଭୟ କରନା ରାଜପୁତ୍ର । ବତ୍ସ କୁଅନା । ଯେ ଯେଉଁ ାର୍ଯ୍ୟ କରେ ସେ ତା'ର କାରଣ ଜାଣିଥାଏ । ଅଛି ସେଇ ାରଣରେହିଁ ନିହିତ ଥାଏ କାର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରକୃତ ଉତ୍ତର ।

: ଯଦି ମୁଁ ଅପରାଧୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୁଏ ?

: ଏକମାତ୍ର ଶକ୍ତି ବ୍ୟତୀତ ଜଗତରେ, କାହାକୁ ଅପରାଧ ାବ୍ୟସ୍ତ କରିବାର ଅଧିକାର ଦ୍ୱିତୀୟ କାହାର ନାହିଁ । ଆଉ ସେଇ କମାତ୍ର ଶକ୍ତି ହେଉଛି ନିଜର ବିବେକ ।

: କିନ୍ତୁ ମହାରାଜ ଯେ ମୋର ଅପରାଧ ବିଚାର କମିଶ ସଙ୍ଗ ନ କରିଛନ୍ତି ।

: ବିଚାର କର ରାଜାର ଫରମାନ । କିନ୍ତୁ ସେ ବିଚାରକୁ ୀକାର କରିବାର ଅଧିକାର, କେବଳ ଅପରାଧୀର । ଜୋର କରି ାକୁ ଶାସ୍ତି ଦିଆଯାଇ ପାରେ । କିନ୍ତୁ ସ୍ୱୀକାର କରାଇ ହୁଏ ାଏନା । ଅପରାଧୀର ଅନ୍ତର ଯେଉଁଠି ସ୍ୱୀକାର କରେ ଶାସ୍ତି ଠି ମୂଲ୍ୟହୀନ ହୋଇଯାଏ କୁମାର ।

ମହନ୍ତଙ୍କର ବଚନାମୃତରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ଯାଉଥିଲେ ହରେନ୍ଦ୍ର । ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ଶୁଣୁଥିଲେ ତାଙ୍କର କଥା : ପ୍ରକୃତ ଅପରାଧୀ ଯଦି ପରାଧ ସ୍ୱୀକାର ନ କରେ ?

: ତା'ହେଲେ ତାର ଅପରାଧ ବୃଦ୍ଧି ବଢ଼ି ଯାଏ । ମହନ୍ତଙ୍କର ରରେ ପ୍ରଶାନ୍ତ ନମ୍ରତା, କିନ୍ତୁ ଯୁବରାଜ, ସତ୍ୟ କେବେ ଆବରଣ ଳେ ରହିପାରେନା । ଯେପରି ଏଇ ଦେବ ଦିବାକରଙ୍କର ଜ୍ୟୋତିକୁ ଘ ଅଚ୍ଛାଦିତ କରିପାରେନା । ଠିକ୍ ସେହିପରି ପ୍ରକୃତ ପରାଧ ଯେ କୌଣସି ଉପାୟରେ ନିଜ ଚେତନକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରେ ।

ହରେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ମନେହେଲା, ଯତ୍ନେ ଯତ୍ନେ ଅନ୍ଧକାରରୁ ଳକୁ ଏବେ ଯେପରି ତାଙ୍କୁ ନେଇ ଯାଉଛି ପଦେ ପ୍ରକାଶ

ସୁସ୍ଥ ଶାନ୍ତ ଏକ ଜଗତକୁ । ସେଇ ପଥ ପ୍ରଦର୍ଶକର ଭିତର ଅନ୍ତରକୁ ଜାଣିବାର ଅଦମ୍ୟ କୌତୁହଳ ଦମନ କରି ନ ପାରି ସେ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ : ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମାଜପନ୍ଥମାନଙ୍କ ପରି ଆପଣ ମତେ ଘୃଣା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ ଗୋସାଇଁ ??

ମହାନ୍ତ ହସିଲେ । ଅନୁରାଗ ଶୀତଳ କରୁଣ ହସ, ଗମ୍ଭୀର ନମ୍ର କଣ୍ଠରେ ଆବୃତ୍ତି କଲେ :

“ଯସ୍ତୁ ସର୍ବାଣି ଭୂତାନି ଆତ୍ମନ୍ୟେବାନୁପଶ୍ୟତି ।
ସର୍ବଭୂତେଷୁ ଚାତ୍ମାନଂ ତତୋ ନ ବିଜୁଗୁପ୍ସତେ ।।”

: ସ୍ୱଜନପୁଞ୍ଜ, ନିଜଠାରୁ ପୃଥକ କରି ଅନ୍ୟକୁ ଯେ ଦେଖେ ସେ ଘୃଣା କରିପାରେ । କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତଙ୍କ ଅଦ୍ୱୈତ୍ୟ ଏବଂ ବିଶ୍ୱ ପ୍ରମାଣ ମନେ କଲେ ଘୃଣାର କାରଣ ଦୂରୀଭୂତ ହୁଏ ।

ଉପେନ୍ଦ୍ର ଉଠିଲେ । ଭୂମିଷ୍ଠ ପ୍ରଣାମ ନିବେଦନ କଲେ ମହାନ୍ତ ମହାରାଜଙ୍କୁ । ଜଣସ୍ୱମ୍ଭ ଅର୍ଦ୍ଧ, କଣ୍ଠରେ କହିଲେ, : ଜଗତର ସମସ୍ତ ଅନ୍ଧଯୋଗର ଅପେକ୍ଷ୍ୟ ପଥ ଆଜ ମୋ' ଉପରେ ଲଦି ଦିଆଯାଏ, ତାହେଲେ ବି ମୁଁ ଦଳି ହୋଇଯିବି ନାହିଁ ଗୋସାଇଁ ।

ଯୋଡ଼ ହସ୍ତରେ, ପରିତ୍ୟାକ୍ତ ଆତାଙ୍କୁ ନିମିଳିତ ନୟନରେ ଚାହିଁ ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ ମହାନ୍ତ ମହାରାଜ ।

ରଜା ଶ୍ରୀଶ୍ରୀ ଉମେଶସିଂହ ଦେବଙ୍କର ରାଜବେଶ । ପ୍ରକାଣ୍ଡ ପଥର କନ୍ଥିକୁମ୍ଭିର ମଧ୍ୟସ୍ଥଳରେ ଲକଳ ପ୍ରାସାଦ ବର୍ତ୍ତନ । ଧାରେ ଧାରେ ଦାରୁଫଳକ ଉପରେ ଚୌପଟ ପୁଷ୍ପଖଳରେ ଅନେକ କୁସୁମ ଦୃଶ୍ୟ । ତାର ମଝି ମଝି କେତେକ ଫୁଟା ଗୋଲାପର ଧୂପଧୂଆ । ପଥର ସ୍ତମ୍ଭଗୁଡ଼ିରେ ସୂକ୍ଷ୍ମ ନେଇବାଣୀ ଯୁକ୍ତ ବାଡ଼ାସୂତ । ପ୍ରଶସ୍ତ ଦ୍ୱାର

ସୁରମ୍ୟ ଶାନ୍ତ ଏକ ଜଗତକୁ । ସେଇ ପଥ ପ୍ରଦର୍ଶକର ଗଭୀର ଅନ୍ତରକୁ ଜାଣିବାର ଅଦମ୍ୟ କୌତୂହଳ ଦମନ କରି ନ ପାରି ସେ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ : ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମାଜପତିମାନଙ୍କ ପରି ଆପଣ ମତେ ଘୃଣା କରନ୍ତି ନାହିଁ ଗୋସାଇଁ ??

ମହନ୍ତ ହସିଲେ । ଅନୁରାଗ ଶୀତଳ ନିର୍ମଳ ହସ, ଗମ୍ଭୀର ନମ୍ର କଣ୍ଠରେ ଆବୃତ୍ତି କଲେ :

"ଯସ୍ତୁ ସର୍ବାଣି ଭୂତାନି ଆତ୍ମନ୍ୟେବାନୁପଶ୍ୟତି ।
ସର୍ବଭୂତେଷୁ ଚାତ୍ମାନଂ ତତୋ ନ ବିଜୁଗୁପ୍ସତେ ॥"

: ସନ୍ତୁଷ୍ଟ, ନିଜଠାରୁ ପୃଥକ କରି ଅନ୍ୟକୁ ଯେ ଦେଖେ ସେ ଘୃଣା କରିପାରେ । କିନ୍ତୁ ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ଅଦ୍ୱୈତ୍ୟ ଏବଂ ସର୍ବ ପ୍ରକାଶ ମନେ କଲେ ଘୃଣାର କାରଣ ନିର୍ମୂଳ ହୁଏ ।

ଉପେନ୍ଦ୍ର ଉଠିଲେ । ଭୂମିଷ୍ଠ ପ୍ରଣାମ ନିବେଦନ କଲେ ମହନ୍ତ ମହାରାଜଙ୍କୁ । ଅଶ୍ରୁସିକ୍ତ ଆର୍ଦ୍ର, କଣ୍ଠରେ କହିଲେ, : ଜଗତର ସମସ୍ତ ଅଭିଯୋଗର ଅପରାଧ ଯଦି ଆଜି ମୋ' ଉପରେ ଲଦି ଦିଆଯାଏ, ତାହେଲେ ବି ମୁଁ ଦୁଃଖୀ ହୋଇଯିବି ନାହିଁ ଗୋସାଇଁ ।

ଯୋଡ଼ ହସ୍ତରେ, ପରମାତ୍ମ ଆକାଶକୁ ନିମୀଳିତ ନୟନରେ ସ୍ଥିର ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ ମହନ୍ତ ମହାରାଜ ।

ରାଜା ଶ୍ରୀଶ୍ରୀ ତର୍ଯ୍ୟସିଂହ ଦେଓଙ୍କର ରାଜମହଲ । ପ୍ରକାଣ୍ଡ ଉଦ୍ୟାନ ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁଞ୍ଜର ମଧ୍ୟସ୍ଥଳରେ ଧବଳ ପ୍ରାସାଦ ଦଣ୍ଡାୟମାନ । ଧାରେ ଧାରେ ବକୁଳ ଗଛରେ ଶେଫାଳୀ ପୁଷ୍ପମାନଙ୍କର ଉତ୍କଟ ସୁଗନ୍ଧ ଦଳୀ । ତାର ମଧ୍ୟେ ମଧ୍ୟେ ଛୋଟ ଝରଣା ଫୋଆରାର ଝୁପଝାପ । ଉପର ଝରକାମାନରେ ସୂକ୍ଷ୍ମ ରେଶମୀ ଯୁକ୍ତ ଝାଲର । ପ୍ରଶସ୍ତ ଦ୍ୱାର

ଦେଶରେ କନାତର ଦ୍ୱାରଖଣ୍ଡ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅସବାବ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଖଚିତ ଉପକରଣରେ ଅଗୁରୁ ଚନ୍ଦନ ସିକ୍ତ । ଉପରେ କାଶ୍ମିରୀ କାର୍ଯ୍ୟକରା ଶାମିଆନା । ମଣି ମୁକ୍ତା ଖଚିତ ସିଂହାସନରେ ଉପବିଷ୍ଟ ମହାମାନ୍ୟ ରାଜା ଶ୍ରୀଶ୍ରୀ ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବ । ତାଙ୍କର ସୁଦର୍ଶନ ଅଙ୍ଗକୁ ଆବୃତ କରିଥିବା ଫିକା ରଙ୍ଗର ମଖମଲର ପାଟ, ତା' ଉପରେ ସୁନାର କାମ କରା ଇସ୍ପାତ୍ ପାଟଳ ରଙ୍ଗର କୋଷେମୀ ଅଙ୍ଗୀ । ମଥା ଉପରେ ମୁକ୍ତା ଖଚିତ ଶିରୋଭୂଷା ଉଷ୍ଣୀଷ । କର୍ଣ୍ଣରେ ହୀରକ ଖଚିତ କୁଣ୍ଡଳ । ନାଭି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲମ୍ବିତ ତିନି ଲହର ସିଂହଳୀ ମୁକ୍ତାର ମାଳ । ପାନ୍ନା ବସାଯାଇଥିବା ସୁବର୍ଣ୍ଣ ବାଜୁବନ୍ଧ । ଅଙ୍ଗୁଳିରେ ପଦ୍ମରାଗ ଆଉ ପ୍ରବାଳର ମୁଦ୍ରିକା । ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଜରିଲଗା ରୌପ୍ୟ ପାଦୁକା ।

ସଭା କକ୍ଷ ନିରବ, ନିଃଶବ୍ଦ । କିନ୍ତୁ ସଭାସଦ ଜନ ସମାଗମ ଅନେକ ବେଶୀ । ବାହାରେ ସିଂହଦ୍ୱାର ନିକଟରେ ଅପେକ୍ଷା ରତ ଜନତାର ଭିଡ଼ । ଅଳ୍ପ ଅନ୍ତରାଳେ ବାଦ୍ୟବୃନ୍ଦ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନୀରବ । ସମସ୍ତେ, ଏକ ଉତ୍କଣ୍ଠିତ ଭାବର ଅଧୀନରେ ବଦ୍ଧ ।

ସମ୍ମୁଖରେ, ଟିପାଇ ଉପରେ ରକ୍ଷିତ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ପାତ୍ର ଭୋଗ ଧରିଛନ୍ତି ସୁଦର୍ଶନ ପରିଚାରକ । ତାହାଠାରୁ ତାମ୍ବୁଳ ଖଣ୍ଡିଏ ନେବେ ରାଜାଧିରାଜ । ତାହା ଘୋଷିତ ହେବ ।

ଏହି ସଭାକକ୍ଷରେ ଉପସ୍ଥିତ ଜ୍ୟୋତିଷୀଙ୍କ ସହିତ ଅଭ୍ୟାଗତମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନ୍ତଃପୁର ନିବାସିନୀ ରାଣୀମାନଙ୍କ ମହା-ରାଜାଙ୍କର ଅନେକ ପୋଷ୍ୟମାନଙ୍କ ଭାଗ୍ୟ ଏଥିରେ ଘୋଷଣା ହେବ ।

ଏଥର ସମସ୍ତଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିଲା ଦେବୀ ଶାଣ୍ଡିଲ୍ୟ, ମୁଣ୍ଡିତ, ଅବଗୁଣ୍ଠନ କରି ଦାଣ୍ଡରେ ବସିଲେ । ଏଥିପାଇଁ ଦେବୀ ପଦାର୍ଥ ସେ ପଡ଼ନ୍ତି : ନବ-ଯୌବନ-ବନ୍ତ ନବବଧୂଙ୍କ ଜମିଦାରିଙ୍କ ଜନନୀ ଜନ୍ମଭୂମି ପ୍ରକୃତ ଭଲ ପ୍ରକାର ଦେଖିବା କରୁ ଅଛ । ରାଜା ଦେବ ଭାଗ୍ୟର ପ୍ରସ୍ତୁତ ଏବଂ ପ୍ରଜାଙ୍କ ଧର୍ମ ଧର୍ମ

ଉପରେ ଆଘାତ । ପୁନଶ୍ଚ ହୋଇ ଏହା ସହ୍ୟ କରି ପାଏନା । ତେଣୁ ଉଚିତ ବିଚାର ଆଶାରେ ଏ ଅଧମ ଶ୍ରୀ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ସକାଶରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଛୁ ।

ଉପସ୍ଥିତ ସଭାସଦ ଆଉ ଜନତାର ଦୃଷ୍ଟି ଏଥର ଫେରି ଆସିଲା ଅନ୍ୟ ଦିଗକୁ । ରାଜାଙ୍କର ଆଦେଶରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ଆଉ ଜଣେ ଅଭିଯୋଗକାରୀ । ସେ ସ୍ୱୟଂ ସଭାକବି ଭୂପତି ପଣ୍ଡିତ ।

କବିଜନ ସୁଲଭ ଗମ୍ଭୀର ଗଳାରେ ପଣ୍ଡିତ କହୁଛନ୍ତି : ଶ୍ରୀସ୍ୱାମୀଙ୍କ ସଭାକବି ହିସାବରେ ମୋର ଦାୟିତ୍ୱ ରାଜ୍ୟର ସମସ୍ତ ସାହିତ୍ୟ କୃତି ଅଧ୍ୟୟନ କରି ତା'ର ଦୋଷଗୁଣ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ନିକଟରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିବା । ମୁଁ ସେହି ଦାୟିତ୍ୱ ପାଳନ କରୁଅଛି ମାତ୍ର ।

ସଭା କକ୍ଷର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ଦୃଷ୍ଟି ବୁଲେଇ ନେଇ ତାଙ୍କର କର୍କଶ କଣ୍ଠରେ ସେ ପୁଣି କହିଲେ : ସମ୍ପ୍ରତି ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ନାମକ ଏକ ତରୁଣ କବିର ରଚନା ମୋର ହସ୍ତଗତ ହୋଇଅଛି । ମହିମା ବୋଧେ ଅବଗତ ଅଛନ୍ତି ସାମନ୍ତ ରାଜା ଧନଞ୍ଜୟ ଭଞ୍ଜଙ୍କର ସେ ପୌତ୍ର । କିନ୍ତୁ ସତ୍ ବଂଶଜ ଏହି ରାଜକୁମାରଙ୍କର ଶୃଙ୍ଗାର ରସପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଶ୍ଳୀଳ ରଚନାରେ ସମଗ୍ର ଜନ ସମାଜର ନୈତିକତାକୁ ନଷ୍ଟ କରିବାପାଇଁ ପ୍ରଚୁର ଉପାଦାନ ରହିଛି । ଏହା ଉତ୍କଳୀୟ ସଂସ୍କୃତି ପକ୍ଷେ ଘୋର ଅପମାନ ଜନକ । ଉତ୍କଳ ସଂସ୍କୃତିର ରକ୍ଷକ ତଥା ଉତ୍କଳ ଜନ-ସମାଜର ନୈତିକ କର୍ଣ୍ଣଧାର ହିସାବରେ ମହାରାଜା ଏହାର ଉଚିତ ବିଚାର କରିବା ଦେଖନ୍ତୁ ।

ମହାରାଜା ଶ୍ରୀ ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବ ଚାହିଁଲେ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ । ଦୁଇ ଥର ଖଁକରେ ମୃଦୁ ଶବ୍ଦ କଲେ ମନ୍ତ୍ରୀ । ଆଦେଶ ଦେଲେ ଘୋଷଣାକାରୀଙ୍କୁ । ତା'ପରେ ଘୋଷଣା କଲେ : କବି ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜଙ୍କର ଯଦି କିଛି ବକ୍ତବ୍ୟ ଥାଏ ତା'ହେଲେ ମହାରାଜା ଶ୍ରବଣ କରିପାରନ୍ତି ।

ସଭା କକ୍ଷର ସର୍ବ ପଶ୍ଚାତ୍ ଧାଡ଼ିରେ ତାଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆସନରେ ବସିଥିଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ଆଦେଶ ଶୁଣି ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହେଲେ । ସ୍ନିଗ୍ଧ ପ୍ରଶାନ୍ତ ଶରୀର । ପ୍ରଶସ୍ତ କପାଳ । ଘନ ଭ୍ରୂଲତା ତଳେ ଦୀର୍ଘ ସ୍ୱପ୍ନ ପ୍ରବଣ ଚକ୍ଷୁ । ଉନ୍ନତ ନାସା, ଆଜାନୁ ଲମ୍ବିତ ବାହୁ । ପରିଧାନରେ ମୟୂରଭଞ୍ଜୀ ଖଦୀର ବସ୍ତ୍ର ଓ ଉତ୍ତରୀୟ ।

ମହାରାଜାଙ୍କୁ ଓ ସଭାକୁ ସମ୍ମାନ ଜଣାଇଲେ ସେ । ମେଘମନ୍ଦ୍ର କଣ୍ଠରେ କହିଲେ : ଏ ଅଭିଯୋଗର ବିଶେଷ କିଛି ବକ୍ତବ୍ୟ ନାହିଁ । ତେବେ ପ୍ରଥମ ଅଭିଯୋଗର ଉତ୍ତରରେ ମୁଁ ଏତିକି ଶ୍ରୀ ସମ୍ମୁଖରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିବାକୁ ଚାହେଁ ଯେ—ଦେବଦାସୀ ତା'ର ହୃଦୟ ଯଦି ଏକାନ୍ତ ଭାବେ ଈଶ୍ୱରଙ୍କୁ ଅର୍ପଣ କରିଥାଏ ତା'ହେଲେ ସହସ୍ର ଚେଷ୍ଟା କରି ବି ତା'ର ମନକୁ କେହି ସ୍ପର୍ଶ କରି ପାରେନା । ଯେପରି ପୂଜାରୀ ଗୋସାଇଁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀର ମନ ଦେବେ ତାଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କାହାର ଚିନ୍ତା ମନକୁ ଆଣି ପାରେନା ।

: ଅନ୍ୟାୟ, ଅନ୍ୟାୟ... ଘୋର ଅଶ୍ଳୀଳତାର । ପଣ୍ଡିତ ଓ ଶ୍ରେଷ୍ଠିମାନେ ନାସିକା କୁଞ୍ଚନ କରିଲେ ।

: ଆଉ ଯଦି ସେ ତା'ର ମନ ଠାକୁରଙ୍କୁ ଦେବାକୁ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ନଥା ତା'ଠାରୁ ସେବା ଆଶା କେହି କରି ପାରେନା ।

: କି ଔଦ୍ଧତ୍ୟ !! କେଡ଼େ ଅହଙ୍କାର !!! ରକ୍ଷଣଶୀଳ ପଣ୍ଡିତ୍ ମାନଙ୍କର ଚକ୍ଷୁ ବିସ୍ଫାରିତ ହୋଇଗଲା ।

ଅକୁଣ୍ଠିତ, ଅନୁତ୍ତେଜିତ କଣ୍ଠରେ ଉପେନ୍ଦ୍ର କହିଥିଲେ : ପ୍ରଭୁ ଧର୍ମାବତାର, ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଭିଯୋଗର ଉତ୍ତରରେ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନ କରୁଛି । ଅଶ୍ଳୀଳତା କ'ଣ ? ଅଭିଯୋକ୍ତା ତାହା ସ୍ପଷ୍ଟ କରି ବୁଝାଇ ଦେବେ କି ??

ରାଜାଙ୍କର ଅନୁମତି ନେଇ ରାଜ ପଣ୍ଡିତ ଉଠିଲେ ।

ଅହଙ୍କାର ଭରା କଣ୍ଠରେ କହିଲେ : ଆଦି ରସର ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ । ଆଉରି ସରଳ କରି କହିଲେ ହେବ – ଯାହା ପଢ଼ିବେ ଶପୁଜାତ ହୁଏ ତାହାହିଁ ଅଶ୍ଳୀଳ !

: ଅପରାଧ ମାର୍ଜନା କରିବେ ପ୍ରଭୁ, ନମ୍ର କଣ୍ଠରେ ନରେନ୍ଦ୍ର କହିଲେ । କାବ୍ୟ ହେଉଛି ନାୟିକା । ନାୟିକାର ରୂପ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ଯାଇ ଯଦି ତା'ର ଅଙ୍ଗର ଶପୁଜାତକ ଅଂଶ ଆପଣ ବାଦ୍ ଦିଅନ୍ତି ତା'ହେଲେ ତା'ର କ'ଣ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ରହିବ ?

: ଆମ ପରମ୍ପରାର ଏହା ବିରୁଦ୍ଧ । କ୍ରୁଦ୍ଧ କଣ୍ଠରେ କହିଲେ ଜଣେ ସଭାସଦ୍ ।

: ପରମ୍ପରା ମନୁଷ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରେ ।

: ହରିନ ହରିନ । ହୁଂକୃତ ସ୍ୱରରେ ଏକ ପ୍ରକାର ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲେ କେତେଜଣ ତରୁଣ ସଭାସଦ୍ ।

ଅନୁମତି ନେଇ ଉପବେଶନ କଲେ ନରେନ୍ଦ୍ର ।

ମହାରାଜା, ମନ୍ତ୍ରୀ, ସଭାକବି ଓ କେତେକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସଭାସଦ୍ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କିଛି ସମୟ ଅନୁଚ୍ଚ ସ୍ୱରରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲା । ତା'ପରେ ସଭାରେ ଘୋଷକ ଘୋଷଣା କଲେ : ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ନ୍ୟାୟ ବିଚାର ଦ୍ୱାରା ଅଦ୍ୟ ଜନ ସମକ୍ଷରେ ପ୍ରତିପାଦ୍ୟ ହେଲା ଯେ କବି ନରେନ୍ଦ୍ର ଜଣେ ଅପରାଧୀ ।

: ଅପରାଧୀ... !! ସହସା ସଭା କକ୍ଷରେ ଚେତନ ହେଲେ ବୃଦ୍ଧ ବୃଦ୍ଧଗଣ । ପରସ୍ପର ପରସ୍ପର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲେ । ମନେ ମନେ ହୁଏତ ଆବୃତ୍ତି କରୁଥିଲେ ପ୍ରିୟ ସଂଗୀତର ପଦେ ଅଧେ ।

: ଏବଂ ଏହାର ଶାସ୍ତି ସ୍ୱରୂପ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ପ୍ରଭୁ ରଘୁନାଥ ଭଞ୍ଜଙ୍କର ମହଲ ପ୍ରବେଶ ତାଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ନିଷିଦ୍ଧ କରାଗଲା ।

: ଦ୍ୱିତୀୟ ଅପରାଧର ଶାସ୍ତି ସ୍ୱରୂପ କବି ନ କବିତା ପରିବେଷଣ କରି ପାରିବେ ନାହିଁ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟକୁ ଦେଇ କରାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ ।

ବାହାରେ—ସମାବେଶ ଜନତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଉତ୍ତେଜନା, ତାହାକୁ ତାହାକୁ ଉଚ୍ଛୃଙ୍ଖଳ ବ ମନେ ହେଲା ସାମାନ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ଧୀରେ ସବୁ ଚୁପି ହୋଇଗଲା । ରାଜାର ଆଦେଶ, ଯେଉଁ ରାଜା ହାତରେ ନ୍ୟାୟଦଣ୍ଡ । ତାହାର କିଛି କରିବାର ନାହିଁ, କହିବାର ନାହିଁ ।

ଜଗନ୍ମୋହନର ମର୍ମର ଚତ୍ୱରରେ ଦେବତାର ଢଳି କୁଙ୍କୁମ ରାଶି ଉପରେ ଅଶ୍ରୁରୁ ସିଞ୍ଚନ କରୁଥିଲା କଳାବତୀ । ଯନ୍ତ୍ର ପରି ନର୍ତ୍ତିତ ନୂପୁର ସ୍ୱରରେ ତାନ ଧରି ଯାଉଥିଲା ତା'ର ଚନ୍ଦନ କୁଙ୍କୁମ ଚର୍ଚ୍ଚିତ ତନୁ ଚମ୍ପତାଳି ।

କଳାବତୀ ଖୁବ୍ ଉନ୍ମନା ମନେ ହେଉଥିଲା । ତା'ର ପ୍ରାଣ ଚଞ୍ଚଳ ହରିଣୀ ନୟନରେ ସଜଳ ବିଷାଦର ଛାୟା । ଆରକ୍ତ ଶତଦଳ ପରି ଅନୁପମ ମୁଖ ଲାବଣ୍ୟରେ ଅଶାନ୍ତ ଉତ୍କଣ୍ଠା ।

ଉପେନ୍ଦ୍ର ନାହାନ୍ତି । ଏତ ସତ୍ୟ ହ ହେଲେ ସେ ଅନୁପସ୍ଥିତ । କେବଳ ତା' ନମିଷ୍ଠ ରାଜପୁତ ଆଉ ସମାଜ ଚକ୍ଷୁରେ ଅଚେତନ ହୋଇଛନ୍ତି ଜାତିଭ୍ରଷ୍ଟ ବହିଷ୍କୃତ । ଅଦ୍ଭୁତ ଦେଉଛନ୍ତି ରାଜ ଦଣ୍ଡ, ସେଇ ଅଭିଯୋଗର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଶମିଷ୍ଠ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ କ'ଣ ଉପେନ୍ଦ୍ର ଜାତିଭ୍ରଷ୍ଟ ? ତେବେରେ କ'ଣ ସେ ବହିଷ୍କୃତ ?? ଦେବଦାସୀ ସହିତ ବାର୍ତ୍ତାଳାପ କଲେ କ'ଣ ଜାତିର ଜଳାଞ୍ଜଳି ହୁଏ ??? ତାହା ଯଦି ହୁଏ ତେବେ ସମାଜ ନୃତ୍ୟଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ମନ୍ଦିରର ସମସ୍ତ ଭକ୍ତବୃନ୍ଦ, ସ୍ୱୟଂ ଜଗନ୍ନାଥ ନେଇ ତ ଏହି ଅପରାଧରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ କ୍ଷମା ଦେବା ଅଭିଶାପ ସବୁର ଛଡ଼ ଛଡ଼ ପାଇବା କ'ଣ ସମ୍ଭବ ?? ତା'ହେଲେ ତ ଜଗତର ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତେ ଏହି ପାପରେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ।

ସମସ୍ତେ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ, ନା ଭଲ ପାଇବାର କୌଣସି ଧରାବନ୍ଧା ନିୟମ ଅଛି ? କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପଥ ଅଛି ? କିଏ କାହାକୁ ଭଲ ପାଇ ପାରିବ, କାହାର କାହାକୁ ଭଲ ପାଇବା ଉଚିତ୍ ତା' ସ୍ଥିର ହୁଏ ସମାଜପତିମାନଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ?? ଭଲ ପାଇବା କ'ଣ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆକାର ବିଶିଷ୍ଟ ଏକ ଜଡ଼ ବସ୍ତୁ ? ଆସବାବ ପତ୍ର ପରି ଅନ୍ୟର ଇଚ୍ଛା ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ତାକୁ କ'ଣ ଏକ ଜାଗାରୁ ଅନ୍ୟ ଜାଗାକୁ ପରିବର୍ତ୍ତିତ କରିହୁଏ ?? ନା ନା, ଏ ସବୁ ଭିତରୁ କେଉଁଟା ହେଲେ ଠିକ୍ ନୁହେଁ । ତୀବ୍ର ପ୍ରତିବାଦ କରି ଉଠିଲା ଦେବଦାସୀର ମନ । ଏ ସବୁ ମିଥ୍ୟା । ଭଲ ପାଇବା ଅସୀମ, ଅଦୃଶ୍ୟ । ମହାସମୁଦ୍ର ପରି ସେ ଅନନ୍ତ ଅନିରୁଦ୍ଧ । ଅନ୍ତରର ସୂକ୍ଷ୍ମ ଅନୁଭବ ତନ୍ତ୍ରୀରେ ତା'ର ଅନୁରାଗମୟ ପ୍ରକାଶ । ସମାଜପତିର ସମସ୍ତ ବିଧି ନିଷେଧ, ସମାଜର ସକଳ ଛାଞ୍ଚ ନିୟମର ବାହାରେ ତା'ର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଜଗତ । ତା' ସତ ନ ହୋଇଥାନ୍ତା, ସେଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ତା'ର ଦେହ ଅକସ୍ମାତ୍ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇ ଆସନ୍ତା କାହିଁକି ; ଯାହା ଥିଲା ତା'ର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଜ୍ଞାତ, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଗୋଚର । ମନ୍ଦିରକୁ ତ ନିତ୍ୟ କେତେ ଯାତ୍ରୀ ଆସନ୍ତି, ଯାଆନ୍ତି । ନିଷ୍ଠୁର ସ୍ୱରରେ ନିତ୍ୟନୈମିତ୍ତିକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଧାରାରେ ସେ ନାଚି ଯାଏ ତା'ର ଅଭ୍ୟସ୍ତ ରଞ୍ଜିତ ନୂପୁର ନିକ୍ୱଣିତ ପଦ । ବାଦ୍ୟର ଛନ୍ଦେ ଛନ୍ଦେ ଅଙ୍ଗର ହିଲ୍ଲୋଳ ଦୋଳନରେ ନୟନର ଅପୂର୍ବ କଟାକ୍ଷରେ ସେ ଲୋକ ଧରେ ତା'ର ନୃତ୍ୟର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ । କେଉଁଠାରେ ତା'ର ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଘଟେନା, ବୈଚିତ୍ର୍ୟ କିଛି ସେ ଉପଲବ୍ଧି କରିପାରେନା । କିନ୍ତୁ ସହସା ସେଦିନ କାହିଁକି ସ୍ଥିର ହୋଇଗଲା ତା'ର ପଦ ଯୁଗଳ ; ସ୍ଥିର ହୋଇଗଲା ନଟୀର ଚପଳ ନୟନ । କିଏ ସି ଲୁଟିନେଲା ଅଭିଜ୍ଞା ଦେବଦାସୀର କାଞ୍ଚନ କଙ୍କଣ, କିଏ ସି ଲୁଟିନେଲା ଚନ୍ଦ୍ରାଂଶୁକ ତଳେ ଦୁଇ ହୃଦୟର ସ୍ପନ୍ଦନ ? ନିମିଷକରେ, ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା ମୃଦଙ୍ଗ ମର୍ଦ୍ଦଳ, ଘଣ୍ଟା ବାଦ୍ୟ । ବନ୍ଦ

ହେଉଥିବା ପୂଜକର ସ୍ତବ ଗୁଣର ମନ୍ତ୍ରପାଠ । ସଙ୍ଗୀତ ଝଙ୍କାରରେ ଦର୍ଶକ ବର୍ଗ ଦେଖିଲେ ନୃତ୍ୟ ଶ୍ରୀକର ସଚଳ ଚଞ୍ଚଳତା ମଧ୍ୟରେ, ପାଷାଣ ପ୍ରତିମା ପରି ଅଚଞ୍ଚଳ ରହିଛି ସୁଦକ୍ଷ କଳାକାର ।

ସମସ୍ତଙ୍କର ଧାରଣା ହୋଇଥିଲା ଅକସ୍ମାତ୍ ଅସୁସ୍ଥ ବୋଧ କରୁଛି ଦେବଦାସୀ । କେବଳ କେହି ଅନୁମାନ କରି ପାରି ନଥିଲେ—ଦେବଦାସୀର ଲଳିତ ଅପାଙ୍ଗ ଦୃଷ୍ଟି ସାମାନ୍ୟ କଟାକ୍ଷପାତ କରି ମୂର୍ଚ୍ଛିତ ନୟନରେ ସ୍ଥିର ସୁକଠିନ ଶିଳା ଖଣ୍ଡ ପରି ଅଚେତନ ସ୍ତବ୍ଧ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଉପସ୍ଥିତ ରହିଛି ଜଣେ ସୌମ୍ୟ ଦର୍ଶନ ତରୁଣ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ । ଯାହାର ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ ଦୃଷ୍ଟି କୋରକ ସମ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଆନନ ନିକଟକୁ ଅଥବା ଲୁବ୍ଧ ମଧୁପ ପରି ଛୁଟି ଯାଉଛି ଦେବଦାସୀର ଦୃଷ୍ଟି । ପରକ୍ଷଣରେ, ନର୍ତ୍ତକୀର କୁସୁମ କମନୀୟ ଯୌବନମ ଭରି ମଦାବେଶ ମନ୍ଥର ମରାଳୀ ପରି ଧୀର ଅଗ୍ରସର ହୋଇ ଥିବ ନିକଟ ତରୁଣ ତପସ୍ୱୀ ଅଭିମୁଖେ । ତା'ର ହୃଦୟର ସକଳ ଭକ୍ତି ମୂର୍ଚ୍ଛିତ ହେଉଥିବ ଏକ ଅନିର୍ବଚନ ଆନନ୍ଦ ଅକୁଳ ଆବେଗରେ । 'ହେ ସୁନ୍ଦର ତରୁ, ତମେ ମୋର ସତ୍ୟ । ତମେ ମୋର ଏକମାତ୍ର ପ୍ରିୟ । ତମେ ମୋର ସମସ୍ତ ବାଞ୍ଛା—ତମେ ମୋର ସକଳ ତୃପ୍ତି । ତମେ ଅଛ । ଏ ହୃଦୟ କୁସୁମର ସୁରଭିତ ଦେଉଳୀ ପାଖରୁ ଧନ୍ୟ କର ତମର ଚରଣ କମଳ ପାତରେ ।'

ଭବ ସାଗର, ଯାହା ଅନେକ ର ଦେବଦାସୀ କହିବ ଉଦ୍ଗ୍ରୀବ ମନର ସଂଯମ ସେ ଯେତେ ବାସନା ଯେଉଁ ଯାଇ ପାରିଲା । ତା'ର ସଂଯମ ପ୍ରିୟତମର ଅନୁଭବେ । ଜୀବନରେ ପଛ ପାଦ ନ ଥାଏ ସେଇ ଉତ୍କଟ ସଙ୍କଟ । ଶାନ୍ତ ମେଘର ଗର୍ଜନ ବୁକୁରେ ବଜ୍ରାଘାତର ସଦୃଶ ଉଲ୍ଲାସ ପରେ—ତାରାବଳୀର ନୈସ୍ତବ୍ଧ ଭଗ୍ନାବଶେଷ ଅନ୍ଧାର ବାହିତ ହୋଇ ଯାଇ ନଥାନ୍ତା ତା'ର ଉଦ୍ଦୀପ୍ତ ଅନ୍ତରର ପ୍ରଦୀପ

ଶିଖାରେ । ଉପବନର ନର୍ତ୍ତନ ଚତ୍ୱରରେ ଅକସ୍ମାତ୍ ଆବିର୍ଭାବ ହେଇ ନ ଥାନ୍ତା ତା'ର ବରେଣ୍ୟ ଅତିଥିର ।

ଯେଉଁ ସ୍ୱର ଏକାନ୍ତ ଅନ୍ତରର, ଯେଉଁ ରାଗ ନିଭୃତ ହୃଦୟର, ତାକୁ କେହି ହରଣ କରି ପାରେନା ; ଛୁଇଁ କରିବ କିପରି ? କାହାର ଶକ୍ତି ଅଛି—କେଉଁ ସମାଜପତିର, କେଉଁ ରାଜାର ; ବିଶ୍ୱର କେଉଁ ପ୍ରବଳ ପରାକ୍ରାନ୍ତ ସମ୍ରାଟର ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ପ୍ରତି ତା'ର ଅନୁରାଗକୁ ଅବରୁଦ୍ଧ କରିବ ? ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଭଲ ପାଇବାକୁ ଆଘାତ କରିବ ?? ସେ କାହାର ନୁହେଁ—କାହାର ହେଇ ପାରେନା । ଏକମାତ୍ର ସେଇ ରାଜକୁମାରର, ଏକାନ୍ତଭାବେ ସେଇ ରାଜକୁମାରର । ହୃଦୟର ଯେତେ ସ୍ୱପ୍ନର କଳଗୁଞ୍ଜନ ସବୁ ତା'ର ··ଅନ୍ତର ଏଇ ଏକାନ୍ତ ଝାପଣ ବେଦନାର୍ତ୍ତ ମୂର୍ଚ୍ଛନା ତା'ର ।

ପୁଷ୍ପରାଶି ମଧ୍ୟରୁ ମାଳା, ମୁକୁଟ, କଙ୍କଣ, ବାଜୁବନ୍ଧ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ କରି କରିକି ଥାଳିଏ ପାଖରେ ସଜାଇ ରଖୁଥିଲା ଦେବଦାସୀ । ଅଣି ଦ୍ୱାରର ଅନ୍ୟ ପ୍ରାନ୍ତରେ, ଶତଫୁଲ ସ୍ଥଳକମଳ ଉପରେ ଚକ୍ ଚକ୍ କରୁଥିଲା ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ସୂର୍ଯ୍ୟରଶ୍ମି । ମଧ୍ୟାହ୍ନ ହେବାକୁ ଆଉ କିଛିକ୍ଷଣ ବାକି । କଳାବତୀର ମନେହେଲା ସମସ୍ତ ଯେପରି ସହସା ସ୍ଥବିର ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ଶେଷ ହେବାକୁ ବୃନ୍ଦାବନ କୋଳାହଳ ମୁଖର ଉତ୍ସବ, ନୀରବ ନର୍ତ୍ତନ ରାଜି । ସବୁ ଯେମିତି ଅନନ୍ତ, ଅସମାପ୍ତ, ଗତିହୀନ, ସ୍ଥିର । ମନେପଡ଼ିଲା ମହାକବିଙ୍କର ସେଇ ମର୍ମୀ ବାଣୀ—ଏକଦା ରସିଅରେ ଯାହା ଗାଇ ଥିଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର ସ୍ୱପ୍ନାଚ୍ଛନ୍ନ କଣ୍ଠରେ ଗାଇ ଉଠିଥିଲେ ତା' ପାଖରେ—

ସ୍ତୋକେ ସ୍ତୋକେ ଭବସାଗରାସ୍ତାଃ
ଅନୋରନନ୍ତାନ୍ ମହତୋ ମହତ୍ତ୍ୱାନ ।

ଛିନ୍ନ ସହିତ ମିଳନର ଉତ୍ସବ ମନେହୁଏ ଯେପରି ଅସ୍ପଷ୍ଟାରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ

ଏଇ ସବୁଥିର ଗୋଟିଏ ମୂର୍ତ୍ତି ମନେହୁଏ ଯେମିତି ସୁନ୍ଦରତମଠାରୁ ସୁନ୍ଦରତମ ।

: କଳାବତୀ . . . କଳାବତୀ ।

କଳାବତୀର ଗମ୍ଭୀର ସ୍ୱରନାଦରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରେମ ଭଉଁରିର ଆଘାତ ଲାଗିଲା । ହତଚକିତ ହେଲା ସେ ।

: କଳାବତୀ . . . କଳାବତୀ, ନାଟ ମଣ୍ଡପର ଅନ୍ଧକାର ଭେଦି ଜଗମୋହନକୁ ଆଗେଇ ଆସିଲା ସେଇ ଅଦ୍ଭୁତ କଣ୍ଠସ୍ୱର । : ମିଥ୍ୟାରେ କଣ ପ୍ରଭୁ ରଘୁନାଥଙ୍କ ସେବା ମୁଁ ସାରା ଜୀବନ କରିଲି । କାରଣ ସବୁ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଚକ୍ଷୁରେ ସମେ ପବିତ୍ର, ନିଷ୍ପାପ । ସେତେ ଅନ୍ୟାୟ ସବୁ ସେଇ ଶରୀରର ଛଡ଼ାଇବ । ଅନନ୍ତରେ, ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଭାଗରେ କଳାବତୀର ଦୁଇ ହାତକୁ ଅଣି ଠିଆ ହେଲେ ପୂଜକ । କୁସୁମ ଉପରୁ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ ମୂର୍ତ୍ତିକୁ ଚାହିଁଲା ସ୍ଥିରନୟନ କଳାବତୀ । ଅନ୍ଧକାରର କଣ୍ଠରେ ପୂଜକ ପୁଣି କହିଲେ : ଠାକୁର ସବୁ ଜାଣନ୍ତି ମନର କଥା କହିଛନ୍ତି । ତା'ଛଡ଼ା ତା'ର ଭାବକୁ ମଧ୍ୟ ବୋଧ କରିଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଅଭିଯୋଗରୁ ମୁହଁରେ ଧରିବେନି ।

କଳାବତୀ କୌଣସି ଉତ୍ତର ଦେଲା ନାହିଁ । ତା'ର ବିଷାଦ ମଳିନ ନୟନ ନିମିଷକ ନିମିତ୍ତ ମୁଦ୍ରିତ ହୋଇଗଲା । ଜଗତର ନଶ୍ୱର ଜଡ଼ ସ୍ୱାର୍ଥର ଅବହେଳନରେ କମ୍ପି ଉଠିଲା ତା'ର ମନ ପ୍ରାଣାଂଶୁଳ । ପୂଜାରୀ ଗୋପ୍ୟ କଣ୍ଠରେ କହିଲେ : ସ୍ୱାମୀ ଗୋସାଇଁ । ସମସ୍ତ ନୈବେଦ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ ।

ଗୌରୀ ବାଃମନସ ଦାରୁପୀଠ ଉପରେ ବସିଥିଲେ ସୁଦର୍ଶନ ଚନ୍ଦ୍ର, ଦୀପଣ, ଜଗାତ ଧାତବ ମୂର୍ତ୍ତି ସବ । ଜାଗ୍ରତ୍ ଅପରୂପର

ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତ ଦୃଷ୍ଟି ତାଙ୍କର ଚିନ୍ତା କୁଞ୍ଚିତ କପାଳରେ ଦୁନିଆର ସମସ୍ତ ନିର୍ମମ ନିଷ୍ଠୁର ବ୍ୟଥା ହୋଇ ଉଠି ପଡ଼ୁଥିଲା । ନିକଟରେ ଅନ୍ୟ ଏକ ଆସନ ଉପରେ ତାଙ୍କର ଅଶ୍ରୁ ଅନନ୍ତ ଶୂନ୍ୟ ନୟନରଙ୍କ ପାଷାଣ ସମ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ସ୍ଥିର କରିଥିଲେ ରାଜା ବିନାୟକ ସିଂହ । ସନ୍ଧ୍ୟାର ମଳିନ ଆଲୋକରେ ନିର୍ଜନ ବନ ବୀଥିକାର ମୃଦୁ ଗୁଞ୍ଜରଣ ପରି ଧୀର ଶୀତଳ କଣ୍ଠର ଆଶ୍ୱାସନାରେ ଅନନ୍ତ ମରୁ ପଥିକ ରୌଦ୍ର ତାପିତ କଣ୍ଟକକ୍ଷତ ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ପ୍ରାଣକୁ ଶାନ୍ତ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ ସେ । କିନ୍ତୁ ପାଷାଣ ଅବିଚଳ, ଅକମ୍ପ ।

ବିନାୟକଙ୍କର ଧୈର୍ଯ୍ୟଚ୍ୟୁତ ଘଟୁଥିଲା । କ୍ରମେ ବିବ୍ରତ ବୋଧ କରୁଥିଲେ ସେ । ନିଦାଘ ଶୀର୍ଣ୍ଣ ତଟିନୀର କ୍ଷୀଣ ମର୍ମର ପରି ସ୍ନେହ ହତାଶ କଣ୍ଠରେ ସେ କହିଲେ : ଅଧୀର ହୁଅନା ଉପେନ୍ଦ୍ର । ଜନ୍ମ ହେଲେ ମୃତ୍ୟୁ ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ । ଜୀବିତ ଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଥିଲେ ତୁମର ପିତା । ତୁମର ସୁଖ ଦୁଃଖ, ଆନନ୍ଦ ବେଦନା ସହିତ ଜଡ଼ିତ । କିନ୍ତୁ ଏକ୍ଷଣି ସେ ତୁମର କେହି ନୁହେଁ । ତୁମର ମର୍ମ ବିଦାରୀ ବ୍ୟଥାରେ ସେ ନୀରବ ନିର୍ବିକଳ୍ପ । ଉଠ ମନକୁ ଶକ୍ତ କର ।

ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ତୈଳହୀନ ରୁକ୍ଷ କେଶରାଶି ମଧ୍ୟରେ କର ସଞ୍ଚାଳନ କଲେ ବିନାୟକ ।

ପାଷାଣ ବକ୍ଷରେ ସ୍ପନ୍ଦନ ଦେଖାଦେଲା । ଦୁଇ ଚକ୍ଷୁ ମୁଦ୍ରିତ ହୋଇଗଲା । ଦୁଇ ଗଣ୍ଡକୁ ଧୌତ କରି ବହିଗଲା ଅଶ୍ରୁର ଶ୍ରାବଣୀ ଧାରା ।

: ଉପେନ୍ଦ୍ର…ବେଦନାରେ ଭର ହୋଇ ଉଠିଲା ରାଜାଙ୍କର କଣ୍ଠ ।

: ଧୈର୍ଯ୍ୟହରା ହୁଅନା ତମେ…ପିତୃ ବିୟୋଗ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଦିନେ ନା ଦିନେ ସହ୍ୟ କରିବାକୁ ହୁଏ ।

ଯୁବରାଜଙ୍କର ଅଶ୍ରୁର ବେଗ ବଢ଼ି ଯାଉଥିଲା । ସିଏ ପର ପିତୃ

ନ୍ଦ୍ରର ବାହୁର କୋମଳ ବକ୍ଷ ଦେଶରେ ମୁହଁ ଲୁଚି କାନ୍ଦୁଥିଲେ
ସେ।

: ଉପେନ୍ଦ୍ର... ଅଧୀର ହୁଅନା ଉପେନ୍ଦ୍ର।

କୁମାର ନିରୁତ୍ତର। ବନାସୁର ସିଂହଙ୍କର ଅଶ୍ରୁସିକ୍ତ ସିକ୍ତ ହୋଇ ଆଖି ସିକ୍ତ ହେବାକୁ ଯାଉଥିଲା।

: ତମେ ଶାନ୍ତ ହୁଅ... ଙ୍କମା। ଏତେ ଅବୁଝତା ତମର ଶୋଭା ପାଏନା।

ଅର୍ଦ୍ଧ ଜଡ଼ିତ ସିକ୍ତ କଣ୍ଠରେ ଯୁବରାଜ କହିଲେ : ପୃଥିବୀ ଆଜି ମୋ ନିକଟରେ ଶୂନ୍ୟ ହୋଇଗଲା। ମୋର ସମସ୍ତ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ, ସମସ୍ତ ବୈଭବ ହରାଇ ମୁଁ ଆଜି ନିଃସ୍ୱ ହୋଇଗଲି।

ବନାସୁର ସିଂହଙ୍କର ଅନ୍ତରରେ ଶୂନ୍ୟ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସର ଆନ୍ଦୋଳନ। ନିରୁପାୟର ନୀରବତା। ଅନ୍ତେ, ଅନୁଚ୍ଚ ସ୍ୱରରେ ସେ କହିଲେ : କିଛି ତମେ ହରାଇ ନାହଁ ଉପେନ୍ଦ୍ର। ଯାହା ତମର ନୁହଁ, ତାହାର ନୁହଁ, କେବେ ତାହାର ହୋଇପାରେନା ତାକୁ ନିଜର ମନେକରି ଅକାରଣ ଦୁଃଖଭୋଗୀ ହୁଅନା।

ଶିଶିର ସ୍ନାତ ତୃଣ କୁସୁମ ପରି ଅଶ୍ରୁ ବିଧୌତ ଚକ୍ଷୁ ମେଲି ଚାହିଁଲେ ରାଜପୁତ୍ର।

: ସୂର୍ଯ୍ୟ ରଶ୍ମି କେବେ କାହାର ହୋଇପାରେନା। କେହି ତାକୁ ବାନ୍ଧି ରଖିପାରେନା। ଅଜସ୍ର ଜଳପଟରେ ସେ ପ୍ରତିବିମ୍ବ ପଡ଼େ। ପଟରେ ସଂଯୋଗ ହେଲେ ସେ ଉଦ୍ଭାସିତ ହୁଏ। କିନ୍ତୁ ତା'ର ବିନିଯୋଗ ହୁଏନା।

ଅପାର ନମ୍ର ଶାନ୍ତ ଅନ୍ଧକାରରେ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ମୁଦ୍ରିତ ଅଶୋକ କଳିକା ପରି କେଉଁ ଏକ ପବିତ୍ର ଆଲୋକ ସ୍ପର୍ଶରେ ମୁଦ୍ରିତ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା ରାଜାଙ୍କର ଆଖି। ମନ୍ଦ ଗମ୍ଭୀର ଭାବରେ ସେ କହୁଥିଲେ : ଉପେନ୍ଦ୍ର ତମେ ସବୁ ଜାଣ, ସବୁ ବୁଝ। କୃପାରେ ଭୋଗର ହୋଇପଡ଼ନା। ଭୁଲି ଯାଅନା ସେଇ ପରମ ବାଣୀକୁ।

"ନ ଜାୟତେ ମ୍ରିୟତେ ବା ବିପଶ୍ଚିନ୍-
ନ୍ୟାୟଂ କୁତଶ୍ଚିନ୍ନ ବଭୂବ କଶ୍ଚିତ୍ ।
ଅଜୋ ନିତ୍ୟଃ ଶାଶ୍ୱତୋଽୟଂ ପୁରାଣୋ
ନ ହନ୍ୟତେ ହନ୍ୟମାନେ ଶରୀରେ ।"

ଶୋକ ତ୍ୟାଗ କର । ଦୁଃଖ ତ୍ୟାଗ କର । ନିଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପରମ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ସମ୍ପନ୍ନ କର ।

ଗୋଧୂଳିର ରକ୍ତାଭ ଆଲୋକ ଅନ୍ଧକାରର ଗ୍ରାସ୍ୟାଞ୍ଚଳ ତଳେ ଆବୃତ୍ତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଅବୃତ୍ତ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା ଧୀରେ ଧୀରେ ଦୃଶ୍ୟମାନ ସକଳ ବସ୍ତୁ । କୁମାରଙ୍କର ମନେ ହେଉଥିଲା ନିବିଡ଼ ବେଦନାର ତମିର ଅଞ୍ଚଳ ତଳେ, ଯେପରି ଆତ୍ମଗୋପନ କରୁଛି ମ୍ରିୟମାଣା ଧରିତ୍ରୀ ।

ସମସ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ । ତରଳ ଅବିରାମ, ଅବିଶ୍ରାନ୍ତ ସେ ବହିଚାଲେ । ନିର୍ଲିପ୍ତ ଉଦାସୀନ ତା'ର ଗତିର ତରଙ୍ଗରେ ସମାନ ଭାବରେ ବହିନିଏ ଅନେକ ଆନନ୍ଦ ଅଶ୍ରୁ ଅଶ୍ରୁରେ ଲିଖିତ ଅଜସ୍ର ଉତ୍ଥାନ ପତନର ଇତିହାସ ।

କାଳଚକ୍ର ଉତ୍ତରଙ୍କ ମୁଖ ପକ୍ଷ ମାସ ଅତିକ୍ରମ କରି ଯାଇଛି । ଶ୍ୱେତ ମେଘ ଗୁମ୍ଫିତ ଶରତର ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା, ପୌଷର କୁହେଳିକା ଅବରଣୀ ମୁକ୍ତ କରି ନବ ବସନ୍ତର କୋମଳ କିଶଳୟ ତଳରେ ହ୍ଲାନ ମଳୟର ପ୍ରତୀକ୍ଷା କରୁଛି । କିନ୍ତୁ ଯୁବରାଜ ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ମନର ବିଶେଷ କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଉନାହିଁ ।

କେବଳ ଶୀତତାପ କ୍ଷୟିତ ଶିଳାର କ୍ଷତ ଉପରେ ଶୈବାଳର ଆସ୍ତରଣ ପରି ଅଗଣ ରୁଦ୍ର ନିଷ୍ଠୁର ଆଘାତ ଜର୍ଜରିତ ହୃଦୟକୁ କ୍ରମେ ଢାଙ୍କି ଯାଉଛି ଏକ ନିର୍ବିକାର ନିରାସକ୍ତ ଆଚ୍ଛାଦନ ।

ଏ କେତେମାସ ବାହ୍ୟ ଜଗତର ସଂସର୍ଗରେ ପ୍ରାୟ ଆସି ନାହାନ୍ତି କୁମାର । କାବ୍ୟ କବିତା, ଆଉ ଉଦାସ ମନର ନିସଙ୍ଗ ଭାବନା ଭିତରେ ଅତିବାହିତ କରିଛନ୍ତି ସମସ୍ତ । କଳାବତୀକୁ ବି ବିଶେଷ ଅନୁଭବ କରି ନାହାନ୍ତି ।

କଳାବତୀ ଆସିଥିଲା । ଅଭିମାନ କମ୍ପ୍ର ଆଶ୍ୱାସନାରେ ନୟନର ଅଶ୍ରୁ ଢାଳି କିଛି ସେ କହିଥିଲା । ଆଜି ସେ କଥା ଠିକ ମନେ ପଡ଼ୁନାହିଁ । ସେଦିନ ହୁଏତ ସଠିକ ଜବାବ ସେ କିଛି ଦେଇପାରି ନାହାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ତା'ପରେ କଳାବତୀ ସହିତ ତାଙ୍କର ଆଉ ଦେଖା ହୋଇନାହିଁ । ଆଜି ହଠାତ୍ ଏଇ ଉଦାସ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଝରି ବକୁଳର କରୁଣ ବାସରେ ମନେ ପଡ଼ୁଛି ତା'ର ବାଷ୍ପପୂର୍ଣ୍ଣ ନୟନର ସ୍ୱହାଣୀ । ମନେ ହେଉଛି ଯେପରି ତା'ର ସଜଳ କଣ୍ଠ ମୃଦୁ କମ୍ପର ହିଲ୍ଲୋଳରେ ପଦେ ପଦେ ମର୍ମରିତ ହୋଇ ବସନ୍ତର ଏଇ ନରମ ସନ୍ଧ୍ୟାକୁ ଆକୁଳ କରି ତୋଳୁଛି । ପ୍ରତୀକ୍ଷମାଣାର ଅସ୍ଥିର ଘନ ଶ୍ୱାସର ସ୍ପନ୍ଦନରେ କଂପି ଉଠୁଛି ନିର୍ଜନ ଅରଣ୍ୟ କୁସୁମ । ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ମନେ ହେଲା କଳାବତୀର ଦ୍ୱାରରେ ଏକ୍ଷଣି ପହଞ୍ଚି ପାରିଲେ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା । ସେ ଦେବଦାସୀ, କିନ୍ତୁ ତା'ର ନିବାସ ତ ଦେବତାର ନିବାସ ନୁହଁ, ରଜାର ଆଜ୍ଞା ସେଠି ମାନିନେବାକୁ ହେବ କାହିଁକି ? ତା'ଛଡ଼ା ଦେବାଳୟଠାରୁ ଦୂରରେ ତାର ଗୃହ ।

ଉଦ୍ୟାନର ଅପ୍ରଶସ୍ତ ମୃତ୍ତିକା ପଥରେ ଧିରେ ଧିରେ ଅଗ୍ରସର ହେଉଥିଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ଦ୍ୱାର ଅତିକ୍ରମ କରିବା ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସମ୍ବୋଧନ କରି ହେବ କାହିଁ ।

: କୁମାର !

ଫେରି ଚାହିଁଲେ ରାଜପୁତ୍ର । ତାଙ୍କୁ ଅନୁସରଣ କରୁଛି ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ । ବୋଧେ ଜାଣିବାକୁ ଚାହୁଁଛି ତାଙ୍କର ଗନ୍ତବ୍ୟ ସ୍ଥାନ ।

କୁଣ୍ଠିତ କଣ୍ଠରେ ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନ କରିଲା : କିଛି ଅସୁବିଧା ହେବ ନାହିଁତ ?

ମୁଁ ଦେବ ମନ୍ଦିର ଯାଉନାହିଁ, ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଉତ୍ତର ଦେଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର ।

ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ ଆଉ କିଛି ପ୍ରଶ୍ନ କରିଲା ନାହିଁ । ଉଦ୍ୟାନର ଦ୍ୱାର ଖୋଲି ଧରିଲା : ମୁଁ ଯିବି କୁମାର ?

: ନା ପ୍ରୟୋଜନ ହେବ ନାହିଁ ।

ଅଶ୍ୱ ଛୁଟାଇ ଦେଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ସନ୍ଧ୍ୟାର ଅଙ୍କା ବଙ୍କା ପଥରେ ଅଶ୍ୱ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଯିବା ଯାଏ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲା ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ । କୁମାର କେଉଁଠିକି ଯାଉଛନ୍ତି ତା ତା'ର ଅଜଣା ନୁହଁ । ମୁହଁରେ ନକହିଲେ ବି ତାଠାରୁ କିଛି ଗୋପନ ରଖନ୍ତି ନାହିଁ କୁମାର । ଆଜି ବି କହିଲେ ନାହିଁ, ଅନ୍ୟଦିନ ହୋଇଥିଲେ ପ୍ରକାରାନ୍ତରେ ସେ ବାଧା ଦେଇଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ଆଜି ମନେ ମନେ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା ସେ । ଅନେକ ଦିନ ପରେ ସ୍ୱଇଚ୍ଛାରେ କୁମାର ପୁଣି ଅନ୍ୱେଷଣ କରୁଛନ୍ତି ଆଜି । ଏଇ କେତେମାସ ସେ କି ଦୁଃସହ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ କଟିଯାଉଛି ତା'ର, ତା ମା' କୁଞ୍ଜକେଶ୍ୱରଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କେହି ବୁଝିବେ ନାହିଁ । କେତେ ଦିନ ଅଭୁକ୍ତ କଟାଉଛି, କେତେ ରାତି ବିନିଦ୍ର ଅତିବାହିତ କରୁଛି ସେ । ମନରେ ଶାନ୍ତି ନାହିଁ, ପ୍ରାଣରେ ତୃପ୍ତି ନାହିଁ । କେବଳ ଅହରହ ହେଉ ଗୋଟିଏ କାତର ପ୍ରାର୍ଥନା, ଗୋଟିଏ ଆକୁଳ ମିନତି ମାଆ ନିକଟରେ କରି ଆସିଛି ସେ—କୁମାର ଯୁବରାଜଙ୍କର ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଉ । ଆଜି କଣ ଅଶେଷ କରୁଣାମୟୀଙ୍କର ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ପାରିଛି ତା'ର କଥା !

ଉଦ୍ୟାନର ଦ୍ୱାରଦେଶରେ ଠିଆ ହୋଇ ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ ଭାବୁଥିଲା କଥା । ଅବନମିତ ସନ୍ଧ୍ୟାର ଶୀତଳ ଅନ୍ଧକାର ଆଉ ଛାୟା

ଶଂକତ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାର ମୃଦୁ ସ୍ନିଗ୍ଧତା ତାକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ଯାଉଥିଲା । ନୈଶ ସମୀରଣରେ ଚମ୍ପାର ଅତୁଳ ସୁରଭି ପରି ଅନେକ ବ୍ୟାକୁଳ ସ୍ମୃତିର ଗନ୍ଧରେ ଆଲୋଡ଼ିତ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା ତାର ମନ । ସ୍ୱପ୍ନପଥ ପରି ନିମିଷକରେ ଉଡ଼ି ଯାଉଥିଲା ମନ ଉପରୁ ଅଗଣ୍ୟ ଦିନ । ପାଖାପାଖି ରହିଥିବା ଅନେକ ରଙ୍ଗ ଭିତରୁ ସହସା ଦର୍ଶକର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରୁଥିବା ଲେଭଣ୍ଡର ରକ୍ତ ଗୋଲାପୀ ପରି ସ୍ୱପ୍ନ ତା'ର ଅଟକି ପଡୁଥିଲା ଅଣା ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ସେଇ ଦିନଟିର ଉପରେ, ଯେଉଁଦିନ ବସନ୍ତୋତ୍ସବର ଉନ୍ମତ୍ତ ନଗରୀ ପ୍ରମତ୍ତ ବାରାଙ୍ଗନା ପରି ଭୁଲି ଯାଇଥିଲା ସବୁ କିଛି । ମନେ ରଖିଥିଲା କେବଳ ଅଫୁରନ୍ତ ଆନନ୍ଦ ଓ ଉତ୍ସବ ମୁଖର ସେଇ ରାତିଟିକୁ । ନଗର ପଥର ଧାରେ ଧାରେ ବୃକ୍ଷ ପତ୍ରରେ ପ୍ରଦୀପ ମାଳା, ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ବହୁବର୍ଣ୍ଣୀ ଆଲ୍ପନା, କୁଟୀରେ କୁଟୀରେ କୁସୁମର ସଜ୍ଜା, ପଟହ ଡିଣ୍ଡିମ ଶିଙ୍ଗା ଓ ଶଙ୍ଖର ଉଚ୍ଚ ସ୍ୱନରେ ପୁରବାଳାମାନଙ୍କର ନୃତ୍ୟ ଗୀତର ଉନ୍ମତ୍ତ ଲହର ଘୁଙ୍ଗୁରର ଆକାଶକୁ ପ୍ରବୁଦ୍ଧ କରି ଦେଇଥିଲା । ଆଉ ତାରକାଗଣ ଅନ୍ଧକାରର ସନ୍ଧାନରେ ବୁଲି ଯାଉଥିଲେ ଦୂରକୁ ଦୂରକୁ । ଅପରୂପା ବଧୂର ସ୍ନିଗ୍ଧ ଶାନ୍ତ ରୂପରେ ପ୍ରାସାଦକୁ ଧନ୍ୟକରି କୋମଳ ଚରଣ ପାତରେ ରାଜଲକ୍ଷ୍ମୀ ଯେପରି ଆସିଥିଲେ । ସମସ୍ତଙ୍କର ହୃଦୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଅସ୍ତଗାମୀ ସୂର୍ଯ୍ୟର ହତଭାଗ୍ୟ ରାଜବଂଶ ତାକୁ ଧରି ରଖି ପାରିଲା ନାହିଁ । ତାର ଅନ୍ୟାୟ ଅପକର୍ମ ଅଜସ୍ର ଅନାଚାରର ବିଷୋଦ୍ଗୀରଣରେ ଭୁକ ଗ୍ରାସ ହୋଇ ଅକୂଳ ଅଶ୍ରୁସାଗରରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଭସାଇ ଦେଇ ସେ ଚାଲିଗଲେ, ଆସିବାର ମାତ୍ର କେତୋଟି ମାସ ଭିତରେ । ଦୁଃସହ ବେଦନାରେ ଅବାକ ହୋଇ ସମସ୍ତେ ଶୁଣିଲେ ମାଳବିକା ନାହାନ୍ତି, କୁମାର ଉପେନ୍ଦ୍ର ବିପତ୍ନୀକ ।

ତା' ପରେ ରାଜପ୍ରାସାଦରେ ନଇଁ ଆସିଲା ଘୋର ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ,

ଅରମ୍ଭ ହେଲା କଳୁଷ କାଳମାମସ୍ଥ ଏଇ ଏଇ କାହାଣୀ । ଯାହାର
ଶେଷ ଆଜଯାଏ ହେଲା ନାହିଁ । ତା'ର ମଞ୍ଚିରେ ଧୀରେ ଧୀରେ
ସ୍ଖଳିଗଲା ସବୁ, ସ୍ଖଳିଗଲେ ମହାନୁଭବ ବୃଦ୍ଧ ରାଜା, ଜ୍ୟେଷ୍ଠ କୁମାର
ଗଙ୍ଗାଧର, ତାଙ୍କର ପୁତ୍ର ଶତ୍ରୁଘନ, ରାଜା ନୀଳକଣ୍ଠ, ନାବାଳକ
ରାଜା ରଣଭକ୍ତ, ଆଉରି କେତେ କିଏ । ରାଜପ୍ରାସାଦ ପରିଣତ
ହେଲା ଶ୍ମଶାନରେ । ହଜିଗଲା ତା'ର ସମସ୍ତ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ । ଲୁପ୍ତିଗଲା
ତା'ର ବୈଭବର ବୈଜୟନ୍ତୀ । କେବଳ ନିବିଡ଼ ନିରାଶାର
ଘନ ତମସା ଭିତରେ ପ୍ରବଳ ପ୍ରଭଞ୍ଜନରେ ଥରି ଥରି ଜଳୁଛି ଯେ
ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଶିଖା । ଭଞ୍ଜଘାତ ଘୁମୁସରର ସମସ୍ତ ଆଶା,
ଆକାଂକ୍ଷାର କ୍ଷୀଣ ଏକ ଅନ୍ୱେଳ ରେଖା । ଏଇ କୁମାର
ଯୁବରାଜ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ନିଜର ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଅବିଚଳ, ସାଧନାରେ
ଅଟଳ ।

: ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ ସ୍ୱର ।

ବସନ୍ତର ପ୍ରଗଲ୍ଭ ସମୀର ସହସା ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇ ଉଠିଲା । ନବ
ନବ ନବୀନ ଶାଖାରେ ଝେଉଁ ଝେଉଁ ଛୁଟିଗଲା ଅନେକ ଦୂରକୁ ।
ତଳ କୁଞ୍ଜର ଘନ ପତ୍ର ଏଡ଼ାଇ ସ୍ୱଚ୍ଛ କୋଣାଏ ଜ୍ୟୋସ୍ନା ସନ୍ତ୍ରସ୍ତର
ଅଗରେ ପଡ଼ିଲା ।

: କିଏ...? ନିରଞ୍ଜନ... ।

: ତାଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନରେ ମତେ ବୁଝିବାକୁ ହେବ ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ ସ୍ୱର ।

: ହାଁ... ।

: ସାଆନ୍ତଙ୍କୁ କ'ଣ କହିବ ?

: କହିଲି, କୁମାର କହିଲେ ସମସ୍ତ ହୋଇ ନାହିଁ ।

: ସମସ୍ତ ହୋଇ ନାହିଁ !! କଣ କହୁଛ ସ୍ୱର ? ପ୍ରଜାମାନେ
ଚାହିଁ ଚାହିଁ ତାଙ୍କ ଗୁଡ଼ୁଚ୍ଛନ୍ତି ।

: ମୁଁ ସେକଥା କହୁଥିଲି ନିରଞ୍ଜନ । କିନ୍ତୁ କୁମାର କହିଲେ

ସେ ଡାକ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ନାହିଁ । ପହଞ୍ଚିବାକୁ ଅନେକ ବିଳମ୍ବ ଅଛି ।

ନରଞ୍ଜନ କିଛି ବୁଝିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ବିରକ୍ତ କଣ୍ଠରେ କହନ୍ତି, : ଯାମିନୀ କହୁଥିଲା ଯୁବରାଜ କୁଅଁରେ ଇମିତ ଅବହେଳାରେ ସିଂହାସନ ହରାଇଛନ୍ତି । ମହାରାଜା ତାଙ୍କର ସହଯୋଗ ପାଇଥିଲେ ଘନଅନ୍ତ୍ରଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ଠିକ୍ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ କୁମାର ଗଦାଧରଙ୍କ ପରି ହୋଇଥାନ୍ତା ।

ସତ୍ରୁଘ୍ନ କିଛି କହନ୍ତି ନାହିଁ । କଣ ବା କହନ୍ତେ ସେ ଏକଥାରେ । କୁମାରଙ୍କ ଗଭୀର ଅନ୍ତରର ପରିଚୟ ପାଇବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃସାଧ୍ୟ । ରାଜବଂଶରେ ଜନ୍ମ ହୋଇ, ରାଜାର ରକ୍ତ ଶିରରେ ଶିରରେ ଧରି, ନିଃଶବ୍ଦ ନୀରବ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପରାୟଣତାର ଏଇ ବିରଳ ଉଦାହରଣକୁ ସାଧାରଣ ମଣିଷର ଦୃଷ୍ଟି ନେଇ କେହି ବୁଝିପାରିବ ନାହିଁ ।

ଅଶ୍ରୁ ବୁଝିଥିଲା ମଠର ଗଡରେ । ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାଚ୍ଛିତ ନକ୍ଷତ୍ର ଚେତନା ପଥ, ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣ ନକ୍ଷତ୍ରଲୋକ ପରି ଉଦ୍ବୋଧ କରିବ ଅର୍ଦ୍ଧ ମୁକୁଳିତ ନୟନ ମେଲି ପ୍ରଭୁ ଆକାଶକୁ ଚାହିଁ ଚାହିଁ ଦେଖୁଥିଲା । ଅରଣ୍ୟ କୁସୁମର ମଧୁର ଗନ୍ଧ ମୂର୍ଚ୍ଛିତ ଡାଳ ଗୁଡ଼ିକର ହିଁଶ ହିଁଶ ବାୟୁ କୁମାରଙ୍କର ଉଦାସ ମୁହିଁ ଆଉ ଅଙ୍ଗନାଚ୍ଛ ବେଶ ଉପରେ ପଡ଼ି ଯାଉଥିଲା । ଯେପରି ଅନ୍ତରର ଚିତ୍ର ଅନୁରଞ୍ଜନରେ କଥ ଚଳାଇ ଦେଉଛି କୋମଳ ଭାବପୂର୍ଣ୍ଣ ।

ଅନମନା ଚନ୍ଦ୍ରରେ କୁମାର ବୁଝିଥିଲେ । ଅତି ଅଗରେ ବୁଝିଥିଲ ସତ୍ରୁଘ୍ନ ଦେବଦତ୍ତ ସଙ୍କଟ ଦୃଷ୍ଟି । ସେମିତ ଅସହ

ସବୁ ବିଘ୍ନ ସବୁ ବାଧାକୁ ଅଟକାଇ ତା'ର ପ୍ରିୟ କୁମାରର ପଥକୁ ବିପଦ ଶୂନ୍ୟ କରିବାକୁ ସେ ଚାହେଁ ।

ସତ୍ତ୍ରସ୍ତ ଚାହେଁ ଅନେକ କିଛି, ଚାହେଁ ଘୁମୁସରର ସିଂହାସନ, ଚାହେଁ ମାଳବିକାର ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ, ଚାହେଁ କାବ୍ୟ ରଚନା ନକରି କୁମାର କରୁ ରାଜ୍ୟ ଶାସନ । କିନ୍ତୁ ସେ ସବୁ କପରି ସମ୍ଭବ ? ସତ୍ତ୍ରସ୍ତର କ୍ଷମତା ବଳରେ ଯଦି କୌଣସି ଐନ୍ଦ୍ରଜାଲିକର କୃପା ହୁଏ ତାଙ୍କୁ···ମନେ ମନେ ହସିଲେ କୁମାର ।

ସତ୍ତ୍ରସ୍ତ ତାଙ୍କୁ ଜଣାଇଥିଲେ ମନ୍ତ୍ରୀ ବାସୁଦେବ ବିଶ୍ୱାସୀ ନରେନ୍ଦ୍ରନଙ୍କୁ ପ୍ରେରଣ କରିଛନ୍ତି । କୁମାରଙ୍କର ସ୍ୱୀକୃତି ପାଇଲେ ସେ ସେଠାରେ ସମସ୍ତ ଆୟୋଜନ କରିବେ । କି ଆୟୋଜନ କରିବେ ବାସୁଦେବ ? ପୁଣି ସେଇ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ··ରକ୍ତପାତ । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ଘୁମୁସର, ଫାଲ୍ଗୁନର ଝଙ୍କାର ବାୟୁରେ ଅକସ୍ମାତ୍ ଯେପରି ବହୁ ଦୂରରୁ ଭାସି ଆସିଲା ରାଶି ରାଶି ଶୁଷ୍କ ଚମ୍ପା ଆଉ ବକୁଳ କୁସୁମ । ଦୀର୍ଘକାୟ ଅସନ ଆଉ କୁରୁମ ବୃକ୍ଷର ନିବିଡ଼ ପତ୍ର ଅଭ୍ୟନ୍ତରରେ ଆତ୍ମଗୋପନ କରିଲା ଶୁକ୍ଳା ପଞ୍ଚମୀର ଚନ୍ଦ୍ର । କି ନିର୍ମମ ତୋର ରାଜ ବଂଶର ସ୍ୱର୍ଗ୍ୟଲିପି ! କେବେ ସୁଦୂର ଅତୀତର ଘୃଣ୍ୟ ସ୍ୱାର୍ଥପର କୌଣସି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଯଜ୍ଞସ୍ୱଦାତା ବ୍ରାହ୍ମଣ ରାଜାଙ୍କର ରାଜ୍ୟ ଲୋଭରେ, ଭଞ୍ଜବଂଶର ପୂର୍ବପୁରୁଷ ରଘୁନାଥ ଭଞ୍ଜ ହତ୍ୟା କରିଥିଲେ ତାଙ୍କର ପୁତ୍ରକୁ । ପୁତ୍ରଶୋକ କାତର ପିତା ଅନ୍ତରର ଗଭୀର ହାହାକାରରେ ସେଦିନ ଦେଇଥିଲେ ନିଷ୍ଠୁର ଅଭିଶାପ—'ଭବିଷ୍ୟତ ଭଞ୍ଜ ବଂଶଧର ମାନେ ପରସ୍ପର ଶତ୍ରୁତା ଆଚରଣ କରି ଭାଳାଟପାତ କରିବେ ଏବଂ ଚରମ ରୋଗାକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ମୃତ୍ୟୁ ବରଣ କରିବେ ।' କିନ୍ତୁ ବସ୍ତୁର ଅଧମ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ବି ସେ ନିର୍ମମବାଣୀ ଅମ୍ଳାନ ରୂପରେ ଭଞ୍ଜ ରାଜାଙ୍କର ରତ୍ନ ମୁକୁଟକୁ ଉପହାସ କରି ଆସୁଛି । ତାର ଅନ୍ୟଥା

ହେଉନାହିଁ । ସେଇ ପୂର୍ବେ ଭର୍ତ୍ସାର ବାଣୀକୁ ଅନ୍ୟଥା କରିବାର ସାଧ୍ୟ କାହାର ନାହିଁ ।

ନୈଶିକ ପଥଶ୍ରାନ୍ତ ଅଶ୍ୱ ଏଥର ପ୍ରାନ୍ତର ପଥ ଧରିଲା । ଏଇ ସବୁଜ ପ୍ରାନ୍ତରର ଅନ୍ୟ ପ୍ରାନ୍ତରେ କଳାବତୀର ଗୃହ । କଳାବତୀ କଣ ଏଖଣି ଫେରିଥିବ ମଢରୁ ତା'ର ?

କିମ୍ବା କୌଣସି ଉଦ୍ୟାନର ଚତ୍ୱରରେ, ମଣ୍ଡପରେ ପ୍ରତୀକ୍ଷା କରିବେ ସେ କିଛି ସମୟ । କିନ୍ତୁ ସେ କଣ ତାଙ୍କୁ ଅତପର ସ୍ମରଣ କରି ପାରିବ ? ଏତେ ନିକଟରେ ଥାଇ ଏଇ ଦୀର୍ଘ ଅନୁପସ୍ଥିତ କାରଣକୁ ତାଙ୍କର ସେ କଣ ସହଜ ନିରଭିମାନ ଚିତ୍ତରେ ନେଇ ପାରିବ ?

କଳାବତୀର ଦ୍ୱାର ଦେଶରେ ଅଟକି ଠିଆ ହେଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ଦ୍ୱାର ଉନ୍ମୁକ୍ତ । କେହି ହୁଏତ ଭିତରେ ଅଛି । ଗାଢ଼ ଦ୍ୱାର ଆବରଣୀ ଭେଦ୍ କରି ଦେଖି ହେଉନାହିଁ ଠିକ୍ । ବରଂ ଉଦ୍ୟାନରେ ପ୍ରତୀକ୍ଷା କରିବା ତାଙ୍କ ପକ୍ଷେ ମୂଢତା ନୁହଁ ।

ଧୀରେ ଫେରି ଚାହିଁଲେ କୁମାର, ବକୁଳ ଆଉ କୃଷ୍ଣଚୂଡ଼ାର କୁଞ୍ଜ ତଳକୁ — ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଘନ ଅନ୍ଧକାରରେ ଯେଉଁଠି ସେ ରଖି ଆସିଥିଲେ ତାଙ୍କର ଅଶ୍ୱ । କିନ୍ତୁ ଏ କିଏ ? ଅଶ୍ୱର ଏତେ ନିକଟରେ ଅନ୍ଧକାରରେ ପ୍ରସ୍ତରମୂର୍ତ୍ତି ପରି ଠିଆ ହୋଇ ରହିଛି ?? ତାଙ୍କର ଏଠିକୁ ଆସିବା ନେଇ ଅଦ୍ଭୁତ ନୂତନ ଶାସ୍ତି ବିଧାନର ପ୍ରମାଣ ସନ୍ଧାନ କରୁଛି ସେ ??? ବିସ୍ମୟରେ ଅପଲକ ଠିଆ ହୋଇଗଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ତା'ପରେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଅଶ୍ୱ ନିକଟକୁ ଆଗେଇଲେ । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ ଦେଖି ନେବାକୁ ହେବ କିଏ ତାଙ୍କୁ ଅନୁସରଣ କରୁଛି ।

: କୁମାର ! ମନ୍ଦର ମଧୁ କଣ୍ଠ ହଠାତ୍ ଯେପରି ମୁଖର ହୋଇ ଉଠିଲା । ଅନନ୍ତ ବିସ୍ମୟରେ ସ୍ଥିର ହୋଇଗଲା କୁମାରଙ୍କର ଚରଣ ।

: ଅଶ୍ୱ ଦେଖି ଜାଣିଲି ଆପଣ ଆସିଛନ୍ତି । କଳାବତୀର ସେଇ ସହଜ ମଧୁର କଣ୍ଠସ୍ୱର । କୌଣସି ଅଭିଯୋଗ ନାହିଁ, ଅଭିମାନ ନାହିଁ ।

: ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଭିନ୍ନ କଥା ଭାବିଥିଲି । ଦେବଦାସୀର ନିକଟକୁ ଆଗେଇ ଗଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର ।

: କ'ଣ ?

: ଭାବିଥିଲି ହୁଏତ ନୂତନ ଏକ ଅଭିଯୋଗର ସୂତ୍ରପାତ ହେଉଛି, ଯା'ର ବିଚାରରେ ଶାସ୍ତି ବିଧାନ ହେବ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ତ୍ୟାଗ ।

କଣ୍ଠରେ ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ ନେଇ କଳାବତୀ କହିଲା : ସେଇ ଶାସ୍ତି ବିଧାନ ଆପଣଙ୍କର ହୋଇ ଯାଇଛି ରାଜପୁତ୍ର ଏବଂ ତାହା ଜଣାଇ ଦେବାକୁ ମୁଁ ନିଜେ ଯାଉଥିଲି, ଗୋପନରେ ମାତ୍ର ସନ୍ଧ୍ୟାରେ । କିନ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କର ଅଶ୍ୱକୁ ଏଠାରେ ଦେଖିପାରି ଫେରି ଆସିଛି ।

: ତାହିଁକି ? ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ନୟନରେ ସନ୍ଦିଗ୍ଧ ଦୃଷ୍ଟି ।

ସହସା କୌଣସି ଉତ୍ତର ଦେଲା ନାହିଁ ଦେବଦାସୀ ।

: କହ, କାହିଁକି କହ କଳାବତୀ ? କୁମାରଙ୍କର ସ୍ୱର ଅଧୀର ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା । କିଏ କରିଛି ଏଇ ନିର୍ମମ ଶାସ୍ତି ବିଧାନ ?

: ମୁଁ ।

: ତମେ !!!

: ହଁ ରାଜପୁତ୍ର, ମୁଁ କରିଛି । ଦେବଦାସୀ ହୋଇ ରାଜପୁତ୍ରଙ୍କ ଶାସ୍ତି ବିଧାନ କରିବାର ଧୃଷ୍ଟତା ମୋର ନାହିଁ । କରିଛି, ଦାସୀ ହୋଇ ପ୍ରବୃତ୍ତିର ।

ସ୍ତବ୍ଧ ହୋଇ ଯାଉଥିଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ତାଙ୍କର ମନେ ହେଉଥିଲା ଏଇ ସମସ୍ତ ନିଷ୍ଠୁରତା ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ସଂସ୍କାର ହୋଇ

କଳାବତୀର କଣ୍ଠରୁ ଝରି ପଡ଼ୁଛି—ଜାଳିପୋଡ଼ି ଶ୍ମଶାନ ଭସ୍ମ କରି ଦେବାକୁ ତାଙ୍କ ମନର ଅବଶିଷ୍ଟ ଶ୍ୟାମଶ୍ରୀ । ବେଦନାତୁର ଅନୁଚ୍ଚ କଣ୍ଠରେ ସେ ପ୍ରଶ୍ନ କରିଲେ : ଅପରାଧ ?

: ପ୍ରେମ ।

: ପ୍ରେମ !!! ଭୁପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ବିସ୍ମୟବୋଧ କ୍ରମେ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ଯାଉଥିଲା ।

: ହଁ ରାଜପୁତ୍ର । ମୋ ପାଇଁ ଆପଣଙ୍କର ପ୍ରେମ ଉଦ୍ଧାନତ ଅପରାଧ, ଯାହାର ଶାସ୍ତିବିଧାନ ମୋ' ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କେହି କରି ପାରେନା ।

ଭଗ୍ନ କଣ୍ଠରେ ରାଜପୁତ୍ର ପୁଣି କହିଲେ : ପ୍ରେମ ଦେଇ ନାରୀକୁ ଜୟ କରି ତାର ନାରୀତ୍ୱର ଅବମାନନା କରିବାକୁ ମୁଁ କେବେ ଚାହିଁନ କଳାବତୀ । ଚାହିଁନ ତାର ନାରୀତ୍ୱର ଅପମାନ । ମୋର ଗୌରବ ଭଲ ପାଇବା କାରଣରେ କେବଳ ମୁଁ ରହି ଯାଉଛି ତା'ର ଦରଦୀ ପଦ ପ୍ରାନ୍ତରେ, ଯା'ର ହୃଦୟ ଗୌରବରେ ମତେ ଗର୍ବିତ କରିଥିଲା ।

କଳାବତୀ ନୀରବ । ଅନ୍ଧକାରରେ ତା'ର ମୁଖାକୃତିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିପାରୁ ନ ଥିଲେ କୁମାର । ପ୍ରଥମ ଦେଖାର, ଶେଷ ଶରତର ବିଧୁର ଶତଦଳ ପରି ମ୍ଳାନ କିନ୍ତୁ ତା'ର ମୂର୍ତ୍ତିକୁ ଦୃଷ୍ଟିର ସମ୍ମୁଖରେ ତୋଳି ଧରି ସେ କହୁଥିଲେ : ସେଇ ନାରୀକୁ ନିକଟରେ ପାଇବାକୁ କେବେ ଚାହେଁ ନାହିଁ, ଚାହେଁନାହିଁ ତା'ର ସୁକୋମଳ ଲାବଣ୍ୟକୁ ପୁରୁଷର କଠିନ ପେଶୀରେ ନିଷ୍ପେଷିତ କରିବାକୁ । କେବଳ ସନ୍ଧାନ କରୁଛି ତା' ଭିତରେ, ଯୁଗଯୁଗର ମୋର ଭାବନାର ପ୍ରେରଣାକୁ । ଦିନ ପରେ ଦିନ ତା' ଭିତରେ ଖାଲି ମୁଁ ଖୋଜୁଛି ମୋର ଭାବନାର ମାନସୀକୁ ।

କକ୍ଷର ଝରକାକୁ ଲାଗି ନୀରବରେ ଶୁଣୁଥିଲା କଳାବତୀ ।

ଶୁଣୁଥିଲି କବିତା ପରି କରୁଣ ମଧୁର ବେଦନାର୍ଦ୍ର କବି ଅନ୍ତରେ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଅନୁଭୂତିକୁ ।

: ନବବର୍ଷାର ସୁକୋମଳ ଶିରୀଷରେ, ଶରତର ଶାନ୍ତ ଶିଉଳିରେ କିମ୍ବା ମଧୁ ମାଧବର ଅରକ୍ତ ଅଶୋକରେ ସେଇ ନାରୀର କବରୀ ସଜାଇ ତା'ର ସ୍ନିଗ୍ଧ ସୁଷମା ଲୁବ୍ଧ ଭୃଙ୍ଗ ପରି ମୁଁ ଲୁଟି ନେଇ ନାହିଁ । କେବଳ ଅସୀମ ଆଶାର ଅଞ୍ଜଳି ପାତି ମୁଁ ଥିଇଁ ରହିଛି ତା'ର ମାଳାରୁ ଝରି ପଡ଼ୁଥିବା କୁସୁମର ଗୋଟିଏ ଦଳ ପାଇଁ ।

: କୁମାର, ହୃଦୟର ବ୍ୟାକୁଳତାକୁ ରୁଦ୍ଧ କରି ନ ପାରି କୁମାରଙ୍କୁ ବାଧା ଦେଲେ କଳାବତୀ ।

ରୁଦ୍ଧ କରୁ ହେଲାନାହିଁ ରାଜପୁତ୍ରଙ୍କ ଆବେଗ । ପୁଞ୍ଜୀଭୂତ ବ୍ୟଥା ଜଡ଼ିତ କଣ୍ଠରେ ସେ କହି ଚାଲିଥିଲେ : ଜଗତର ଅପବାଦକୁ ମୁଁ ଭୟ କରି ନଥିଲି । ମଥାପାତି ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲି ତା'ର ନିର୍ଦ୍ଦୟ ଶାସ୍ତି ବିଧାନ । କାରଣ ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା ସେଇ ଅପବାଦ, ସେଇ ଶାସ୍ତି ଅନ୍ୟ ଜଣକର ବିଶ୍ୱାସକୁ ପ୍ରଗାଢ଼ କରିବ, ତା'ର ବିଷଣ୍ଣ ନୟନରେ ପ୍ରୀତିର ଉଲ୍ଲାସ ଆଣିବ । ମୋର ସେଇ ବିଶ୍ୱାସହିଁ ସୁଦୂରରୁ ନିୟତି ମତେ ଫେରାଇ ଆଣିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଆଜି ବୁଝୁଛି ସବୁ ଭୁଲ୍, ସବୁ ମିଥ୍ୟା···

: ନା ନା, କୁମାର, ଚିତ୍କାର କରିଉଠି କଳାବତୀ କହିଲେ, କିଛି ଭୁଲ୍ ନୁହଁ, କିଛି ମିଥ୍ୟା ନୁହଁ ।

: ଆଶ୍ୱାସନା ଦିଅନାହିଁ କଳାବତୀ । ଅନ୍ଧକାର ଗର୍ଭରେ ଆକାଶର ଶେଷ ତାରା ମିଳେଇଗଲାବେଳେ ନାବିକକୁ ବୃଥା ଆଶ୍ୱାସନା ଦେବା ମାନେହିଁ ପ୍ରବଞ୍ଚନା ।

: ଆଶ୍ୱାସନା ମୁଁ ଦେଉନାହିଁ କୁମାର । ହୃଦୟର ନିଭୃତ ସତ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରୁଛି ।

ବକୁଳ କୁଞ୍ଜର ନିବିଡ଼ ପତ୍ରରେ ସୁରଭିତ ମଳୟର

ଖୋଲ । ଜାଗ୍ରତ ପକ୍ଷୀ କଣ୍ଠରେ ରାତିର ପ୍ରଥମ ଯାମ ଅତିକ୍ରାନ୍ତର ଘୋଷଣା ।

: ଏ ଯଦି ସତ୍ୟ ହୁଏ, ତା'ହେଲେ ମୋର ଭୟ ପାଇବା ନିରପରାଧ କଳାବତୀ ।

ଶାନ୍ତ କଣ୍ଠରେ କଳାବତୀ କହିଲେ : ଭୟ ପାଇବା ସବୁବେଳେ ନିରପରାଧ । ଅପରାଧ ଅପରଙ୍କ ଭୟ ପାଇବା ।

ଏତିକିବେଳେ ନିଜର ଭୁଲ୍ ବୁଝି ପାରିଲେ କୁମାର । କଳାବତୀଙ୍କୁ ଭୁଲ୍ ବୁଝି ଅନେକ ବୃଥା ପ୍ରଳାପ କରିଛନ୍ତି ସେ । ଅନୁଭବ କରିଛନ୍ତି ତାକୁ । ସ୍ମିତ ହସି ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତର ଦେବାଭଳି ସେ କହିଲେ : ମୁଁ ସନ୍ଧ୍ୟାର ନିର୍ଜନରେ ପ୍ରତୀକ୍ଷା କରିବି । ମନ୍ଦିରରୁ ଫେରିଲେ ତମକୁ ବସ୍ତୁତ କରିଦେବି । କିନ୍ତୁ ବାସ୍ତବରେ ହେବ ତା'ର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିପରୀତ ।

ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ କଥାରେ କୌଣସି ଗୁରୁତ୍ୱ ଆରୋପ ନ କରି ସେହିପରି ଶାନ୍ତ କଣ୍ଠରେ କଳାବତୀ କହିଲେ : ପୂର୍ବରୁ ଭୂପତି ପଣ୍ଡିତ ଆସିଛନ୍ତି । ପୂଜା ନ କଲେ ରାତିରେ ତାଙ୍କର ନିଦ୍ରା ହେବ ନାହିଁ । ପୂଜକ ଗୋସାଇଁ ତାଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ । ତେଣୁ ମୋର ଉପସ୍ଥିତି ଆଉ ପ୍ରୟୋଜନ ହେବ ନାହିଁ ।

: ଭୂପତି ପଣ୍ଡିତ ଆସିଛନ୍ତି...କାହିଁକି ?

: ମହାରାଜାଙ୍କ ଶୁଭ କାମନାରେ ହୋମ ଯଜ୍ଞାଦି ହେବ ।

: ରାଜ ପ୍ରାସାଦରେ କ'ଣ କିଛି ଅନୁଷ୍ଠାନ ହେଉଛି ?

: ନା ।

: ତା'ହେଲେ... ? ଲୋକଙ୍କର କଥା କୁମାରଙ୍କୁ ବିସ୍ମୟ ଧନ୍ଦା ପରି ବୋଧ ହେଉଥିବ ।

: ଆପଣଙ୍କର ଶୁଭକାମନା ପାଇଁ କରି । ଆଗାମୀ ବୁଧବାର ମନ୍ଦିରରେ ଆପଣଙ୍କୁ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ଜଣାଇବେ ସେ ।

ହସିଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର, ଲଘୁ କଣ୍ଠରେ କହିଲେ : ଆଜ ସମସ୍ତ ସମୟ ଯେ ତମେ ଏପରି ପରିହାସରେ କଟାଇ ଦେବ ମୁଁ ଯମ୍ମା ବୁଝି ପାରି ନ ଥିଲି ।

: ନା କୁମାର । ପରିହାସ ନୁହଁ ।

: କିନ୍ତୁ ତମେ ଏତେ ବିଷାଦ ମଳିନ କାହିଁକି ? ଅଚ୍ଛୁବ ଉପେନ୍ଦ୍ରର ମନ୍ଦିର ପ୍ରବେଶରେ ସର୍ବାପେକ୍ଷା ଆନନ୍ଦ ତ ତମର ଅଧିକ ।

: ଆନନ୍ଦ ମୋର ସହ୍ୟ ହୁଏନା କୁମାର । ପରମ ସୁଖ ଲଗ୍ନରେ ବେଦନା ସଜଳ ହୋଇଯାଏ ମୋର ମନ । ଭୟ ହୁଏ, ଦେବତାର ସହିତ ଆନନ୍ଦ ମୁଖର ସେଇ ବିବାହ ଲଗ୍ନ ପରି—ଏ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ବୋଧେ ଡାକ ଆସୁଛି କେଉଁ ଭୟଙ୍କର ଭବିଷ୍ୟତକୁ ।

: କଳାବତୀ···କୁମାରଙ୍କର ହୃଦୟ ବୀଣାର ସକଳ ତନ୍ତ୍ରୀକୁ ଛିନ୍ନ ଭିନ୍ନ କରି ଯେପରି ବାହାରି ଆସିଲା ଏକ ଝଙ୍କୃତ କରୁଣ ମୂର୍ଚ୍ଛନା ।

: ସେଇଥି ପାଇଁ ଗୋପନରେ ମାଳ ସହିତ ଆପଣଙ୍କ ନିକଟକୁ ମୁଁ ଯାଉଥିଲି—ସେଇ ମର୍ମ୍ମ ଶାନ୍ତି ବାଣୀ ଶୁଣାଇବାକୁ ।

: ଶ୍ରାବଣ ଆକାଶ ପରି ସଜଳ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇଗଲା ଯୁବରାଜଙ୍କର ଅନ୍ତର । ତାଙ୍କର ମନେ ହେଉଥିଲା, ଜଣେ ଦୁର୍ଗ ବନ୍ଦିନୀ ଅପରୂପା କେତକୀର ନୀରବ ବଧିର ମର୍ମ ବେଦନା, ଯେପରି କଳାବତୀର ଅବସନ୍ନ କଣ୍ଠରୁ ଭାଷା ହୋଇ ଝରି ପଡ଼ୁଛି ।

ଦେବଜାତ ସମାପନ ହୋଇଥିଲା । ପୂଜକ ଗୋସାଇଁଙ୍କ ସ୍ତବୋଷ୍ଠରେ ସଙ୍ଗତକ ରୂପତ ପଣ୍ଡିତ ଅନୁ ନୟାଗଡ଼ର ମହାମାନ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରୀ ଅନୁଚ୍ଚ କଣ୍ଠରେ କରୁଣ ଆବେଦନା କରୁଥିଲେ । ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ ନାରାୟଣ ଶିଳା ନିକଟରେ ପିତ୍ତଳ ଦଣ୍ଡ ଉପରେ ଜଳୁଥିଲା

ମୃଗୁନି ପ୍ରସ୍ତରର ପ୍ରଦୀପ । ପୂଜକ ଗୋସାଇଁ ସେଠାରେ ସଜାଇ ରଖିଥିଲେ ଆଗାମୀ ପ୍ରଭାତରେ ପ୍ରୟୋଜନୀୟ ଦେବୋପକରଣ । ପଣ୍ଡିତ କହୁଥିଲେ : ତରୁଣ ସାମନ୍ତମାନେ ଏଇ ଅପୂର୍ବଧାର ସୃଷ୍ଟି କରିଛନ୍ତି । ଆଦରସିଦ୍ଧି ତାଙ୍କର ପ୍ରଧାନ କାମ୍ୟ । ତେଣୁ ସେମାନେ ଯୁକ୍ତି କରି ଦେଖାଇଛନ୍ତି ଯେ ମୋର ରଚନା ଶୁଷ୍କ କାଷ୍ଠ ଖଣ୍ଡପରି ନୀରସ, କିନ୍ତୁ ଆଉ ଉପେନ୍ଦ୍ରର କାବ୍ୟ ସଜୀବ-ସରସ-ଶ୍ୟାମଳ ପଲ୍ଲବିତ । ସେ ପୁଣି ଗାଢ଼ବାଣୀ ଶୁଣାଏନା, ମଣିଷ ଜୀବନ ସହିତ ଅପୂର୍ବ ସାଦୃଶ୍ୟ ରକ୍ଷା କରି ସେ ଗତି କରେ । ମଣିଷର ମନକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ପାରେ । ପ୍ରାଣରେ ସ୍ପନ୍ଦନ ତୋଳେ । ସେମାନଙ୍କର ଏଇ ଅଦ୍ଭୁତ ଯୁକ୍ତିକୁ ମହାରାଜା ଏଡ଼ାଇ ଯାଇ ପାରି ନାହିଁ । ଉପେନ୍ଦ୍ରର ନୂତନ କାବ୍ୟ 'ଲାବଣ୍ୟବତୀ' ଶ୍ରବଣ କରିଛନ୍ତି ।

: ଏଁ, ଲାବଣ୍ୟବତୀ !!

: ହଁ, ମନ୍ତ୍ରୀ ମହାଶୟ । ସେ କାବ୍ୟ ପୁଣି ଅସମାପ୍ତ । ବୋଧେ ସଭାକୁ ବସୁର କୁମାର ଆଗତ ହେବା ସମୟରେ ତା'ର ସମର୍ଥକମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ରହି ଆସିଥିବ । ଏଣୁ ବାଗତ ମହାରାଜାଙ୍କର ଶ୍ରୁତିରେ ଅନ୍ୟକଥା ମଧ୍ୟ ପ୍ରବେଶ କରି ହୋଇଛି । ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲେ ପଣ୍ଡିତ ।

: କେଉଁ କଥା ?

: ମୋର ସେ ଅଦୌ ବିଶ୍ୱାସ ନୁହଁ । ପରମ ବନ୍ଧୁଙ୍କର ଅନୁରକ୍ତତା ନେଇ ପଣ୍ଡିତ କହିଲେ, କିନ୍ତୁ ପ୍ରଜା ମେଳଣ୍ଟ ସହି ପାରେନା । କଥାଟା ଯେତେବେଳେ ପ୍ରଜାମାନେ ଉଠାଉଛନ୍ତି ରାଜା ଶୁଣିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ।

ମନ୍ତ୍ରୀ ମହାଶୟ କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ । ଜିଜ୍ଞାସୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ପଣ୍ଡିତଙ୍କର କଥାକୁ କେବଳ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଲେ ।

: କେତେକ ଜନଶ୍ରୁତି ବେଶ ଅଭିଯୋଗ କରିଛନ୍ତି ଯେ ସ୍ୱୟଂ

ମନ୍ତ୍ରୀ ମହାଶୟ ଦେବଦାସୀକୁ ନେଇ ଲୀଳା ଖେଳା କରିବାକୁ ଚାହିଁଥିଲେ । କଳାବତୀ ତାଙ୍କର ସେଇ ଆଶାରେ ବାଧା ଲଗାଇ ଦେବାରୁ ସେ ତା'ର ନାମରେ ବୃଥା କଳଙ୍କ ରଟନା କରୁଛନ୍ତି ।

ମନ୍ତ୍ରୀ ମହାଶୟଙ୍କ ଅନ୍ତରେ ସହସା ଯେପରି ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଚମକି ଉଠିଲା । ତା'ର ଆଲୋକରେ ନିମିଷକରେ ସେ ଦେଖି ନେଲେ ବହୁବର୍ଷ ପୂର୍ବର ସେଇ ଚନ୍ଦନ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାର ରାତିକୁ । ଯେଉଁଦିନ ଚନ୍ଦ୍ରର ରଜତ ରଶ୍ମିସ୍ନାତ ନିର୍ଜନ ରାତିର ଦ୍ୱିତୀୟ ପ୍ରହରରେ ପତ୍ର ମର୍ମରିତ ଉଦ୍ୟାନର ପୁଷ୍ପିତ ବକୁଳ ତଳେ ଉନ୍ମନା କଳାବତୀକୁ ଅତି ଆକସ୍ମିକ ଭାବେ ଆଲିଙ୍ଗନ ବଦ୍ଧ କରିଥିଲେ ସେ । କ୍ଲାନ୍ତ ନୂପୁରର ସ୍ତିମିତ ଛନ୍ଦରେ ଉତ୍ସବ ମୁଖର ଦେବାଳୟରୁ ଫେରି ଆସି କଳାବତୀ ତା'ର ଦ୍ୱାର ନିକଟରେ ନିରୋଳା ଶୀତଳ ବାୟୁରେ ଅବସନ୍ନ ଅଙ୍ଗଲତା ମେଲାଇ ଦେଇଥିଲା । ଅତର୍କିତ ମହାବଳର ହିଂସ୍ର ଆକ୍ରମଣରେ ତ୍ରସ୍ତା ହରିଣୀ ପରି ଆର୍ତ୍ତନାଦ କରି ଉଠିଥିଲା ସେ, ଦ୍ୱାର ଉନ୍ମୁକ୍ତ ଥିଲା । ଉଚ୍ଚ କଣ୍ଠରେ ଚିତ୍କାର କରି କରି ଦ୍ରୁତ ଛୁଟି ଆସିଥିଲେ ପରିଚାରିକା । ଇଚ୍ଛା କରିଥିଲେ ଦୁଇଟି ଯାକୁ ନାରୀଙ୍କୁ ଅନାୟାସରେ କବଳିତ କରି ପାରିଥାନ୍ତେ ସେ । କିନ୍ତୁ ନିଜର ସମ୍ମାନ ଭୟରେ ଦସ୍ୟୁ ପରି ଉଦ୍ୟାନର ପ୍ରାଚୀର ଅତିକ୍ରମ କରି ପ୍ରାନ୍ତର ପଥରେ ପଳାୟନ କରିଥିଲେ ସେ । ସତ୍ୟ କିନ୍ତୁ ଲୁଚି ରହିଲା ନାହିଁ, କାହାରି କେଉଁ ସୂତ୍ରରେ କାନ କାନ ତେଣେ ବୁଲିଲା ସେ । ସାଧାରଣ ପ୍ରଜା ହୋଇଥିଲେ ଶାସ୍ତି ବିଧାନ ଉପଯୁକ୍ତ ହୋଇଥାନ୍ତା, କିନ୍ତୁ ସେ ରାଜ୍ୟର ମନ୍ତ୍ରୀ । ତାଙ୍କର ସମ୍ମାନ, ରାଜ୍ୟର ସମ୍ମାନ । ତେଣୁ ରାଜା ବିନାୟକ ସିଂହ କେବଳ ତାଙ୍କୁ ସାବଧାନ କରି ଦେଇଥିଲେ, ଯେପରି ଭବିଷ୍ୟତରେ କେବେ ଅଭ ଏମିତି ନହେ ।

: ମହାରାଜା ସେ କଥା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଆରୋପ କରି ନାହାନ୍ତି

କିନ୍ତୁ ସେଇ ମାଡମଜାମାନଙ୍କୁ ଶାନ୍ତ କରିବାକୁ ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ମନ୍ଦିର ପ୍ରବେଶର ଅନୁମତି ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି ।

ଜୋର କରି ନିଜ ମୁହଁ ଉପରୁ ଅସ୍ବସ୍ତିର କଳାମେଘକୁ ଅପସାରିତ କରି ମନ୍ତ୍ରୀ କହିଲେ : ଆମର ବ୍ୟବସ୍ଥା ନିଖୁଣ ଭାବେ ସମ୍ପନ୍ନ କରିବା । ଅନୁଚ୍ଚ କଣ୍ଠରେ ଲୁପତ ପଣ୍ଡିତ କହିଲେ, : ପୂଜକ ଗୋସାଇଁ ଜଗୁଛନ୍ତି ପ୍ରସାଦର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବେ ।

: ଅନ୍ୟ ସବୁ ଆମେ କରିନେବା, ଯେପରି ସାମାନ୍ୟ ଆଭାସ କେହି ପାଇ ପାରିବେନି ।

ଯାଷା ଉତ୍ସବ ପରି ମନ୍ଦିରରେ ଆଜି ବିପୁଳ ଆୟୋଜନ । ପଦେ ପଦେ କୁସୁମେ କୁସୁମେ ସଜ୍ଜିତ ସିଂହଦ୍ୱାର । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେହଳୀରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ପ୍ରଦୀପର ମାଳା । ଚନ୍ଦନ କର୍ପୂରର ଗନ୍ଧରେ ବିଭୋର ବାୟୁ । ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଭାବ୍ୟ ପାଇଛି ଠାକୁର ଘରାଙ୍କର ସ୍ୱୀକୃତି । ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଯୋଗ ମିଥ୍ୟା ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଛି । ମନ୍ଦିର ପ୍ରବେଶର ନିଷେଧାଜ୍ଞା ଉଠାଇ ନିଆ ଯାଇଛି ।

ସେଇ ସମ୍ବାଦ ନେଇ ଆସିଛନ୍ତି ନିଜେ ସଙ୍କର ଲୁପତ ପଣ୍ଡିତ । ସେଥିପାଇଁ ଆଜିର ଏଇ ବିଶେଷ ଉତ୍ସବ ।

ସ୍ୱୟଂ ରାଜା ନାରାୟଣ ସିଂହ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି ପ୍ରାସାଦ ସେବକ ନମିତ୍ତ । ପୂଜକ ଗୋସାଇଁ ଖୁସିର ହେଉ, ମହାମନ୍ତ୍ରୀ ଖୁବ୍ ବ୍ୟସ୍ତ । ଅଳ୍ପ ଦେବଦାସୀ ଭା'ର ଉପସ୍ଥିତି ତ ଏକାନ୍ତ ବାଞ୍ଛନୀୟ ।

: ଗୋସାଇଁ, ଦେବତାଙ୍କର ନଇଁ ତରେ ପାଉଣାକାର ଅପର ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଠା ସଜାଡ଼ୁ ଥିବେ ଗୋସାଇଁ । କୋବିଡ଼ର ସମ୍ବୋଧନରେ ଫେରି ଚାହିଁଲେ ।

: ପରିବେଷଣର ଭାର ମତେ ଦିଅନ୍ତୁ ଗୋସାଇଁ ।

: ତାହେଲେତ ଉତ୍ତମ ହୁଅନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ରାଜା ତହିଁରେ ରୁଷ୍ଟ ହେବେ କଳାବତୀ !

: ତାହିଁକି ?

: ମନେ କରିବେ ପୁନଃ ଭର୍ତ୍ସିବା ସମୁଖ ।

ଅସହାୟ ଦୀର୍ଘ ଶ୍ୱାସରେ କଳାବତୀର ଅନ୍ତର ବାଷ୍ପାକୁଳ ହୋଇ ଉଠିଲା । କିନ୍ତୁ ଆଶା ନ ହରାଇ ସେ କହିଲା : ତାହେଲେ ମୋର ଉପସ୍ଥିତି ତ ନିଷ୍ପ୍ରୟୋଜନ, ମତେ ବିଦାୟ ଦିଅନ୍ତୁ ।

: ନା ନା ସେ କିପରି ହେବ । ମଣିମା ପ୍ରଶ୍ନ କରିଲେ ଉତ୍ତର ମୁଁ କଣ ଦେବି ? ତମର ବ୍ୟବସ୍ଥା ମୁଁ କରିଦେବି । ଭୋଜନ ସମୟରେ କାବ୍ୟ ଚର୍ଚ୍ଚା ଶୁଣିବ ତମେ ।

କଳାବତୀ ଆଉ କିଛି କହିଲା ନାହିଁ । ଯେଉଁପରି ନିଃଶବ୍ଦରେ ଯାଇଥିଲା ଠିକ୍ ସେହିପରି ଫେରି ଆସିଲା ।

ଲାବଣ୍ୟବତୀ ପାଠ କରୁଥିଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ମନ୍ଦିରର ଜଗମୋହନରେ ନିମଗ୍ନ ଚିତ୍ତରେ ଶ୍ରବଣ କରୁଥିଲେ ରାଜା ଧନାସ୍ତକ ସିଂହ । ପାଖରେ ଉପବେଶନ କରିଥିଲେ ଭୂପତି ପଣ୍ଡିତ ଓ ମନ୍ତ୍ରୀ ।

"ପଦ୍ମପଦ ଯୁଗ ଏକ ଆଧାର । କଚ୍ଛପୁ ଯେଉଁ ନରଇଶ୍ୱର
ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ ଯାହା ଶିରେ ରଞ୍ଜିତ । ପର୍ବତ କଣ୍ଟୁକରେ ବେଷ୍ଟିତ ।
ସପ୍ତ ପୃଥ୍ୱୀ କାନ୍ତିପୁର ପାଶ । ଜଳଜ ନରେ ଭୂଷିତ ଦେଶ
ମହୀଷୀ ଯାଙ୍କେ ନଗରେ କଳସି । ଲେଖିଲ ଜନ ମନକୁ ତୋଷି ।"

: ବାଃ ବାଃ କି ସୁନ୍ଦର ବର୍ଣ୍ଣନା, କି ଭାଷା ! ନହେଲେ କଣ ମହାମାନ୍ୟ ଗଜପତି ଆଜି ଏ ଅଜାଣନକୁ ପ୍ରେରଣ କରିଥାନ୍ତେ । ଅନନ୍ତରେ ଯେପରି ଅନ୍ୟବିଧ ହୋଇ ଯାଉଥିଲେ ରାଜକବି । ମୁଁ ସବୁ ନିଜେ ଆପଣଙ୍କର ରଚନା ପାଠ କରିଥାନ୍ତି ତାହେଲେ ଯେପନ

ସ୍ୱର ମନ୍ତବ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭିନ୍ନ ହୋଇଥାନ୍ତା । ପରହଂସ୍ପୃକ ସାମନ୍ତ ମାନେ, ସବୁ ଅଦୃଷ୍ଟ···ସବୁ ଅଦୃଷ୍ଟ···

ମୁଦ୍ରିତ ନୟନରେ ବାଦ୍ୟ ଶ୍ରବଣ କରୁଥିଲେ ରାଜା । ପଣ୍ଡିତଙ୍କର ଉତ୍ଫୁଲ୍ଲ ଉଚ୍ଚ କଣ୍ଠରେ ତାଙ୍କର ତନ୍ମୟତା କଟିଗଲା । ଶାନ୍ତ ଗମ୍ଭୀର ଦୃଷ୍ଟି ଖୋଲି ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ଚାହିଁଲେ ସେ । ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ମୁହଁରେ ଅନ୍ୟ ଭାବନାକୁ ଯେପରି ଖୋଜୁଥିଲେ ସେ ।

: ମଣୋହର ଆଜ୍ଞା ହେଉ ମହିମା···ଉନ୍ନତ କଣ୍ଠରେ ଜଣାଇଲେ ପୂଜକ ଗୋସାଇଁ ।

ଭୋଜନ କକ୍ଷରେ ପାଞ୍ଚଟି ଦାରୁ ପିଣ୍ଡିକା ସମ୍ମୁଖରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ରୂପା ଥାଳ, ତା' ଉପରେ ବିଭିନ୍ନ ପାତ୍ରରେ ସଜ୍ଜିତ ମନୋଜ୍ଞ ସାମଗ୍ରୀ, ଉପବେଶନ କଲେ ରାଜା । ଦ୍ୱାର କଡ଼ରେ ଏକ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଠିଆ ହୋଇ ପୂଜକ ନିବେଦନ କଲେ ଦେବଦାସୀ କଳାବତୀ ରାଜପୁତ୍ରଙ୍କର ବାଦ୍ୟ ସାଧନାରେ ପ୍ରଚୁର ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ଆଜିର ଏହି ଆନନ୍ଦ ଉତ୍ସବରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଭୁଙ୍କର ଆଜ୍ଞା ହେଉ ।

ନମ୍ରତର କଣ୍ଠରେ ବନାସ୍ପତି ସିଂହ କହିଲେ : ଆପତ୍ତିର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ ଗୋସାଇଁ ।

ରାଜାଙ୍କର ବାମ ପାର୍ଶ୍ୱ ଆସନ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଥିଲା ଦେବଦାସୀ ନିମିତ୍ତ । କିନ୍ତୁ ଶାନ୍ତ ନମ୍ର କଣ୍ଠରେ ନିଜର ମୃଦୁ ଅନିଚ୍ଛା ଖୋଲି ଧରି ସେ କହିଲା : ଏ ଉତ୍ସବ, କବିଙ୍କର ଗୌରବ । ତେଣୁ ମୋର ଅନୁରୋଧ ମହାରାଜାଙ୍କ ପାର୍ଶ୍ୱର ଆସନ ସେ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତୁ ।

ଅନ୍ୟ କେହି କିଛି କହିବା ପୂର୍ବରୁ ସହାସ୍ୟ କଣ୍ଠରେ ବନାସ୍ପତି ସିଂହ କହିଲେ : ଆମର ମନ୍ତ୍ରବତ୍ ବୁଝି କଳାବତୀ ସମ୍ବୋଧନ କରି ଦେଲେଣି, ଆସ ଆସ ଉପେନ୍ଦ୍ର ମୋ ପାଖକୁ ଆସ । ନତମସ୍ତକରେ ଆସନ ପରିବର୍ତ୍ତନ କଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର ।

ଅସ୍ଵାଭାବିକ ଏକ ଭୟଙ୍କର ବ୍ୟାଘ୍ରପାତର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଲାପରି ଶଙ୍କାକୁଳ ମୁହଁରେ ପରସ୍ପରକୁ ଚାହିଁଲେ ଉପାଧ୍ୟାୟ ରାଜଗୁରୁ ଓ ମନ୍ତ୍ରୀ ।

ମନ୍ଦିରରୁ ଫେରିବା ବେଳକୁ ରାତି ଦ୍ଵିତୀୟ ଯାମରେ ପଡ଼ିଥିଲା । ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତେ ନିଜ ନିଜର କକ୍ଷରେ ବିଶ୍ରାମ ନେଉଥିଲେ । କୁମାରଙ୍କ ଶଯ୍ୟା ଗ୍ରହଣର ସମସ୍ତ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରି ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ କହିଲା : ସାରା ଦିନଟା ସେଇଠାରେ କଟାଇ ଦେଲେ, ଗୋଟାଏ ସମ୍ବାଦ ବି ପଠାଇଲେ ନାହିଁ ।

ସସ୍ନେହ ସ୍ଵରରେ ରାଜପୁତ୍ର ଜବାବ ଦେଲେ : ମୋ ପାଇଁ ଖାଲି ଅଯଥା ଚିନ୍ତା କରୁଛୁ ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ ।

କୁମାରଙ୍କର କଥା ପ୍ରତି ଭ୍ରୂକ୍ଷେପ ନକରି ସେ ପୁଣି କହିଲା : ସବୁ ଅଭୀଷ୍ଟ ତ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଗଲା । ଘୁମୁସର କେବେ ଯିବା ?

: ଘୁମୁସର ? କୁମାରଙ୍କର ପ୍ରସନ୍ନ ମୁଖମଣ୍ଡଳରେ ବିଷାଦର ଛାୟା ନାଚି ଉଠିଲା । ଘୁମୁସର ମତେ ନିଶ୍ଚୟ ଯିବାକୁ ହେବ । ସେଇ ଅନ୍ଧକାର ଅଭିଶାପକୁ ମଥାପାତି ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ମୁଁ ପ୍ରତିଜ୍ଞାବଦ୍ଧ ।

: କିନ୍ତୁ ତା'ର ସମୟ ତ ଏକ୍ଷଣି ହୋଇନ ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ ।

: ଖାଲି ସମୟ, ଆଉ ସମୟ…ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ କଣ୍ଠରେ ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ କହିଲା, ସେ ସମୟ ଆଉ କେବେ ହେବ ?

: ସେଇ ସମୟକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି, ପରିସ୍ଥିତିର ଅଜସ୍ର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଭିତରେ ଜଣେ ଅଚଳ ମହାମେରୁ ପରି ବସି ରହିଛୁ । ଆଉ ତା'ର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅପେକ୍ଷାରେ ମୁଁ ଏଠି ଜାଗ୍ରତ ରହିଛୁ ।

ସେଇପରି ଧୈର୍ଯ୍ୟହରା ବିରକ୍ତ କଣ୍ଠରେ ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନ କଲା : କିଏ ସେ ?

ଅଚଞ୍ଚଳ ଶାନ୍ତ ସ୍ୱରରେ ଉପେନ୍ଦ୍ର ଉତ୍ତର ଦେଲେ : ରାଣୀ ମଳାସ୍ତ୍ରନା ।

ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ ମୁହଁରେ ଫୁଟି ଉଠିଲା ଦରହସିତର ଉଲ୍ଲାସ । ଜଳ ଉଚ୍ଛ୍ୱାସର ଅଞ୍ଚଳ ଖୋଲୁ ଖୋଲୁ ସେ କହିଲା : ସବୁ କଥାରେ ନା ନା ଶୁଣି ମୋର ବିରକ୍ତି ଆସିଗଲାଣି । ସେଇଥିପାଇଁ ମୁଁ ସ୍ୱାକୁ ଦେଇ ନ ଥିଲି ।

ଉତ୍ତରଙ୍ଗ ନୟନରେ ସେ ଅଟେ ଯୁହିଁ ଯୁବରାଜ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ : କଣ ସେ ?

ଆନନ୍ଦ ଗଦଗଦ କଣ୍ଠରେ ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ କହିଲା : ରାଣୀମା'ଙ୍କର ଆଦେଶ ।

ପ୍ରଭାତ,

ଅନେକ ରଙ୍ଗର ବୈଚିତ୍ର୍ୟ ଆଉ ଅଜସ୍ର ବସନ୍ତ କୁସୁମର ଗନ୍ଧରେ ନବାଗତ ମାଳ ସାଗର ପ୍ରଭାତରେ ପ୍ରକୃତ ସେବନ ଆସିଥିଲା । ଅସଂଖ୍ୟ ପକ୍ଷୀର ଆନନ୍ଦ କାକଳୀରେ ଶଯ୍ୟା ତ୍ୟାଗ କରି ବାଳ ଅରୁଣକୁ ପ୍ରଣାମ ନିବେଦନ କଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ଶୀଘ୍ର ପ୍ରାତଃକୃତ୍ୟ ସମାପ୍ତ କରି ଓଡ଼ଗାଁ ଯିବେ ସେ । ଆଜି ଆଉ କୌଣସି ବାଧା ନାହିଁ, କିଛି ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ନାହିଁ ତାଙ୍କର । ଓଡ଼ିଶାରେ କଳାବନ୍ତ ସହିତ କିଛି ନବେଳା ଆଳାପ କରି ପାରିବେ ସେ ।

ସ୍ନାନ ସମାପନ କରି ନିତ୍ୟ ଦେବାର୍ଚ୍ଚନ କରନ୍ତି କୁମାର । ଆଜି ବି ତାର ବ୍ୟତିକ୍ରମ ହେବ ନାହିଁ । ଶ୍ରୀ ରଘୁନାଥଙ୍କ କଣ୍ଠରେ

ପ୍ରବେଶ କରିଲେ ସେ । ଅଶ୍ଚର୍ଯରେ କୁଞ୍ଚିତ ହୋଇଗଲା ରାଜପୁତ୍ରଙ୍କର ଯୁଗ୍ମ ଭ୍ରୁ । ଏ କ'ଣ, ପୂଜାର କୌଣସି ଆୟୋଜନ ନାହିଁ । ମୂଧୁ ପରିଚ୍ଛନ୍ନ କକ୍ଷରେ ପଡ଼ି ରହିଛି ଦେବତାଙ୍କର ଧାତବ ପାତ୍ର । ପୁଷ୍ପ ନାହିଁ, ଚନ୍ଦନ ତୁଳସୀ ନାହିଁ । ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ ଗଲା କେଉଁଆଡ଼େ ?? ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ...ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ ..ଜବାବ ନ ପାଇ ଅଳିନ୍ଦ ଆଡ଼େ ଅଗ୍ରସର ହେଲେ କୁମାର । ଆଉ ଥରେ ଉଚ୍ଚ କଣ୍ଠରେ ଡାକିଲେ : ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ ।

କୁମାର ସ୍ପଷ୍ଟ ଦେଖିପାରୁ ଥିଲେ ଅଳିନ୍ଦର ଶେଷ ଭାଗରେ ଉଦ୍ୟାନ ସଂଲଗ୍ନ ଦ୍ୱାରରେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲା ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ । କିନ୍ତୁ ତା' ଠାରୁ କୌଣସି ଜବାବ ନ ପାଇ ବିସ୍ମୟ ବୋଧ କରୁଥିଲେ ସେ । ଡାକିବା ନିରର୍ଥକ ଭାବି ସେଇଠିକୁ ଯିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ ସେ । କିନ୍ତୁ ଏ କଣ !! ନୀରବରେ ନତ ମଥାରେ ଠିଆ ହୋଇଛି ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ ଆଉ ତାର ସମ୍ମୁଖରେ ମାଳି କନ୍ୟା ନୟନା । ତା'ର ଦୁଇ ଚକ୍ଷୁକୁ ପ୍ଲାବିତ କରି ବହି ଯାଉଛି ଅଶ୍ରୁର ଶ୍ରାବଣୀ ଧାରା । ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ବି ସେମାନଙ୍କର କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଉ ନାହିଁ । କ'ଣ ଘଟିଛି ଯାହା ପାଇଁ ଦୁଇଜଣ ବ୍ୟଥିତ ?? ପୁଣି ଦୁଇଜଣ ଗୋପନ ରଖିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ତାଙ୍କ ଠାରୁ ?? ଗଭୀର ଉଦ୍‌ବେଗକୁ ସଂଯତ କରି ନ ପାରି ଉପେନ୍ଦ୍ର ପଚାରିଲେ : କଣ ହୋଇଛି ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ ?

ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ ନୀରବ । ସତେ ଯେପରି ନିର୍ବାକ ନିସ୍ପନ୍ଦ ଏକ ଶିଳାର ମୂର୍ତ୍ତି ।

: କାନ୍ଦୁଛୁ କାହିଁକି ନୟନା ?? ନୟନା ନିରୁତ୍ତର । କେବଳ ଅଶ୍ରୁ ବ୍ୟଞ୍ଜିତ ଯେପରି ତାର ସବୁକିଛି ହରାଇ ସାରିଛି ସେ ।

: ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ...କୁମାରଙ୍କର କଣ୍ଠ ଗମ୍ଭୀର ଶୁଣାଗଲା ।

: କୁମାର...କ'ଣ କହିବାକୁ ଯାଇ ଶଙ୍କିତ ନୟନରେ ଚାହିଁଲା ସେ ରାଜପୁତ୍ରଙ୍କ ମୁହଁକୁ ।

: କହ ..ଶୀଘ୍ର କହ ।

: ନସ୍ରୀନା କହୁଛୁ, ପୁଣି ଅଟକି ଗଲା ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ ।

ଅଟକିଗଲା ନସ୍ରୀନାର ଅଶ୍ରୁ । ତା'ର ସିକ୍ତ ନୟନ ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟି ସ୍ଥିରକରି ନେଇ ଭଗ୍ନ କଣ୍ଠରେ ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ କହିଲା : ତାଙ୍କ ହୃଦୟର ବେଦନାଗୀର ମୁହଁ ପଡିଛୁ ।

: ଏଁ…!!! ଅତର୍କରେ ଚମକି ଉଠିଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର । ବାରେକ ମୃଗ ପରି ବ୍ୟଥା ବିସ୍ଫାରିତ ନୟନର ଦୃଷ୍ଟି ତୋଳି ଧରିଲେ ମାଇଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ।

କମ୍ପିତ ଗଳାରେ ନସ୍ରୀନା କହିଲା : ବୈଦ୍ୟ କହିଲେ, ଏଣୁପାନ… ସେତିକିବେଳକୁ ଅନ୍ୟ କିଛି କରିବାର ନ ଥିଲା । ପରିସ୍ଥିତି ଅନେକ ତେଜରେ ବୁଝିଲି ମୁଁ ବସିଲି । ଉଚ୍ଛଳ ଭାବପ୍ରବଣ ଚକ୍ଷିଙ୍କ ପରି ନସ୍ରୀନାର ଅଶ୍ରୁ ପୁଣି ଉଦ୍ଦାମ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା । ଭଙ୍ଗା ଭଙ୍ଗା ଭାବେ ସେ କହୁଥିଲା : ଡାକ୍ତୀ କହୁଥିଲେ, ଜଳାତଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଅନୁଭୂତ ହୋଇ ପଡିଥିଲା । ସୁଜନ ତାଙ୍କୁ ପଦ୍ମସ୍ପର୍ଶ ଦେଇ ଯାଇଥିଲେ ।

ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଅନ୍ୟ କିଛି ଶୁଣିବାର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ନ ଥିଲା । ତାଙ୍କ ଜହ୍ନରୁ ମୁକ୍ତ ଅଦ୍ଭୁତ ଶୀତାର ପର ଏକେ ତରଙ୍ଗ ଅଶ୍ରୁ ଅବରୁଦ୍ଧ ମନରେ ରଘୁନନ୍ଦନଙ୍କ ଉଦେଶ୍ୟ ପୁଣି ଫେରି ଆସିଲେ ସେ ।

ଅଶ୍ରୁ ଅବେଗଶୂନ୍ୟ ଅନ୍ତରର ନିରବତାମାନ ପ୍ରଣାମ ନିବେଦନ କରି ରଘୁନନ୍ଦନର ପଦ୍ମଯୁଗଳମଣି ନୟନକୁ ସ୍ପର୍ଶ ଧୂସର ନୟନରେ ସ୍ଥିର କରିଲେ ସେ । ନିମିଷ ପରେ ନିମିଷ, ଦଣ୍ଡ ପରେ ଦଣ୍ଡ ।

ସକାଳର ନରମ ସୂର୍ଯ୍ୟାଲୋକ ମଧ୍ୟାହ୍ନର ତପ୍ତ ତାମ୍ର ଅତୀତରେ ଜଳି ଜଳି ସନ୍ଧ୍ୟାର ଶୀତଳ ସମୀରଣରେ ଦିଗନ୍ତ ପଥ ଧୀରେ ଧୀରେ ନିର୍ବାପିତ ହେଲଣି । ଶ୍ମଶାନର ସକଳ କର୍ମମାନଙ୍କୁ ରମିର ଅଞ୍ଚଳ ତଳେ ଅନ୍ଧକାର ଚଢ଼ିଲେ ନରଖ କୃଷ୍ଣ ଛବି ।

ହଠାତ୍ ତାହାର ମୃଦୁ ସ୍ପର୍ଶରେ ଚମକି ପଡ଼ିଲେ କୁମାର । ଗୌରୀପାଦଣ୍ଡ ଉପରେ ବସିଛ ଦେଖିବାର ଉଦ୍ୟମ ଅଲୋକରେ

ଦେଖିଲେ, ଶୈବାଳ ପରି କରୁଣ କୋମଳ ଦୃଷ୍ଟି ତୋଳି ତାଙ୍କୁ ଚାହିଁ ରହିଛି ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ ।

ଉଠିଲେ ରାଜପୁତ୍ର । ସନ୍ତ୍ରସ୍ତର ନତମଥା ଉପରେ ହାତ ରଖି ନିର୍ଲିପ୍ତ କଣ୍ଠରେ କହିଲେ : ଦୁଃଖ କ'ଣ ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ ? ଅନେକଦିନ ପୂର୍ବରୁ ମୋ ଜୀବନରୁ ସେ ଚାଲିଯାଇ ଥିଲା । ଏ ଥିଲା ତା'ର ବିଦେଶୀ ଛାୟା । ଠିକ୍ ସେଇ କମ୍ର ରୂପ, ସେଇ ଅନିନ୍ଦ୍ୟ ଲାବଣ୍ୟ, ସେଇ ଅନୁରାଗମୟୀ ମନ । ଏତେ ଟିକେ ପ୍ରଭେଦ ନାହିଁ କେଉଁଠି । ପ୍ରଥମ ଦେଖାରେ ହିଁ ମୋ ମନରେ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଦେଖା ଦେଇଥିଲା । ଠିକ୍ କରି ପାରି ନ ଥିଲି ଏ କିଏ ? ମାଳବିକାର ବିଦେଶୀ ଛାୟା ନା ରକ୍ତମାଂସ ଧାରିଣୀ ଅନ୍ୟ କେହି । ଅନ୍ୟ କେହି ଭାବିହିଁ ମୁଁ ଭୁଲ୍ କରିଥିଲି ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ । ସେ ଭୁଲ୍ ସେ ପ୍ରମାଣ କରିଦେଇ ଗଲା । ତାର ଅପୂର୍ଣ୍ଣ କାମନାକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପ ଦେଇ ସେ ବିଦାୟ ନେଲା । ନିଜକୁ ନିଃଶେଷ କରି ପ୍ରିୟତମକୁ କରିଗଲା ପୂର୍ଣ୍ଣ ସୁନ୍ଦର । ତା'ର ଆନନ୍ଦ ଆଉ ମୋର ବେଦନାର ଅପୂର୍ବ ଛାୟାଲୋକର ଲୀଳାରୁ ନିଜକୁ ଦୂରେଇ ନେଇଗଲା ସେ । ପୁଣି ରଖି ଦେଇଗଲା ବେଦନା, ଯାହା କେବଳ ଚିରକାଳର, ଏକାନ୍ତ ନିଜର । ଯାହାର ନିତ୍ୟ ନବ ରୂପରେ ନିବିଡ଼ ଭାବେ ନିଜକୁ ହଜାଇ ଦେଇ ନୂତନ ଆନନ୍ଦର ସନ୍ଧାନ ପାଏ ସେ ।

ମୁକ୍ତ ଗବାକ୍ଷ ଦେଇ କକ୍ଷରେ ପ୍ରବେଶ କରୁଥିଲା ଶୀତଳ ନୈଶ ସମୀରଣ । ପ୍ରଦୀପର ହରିଦ୍ରା ଦ୍ୟୁତି କମ୍ପି ଉଠୁଥିଲା । ସନ୍ତ୍ରସ୍ତର ମନେ ହେଉଥିଲା ରଘୁନନ୍ଦନର ଚିର ସ୍ଥିର ଇନ୍ଦ୍ରନୀଳ ଚକ୍ଷୁଦ୍ୱୟ ଯେପରି ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ଉଠୁଛି । ମିତ୍ରମାତ୍ର ଜଳ ନୟନ ତୋଳି କୁମାରଙ୍କୁ ଚାହିଁଲା ସେ । ଚନ୍ଦ୍ରାଲୋକ ପରି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଅଚଞ୍ଚଳ ମୁହଁର ସ୍ଥିର ଗମ୍ଭୀର ଦୃଷ୍ଟି ତାଙ୍କର ନିବଦ୍ଧ ଥିଲା ଅସୀମ ଅନନ୍ତର ଏକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ତାରକା ଉପରେ ।